

R. N. Jos
12 MAR 1928

तत्सत्परमेश्वर्यने नमः

श्री चिद्घनविलास भजनावली

प्रयोगक—

स्वामी श्रीचिद्घनानंदजी.

मु० आशेला.

प्रकाशक एवं शोधक—

यति मुकुन्दाश्रमजी,

व्याख्यान वाचस्पति.

मु० अंभालत अत्र आशेला.

आ पुस्तक प्रकाश करणमां पा. भक्तदास मधुरभाई
तथा पा. आशाभाई शामभाभाई कम्धी ३. १२५)
मवासो तथा ३. ५०) पत्र्यास भद्द करी छे.

सने १९२७.

प्रत १०००

संवत् १९८४.

योग्य अधिकारीने लज्जन करवा छे.

भूदयाभूदय.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૩૮૮૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૩૮૮૨ ચર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ચિદ્ધનપિલાસંભજનાવતિ

વિષય ૬ : ૩

ઉપોદ્ઘાત.

અનેક પ્રકારના પ્રાણી ગણ સંકુલ, નાના વિધ વસ્તુ વ્યાપ્ત આ જગતમાં મનુષ્યજ સર્વથી શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિમાન પ્રાણી છે. સંસારમાં દષ્ટિપાત કરતાં સમજાય છે કે કઠિણતમ ક્રિયાઓ કરીને પ્રાણીઓ સુખલવ મેળવી પોતાને—આત્માને સુખી કરે છે. જેમ માનવેતર પ્રાણીઓ પોતાને રહેવા સાર, અતિ કુશળ બુદ્ધિથી; સારા શિશ્વીને અનાવવું કઠિણ પડે તેવું ગૃહ અનાવે છે. તેવીજ રીતે મનુષ્યો પણ પોતાને જેવી રીતે સગવડ પડે તેમ ગૃહાદિ અનાવે છે. પણ માણસ પોતાના મનમાં કાલ અલૌકિક કલ્પના કરીને સર્વ સંસારને સુખમય અનાવે છે તે બાબત પશુઓ માણસાં નથી માટે પશુ વિગેરેથી માનવની ગણના વિશેષ રૂપે કરવામાં આવે છે. એ અલૌકિક કલ્પના તે બીજી નહિ પણ **ધર્મશાવનાજ.**

દૃઢ સંસ્કારવાળા મનુષ્યોએ બહુજ બારિક અવલોકનદ્વારા પ્રકૃતિ તત્ત્વનો અભ્યાસ કર્યો. તેમાં તેમને અનેક પ્રકારના અનુભવો થયા તેનું સ્મરણ કરી દુઃખના નાશ માટે તથા સુખની પ્રાપ્તિ માટે જે યોજના કરવામાં આવી છે તેનું નામ સ્મૃતિ અથવા ધર્મશાસ્ત્ર કહેવાયું. જે જીવાત્મા મનુષ્ય જાતિમાં જન્મ ધારણ કરી તેને અનુસરે છે ધર્મનું પાલન કરે છે—તેમને સર્વ જનો સદાચારી ગણે છે. તે પ્રમાણે વર્તન કરનારો જીવાત્મા પણ આ લોકના સુખોને ભોગવી અંતમાં સ્વર્ગાદિક ફળને મેળવે છે. જેમ વૈદ્ય કહેલી પરહેજ જે પાળીને દવા ખાવામાં આવે છે તો રોગી નક્કી કરેલા સમયે આરોગ્ય મેળવે છે તેજ પ્રમાણે શાસ્ત્રમાં જેની દૃઢ શ્રદ્ધા છે તેવો મનુષ્ય નિષિદ્ધ વાતોનો પરિત્યાગ કરી વિહિતનું આચરણ કરે છે તો તે જરૂર સુખી થાય છે અને બીજાને પણ સુખી કરે છે. માટે દરેક માનવ

જાતિએ સુખી થવાને માટે ધર્મભાવના કેળવવી જોઈએ. જે પુરુષ અધર્મચિરણ કરી કુમાર્ગને અનુસરનારો થાય છે તે કેવળ પોતાના આત્માનોજ વિનાશ કરે છે એમ નહિ પણ સ્વજાતિયોનો એ અધઃપાત કરે છે.

ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચાર પુરુષાર્થો શાસ્ત્રમાં પ્રમોદેલા છે. સર્વ પુરુષાર્થનું મૂલ ધર્મ છે માટે સર્વથી પ્રથમ ધર્મનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. અર્થ અને કામ એ બેકે તો લૌકિક સુખરૂપજ છે. એમ શાસ્ત્ર કહે છે તે ચોખ્ખજ છે. પણ ધર્મ મૂલકજ અર્થ અને કામ સુખ આપનારા થાય છે. એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું. મિત્ર ભિન્ન પ્રકૃતિવાળા મનુષ્યો હોવાથી ધર્મ ભાવના પણ જૂદી જૂદી હોય છે. છતાં સર્વની કલ્પનામાં એકભાવ રહેજ છે કે માનવ જાતિ હરકોઈ પણ પ્રકારના ધર્મનું પાલન કરે છે તો તે સુખ જરૂર મેળવે છેજ. પશુઓ વિગેરે તો કેવલ કુદરત-નેજ આધીન રહે છે. ને તેજ તેની પ્રગતિ કરી પશુ યોનિમાંથી છોડાવે છે. માટે તેઓને ધર્મજાંઘન નથી. પણ મનુષ્ય જાતિ માટેજ ધર્મ છે.

પશુઓ વિગેરે જેમ આહાર, લય અને નિદ્રાદિમાં પ્રવર્તે છે તેમ મનુષ્યો પણ સાધારણ સુદૃઢી ધર્મ નિયમને ન અનુસરતાં ઇન્દ્રિયોને આધીન થઈ, ઇન્દ્રિયોત્તી વૃત્તિનેજ સ્વકર્તવ્ય સમજે તો તે મનુષ્ય પશુ સમાનજ ગણાય. આ લોકમાં જે મનુષ્યો દીન, દુર્બલ અને ઇન્દ્રિયારામી છે. તેમાંથી તેને છોડાવવા સાર, ધર્મ તત્ત્વને જાણનારા આપણા પૂર્વજોએ ધર્મ ગ્રંથો બનાવ્યા. ધર્મ સંજોગોને વિચાર કરવામાં આવે તો પ્રથમ કર્મકાંડ આવે છે. કર્મકાંડમાં સદાચરના નિયમો તથા યજ્ઞાદિ નિમિત્તે પરાપકારનાજ નિયમો બતાવવામાં આવ્યા છે. પ્રથમ વેદાધ્યયન કરવા સાર બ્રહ્મ-ચારીએ શરૂને ઘેર કેમ જવું ? ત્યાં ગયા પછી કેવા પ્રકારના નિયમો

પાળવા ? કેમ વર્તવું ? ત્યાર બાદ વેદાધ્યયન કરી રહ્યા પછી સમા-
વર્તન કરી સ્નાતક કેમ થવું ? પછી ગૃહસ્થાશ્રમ કેવી રીતે સ્વી-
કારવો ? ગૃહીના ધર્મોનું અનુષ્ઠાન કરતાં ત્રણ પ્રકારના ઋણથી કેમ
મુક્ત થવું ? તેમાંથી નિયત સમયે કેવી રીતે વાનપ્રસ્થનો સ્વીકાર
કરવો ? ને છેવટ સન્યાસ લઈ પરમ નિવૃત્તિનો કેમ અનુભવ કરવો ?
એ ચારે આશ્રમોનો વિચાર પણ માનવ જીવનના વિકાસમાં બહુ
ઉપયોગી છે.

સાધારણ રીતે ધર્મના એ પ્રકાર છે. (૧) પોતે જાતે આચરવાનો
(૨) બીજાને ઉપદેશ કરવાનો. તેમાં પ્રથમના ધર્મ વિના બીજો
સકલ થતો નથી. તેટલા માટે પ્રથમ ચાર આશ્રમો કહીને પછી
શાસ્ત્રો યજુર્ષ ધર્મ કહે છે. જે કે સર્વ ધર્મ પ્રથમ પોતે અનુષ્ઠાન
કરીનેજ બીજાને પ્રબોધવાના હોય છે તો પણ પોતાની ઉન્નતિરૂપ
ફલ તરફ દ્રષ્ટિ કરીને ઉપરોક્ત ભેદ જતાવવામાં આવ્યા છે.

અન્ય પ્રાણીઓની પેઠે મનુષ્ય જાતિ પણ સ્વાર્થ પ્રેરિત, અશિ-
ક્ષિત, અનિયમિત ચિત્તવૃત્તિસાદ મહાન્ અનર્થ માટે પ્રવૃત્તિ કરનારી
છે. એ જાગત પ્રાચીન મુનિઓએ વિચારીને પોતાની અલૌકિક
ઉદારતાથી ધર્મનિયમો નક્કી કર્યા એ વાત પ્રથમ કહેવામાં આવેલ
છે. એ નિયમો બહુજ ગંભીર છે. તેનો વિચાર કરતાં આધુનિક
પુરુષો પણ આશ્ચર્ય પામે છે. વૈશ્વદેવથી માંડીને દર્શપૌર્ણભાસ
વિગેરે અશ્વમેધ સુધીના મહાન્ યાગોનો ઉપદેશ કરીને ધર્મશાસ્ત્રો
માણસમાં અતિરૂઢ થએલી સ્વાર્થ બુદ્ધિને ઓછી કરે છે. જે યજ્ઞો
ધણા દિવસે સાંધ્ય થઈ શકે તેવા તથા ધણા પરિશ્રમવાળા, અગ-
ણિત ધનના ખર્ચવાળા, જેમાં બ્રહ્મચર્ય, સત્ય, આદિ નિયમો
પાળવાની વિધિવાળા યાગો અવશ્ય લાંબાકાળની સંચિત કરી રાખેલી
સ્વાર્થ બુદ્ધિને ન્યૂત કરે છે. એ વિચારશીલને સ્પષ્ટ સમજાય તેવું છે.

જંમ જંમ માનવગતિ સ્વાર્થ બુદ્ધિનો સરજતાથી પરિત્યાગ કરી શકે, તેમ તેમ કર્મકાંડનો શ્રેષ્ઠ ઋષિઓએ પ્રચાર કરેલો છે. આ રીતે માનવ ગતિનો કલ્યાણકારક ધર્મ કર્મરૂપતાને પામ્યો છે. પરંતુ સંસારનું સ્વરૂપ વિલક્ષણ છે. તેથી વિશેષ કાલ જતાં સર્વ કર્મ કેવલ અનુકરણ રૂપતાને પામ્યાં. અનુકરણદ્વારા થયેલી વાતો વિશેષ ઉપકારક થતી નથી. વિચારપૂર્વક કરેલી ક્રિયાજન અભ્યુદયમાં સહાયક થાય છે. એ વાત સર્વ સાધારણજનો પણ જાણે છે. યાગાદિ કર્મ કરનારાઓમાં જ્યારે સત્ શીલતા જોવામાં ન આવી ત્યારે કર્મરૂપ ધર્મમાં મનુષ્યને સંદેહ ઉત્પન્ન થયો. એટલે વેદની આજ્ઞાઓ છતાં સમાજ કમકાંડથી બહિર્મુખ બનવા લાગ્યો. કર્મની શિથિલતાએ ચિત્તની મલિનતા વૃદ્ધિ પામી, એટલે ઉપાસના અને જ્ઞાન પણ અસર કરવામાં અસમર્થ નિવડ્યાં. જેથી સ્વચ્છંદતાનો પ્રચાર વિશેષ થયો.

આવા પ્રકારના અનર્થનો નાશ કરવા સારૂ રામાનુજમ્હિ આચાર્યોએ લક્ષિતપ્રચાર ચલાવ્યો. કારણ કે કર્મમાં શંકાવાળા લોકોને તેઓ કર્મનો ઉપદેશ કરી શક્યા નહિ. તેથી પરમ અતુર-ધર્મી શ્રુતિએ સૂચવેલ ને પુરાણોમાં કહેલ લક્ષિત માર્ગમાં જનતાને વાળવા નક્કી કરી તે માર્ગ માનવ ગતિને પ્રબોધ્યો. લક્ષિતમાર્ગમાં કર્મમાર્ગ કરતાં સુલભતા એછે કે કર્મ વિધાનમાં ગતિ પ્રમાણે અધિકાર ભેદ રાખેલા છે. લક્ષિતમાર્ગમાં તેવા ભેદ નથી. ગમે તે વર્ણનો મનુષ્ય ઇશ્વર લક્ષિત કરી શકે છે. અને સર્વ વર્ણુ લગવાનના દાસ બને છે. તથા લક્ષિત કરીને શ્રીવિષ્ણુના સેવનથી સર્વનો મોક્ષ થાય છે. એ લક્ષિતમાર્ગનો પ્રવાહ એવા વેમથી વહન થવા લાગ્યો કે, જેને લઈ કર્મમાર્ગ નામ શેષ થયો. આ રીતે લક્ષિતમાર્ગ પ્રવર્ત થયો, તો પણ તે સવિશેષ ફલદાતા થયો નહિ. એ વાત નિર્વિવાદ છે કે ઇશ્વર લક્ષિત દેહતાથી કરતામા આવે તો

અવરય કહ્યાણુ થાય. પરંતુ દૃઢતા રાખવી એ કામ મનનું છે. મન શુદ્ધ ન હોય તો વિશ્વાસમાં અડગ રહિ શકતું નથી. એનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ હાલના ભક્તિમાર્ગમાં પડેલા માનવોમાંથી થાય છે એ સુજ્ઞાને સૂચના કરવી પડે તેમ નથીજ.

કર્મ અને ભક્તિમાર્ગ શિથિલ થતાં સ્વાર્થ બુદ્ધિની માત્રા વૃદ્ધિ પામી. જેને પરિણામે ધર્મ, ગૃહ અને રાજ્યમાં અનેક પ્રકારની અવ્યવસ્થા પ્રસરી. ઉન્નત્તિનો પ્રવાહ અવનતિને માર્ગે વહેવા લાગ્યો. એ અધમતા ગત—ખાડમાંથી ભારતના ઉદ્ધાર માટે ભગવાન શ્રીશંકર શંકરાચાર્યેષે પ્રકટયા. અને કર્મ તથા ઉપાસનાની યરાખર વ્યવસ્થા કરી જ્ઞાન માર્ગનું સ્થાપન કર્યું. જે અધિકાર અવ્યવસ્થાને પામ્યો હતો, તેની યરાખર વ્યવસ્થા કરી પુનઃ ભારત વર્ષની ઉન્નતિનાં દ્વાર ઉઘાડ્યાં. પણ લાંબેકાળે તે માર્ગ પણ ધસારામાં પડ્યો અને જ્ઞાન પણ ઉપલાસ્ય કક્ષામાં આવ્યું.

કર્મ, ઉપાસના—ભક્તિ અને જ્ઞાન ત્રણેની શિથિલતા થવામાં મુખ્ય કારણ લોકો સ્વધર્મથી પાછા હટ્યા તેજ છે. છતાં કોઇ કોઇ સ્થળે ધર્મ પ્રેમી પુરો છે. તેઓ કર્મ, ઉપાસના અને જ્ઞાન ત્રણ-માંથી એકાદને (જેને અનુસરતા હોય તેને) શોભાવે છે. એટલુંજ નહિ, પણ જે કોઇ તેમના સંગી હોય તેમને પણ એ સુખકર માર્ગે દોરે છે, જેને લઇ લજી પણ હિંદમાંથી સુખનાં ખીજ છેક ગયાં તો નથીજ.

એજ રીતે કાઠિયાવાડમાં જન્મ ધારણ કરી બ્રહ્મચર્ય અવસ્થામાંથી સન્યસ્ત દીક્ષા લઇને સ્વામીશ્રી ચિદ્ધનનાનંદજી ઝારોલા નામે ગામમાં નિવાસ કરતા હતા. તેમણે વેદાન્તનો સારો અભ્યાસ કર્યો હતો. સન્યાસ ધારણ કર્યા પછી શ્રુતિ કહે છે તેમ આત્માનું કથન, આત્માનું ચિંતન અને આત્માનોજ બોધ આપવાનું મુખ્ય કાર્ય સ્વીકાર્યું હતું. મહાત્મા પુરોના પૂત્રોત્રમનું આરિચ્ય બહુવા

પૂર્ણ મળી આવતું નથી એટલે તે બાજતનો ઉલ્લેખ અત્રે કરવામાં આવ્યો નથી. તેમનું સાધુ જીવન જોમાંથી જીવાત્માને કેટલુંક હિત-કારક બનજીવાનું મળે એવા ઉદ્દેશથી અત્રે સંક્ષેપમાં આપવામાં આવે છે.

સ્વામીશ્રી ચિમાનંદજી પાસે તેમણે દીક્ષા લીધી હતી અને અમદાવાદમાં રહેતા સ્વામી હરનામગિરિજી (પ્રજ્ઞાચક્ષુ) પાસે વ્યાકરણનો કેટલોએક ભાગ અને ભાષા ગ્રંથોનો અભ્યાસ કરી થોડી મુદત કાશીમાં જઈને પણ નિવાસ કર્યો હતો. ત્યાર બાદ આવી તેમણે ઝારોળામાં સ્થિતિ કરી હતી. તે વખતે ઝારોળા વાસીઓને વેદાન્તનું સ્વપ્નું પણ નહોતું, એમ કહીએ તો તેમાં અતિશયોક્તિ નથીજ. સ્વામી ચિદ્ધનનાનંદજી આવીને વસ્યા. પછી તેમણે કથાનો આરંભ કર્યો અને પ્રથમ તો લોકો નવું સમજી આવવા લાગ્યા. એક તો વેદાન્ત વિષય કહિણ બીજી તરફ ગામડાનાં લોકની એના સંસ્કાર રહિત બુદ્ધિ છતાં પોતાના અનુભવને બળે એ લોકો વેદાન્ત રહસ્યને સમજી શકે તેમ વેદાન્તની કથા ચલાવી. કેટલાંએક સંસ્કારી સ્ત્રી પુરુષો (જેમનાં પૂર્વ જન્મના પુણ્યનો સંચય હતો) ને તે સંસ્કાર જન્યત થયા. કેટલાંએક જિજ્ઞાસુઓ તો પંચીકરણ, વિચાર-સાગર, આત્મપુરાણ, પંચદશી વિગેરે વેદાન્તના ગ્રંથો તેમની પાસે વિચારવા લાગ્યા. અને ધીમે ધીમે ઝારોળામાં વેદાન્ત પ્રચાર થવા લાગ્યો.

સંગનો રંગ જલદી લાગે છે. એ રીતે ઝારોળાની પ્રવૃત્તિને જોઈ રાસવાળા લોકો પણ સ્વામીશ્રી ચિદ્ધનનાનંદજી પાસે જ્ઞાન પ્રાપ્તિ માટે આવવા લાગ્યા. ગજેરાના હરિજનો પણ તેમના જ્ઞાનનો લાભ લેવા લાગ્યા. એવામાં કેટલાંએક મહાત્માઓની વૈદ્યામાં પ્રવૃત્તિ જોઈને સ્વામીશ્રીને પણ વૈદ્ય કરવાનો શોખ થયો. તેમની બુદ્ધિ તીવ્ર હતી. એટલે કેટલાંએક ગ્રંથો જોઈને તથા કેટલાંએક અનુભવીઓની પાસેથી ઔષધીઓનાં રહસ્ય જાણી વૈદ્યાની પ્રવૃત્તિ કરી. જોકે તેમનો ઉદ્દેશ આ ધંધામાંથી ધન કમાવાનો તો નહોતોજ. પણ ગામડામાં

વૈદ્યનો અભાવ હોવાથી લોકોને સામાન્ય મદદ કરી આશ્વાસન આપી શકાય એવા પરોપકાર ભાવથી એ ક્રિયાનો આરંભ કરવામાં આવે હતો, આશરે એ એક વર્ષ એ પ્રવૃત્તિ ચલાવી, પણ તેમાં બહિર્મુખતા અને દેહાધ્યાસની અધિકતા જોઈ એટલે તે કાર્યને છોડી દીધું.

વૈદ્યાનું કાર્ય ચાલતું હતું છતાં વૈદ્યાન્ત વિચાર છોડ્યો નહોતો વૈદ્યાન્ત વિચારની સાથે લોકોને સત્કર્મમાં પણ યોજતા હતા. જ્ય ઉજ્જૈનનો કુંભ મેળો હતો ત્યારે કેટલાએક ભક્તોને સાથે લઈ પો ઉજ્જૈન જવા હતા. તે વખતે મારો (હિપાદાત લેખકનો) ને તેમને મેળાપ ગોધરા સ્ટેશનથી થયો હતો. ત્યારે વૈદ્યાન્ત સમ્યક્ષે બે સારા વિચારો કર્યા હતા. ત્યારબાદ મારી સૂચનાથી તેમણે પછ રચના તરફ મનોવૃત્તિવાળી જેનું પરિણામ આ પુસ્તક છે. હરદ્વારના કુંભ વખતે પણ કેટલાએક ભક્તોને લઈ ગયા હતા, અને ત્યાંથી પાંચ દરતાં કાશી, મથુરા, અયોધ્યા, વિગેરે તીર્થ સ્થળોમાં સ્નાન કરી યથાશક્તિ પુન્યદાન કરાવી સર્વ ભક્તોને સંભાળપૂર્વક પાછા લાવ્યા હતા. ઝારૌળા વાસીઓએ યાત્રા વિગેરે કર્યું તે પ્રતાપ સ્વામીશ્રીનો જ છે.

મહાત્મા પુરૂષો પોતે તો તરેલા છે જ, પણ તે બીજાઓ તારે છે. એટલું જ નહિ. પાછળ એવી યોજના કરતા જાય છે સત્સંગનો પ્રવાહ આખંડ ચાલતો રહે અને તે ગામના લોકોને ઉત્ત લાભ મળ્યા જ કરે. તે પ્રમાણે મહાત્માશ્રીએ પણ ઝારૌળા મુકા સં. ૧૯૬૮માં એક મકાન બાંધ્યું અને તેની વ્યવસ્થા કરી સત્સંગ મૂળ ઊંડા રોપ્યાં. ઝાંની પુરૂષોને દેહની મમતા હોતી જ નથી તદ્દનુસાર તે અહીં મમત્વથી રહિત જ હતા. એ વાત તો તેમ સંગ કરી રાત્રિ દિવસ જે તેમની પાસ રહેતા હતા તેજ સમગ્ર શ્રી આગંતુકોને તો, આગર હરથી જોનારને તો, તે મર્મ સમગ્રય તે નથી જ. જાતસ્ય હિ ધ્રુવો મૃત્યુઃ ॥ ઉત્પન્ન થયેલાનું મૃત્યુ જરૂર છે એ ન્યાયે તેમના શરીરમાં વિકૃતિ વધતાં પાછલો ભાગ સડી ગ

તેથી સવ ભક્તોના આગ્રહથી તેમને અમદાવાદ લઈ જવામાં આવ્યા, ત્યાં ઓપરેશન કર્યું, છતાં કોઈ પણ પ્રકારનો ફેરફાર જણાયો નહિ. છેવટે તે શરીરરૂપ ઉપાધિનો પરિત્યાગ કરીને તેમનો આત્મા અખંડ અભેદ આનંદરૂપે થઈ રહ્યો.

જે જે ભક્તો તેમની સેવામાં ઉપસ્થિત હતા તેમણે તેમની જમીન દાહની ક્રિયા કરી ને સર્વ સંસ્કારો કર્યા પછી તે સર્વ ઝારોળા આવ્યા.

વેદાન્તનો અટલ સિદ્ધાન્ત એજ છે કે આત્મા અમર છે. જે શરીર દ્વારા તે બોલતો હતો તે શરીર તો લય પામી ગયું. પણ તેનો શબ્દરૂપ દેહ કાયમ રહ્યો એ શબ્દના રહસ્યને સમજી અન્ય જીવાત્મા એા પણ અખંડ સુખનો અનુભવ કરે એજ અંતિમ અભિપ્રાય. ઊં શમ.

શાન્તિ:

શાન્તિ:

શાન્તિ:

ખંભાત.

ચન્દનલક્ષ્મી પાઠશાળા
સં. ૧૯૮૮ના શ્રાવણી.
તા ૧૩-૮-૨૭.

ત્રિં

યતિ મુકુંદાશ્રમજી

વ્યાખ્યાન વાચસ્પતિ.

श्रीचीद्घनभजनावलीविलास,

स्वामिश्री चिद्घनानंदजी

दीक्षा सं. १८५८.

निवाणु सं. १८७५.

निवास स्थल झारोला.

जेशी आर्ट, कोट-मुंज.

૧૩૮૮૨

તસ્મૈ શ્રીગણેશાય નમઃ

શ્રીચિદ્ધન વિલાસ ભજનાવલી.

મંગલમ્.

શિખરિણી.

અહં બ્રહ્માનન્દસ્ત્વમપિ ચ તદાસ્ત્યઃ સુવિદિત્—
 સ્તતોઽહં મિન્નો નો કથમપિ ભવત્તઃ શ્રુતિદશા ।
 તથા ચેદાનોં ત્વં ત્વયિ મમ વિભેદસ્ય જનર્તી
 સ્વમાયાં સંવાયે પ્રભવ મમ ભેદં નિરસિતુમ્ ॥

અર્થ—હું બ્રહ્માનંદરૂપ (આત્મા) છું અને તમે પણ
 તેજ નામથી (સચ્ચિદાનંદ રૂપે) પ્રસિદ્ધ છો. તેથી શ્રુતિની
 દૃષ્ટિથી હું કોઈ રીતે આપનાથી જૂદો નથી. તો પણ તમા-
 રામાં ને મારામાં ભેદને ઉત્પન્ન કરનારી આપની-પોતાની
 માયાને તમે સંકેલીને મારા ભેદનો નાશ કરવાને વિશેષ
 રૂપે થાઓ. અસ્તુ.

શ્રીગણેશનારદ સંવાદ.

અધ્યાય ૧ લો.

માયાની વિક્ષેપ શક્તિ.

દાહરો.

સચ્ચિદાનંદરૂપ જ, સ્વયં પ્રકાશ અનૂપ;
 તે વિભુને વંદન કરે, જ છે મંગળરૂપ. ૧

સગુણ સ્વરૂપે છે સદા, બ્રહ્મજ્ઞાની ગુરુદેહ;
 પદ પંકજ તેના નમું, ટાળ્યા સહુ સંદેહ. ૨

- સગુણ નિર્ગુણ ઉભયને, વંદન વારંવાર;
મારી મદદે આવજો, ઠરે વાત વિસ્તાર. ૩
- વ્યાસ તથા નારદ તણો, જે સંવાદ અનૂપ;
સાંભળતાં જન પ્રેમથી, પડે નહિ ભવ કૂપ. ૪
- જનમેજય પૂછે પ્રશ્નો, વ્યાસ ગુરૂ મહારાજ;
તવ વચનામૃત પાનથી, તૃપ્તિ થાય ન આજ. ૫
- આપશ્રીએ મુજને કહ્યું, વિચિત્ર જે આખ્યાન;
હૈહયોના જન્મની, સમજાવીને સાન. ૬
- એ વિષયમાં ઉપજ્યો, મુજ મનમાં સંદેહ;
દયા કરીને દૂર કરો, ખટકે હૃદયે તેહ. ૭
- વિષ્ણુ શ્રીલક્ષ્મીપતિ, સહુ દેવોના દેવ;
સ્વયં જગતના નાથનો, કોઈ ન જાણે ભેવ. ૮
- સૃષ્ટિ સ્થિતિ પ્રલયના, તે પોતે કરનાર;
અખંડ અવિનાશી સદા, પાપોના હરનાર. ૯
- તે વિષ્ણુ ઘોડા તણું, રૂપ ધારીને કેમ;
પરાધીન પોતે થયા, એ છે મનમાં બેમ. ૧૦
- સદા સમર્થ સર્વજ્ઞ છો, વ્યાસ આપ મુનિરાય;
વિસ્તારી સઘળું કહો, સંશય મનનો જાય. ૧૧

ઓપાઈની રાહ.

- વિષ્ણુ આદિ જો જ્ઞાની હોય, તેને માયા નડે નહિ કોય;
છતાં માયા કાં મોહ પમાડે, અશ્વરૂપ ધરાવી રમાડે. ૧
- જો ઇશ્વર અજ્ઞાની હોય, તો જગતમાં જ્ઞાની ન કોય;
આથી જૂઠું ઠરે છે વેદાન્ત, તેથી મોક્ષનો જાય સિદ્ધાન્ત. ૨

ચિત્ત શુદ્ધિ કર કર્મ ને લક્ષિત, તેથી જ્ઞાનની વાધે છે શક્તિ;
 ન્યારે જ્ઞાનનો થાયે વિદ્યાશ, ત્યાં કર્મ લક્ષિતની શી આશ. ૩
 વ્યાસ કહે સુણુ જનમેજય રાય, વિષ્ણુ આદિક જ્ઞાની ગણાય,
 શક્તિ માયાની બે બાણુ, આવરણુ વિશ્લેષ નામ પ્રમાણુ. ૪
 જ્ઞાને થાયે આવરણુ ભંગ, રહે ચિત્તમાં વિશ્લેષ સંગ;
 જહાં સુધી પ્રારબ્ધનો અંશ, તહાં સુધી વિશ્લેષનો વંશ ૫
 તેથી પરતંત્ર જેવા તે ભાસે, સઘણું સંભવે માયા આભાસે;
 માટે જ્ઞાનીની ધારા ન ખૂટે, જેના દ્વારે બંધન તૂટે. ૬
 આથી શાસ્ત્ર નકામાં ન થાય, એવું બાણુ જનમેજયરાય;
 જતાં આવરણુ જીવન્મુક્તિ, વિણુ વિશ્લેષ વિદેહ યુક્તિ. ૭

દાહરો.

દેવ ઋષિ નારદ થકી, સુણી સહુ મેં વાત.
 તે સંભળાવું તુજને, એથી થા નિર્જાનત. ૧

રાગ-(રઘીઆળો રણમાં જાયરે ઉત્તરા નવ આવી).

એક સમે જનમેજયરાયરે,	હું વિચાર કરું. ૧૬૬.
સરસ્વતી તીર તરૂં છાયરે.	હું વિચાર કરું. ૧
ત્યાંતો આવ્યા નારદ દેવરે,	હું વિચાર કરું.
બાણુ વિદ્યાનો સઘણો લેવરે;	હું વિચાર કરું.
એતો પ્રહ્યાના માનસ તનરે,	હું વિચાર કરું.
વળી પૂરા છે તપસ્વીજનરે.	હું વિચાર કરું. ૨
જેની ગતિ ત્રિલોકની માંહરે,	હું વિચાર કરું.
જેનો અવરોધ થાય ન ક્યાંયરે;	હું વિચાર કરું.
ત્રણે કાળનું જેને જ્ઞાનરે,	હું વિચાર કરું.
એક અંતર ઉપજ્યું માનરે.	હું વિચાર કરું. ૩

વિદ્યાવાનને શાન્ત સ્વરૂપરે,	હું વિચાર કરું.	
એ છે અનુભવીઓના ભૂપરે,	હું વિચાર કરું.	
રૂડા વગાડે વીણાના તારરે,	હું વિચાર કરું.	
મુખે શ્રીહરિ નામ ઉચ્ચારરે.	હું વિચાર કરું.	૪
પ્રભ તેજ તે જેનું અપારરે,	હું વિચાર કરું.	
તેથી જાણે સંસાર અસારરે;	હું વિચાર કરું.	
કરે મુનિ પરમારથ કામરે,	હું વિચાર કરું.	
અણચિત્યા આગ્યા મુજ ધામરે.	હું વિચાર કરું.	૫
સહુ તીર્થના તીર્થ રવરૂપરે,	હું વિચાર કરું.	
આશ્રમ શમ્યાપ્રાસ અનૂપરે;	હું વિચાર કરું.	
જ્યાં છે સિદ્ધ લોકોના બિલાસરે,	હું વિચાર કરું.	
ખેડો ચિત્તમાં થઇ ઉદાસરે.	હું વિચાર કરું.	૬
દીકા નારદને તેણી વારરે,	હું વિચાર કરું.	
ભાડી સ્નેહે કર્યા નમસ્કારરે;	હું વિચાર કરું.	
અર્ધ પાદથી પૂજન કીધુરે,	હું વિચાર કરું.	
એવા અતિથિને આસન દીધુરે.	હું વિચાર કરું.	૭
ખેડા શાન્તિ પામી મુનિરાયરે,	હું વિચાર કરું.	
ચોખ્ખો પ્રશ્ન કર્યાનો ઉપાયરે;	હું વિચાર કરું.	
ક્યાં છે જગતના જીવને સુખરે,	હું વિચાર કરું.	
ધન, સુત, ગૃહ, દારામાં દુઃખરે;	હું વિચાર કરું.	૮
જ્યારે દુઃખ વિષે સર્વ કાળરે,	હું વિચાર કરું.	
સંતો શીઘ્ર કરે કર્મ જન્મળરે;	હું વિચાર કરું.	
જાતે અનુભવ એવા કીધોરે,	હું વિચાર કરું.	
જન્મ આપી માએ છોડી દીધોરે.	હું વિચાર કરું.	૯

રાખી કર્મ તણો આધારરે,
વૃદ્ધિ પામ્યો વનમોજારરે;
ધમ્મ સુતની અંતર ધારીરે,
તપથી આરાધ્યા ત્રિપુરારીરે.

દૃઢ ઉપાસના દીલ જામીરે,
તેથી પુત્ર થયો શુક જ્ઞાનીરે,
સહુ વેદનો જેમાં સારરે,
લણાવ્યું ભાગવત તે વારરે.

સુણી શુક તમારાં વચનરે,
થયો જ્ઞાન વિષે લવલીનરે;
મને વિરહ વ્યથામાં નાખીરે;
પરલોક ગયો મુજ પાખીરે.

થયો પુત્ર વિયોગનો તાપરે,
મૂકી મેરૂ ને ચાલ્યો આપરે;
ખેદે કષ્ટ પામ્યો બહુ તનરે,
થયું માતાને મગવાનું મનરે.
જગ મિથ્યા કહો છે વેદરે,
સમજી તોએ ન જાએ ખેદરે;
આવ્યો કુરૂ જાંગલને વનરે,
જાણ્યું માતાનાં થયાં લગનરે.

શ્રી સરસ્વતીને તીરરે,
આંધ્યો આશ્રમ ધારીને ધીરરે;
મૃત્યુ પામતાં શંતનું તાતરે,
રહ્યાં જ્ઞાત જે વિધવા માતરે.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું. ૧૦

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું. ૧૧

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું. ૧૨

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું. ૧૩

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું. ૧૪

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું. ૧૫

બુદ્ધિમાને ભીષ્મે વિચારીરે,	હું વિચાર કરું.
ચિત્રાંગદને કીષો છત્રધારીરે;	હું વિચાર કરું.
રૂપે જાણે બીજે કામ દેવરે,	હું વિચાર કરું.
કાળે ઝડપી લીધો તતખેવરે.	હું વિચાર કરું. ૧૬
લાગ્યો પુત્રમૃત્યુનો આઘાતરે,	હું વિચાર કરું.
તેથી શોકમાં ડૂબ્યાં માતરે;	હું વિચાર કરું.
હુઃખી માતને જ્યારે મેં જાણીરે,	હું વિચાર કરું.
જવા વૃત્તિ અતિ ઉભરાણીરે.	હું વિચાર કરું. ૧૭
જઈને ભીષ્મે ને મેં સમજાવીરે,	હું વિચાર કરું.
ત્યારે માતાને શાન્તિ આવીરે;	હું વિચાર કરું.
ભીષ્મ રાજ્યને સ્ત્રીના ત્યાગીરે;	હું વિચાર કરું.
લીધી પ્રતિજ્ઞા નવ લાગીરે.	હું વિચાર કરું. ૧૮
વિચિત્રવીર્ય મારો ભાઈરે,	હું વિચાર કરું.
પછી ફેરવી તેની હુહાઈરે,	હું વિચાર કરું.
ભીષ્મે સહુ રાજાને હરાવ્યારે;	હું વિચાર કરું.
કાશી રાજાની કન્યા એ લાવ્યારે.	હું વિચાર કરું. ૧૯
હરી લાવી માતાને આપીરે,	હું વિચાર કરું.
મારા વીરની વહૂઓ કરી સ્થાપીરે;	હું વિચાર કરું.
દૂધ ભાઈ તે પરણ્યો જ્યારેરે,	હું વિચાર કરું.
થયો આનંદ મનમાં ત્યારેરે.	હું વિચાર કરું. ૨૦
જ્યારે પૂર્ણ જૂવાનીમાં આવ્યોરે,	હું વિચાર કરું.
ત્યારે ક્ષય રોગે તેને દબાવ્યોરે;	હું વિચાર કરું.
મૃત્યુ પામ્યો તેને નહિ તનરે,	હું વિચાર કરું.
તેથી શોક માતાને મનરે.	હું વિચાર કરું. ૨૧

મારા બંધુની બેઠ જે નારીરે,
 તેનો સ્નેહ પરસ્પર ભારીરે,
 કરી વંદન વાહુઓ કહે વાતરે,
 તમે સાંભળોને મારી માતરે.
 અમે પતિ સાથે સતીઓ થઈશુંરે,
 સ્વર્ગે નંદનવનમાં જઈશુંરે;
 માએ લીખ્મ સાથે કર્યો મંત્રરે,
 હવે કેમ રાખવું રાજ તંત્રરે.
 સમજાવી પછી કુળ નારીરે,
 પ્રજા માટે એ વાત વિચારીરે;
 પુત્ર પાછળ ક્રિયા સહુ કીધીરે,
 દાદ્ર અંજલિ પણ તેને દીધીરે.
 મ તાએ સમરણ માંડે કીધુંરે,
 તે મેં મનથી જાણી લીધુંરે,
 વેગે હસ્તિનાપુરમાં આવીરે,
 જોભો માતાને શીશ નમાવીરે.
 દિસે દુઃખથી દુર્ગળ દેહરે,
 જેના મનમાં છે પુત્રનો છેહરે;
 કેમ સ્મૃતિ કરી મારી માતરે,
 કામ કર્યું કરવાનું છે ખાસરે.
 આજ્ઞા આપ કરો આ વારરે,
 સહુ કરવાને દાસ તૈયારરે;
 તમે તીર્થ ને ઇષ્ટ દેવરે,
 આવ્યો બોલાવ્યો તતખેવરે.

હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું. ૨૨
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું. ૨૩
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું. ૨૪
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું. ૨૫
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું. ૨૬
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું.
 હું વિચાર કરું. ૨૭

કહો કાર્ય શું કરવું મારેરે,	હું વિચાર કરું.
બોલો માતૃશ્રી વગર વિચારેરે;	હું વિચાર કરું.
કહું નારદ એવું મેં જ્યારેરે,	હું વિચાર કરું.
ભીષ્મ સામે જોઈ બોલ્યાં (તે) ત્યારેરે.	હું વિચાર કરું. ૨૮
પુત્ર તમારો જે દૂધભાઈરે,	હું વિચાર કરું.
પામ્યો મૃત્યુ ક્ષયરોગે પીડાઈરે	હું વિચાર કરું.
તારા પિતાનો જાય છે વંશરે,	હું વિચાર કરું.
મારા મનમાં તે દુઃખનો અંશરે.	હું વિચાર કરું. ૨૯
લઈ ભિષ્મ તણો અભિપ્રાયરે,	હું વિચાર કરું.
મેં બોલાવ્યો તુજને ભાઈરે;	હું વિચાર કરું.
સાંભળ પરાશરના અંશરે,	હું વિચાર કરું.
રાખવા શંતનુનો વંશરે.	હું વિચાર કરું. ૩૦
કાર્ય સિદ્ધ થવાને સારરે,	હું વિચાર કરું.
કરો દુઃખમાંથી રક્ષણ મારરે	હું વિચાર કરું.
વૃદ્ધિ પામે રાજાનું કુળરે,	હું વિચાર કરું.
થાઓ એમ અમને અનુકૂળરે.	હું વિચાર કરું. ૩૧
૩૫ યૌવનથી ભરપૂરરે,	હું વિચાર કરું.
દિસે બન્નેનું ઉત્તમ નૂરરે;	હું વિચાર કરું.
કાશી રાજાની બાળા બે અંગરે,	હું વિચાર કરું.
કરો પુત્ર માટે તેનો સંગરે.	હું વિચાર કરું. ૩૨
વંશ ભરતનો એ રીતે રાખોરે,	હું વિચાર કરું.
દુઃખ સર્વના દૂર કરી નાખોરે;	હું વિચાર કરું.
મોટી બુદ્ધિ વાળા છો આપરે.	હું વિચાર કરું.
નહિ લાગે તેમાં તમને પાપરે.	હું વિચાર કરું. ૩૩

સુણી માતાનાં એવાં વચનરે,	હું વિચાર કરું.
થયું હજીથી વ્યાકુલ મનરે;	હું વિચાર કરું.
ચિંતાતુર થયું મન જાણીરે,	હું વિચાર કરું.
માત પાસ વધો નમ્ર વાણીરે.	હું વિચાર કરું. ૩૪
પર નારીનો સંગ છે જેહરે,	હું વિચાર કરું.
પાપોમાં મોટું પાપ છે તેહરે;	હું વિચાર કરું.
સર્વ ધર્મના મર્મને જાણુંરે,	હું વિચાર કરું.
કેમ પ્રીતિ કુકર્મમાં આણુંરે.	હું વિચાર કરું. ૩૫
વળી નહાનાભાઈની જે વહુરે,	હું વિચાર કરું.
ગણે પુત્રી સમાન તે સહુરે;	હું વિચાર કરું.
કીધો માતા મેં વેદ વિચારરે,	હું વિચાર કરું.
કરું કેમ નીચો વ્યભિચારરે.	હું વિચાર કરું. ૩૬
અનુસરી અન્યાયની રીતિરે,	હું વિચાર કરું.
કુળ રાખવું નથી એ નીતીરે;	હું વિચાર કરું.
જેનો પાપી હોએ પરિવારરે,	હું વિચાર કરું.
તેના પિતૃઓનો નહિ ઉદ્ધારરે.	હું વિચાર કરું. ૩૭
સહુ લોકને બોધ દેનારરે,	હું વિચાર કરું.
તથા પુરાણનો કરનારરે;	હું વિચાર કરું.
તેથી આવું મહા નીચ કામરે,	હું વિચાર કરું.
માતા કરવા ધરું કેમ હામરે.	હું વિચાર કરું. ૩૮
પુત્ર શોકનો મનમાં તાપરે,	હું વિચાર કરું.
વધ્યો મારા વચનથી સંતાપરે;	હું વિચાર કરું.
મારાં વચન સુણી તે વારેરે.	હું વિચાર કરું.
સત્યવતી ફરી બોલ્યાં ત્યારેરે.	હું વિચાર કરું. ૩૯

વ્યાસ સાભળ મારા તનરે,
ગુરુ જનનાં પાળ વચનરે;
ભલે દોષવાળું તે હોયરે,
તેમાં સંશય કરવો ન કોયરે.

સમજી શિષ્ટાચાર પ્રમાણરે,
વેદ આજ્ઞાએ અંતર આણરે;
તેમાં તમને નથી કાંઈ દોષરે,
કરો માતાનું મન સંતોષરે.

ડુખી શોક સમુદ્રની માંહેરે,
કાઢો પુત્ર ગૃહીને ખાંહેરે;
એ છે સૂક્ષ્મ ધર્મનો મર્મરે,
બોધ્યા ભીષ્મ કરો એ કર્મરે.

કહે ભીષ્મ ન કરશો વિચારરે,
તમે સુખથી કરોને વિહારરે;
માતા વચનને શીર ચઢાવોરે,
અન્ય ધર્મ નથી આવોરે.

મત આપ્યો એ ભીષ્મે જ્યારેરે,
માત માગણી સ્વીકારી ત્યારેરે;
થયો નીચ કામ કરવા તૈયારરે,
નહિં સંશય તેમાં લગારરે.

રજસ્વલા અંગિકા થઈ જ્યારેરે,
કુર્યો ભોગ શુદ્ધ થઈ ત્યારેરે;
મારૂં રૂપ ભયંકર ભાળીરે,
કચવાણી તે મનથી નારીરે.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું. ૪૦

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું. ૪૧

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું. ૪૨

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું. ૪૩

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું. ૪૪

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું.

હું વિચાર કરું. ૪૫

દીધો શાપ તેને તે વારેરે,	હું વિચાર કરું.
થશે આંધળો પુત્ર તો તારેરે;	હું વિચાર કરું.
જ્યારે માતા જોઈ એકાંતરે,	હું વિચાર કરું.
પૂછી પ્રેમથી મુજને વાતરે.	હું વિચાર કરું. ૪૬
થયું અંધિકાને ગર્ભધાનરે,	હું વિચાર કરું.
કહો પુત્ર એ વાત પ્રમાણરે;	હું વિચાર કરું.
કર્યું લજ્જાથી નીચું મેં મુખરે,	હું વિચાર કરું.
થાશે સાંભળી માતાને દુઃખરે.	હું વિચાર કરું. ૪૭
તમે સાંભળો મારી વાતરે,	હું વિચાર કરું.
થશે પુત્ર અંધિકાને માતરે;	હું વિચાર કરું.
શાપ આપ્યો કરીને સંબંધરે,	હું વિચાર કરું.
તેને આવશે પુત્ર અંધરે.	હું વિચાર કરું. ૪૮
કહ્યાં હશે કઠોર વચનરે,	હું વિચાર કરું.
પણ શાપ દેવો નોતો તનરે;	હું વિચાર કરું.
કહું જે વિત્યું તે ઋષિરાયરે,	હું વિચાર કરું.
થયો પૂર્ણ પહેલો અધ્યાયરે.	હું વિચાર કરું. ૪૯
એ રીતે વ્યાસ નારદના સંવાદમાં પ્રથમ અધ્યાય.	

અધ્યાય ૨ જો.

વ્યાસજીનો મોહ.

(રાગ—ઉપરનો.)

કહે વ્યાસ સુણો ઋષિરાયરે,	નારદજી.
કહું માયાનો મહિમાયરે;	નારદજી.
વાત શાપની સાંભળી જ્યારેરે,	નારદજી.
ભય પામ્યાં સત્યવતી ત્યારેરે.	નારદજી. ૧

માછીમારે કન્યા કરી રાખ્યાંરે,	ન રહજી.
પુત્ર માટે વચન બહુ બાખ્યાંરે;	નારહજી.
બાહ્યાં માત કરીને વિચારરે,	નારહજી.
વિચિત્ર વીર્યની બીજી નારરે.	નારહજી. ૨
અંબાલિકા તેનું છે નામરે,	નારહજી.
છે વિધવા પણ શુભનું ધામરે;	નારહજી.
તેનો સંગ કરો તમે સુતરે,	નારહજી.
જેથી પ્રકટે ઉત્તમ પુતરે.	નારહજી. ૩
કાશીરાજની કન્યા રૂપાળીરે,	નારહજી.
સરવે સારાં લક્ષણવાળીરે;	નારહજી.
નથી અંધને રાજ્યાધિકારરે,	નારહજી.
માટે પુત્ર કરો બીજી વરરે.	નારહજી. ૪
માના વચનનો કરીને સ્વીકારરે,	નારહજી.
રહ્યો હસ્તિનાપુર મોજારરે;	નારહજી.
રજો દર્શનથી થઇ શુદ્ધરે,	નારહજી.
કરી ગર્ભાધાનની ખુદ્ધરે.	નારહજી. ૫
હતું એકાન્તે ઘર જહાંરે,	નારહજી.
આવી લગ્નતી લગ્નતી તહાંરે,	નારહજી.
મને જટાવાળો ને તપસ્વીરે,	નારહજી.
દીઠો જિતેન્દ્રિય મનસ્વીરે.	નારહજી. ૬
ઋષિ રસ વિનાનો જાણીરે,	નારહજી.
શ્રીક્રી પડીને પામી ગ્લાનિરે;	નારહજી.
એના મુખપર પસીનો આવ્યોરે,	નારહજી.
માસે પ્રેમ ન તેને બાવ્યોરે.	નારહજી. ૭

કમ્પે કામિની ઉભી પાસેરે,	નારદજી,
ધુજે અંતર તેનું શ્વાસેરે;	નારદજી.
ક્રોધ કરી કહ્યું સુણ કર્ણરે,	નારદજી.
તને પુત્ર થાશે પાંડુ વર્ણરે.	નારદજી. ૮
દેખી રૂપ તણા અહુમેવરે,	નારદજી.
આપ્યો શાપ તેને તતખેવરે;	નારદજી.
તેનો સંગ પછી મેં ક્રીધારે,	નારદજી.
જવા હુકમ માનો મેં લીધારે.	નારદજી. ૯
આવ્યો સરસ્વતીને તીરરે,	નારદજી.
ખેઠો સંયમ ધારી સ્થિરરે;	નારદજી.
ખેઉ નારીને પ્રસવ્યા તનરે,	નારદજી.
તોએ માનું પ્રસન્ન ના મનરે.	નારદજી. ૧૦
અંધનું છે ધૃતરાષ્ટ્ર નામરે,	નારદજી.
પાંડુ પાંડુનું શરીર તમામરે;	નારદજી.
ખન્ને બાળકના દેખી દોષરે,	નારદજી.
થયો માને અતિ અસંતોષરે.	નારદજી. ૧૧
ગયું વર્ષ જ્યારે એક વીતીરે,	નારદજી.
તેડયો માએ ધરી મન પ્રીતિરે;	નારદજી.
કહે માત સુણે મારી વાતરે,	નારદજી.
થયા પુત્ર તમથી બે તાતરે.	નારદજી. ૧૨
નથી રાજ્યને લાયક એકરે,	નારદજી.
આપો ત્રીજે પુત્ર વિષેકરે;	નારદજી.
જ્યારે સંમતિ આપી એવીરે,	નારદજી.
થયા પ્રસન્ન સત્યવતી દેવીરે.	નારદજી. ૧૩

અંખિકાને ફરી સમજાવીરે,	નારદજી.
પણુ તે તો શય્યામાં ના આવીરે;	નારદજી.
રૂપ યૌવન સંપન્ન દાસીરે,	નારદજી.
આવી પૂરણ પ્રેમ પ્રકાસીરે.	નારદજી. ૧૪
લાલ ચંદન પુષ્પની માળારે,	નારદજી.
હંસગતિ યુક્ત એ બાળારે;	નારદજી.
કરે સુંદર હાવ ને ભાવરે,	નારદજી.
લીધો કરી સમાગમ ભાવરે.	નારદજી. ૧૫
કરી રાત બધી તેણે કીડારે,	નારદજી.
પ્રેમ પાથરીને તજી વીડારે;	નારદજી.
થયો પ્રસન્ન જોઈને પ્રીતરે,	નારદજી.
આપ્યું વરદાન રૂડી રીતરે.	નારદજી. ૧૬
સાંભળ સુંદરી કહું એક મનરે,	નારદજી.
સત્ય લક્ષણવાળો થશે તનરે;	નારદજી.
જેની ધર્મમાં પૂરણ પ્રીતિરે,	નારદજી.
જાણે જ્ઞાન અને શુભ નીતિરે.	નારદજી. ૧૭
રૂચિ શાન્તિમાં રાખનારોરે,	નારદજી.
રૂપ રંગ તથા ગુણવાળોરે;	નારદજી.
થશે પ્રભુનો પૂરો ભક્તરે;	નારદજી.
જેનું ચિત્ત જગતથી વિરક્તરે.	નારદજી. ૧૮
પછી દાસીને પુત્ર જે આવ્યોરે,	નારદજી.
બુદ્ધિમાન વિદુર જે કહાવ્યોરે;	નારદજી.
પર જાયા તણા તણે તનરે,	નારદજી.
તેમજે તેમાં લાગ્યું માફ મનરે.	નારદજી. ૧૯

જેઈ તેને પરાક્રમી વીરરે,	નારદજી.
બૂદ્ધ્યો શુકને આવી તેથી ધીરરે;	નારદજી.
રૂપરહિત હરિની માયારે,	નારદજી.
જેણે જ્ઞાની જનોને ભમાવ્યારે.	નારદજી. ૨૦
જેનું સ્વવશ હોય ન મનરે,	નારદજી.
તેને ત્યાગી શકે ના તે જનરે;	નારદજી.
નિરાધાર છતાં બળવાનરે,	નારદજી.
એમાં ભૂલા ભમે તજી ભાનરે.	નારદજી. ૨૧
હતો માતાની ઉપર પ્રેમરે,	નારદજી.
થયો પુત્ર ઉપર પણ તેમરે;	નારદજી.
એમ પ્રેમે ઘેરાયું ચિત્તરે,	નારદજી.
વનમાં શાન્તિ ન થઈ કોઈ રીતરે.	નારદજી. ૨૨
મન હીંચે સંકલ્પ હીંડોળેરે,	નારદજી.
ગજપુર સરસ્વતી તીરડોલેરે;	નારદજી.
કોઈ કામ ન થાએ સ્થિરરે,	નારદજી.
રહે નહિ અંતરમાં ધીરરે.	નારદજી. ૨૩
કોઈ વાર પ્રકાશે જ્ઞાનરે,	નારદજી.
આવે ત્યારે વૈરાગ્યનું ધ્યાનરે;	નારદજી.
નથી પુત્ર થકી કંઈ કામરે,	નારદજી.
કરે શ્રાદ્ધ ન રાખે તે નામરે.	નારદજી. ૨૪
તેના ઉપરનો મોહ વ્યર્થરે,	નારદજી.
તેથી સિદ્ધ નહિ કોઈ અર્થરે;	નારદજી.
એમ ક્યારેક હું સાવધાનરે,	નારદજી.
વળી માયા ભૂલાવે ભાનરે.	નારદજી. ૨૫

કદિ પસ્તાવો ચિત્ત ચડતોરે,	નારદજી.
કદિ મોહ ખાડે જઈ પડતોરે;	નારદજી.
ત્યાં તો ભીષ્મે અનુમતિ આપીરે,	નારદજી.
રાજ્યપદ પર પાંડુને સ્થાપીરે.	નારદજી. ૨૬
મળ્યું રાજ્ય પુત્રને જ્યારેરે,	નારદજી.
થયું ચિત્ત રાજ માઈ ત્યારેરે;	નારદજી.
કુંતી માદ્રી નામે બે નારીરે,	નારદજી.
તે તો પાંડુરાયને ખ્યારીરે.	નારદજી. ૨૭
શૂરસેનની કુંતી કન્યારે,	નારદજી.
મદ્રરાયની માદ્રી પરણ્યારે;	નારદજી.
આખ્યો શાપ તેને ઋષિજનેરે,	નારદજી.
રહ્યો બે સ્ત્રી સાથે તે વનેરે	નારદજી. ૨૮
વસ્યો પુત્રને વનમાં જાણીરે,	નારદજી.
વૃત્તિ શોક તણી ઉભરાણીરે;	નારદજી.
ગયો તેથી હું સુતની પાસેરે,	નારદજી.
આખ્યો દિલાસો તેને મેં ખાસરે.	નારદજી. ૨૯
પછી હસ્તિનાપુર આવ્યોરે,	નારદજી.
પ્રેમે ધૃતરાષ્ટ્રને બોલાવ્યોરે;	નારદજી.
કરી વાતને પાછો ક્યોરે,	નારદજી.
સરસ્વતી તીર આવી ઠયોરે.	નારદજી. ૩૦
વાનપ્રસ્થનો ધર્મ સ્વીકારીરે,	નારદજી.
કરી ક્ષેત્રજ પુત્ર તૈયારીરે;	નારદજી.
પાંચ પુત્રો દેવોના અંશરે,	નારદજી.
રાજ્યો તેણે પાંડુનો વંશરે.	નારદજી. ૩૧

ઇંદ્ર વાયુ ને તેમજ ધર્મરે,	નારદજી.
સાથે (બે) અશ્વિનીકુમારોનું કર્મરે;	નારદજી.
યુધિષ્ઠિર, ભીમ અર્જુનરે,	નારદજી.
થયા કુંતી થકી ઉત્પન્નરે.	નારદજી. ૩૨
ધર્મ થકી યુધિષ્ઠિર રાયરે,	નારદજી.
વાયુ પુત્ર તે ભીમ કહેવાયરે;	નારદજી.
ઇંદ્ર પુત્ર છે અર્જુન વીરરે,	નારદજી.
ત્રણે બ્રાત પૂરા રણધીરરે.	નારદજી. ૩૩
બે છે અશ્વિનીકુમાર દેવરે,	નારદજી.
તેથી થયા નકુળ સહદેવરે;	નારદજી.
બેઉ માદ્રી-દેવીના પુત્રરે,	નારદજી.
તેથી શેણે પાંડુનું ઘરસૂત્રરે.	નારદજી. ૩૪
ભેટયા માદ્રીને પાંડુ જે વારરે,	નારદજી.
મુનિ શાપે ગયા જમદારરે;	નારદજી.
ક્રોધે મુનિએ અગ્નિ સંસ્કારરે,	નારદજી.
સાથે સતી થયાં માદ્રીનારરે.	નારદજી. ૩૫
પાંચ પુત્ર ને કુંતાનારીરે,	નારદજી.
લાવ્યા હસ્તિનાપુર વિચારીરે;	નારદજી.
વિધવા માતાને પાંચ બાળરે,	નારદજી.
વિદુર ભીષ્મને સોંપી સંભાળરે.	નારદજી. ૩૬
દેહ પારકાની બાણી વાતરે,	નારદજી.
થયા સુખ દુઃખના બ્યાધાતરે;	નારદજી.
ધૃતરાષ્ટ્ર ભીષ્મને વિદુરરે,	નારદજી.
પાંડુ પુત્રો પાળે એ શૂરરે.	નારદજી. ૩૭

દુર્યોધનાદિ મનના જે કૂરરે,
 ઇચ્છે પાંડવનું નિર્મૂળરે;
 આવ્યા દ્રોણ હસ્તિનાપુરરે,
 રાખ્યા ભીષ્મે લણવા જરૂરરે.
 હતી કુંતી કુંવારી જ્યારેરે,
 થયો સૂર્યથી કર્ણ ત્યારેરે;
 નાખ્યો તેને નદીને નીરેરે,
 ઊભો અધિરથ સરિતાતીરેરે.
 ગણી પુત્ર સભો તેને પાળ્યોરે,
 માતપિતાનો બદલો વાળ્યોરે;
 હતો કર્ણ મહા શૂરવીરરે,
 ગણે દુર્યોધન મિત્ર ધીરરે.
 ભીષ્મ ને દુર્યોધન યોદ્ધરે,
 થયો બેઠની વચ્ચે વિરોધરે;
 તેના કલેશની નિવૃત્તિ સારૂરે,
 રાય ધૃતરાષ્ટ્રે મન વિચાર્યુંરે.
 વારણાવત નામે જે શહેરરે,
 કરી પાંડવોની રહેવા ત્યાં પેરરે;
 દ્રોહી દુર્યોધને કર્યું એવુંરે,
 કોઈ સમજી શકે નહિ તેવુંરે.
 મિત્ર પુરોચનને સોંપ્યું કામરે,
 લાખ નાખી બનાવ્યાં ધામરે;
 પછી પાંડવો રહેવાને આવ્યારે,
 રાતે અચાનક સળગાવ્યાંરે.

નારદજી.
 નારદજી.
 નારદજી.
 નારદજી. ૩૮
 નારદજી.
 નારદજી.
 નારદજી.
 નારદજી. ૩૯
 નારદજી.
 નારદજી.
 નારદજી.
 નારદજી. ૪૦
 નારદજી.
 નારદજી.
 નારદજી.
 નારદજી. ૪૧
 નારદજી.
 નારદજી.
 નારદજી.
 નારદજી. ૪૨
 નારદજી.
 નારદજી.
 નારદજી.
 નારદજી. ૪૩

તેમાં બળી ગયાં કુંતી માતરે,
સાથે ભસ્મ થયાં પાંચ જ્ઞાતરે;
જ્યારે સાંભળી મેં એ વાતરે,
થયો દુઃખ તણો આઘાતરે.

મૃત્યુ પૈત્રીનું જાણ્યું જ્યારેરે,
હૃયો શોક સમુદ્રમાં ત્યારેરે;
રાત્રિ દિવસ વનમાં ફરતોરે,
રહું શોધ હું તેમની કરતોરે.

એક ચકાનગરી જેનું નામરે,
દીઠો પાંડવોનો ત્યાં મુકામરે
દીઠો દુર્ભણ તેમના દેહરે,
તોએ અંતર ઉપજ્યો સ્નેહરે.
સમજાવી મેં સઘળી રીતરે,
બત્તો દુપદને ત્યાં ધરી પ્રીતરે;
દુઃખી રાખે છે વાડવ વેપરે,
ગયા દુપદરાયને દેશરે.

ત્યાં અર્જુને પરાક્રમ કરીરે,
સહુ દેખતાં દ્રૌપદી વરીરે;
માની માતાની સત્ય વાતરે,
તેને પરણ્યા પાંચે જ્ઞાતરે.

પાંડવોને દ્રૌપદી સહિતરે,
ધૃતરાષ્ટ્રે તેડ્યા જાણી હિતરે;
ઇન્દ્ર પ્રસ્થમાં આપ્યો મુકામરે,
વસ્યાં ત્યાંજ ગણી સુખ ધામરે.

નારદજી.

નારદજી.

નારદજી.

નારદજી. ૪૪

નારદજી.

નારદજી.

નારદજી.

નારદજી. ૪૫

નારદજી.

નારદજી.

નારદજી.

નારદજી. ૪૬

નારદજી.

નારદજી.

નારદજી.

નારદજી. ૪૭

નારદજી.

નારદજી.

નારદજી.

નારદજી. ૪૮

નારદજી.

નારદજી.

નારદજી.

નારદજી. ૪૯

કૃષ્ણ સાથ મળી અર્જુનરે,	નારદજી.
કર્યો તૃપ્ત પછી હુતાશનરે.	નારદજી.
રાજસૂય યજ્ઞ કર્યો જ્યારેરે,	નારદજી.
થયો સંતોષ મુજને ત્યારેરે.	નારદજી. ૫૦
જોઈ પાંડવોની સમૃદ્ધિરે,	નારદજી.
બગડી દુર્યોધનની બુદ્ધિરે;	નારદજી.
મયદાનવ કૃત સલાને હરવારે,	નારદજી.
લાગ્યે જુગારી વૃત્તિ કરવારે.	નારદજી. ૫૧
કપટી શકુની તેમની સાથેરે,	નારદજી.
હાર્યા પાંડવા તેને હાથેરે;	નારદજી.
જીતી દ્રૌપદીને દુઃખ દીધુંરે,	નારદજી.
કામ દુષ્ટ બહુ તેણે કીધુંરે.	નારદજી. ૫૨
કાઢ્યા પાંડવો વન મોઝારે,	નારદજી.
રહ્યા દુખીયા ત્યાં વર્ષ બારરે;	નારદજી.
બ્રહ્મવિદ્યા લણ્યો રૂડી રીતેરે,	નારદજી.
કૃષ્ણ તોય લવે મોહ પ્રીતેરે.	નારદજી. ૫૩
કોણ હું અને કોના તનરે,	નારદજી.
તોએ માયા ન મૂકે મનરે;	નારદજી.
મને સંતોષ નહિ કોઈ ઠામેરે,	નારદજી.
ચિત્ત ડાલે, ન સ્થિરતા પામેરે.	નારદજી. ૫૪
તમે દેવ સદા સર્વજરે,	નારદજી.
ટાળો મોહ મારો તત્ત્વજરે;	નારદજી.
સહુ સંશય મારા કાપોરે,	નારદજી.
જેથી જાય ત્રિવિધના તાપોરે.	નારદજી. ૫૫

ખોલ્યા એવી રીતે શ્રી વ્યાસરે,	નારદજી.
જોડી હાથ મુનિની પાસરે;	નારદજી.
સમજે તેને તો સુખ થાયરે,	નારદજી.
થયો પૂર્ણ બીજો અધ્યાયરે.	નારદજી. ૫૬

એ રીતે વ્યાસ નારદના સંવાદમાં બીજો અધ્યાય.

અધ્યાય ૩ જો.

નારદને પોતાને થએલો મોહ.

દોહરા.

વળી વ્યાસ વાણી વદે, સુણુ જનમેજયરાય;	
નારદ મુનિને પૂછતાં, કહ્યો મોહ મહિમાય.	૧
મંદ હસી મુજને કહી, અનુભવી જે વાત;	
પરમારથને પ્રીછતા, તે પોતે સાક્ષાત.	૨

ચોપાઈની રાહ.

ગુંથ્યાં વેદ પુરાણને સૂત્ર, કહું સુણો પરાશર પુત્ર;	
નક્કી અનુભવ એવો મારો, પડ્યો મોહમાં સંસાર સારો.	૧
દેહ ધારી જે જ્ઞાની અજ્ઞાની, સર્વ માયામય તે છે પ્રાણી;	
મોહ વિના દીઠો નથી કોઇ, ભલે આરૂઢ જ્ઞાની હોય,	૨
જ્ઞાનથી એક આવરણુ જાય, રહે વિશ્લેષ ચિત્ત સદાય;	
રહે જ્યાં સુધી પ્રારબ્ધ કર્મ, ભોગવે ત્યાં સુધી સહુ ધર્મ.	૩
તેથી જ્ઞાનીને મોહાદિ થાય, તેમાં આશ્ચર્ય કરવું ન કાંઈ;	
બ્રહ્મા વિષ્ણુ ને રૂદ્ર જેવા, વળી સનક કપિલ પણ તેવા.	૪
ધૃત્યર કોટીમાં તેઓ ગણાય, તોએ માયાથી જગમાં તણાય;	
ગણે મુજને જ્ઞાની લોક, ભભી સંસારમાં પામું શોક.	૫

કહું પૂર્વ વૃત્તાંત હું મારૂં, દુઃખ લોગળ્યું સુંદરી સારૂં,
 પૂર્વ જન્મની ભગિની મારી, તેનો પુત્ર પર્વત નામ ધારી. ૬
 મામા ભાણેજ બેઠએ મળી, જોવા ભારત ઇચ્છા કરી;
 મુનિના આશ્રમ ને તીર્થધામ, જોયાં જ્યાં ત્યાં ફરીને તમામ. ૭
 દેવલોકથી નીકળ્યા જ્યારે, કીધી એવી પ્રતિજ્ઞા ત્યારે;
 થાએ જે વૃત્તિ નરસી કે સારી, એક બીજાને કે'વું વિસ્તારી. ૮
 રતિ, લોજન કે ધન આશ, તેનો કરવો પરસ્પર પ્રકાશ;
 કરી ઠરાવ અમે એ રીતે, ફરતા સંપીને પૃથ્વીમાં પ્રીતે. ૯
 રાખી સર્વ મુનિ તણી રીત, જતા ઇચ્છાનુસાર સપ્રીત;
 એવામાં આવ્યો ચાતુર્માસ, હતો જ્યાં રાય સંજયનો વાસ. ૧૦
 રાખ્યા આપીને આદરમાન, કરી પૂજા ગણી ભગવાન;
 બેસે વર્ષા ઋતુ જ્યારે, અતિથિએ ફરવું ન ત્યારે. ૧૧
 એવો પાંડિતે નિશ્ચય કીધો, મહા પવિત્ર રસ્તો લીધો;
 નિજ કાર્યની સુસિદ્ધિ કરવા, જવું આઠ માસ સુધી ફરવા. ૧૨
 હોય અંતર સુખની આશ, તજવો વર્ષાઋતુમાં પ્રવાસ,
 કરી એજ મનમાં વિચાર, રહ્યા રાયને ત્યાં નિરધાર. ૧૩
 તેની પુત્રી હતી દમયંતી, રૂપ ગુણને યૌવનવંતી;
 કરે સજ્જ રહીને તે સેવા, લાવે લોજન મીઠા મેવા. ૧૪
 વળતે નહાવાનું લાવે વારિ, કરે શય્યાદિ સર્વ તૈયારી;
 મુખવાસાદિ ઇચ્છીએ જેહ, કન્યા લાવીને આપે તેહ. ૧૫
 એમ કુંવરીથી સેવાતા અમે, રહ્યા રાયને ત્યાં તે સમે;
 નિત્ય વેદોનું અધ્યયન કરતા, વેદ આજ્ઞાને અનુસરતા. ૧૬
 વીણા હસ્તમાં લઈને હું ગાતો, સામગાનમાં ભસ્તજ થાતો;
 ગાન સામનું સાંભળ્યું જ્યારે, થયો મોહ કન્યાને ત્યારે. ૧૭

દિનદિન વધતી દેખી પ્રીત, ચોટયું કન્યામાં માઈ ચિત્ત;
 કોઈ કોઈ સમયે રસજા, લાગી કરવા પર્વતની અવજા. ૧૮
 ઉન્ડું જળ લાવે સ્નાનમાં શાણી, આપે પર્વતને ટાડું પાણી;
 મારે માટે દહીં નિત્ય લાવે, પર્વત સાડે એ છાશ બનાવે. ૧૯
 પ્રેમ અંતરથી બહુ લાવી, રાખે શય્યા મારી બીછાવી;
 પર્વત માટે ન રાખે તેવું, થયું ભેદવાળું મન એવું. ૨૦
 પૂરા પ્રેમથી મુજને નિહાળે, પર્વત સામે કદિ નવ લાળે;
 વધતો દેખી કન્યાનો પ્રેમ, પામે વિસ્મય પર્વત તેમ. ૨૧
 કરે તે વિધવિધ વિચાર, કેમ પલટયા કન્યાના આચાર;
 પૂછે એકાન્તે મુજને એમ, કહો મુનિ થયું આ કેમ. ૨૨
 સર્વ રીતે આ રાજકુમારી, રાખે પ્રેમ તમોપર ભારી;
 આપે સ્નેહથી તમને જેમ, નથી આપતી મુજને એમ. ૨૩
 કહો કાનજી તેનું નારદ, ખોલી હૈયાનું હારદ;
 રાખે બેની વચ્ચે અંતરાય, તેથી સંશય મુજને થાય. ૨૪
 ઇચ્છે તમને કરવાને તે પતિ, તમારી પણ તેમાં છે રતિ;
 મુખપર જણાએ વિકાર, કરે સત્ય તણે સ્વીકાર. ૨૫
 સ્વર્ગમાંથી નીકળ્યા જ્યારે, કરી સત્ય પ્રતિજ્ઞા ત્યારે;
 માટે કહો જેમ હોય તમ, તમારો તેના પર છે પ્રેમ? ૨૬
 પૂછ્યું પર્વતે મુજરે જ્યારે, સત્યવાત કહી મેં ત્યારે;
 ઢાળી લજ્જાથી નીચાં નેણ, વધો પર્વત પાસે હું વેણ. ૨૭
 રાજકુમારી મુજને ઇચ્છે, મન માઈ મળવા હિસે;
 કોય ચડયો સુણીને તે વાર, કહે મુનિ તને છે ધિક્કાર. ૨૮
 કોધ સામો કરી તત્કાળ, દીધો શાપ ત્યાં નિરધાર;
 ઋવર્ગે થાશે નહિ તારી ગતિ, વાંક મારો વિચાર્યો ન રતી. ૨૯

જુજ વાંક માટે આખ્યો શાપ, માટે લોગવ તેનું પાપ;
ચડી રીસ પર્વતને અપાર, ત્યજી નગર ગયે તે વાર. ૩૦
જુઓ મોહ તણું આ સુખ, થયું શાપથી વાનર મુખ;
વીણા સુણવાને આવી કુમારી, રૂપ જોઈ દુઃખી થઈ ભારી. ૩૧
કૂર કપિતણું મુખ જોઈ, રહ્યું અંતર એનું રોઈ;
બળ માયાનું એ મુનિરાય, કોઈથી નવ જીતી શકાય. ૩૨

દોહરા.

વ્યાસ કહે નારદમુનિ, પછી થયું છે કેમ;
યથાર્થ તે મુજને કહો, પૂછું ધરીને પ્રેમ. ૧

શાપ નિવૃત્તિ કેમ થઈ, વળી માણસનું મુખ;
પર્વત મુનિ પુનિ ક્યાં મળ્યાં, થયું પછી કેમ સુખ. ૨

ચોપાઈની રાહ.

કહે નારદ સુણો ભાગ્યવાન, કહું માયાનું આખ્યાન;
ગયા રીસાઈ પર્વત જ્યારે, બહુ દુઃખ થયું મને ત્યારે. ૧
તથાપિ તે રાજકુમારી, કરે નિષ્ઠાથી સેવા મારી;
મુખ કપિનું ચિન્તામાં લીન, રહ્યો ત્યાં જ દુઃખી હું લીન. ૨
લગ્ન થોગ્ય દેખીને કુમારી, રાયે મંત્રીથી વાત વિચારી;
થયો પુત્રીનો વિવાહકાળ, કરવો જમાઈ કેને તત્કાળ. ૩
કુલ ઉત્તમ ને ગુણધામ, કહો રાજકુમારોનાં નામ;
કહે પ્રધાન પૃથ્વીપતિ, રાજકુમારોની ખોટ નથી. ૪
માટે પહોંચે તમારું ધ્યાન, આપો તેને સ્નેહે કન્યાદાન;
હાથી, ઘોડા, દાસી ને ધન, આપો મનમાં થઈને પ્રસન્ન. ૫
હતી દાસી પોતાની ચતુર, તેને મોકલી તાત હજુર;
મારા પિતાને કહેજે તું એવું, કહેવરાવું હું યુક્તિથી જેવું. ૬

હોય એકાન્તમાં જ્યારે તાત, કહેજે જાણી દમયંતીએ વાત;
તેનું મુનિ નારદમાં છે મન, તેને અરખ્યાં છે વાણી ને તન. ૭
અન્ય ઉપર પ્રીતિ ન મારી, એમ કહે છે કુંવરી તમારી;
કરો ઇચ્છા એ પૂર્ણ મારી, તમે જનક છો ધર્મ પૂજારી. ૮
રસરૂપ ને સુખથી ભરેલ, નાદ સમુદ્રમાં છું ઠરેલ;
નથી ઝૂક કે મધર જેમાં, માફ ચિત્ત રમી રહું તેમાં. ૯
દોહરો.

નારદજીના મોહનો, મહિમા કહ્યો ન જાય:
એ રીતે પૂરો થયો, આ ત્રીજો અધ્યાય. ૧
એ રીતે વ્યાસ નારદના સંવાદમાં ત્રીજો અધ્યાય.

અધ્યાય ૪ થો

નારદ સાથે દમયંતીનો વિવાહ.

દોહરો.

વ્યાસ સુણો નારદ કહે, દામ્ત્રીના સુણી જોલ;
સંજયના મનમાં થયો, એથી વિષાદ અતોલ. ૧

ચોપાધનો રાહ

કેંકેયી નામે છે તેની નારી, તેને રાય કહે છે વિચારી;
કેવી કુંવરીની થઈ છે મતિ, કરી વાનર મુખાથી રતિ. ૧
એ છે મુનિ ને વનના વિહારી, તેને પુત્રી આપું કેમ મારી;
ભક્ષા ઉપર એને પ્રીત; કહાં રાજવળાની રીત. ૨
આવું ઉલટું કાર્ય ન થાશે, તમે જાઓ તનુજની પાસે,
સમજાવો કરી કંઈ રીત, તજે નારદપરની પ્રીત.

સામ દામ ભેદે સમજાવો, એની હઠને પાછી હઠાવો,
 શિરે પતિનાં વચ્ચે ચઢાવી, માતા દમયંતી પાસે આવી. ૪
 કહે સાંભળ દીકરી આજ, કેમ કરે છે વિપરીત કાજ;
 કરી સ્વરૂપ તારાનો દ્રોહ, લિખારી પર આ શો મોહ. ૫
 લતા જેવી કોમળ દેહ તારી, એ છે ભસ્મથી રૂક્ષ લિખારી.
 અરે વાનર મુખાની સંગે, પરણાવું હું કેમ ઉમંગે. ૬
 મંદ હાસ્યની તું કરનારી, કેમ પ્રીતિ ઘટે તહાં તારી;
 એ છે કુરૂપ જંગલી જેવો, સંગ તારો ને તેનો આ કેવો. ૭
 સારો શોધીને રાજકુમાર, કર તેનાથી ગૃહનો વ્યવહાર,
 હઠ આવી ન કરીએ ખ્યારી, તારા કુળની જો વાત વિચારી. ૮
 તારી દાસીનાં સુણી વચ્ચે, તુજ તાતનું હુલાણું મન;
 માલતીની જે સુંદર વેલ, જોઈ બાવળ પરે ઠરેલ. ૯
 કયા દક્ષને ખેદ ન થાય, કેમ વેઠે એ ઉલટો ન્યાય,
 મૂર્ખ કોણ જગતમાં છે એવો, નીરે ઉંટને તાંબુલ મેવો. ૧૦
 નારદ સાથ જે હસ્ત મેળાપ, દેખી કોને ન થાય સંતાપ;
 વાત કરવાને ચિત્ત ન ચ્હાય, તેની સાથે જન્મારો શેં જાય. ૧૧
 મને વરવાનો નિશ્ચય ધારી, કહે પુત્રી સુણો માત મારી;
 મુખ રૂપાણું ને હોય મૂઠ, તેને દેખી થાએ દુઃખ ગૂઠ. ૧૨
 રૂપ ધનને રાજ્ય વળી જેહ નથી પ્રેમનાં સાધન તોહ;
 જે ન જાણે રૂડી રસ રીત, તેનાથી ભલી પત્થરની પ્રીત. ૧૩
 મૃગ વનમાં વાસ કરે છે, પણ નાદમાં પ્રીત ધરે છે;
 નાદમાંહે યનીને તે લીન, સોંપે દેહ ગાયક આધીન. ૧૪
 સપ્ત સ્વર વાળું જ્ઞાન જેહ; જાણે નારદને શિવ તોહ;
 ત્રીજો તેને ન જાણે કોય, ઉત્તમ એ ગુણ નારદમાં હોય. ૧૫

થાએ મૂરખથી સહવાસ, લાગે મૃત્યુ સમો મને ત્રાસ,
 હોય રૂપાળો ને ધનવાન, નહોય ગુણનું નામ નિશાન. ૧૬
 પશુ જેવો એ માનવ દેહ, તેનો તજવો જરૂર સ્નેહ;
 રાય મૂર્ખ અને અભિમાની, તેની પ્રીત ન ઇચ્છે જ્ઞાની. ૧૭
 હોય ગરીબ ને ગુણવાન, તેનો સ્નેહ છે સુધાસમાન;
 માતા તેનો જ્યાં થાય મેળાપ, વાતો કરતાં સુખ અમાપ. ૧૮
 સ્વર આમ ને મૂર્છના ભેદ, અષ્ટ રસને જાણે અછેદ;
 એવો પુરૂષ દુર્ગલ હોય, સમજે સર્વથી સારો તોય. ૧૯
 ગંગા સરસ્વતી કરે સ્નાન, થાએ કૈલાસ તેનું ધામ;
 સ્વરજ્ઞાનને જે કોઈ જાણે, સુખ કૈલાસનું તે માણે. ૨૦
 સમ સ્વરનું જેને છે જ્ઞાન, જાણે તે જન દેવ સમાન;
 ગાન વિદ્યા ન જાણે જેહ, હોય ઇન્દ્ર છતાં પશુ તેહ. ૨૧
 સુણી મૂર્છના સંબંધી તાન, જે આનંદનું થાએ ન લાન;
 ભલે ભાસે તે માનવ દેહ, પૂંછ શૃંગ વિના પશુ તેહ. ૨૨
 મૃગ નાદમાં થાએ છે લીન, તેને ગણવાં નહિ પશુ લીન;
 કાન વિનાનો કાળો નાગ, થાએ સાંભળી રાજી રાગ. ૨૩
 મનુષ્યને દેવે કીધા કાન, પણ જે નવ સમજે તે તાન;
 તેના જીવતરને ધિક્કાર, ગયો એજે એનો અવતાર. ૨૪
 સ્વર મધુરો સાંભળી બાળ, થાએ રાજી જીવ્યો તત્કાળ;
 વૃદ્ધ છતાં ન જાણે રાગ, તેનો જગમાં નથી કોઈ લાગ. ૨૫
 કહું નારદના ગુણ કથી, પિતા મારા એ જાણતા નથી;
 સામ ગાન કરે છે તે જેવું, ન જાણે ત્રિલોકે કો તેવું. ૨૬
 થયો પ્રથમ સમાગમ જેવો, અર્પ્યો આત્મા મેં તેને તેવો;
 સર્વ ગુણો નારદમાં રહ્યા, તે તો શાપે કપિ મુખ થયા. ૨૭

ઘોડાના જેવું કિન્નરનું રૂપ, છતાં જાણે તે ગાન અનૂપ;
 તેથી કોઈ તેને નવ ત્યાગે, સહુ સમજીને પ્યારા લાગે. ૨૮
 નથી રૂપનું મારે કામ, ગુણ સાથે બાંધ્યા છે મેં પ્રાણ;
 મમ તાતને જઈ કહો એવું, કન્યાદાન નારદને દેવું. ૨૯
 એવો પુત્રીનો નિશ્ચય જાણી, ગઈ રાજની પાસે રાણી;
 સુણો પતિ કહું જોડી હાથ, તેને પરણાવો મુનિની સાથ. ૩૦
 તેનાં સાંભળ્યાં દૃઢ વચન, આપ્યું નારદને તેણે મન;
 અભિપ્રાય રાણીનો જાણી, સોંપ્યો દમયંતીનો પાણી. ૩૧
 રહ્યો પરણીને હું ત્યાં પ્રીતે, ઘર સૂત્ર ચાલે રૂડી રીતે;
 જાણી વાનરનું માઈં મુખ, કર્યા લગ્ન તો એ દિલ દુઃખ. ૩૨
 દેખી દમયંતી થાય પ્રકુલ, મારે અંતર શોક અતૂલ;
 કહી મનથી ન પામી એ ગ્લાની, એવી મુંઢરી તે સતીશાણી. ૩૩
 વિત્યો કાળ લોગવતાં લોગ, અચાનક આવ્યો મુખયોગ;
 બહુ દ્વેષોમાં તીરથ કરતા, આવ્યા પર્વત મુનિ તહાં ફરતા. ૩૪
 વિધિ પૂર્વક પૂજન કીધું, એસવાને આસન દીધું;
 જોયો વાનર મુખને દીન, તેમ ગુપ્ત ચિંતાને આધીન. ૩૫
 વળી પરણેલો મુજને જાણી, મુનિ બોલ્યા દયા દિલ આણી;
 મુનિ શ્રેષ્ઠ સુણો મામા મારા, અપરાધ મેં કીધા તમારા. ૩૬
 હવે જોઈ આ રાજકુમારી, દયા દિલમાં આવે છે ભારી;
 માટે શાપ નિવાઈ તમારો, તમે દેહ અલૌકિક ધારો. ૩૭
 આપી પર્વતે પોતાનું પુન્ય, કીધું માઈં મુંઢર વદન;
 સ્વર્ગગતિ મેં તમને આપી, મારો આપેલો શાપ ઉથાપી. ૩૮
 જોઈ મુંઢર માઈં મુખ, દમયંતીને ઉપજ્યું મુખ;
 કહી માત પિતાને વાત, જીઓ સ્નેહે તમારો જામાત. ૩૯

જ્યારે ઉત્તમ વાત આ બાણી, થયાં રાજી તે રાજીને રાણી;
 મુનિ પર્વતને સંપત્તિ ઘણી, આપી મુજને પહેરામણી. ૪૦
 મહામાયાનો મહિમા આવા, વ્યાસ તમને તે સંભળાવ્યો;
 રહી માયા વિશ્વેષ સ્વરૂપે, નાખે જનને સુખ દુઃખ ક્રૂપે. ૪૧
 મિથ્યા ત્રિગુણનો સંસાર, તેમાં સુખ ન કોને લગાર;
 આવરણ નાશનો નક્કી ઉપાય, દેહ સાથે વિશ્વેષ સમાય. ૪૨
 ક્રોધ લોભ મમતાને કામ, મદ, મોહ, તથા અભિમાન;
 પ્રળાપ તે વિકારો કહેવાય, કોઈથી તે જીત્યા નવ જાય. ૪૩
 સત્વ, રજ તમોગુણ જેહ, જીવના જન્મનું કારણ એહ;
 ગુણ વૈષમ્ય છે જ્યાં સુધી, રહે મોહ ભરેલી બુદ્ધિ. ૪૪
 બીજી વાત કહું છું એક, મુણે વ્યાસજી રાખી વિવેક;
 એક સમયે શ્રીવિષ્ણુની સંગ, મને મોહનો લાગ્યો રંગ. ૪૫
 હાસ્ય વિનોદથી ક્ષણ માત્ર, બન્યો હું એક સ્ત્રીનું પાત્ર;
 થઈ કોઈ રાજની નાર, જણ્યા ઘણા મેં રાજકુમાર. ૪૬
 વ્યાસ પૂછે નારદને સ્નેહે, મારું મન પડયું છે સંદેહ;
 જ્ઞાની છતાં થયા કેમ નારી, કહો વાત સહુએ તમારી. ૪૭
 રહી ક્યા રાજીને ઘેર, જણ્યા પુત્રો કહો કઈ પેર;
 પછી પુરૂષ થયા કેવી રીતે, સર્વ સંભળાવો તમે પ્રીતે. ૪૮
 કહો મહિમા એ માયા તણે, જેમાં અનુભવ ભાસે છે ઘણે,
 સુણી અમૃતમય તમ વાણી મારી કર્ણેન્દ્રિય ન ધરાણી. ૪૯
 તત્ત્વરૂપ છે જ્ઞાન તમારું, સર્વ સંશયને છેદનારું;
 સ્નેહે સુષુપ્તાં અજ્ઞાન જાય, થયો પૂરો ચોથો અધ્યાય. ૫૦
 એ રીતે વ્યાસ નારદના સંવાદમાં ચોથો અધ્યાય

અધ્યાય ૫ મો.

નારદને માયાનું દર્શન.

ચોપાધનો રાહ

કહે નારદજી સુણજો વ્યાસ, મહામાયાનો ઇતિહાસ;
 યોગ જાણનારા મુનિ જેહ, માયા મર્મને જાણે ન તેહ. ૧
 અતકર્ય એ માયાનું કામ, તેમાં મોહું છે જગત તમામ,
 ઇચ્છા વિપ્લવદર્શનની થાતાં, ચાલ્યો સામ વીણામાં ગાતાં. ૨
 સત્યલોકમાંહે શ્વેતદ્વીપ, ગયો સ્નેહે શ્રીહરિ સમીપ;
 શંખ ચક્ર ગદા પદ્મધારી, શોભે કૌસ્તુભથી શ્રીમુરારી. ૩
 મેઘસમા દીસે શ્યામ રંગે; પીળાં વસ્ત્રો ધર્યાં નિજ અંગે;
 અંગે અંગદ ઉત્તમ ધરતા, લીલા લક્ષ્મી સંગે કરતા. ૪
 એવા નિરખી ત્રિભુવન નાથ, જોડ્યા દૂર થકી મેં હાથ;
 સહુ રામામાં રમા રૂપાળાં, મુખ શશિસમ નેત્ર અણિયાળાં. ૫
 એપે આભૂષણો એને અંગ, પહેર્યા વસ્ત્ર બહુ નવરંગ;
 ગર્વ યૌવનથી મુખ મલકે, ચૂડી કંકણી કરમાં ખગકે. ૬
 અતિ વસ્ત્ર ઝીણાં હતાં જેનાં, દિસે અંદરથી અંગ તેનાં;
 મને દૂરથી આવતો જાણી, ગયાં ગૃહમાં લક્ષ્મીરાણી. ૭
 કરી વંદન વારંવાર, કર્યો પ્રેમે પ્રશ્ન તેણીવાર;
 દેખ્યો આવતો મુજને જ્યારે, ગયાં લક્ષ્મી ઘરમાં દેમ ત્યારે. ૮
 જગતગુરૂ માધવ હે મુરારી, નથી જાતે હું વ્યભિચારી;
 નથી ધૂર્તપણું મેં ધાર્યું, સર્વ ઇન્દ્રિયોને હું વાણું. ૯
 તપ કીધું ભક્તિ દદ ધારી, પ્રભુ જીતી મેં માયા તમારી;
 ગર્વ ભરેલાં સુણી વચન, મંદમંદ હસ્યા ભગવાન. ૧૦

જેની મનહર મધુરી વાણી, બોલ્યા સ્નેહથી સારંગપાણિ;
 કહ્યું શાસ્ત્રમાં નારદ એવું, નિજપતિ સંગે નારીએ રહેવું. ૧૧
 પરપુરુષજનની પાસ, સ્ત્રીએ કરવો કદાપિ ન વાસ;
 એવી પાંડિતો કહે છે નીતિ, કમળાએ સાચવી રીતિ. ૧૨
 જ્ઞાની યોગી તપસ્વી અપાર, વળી વશ વાયુ કરનાર;
 કોઇ જીતી શક્યું નથી માયા, દેવાદિક પણ તેમાં ભમાયા. ૧૩
 માયા જીત્યા તણી તે વાત, હવે કહેશે નહિ કદિ તાત;
 શિવ બ્રહ્મા હું ને સનકાદિ, માયા માંહિ ગણાયા પ્રમાદિ. ૧૪
 મોટા મોટા ભૂલે છે જહાં, તમે કોણુ ગણુનામાં તહાં;
 દેવ દાનવ માનવ પક્ષી, રહે સર્વ શરીરને લક્ષી. ૧૫
 તેથી માયા કદિ ન જીતાય, અભિમાન કરે તો અથડાય;
 જાણે વેદ અને વળી યોગ, જીતે ઇંદ્રિયો ત્યાગી ભોગ. ૧૬
 ત્રણુ ગુણુનું બંધન જેને, માયા કેમ જીતી શકે તેને,
 કાર્યકારણ જુદાં નવ થાય, ત્યારે માયા તે કેમ જીતાય. ૧૭
 રૂપરહિત જાતે છે કાળ, સર્વ રૂપો કરે તે તત્કાળ;
 પાંડિત મૂરખને મધ્ય વર્ગ, જાણે માયાનો આ છે સર્ગ. ૧૮
 જીવો પોતાનાં કર્મ પ્રમાણે, સહુ ધર્મ અધર્મને જાણે;
 કોઇ સમયે બને મહાજ્ઞાની, કોઈ વખતે તે મૂઢને માની. ૧૯
 એવી વિચિત્ર કાળની ગતિ, લલલલાની પહોંચે ન મતિ;
 એમ બોલી હરિ થયા ચુપ, પડ્યો હું મહાસંશય કૂપ. ૨૦
 પૂછ્યું પ્રેમે પ્રભુને એવું, કહો માયાનું રૂપ છે કેવું;
 કેવું બળ કહાં રહેનાર, અને કોનો કેવો છે આધાર. ૨૧
 નાથ માયાને હું નવ પ્રીછું, માટે તેને જોવાને ઇચ્છું;
 વળી સમજવો તેનો મર્મ, જેથી થાય મને બહુ શર્મ. ૨૨

નિત્ય રૂપ નવાં ધરનારી, સહુ સંસારીને છે ખ્યારી;
 ત્રિગુણીને તે જીતી નવ જાય, રહી પ્રભાંડમાંએ છાય. ૨૩
 હોય જોવા ઇચ્છા આવાર, થાઓ ગુરૂડ પરે સ્વાર;
 જેનું પરાધીન છે ચિત્ત, તેની માયા પાસે નહિ જીત. ૨૪
 એવી માયા દેખાડીશ વનમાં, જોઇ મુંઝાશે નહિ મનમાં,
 સ્મરતાં આવ્યો ગરૂડ તે વાર, અમે જોડા તે પર નિરધાર. ૨૫
 ચાડ્યા શ્વેતદ્રીપમાંથી જ્યારે, લિન્ન લિન્ન દીધું જગ ત્યારે;
 વાયુ વગથી ગરૂડ જાય, નદી, સરોવર ઘણાં જણાય. ૨૬
 ખેટ^૧ ખર્વટ^૨ ખાણને ગામ, મુનિ આશ્રમો જે સુખ ધામ;
 સૂવર પાડા સિંહને હરણાં, દીઠાં નિર્મળ જળનાં ઝરણાં. ૨૭
 પહોંચ્યા કનોજ પાસે જ્યારે, જોયું રમ્ય સરોવર ત્યારે;
 ચક્રવાક કારંડવ હંસ, શોભે વિવિધ કમળો અંશ. ૨૮
 બહુ રંગિત પુષ્પોના પુંજ, કરે ભ્રમરો તેના પર ગુંજ;
 મીઠું જળ ને સમુદ્રના જેવું, દિસે સુંદર સરોવર તેવું. ૨૯
 કહે વિષ્ણુ સ્નાન અહિં કરીએ, સહુ માર્ગ પરિશ્રમ હરીએ;
 જલ પાનથી શાન્ત થઇશું, પછી કનોજ જોવા જઇશું. ૩૦
 હેતે આંગળી મારી ઝાલી, આવ્યા તળાવ ઉપર ચાલી;
 લીધી તરૂતળે વિશ્રાંતિ, ત્યારે અંતર આવી શાન્તિ. ૩૧
 પછી ભાવે જોડ્યાં ભગવાન, કરો આપ હવે અહિં સ્નાન
 થશે પાવન જળ આ જ્યારે, સ્નાન કરીશ તેમાં હું ત્યારે. ૩૨
 સાધુ જનોના ચિત્ત જેવું, દીસે નિર્મળ નીર આ કેવું;
 હાથ પગ ઘોઘ શીખા મેં ખાંધી, દર્ભ સાથે સ્નાન વીધી સાધી. ૩૩
 મૃગચર્મને વીણા મારી, મૂક્યા તીરમાં સર્વ સંભાળી;
 સ્નાન કીધું સ્નેહથી મેં જ્યારે, નારીરૂપે થયો હું ત્યારે. ૩૪

મારી વીણા વિગેરેને હરી, ગયા વૈકુંઠ વેગે શ્રીહરિ;
 શોભે રૂપ સુંદરીનું સાર, ભૂચું વિષ્ણુ આદિ મન મારું. ૩૫
 મોહિનીરૂપે નીકળી બહાર, મારે અંતર આવ્યા વિચાર;
 બહુ વારિ^૧ વારિજ^૨ રેને નિરખું, ભાસે સઘળું વિસ્મય સરખું. ૩૬
 અહો પ્રભુ આતે શું હશે ? કહાં જાયું મારું શું થશે;
 એમ વિચારું છું જ્યાં મનમાં, આગ્યો તાલધ્વજ તે વનમાં. ૩૭
 સાથે હાથી ઘોડા ને રથ, રથમાંહે બેઠેલો સમરથ;
 ઓપે આભરણો તો અનૂપ, કામદેવ સસો એ ભૂપ. ૩૮
 સીરૂપે હતો હું જે કામ, રાય ચાલી આવ્યો તે ધામ;
 મુખ શશિ સમ મારું નિહાળી, થયો મુગ્ધ શકે નહિ ચાલી. ૩૯
 પૂછે પ્રેમ થકી તેણી વાર, હે સુંદરી હે કટ્યાણી નાર;
 કોની પુત્રી કોણ છે તું દેવિ, દીસે દિવ્ય દેવપુત્રી જેવી. ૪૦
 અથવા જાતે ગાંધર્વી માનવી, નાગપુત્રી કે છે દાનવી;
 યુવા છતાં તું એકલી કેમ, કુવારી કે તું પરણેલી તેમ. ૪૧
 રૂપ જોતાં તું ભાસે છે રતી, તારી હંસના જેવી છે ગતિ,
 મોહે કામ જોઈ તારાં ગાત્ર ત્યારે માનવી ત્યાં કોણ માત્ર. ૪૨
 મૃગનયની હે સુંદર નારી, શું કરવાની ઇચ્છા છે તારી;
 સુણ કહું કૃશોદરવાળી, મારી ગૃહીણી થા તું રૂપાળી. ૪૩
 વર મુજને તું રનેહ શાણી, તુંને મુખ્ય કદં પટરાણી;
 રાજ્ય વૈભવ તારા જાણી, સુખ સ્વર્ગ સમું લે માણી. ૪૪
 વિષ્ણુ માયાને ન્યાળી નારદ, ભૂત્યા ઋષિપણાનું હારદ,
 કહે નારદ સુણો ઋષિરાય, થયો પાંચમો પૂર્ણ અધ્યાય. ૪૫
 એ રીતે વ્યાસ નારદના સંવાદમાં પાંચમો અધ્યાય.

અધ્યાય ૬ કો.

શ્રીરૂપ નારદ તથા તાલધ્વજનો ગૃહસંસાર.

દોહરો.

કહે નારદજી રાયનાં, વચન સુણી તે વાર;
જવાળ આપ્યો જુકિતથી. મનમાં કરી વિચાર. ૧

ચોપાઇનો રાહ.

કોની પુત્રી કોણ માતતાત, રાજ કાંઈ ન જાણું એ વાત;
કોણે રાખી છે મુજને અહિં, તેમાં નિશ્ચય કાંઈએ નહિ. ૧

કહાં જાવું અને કેમ કરવું, કેવી રીતે સુખમાં ડગ ભરવું;
એવા વિચારમાં થઈ લીન, ઉભી અત્રે બનીને દીન. ૨

દીસે દૈવ બહુ બળવાન, નથી ચાલતું ત્યાં માઈ જ્ઞાન,
તમે ધીર જાણો સદુ ધર્મ, કરો વિચારી યોગ્ય જે કર્મ. ૩

નથી પાલક કોઈ પણ મારો, મને આશ્રય એક તમારો;
નક્કી કામ નહિ કોઈ માઈ, નથી ઉગરવાનું કોઈ ખાઈ. ૪

એવાં સાંભળી મારાં વચન, જેનું કામથી વ્યાકુળ મન,
કહે સેવકને સુણો માઈ, લાવો પાલખી આનેસાઈ. ૫

કર્ચું કોમળ બીજાનું જેમાં, મોતી માળાઓ લટકે તેમાં;
ચાર ભોયો પાસે ઉપડાવી; જેમ બને તેમ મૂકો લાવી. ૬

સુણી રાયનાં એવાં વચન, દોડ્યા શહેરમાં સેવક જન;
લાવ્યા સુંદર પાલખી શોભે, જેના પડદા ભેધ મન લોભે. ૭

બેઠી તેમાં ખુશી થઈ મનમાં, હર્ષ માય ન રાજના તનમાં;
નૃપ લઈ ગયો મુજને ઘેર, પછી થઈ તે સાંભળો ચેર. ૮

જ મુહુર્તમાં લગ્ન લીધાં, હસ્ત મેળાપ ગોરે ત્યાં કીધાં;
અગ્નિ સાક્ષી રાખીને પ્રીતે, કીધો વિવાહ રૂઢી રીતે. ૯

રાજને થઇ પ્રાણુથી પ્યારી, હું પણ રાય શકું ના વિસારી;
 મળ્યાં રહેવાને મોટાં ધામ, ત્રાલાગ્યજુંદરો માફ નામ. ૧
 કામશાસ્ત્રમાં લખી જે રતિ, તેમાં ન્યૂનતા કાંઈએ નથી;
 રાજ કાજ હીધાં સહુ છોડી, વૃત્તિ કામકોડામાં જોડી. ૧૧
 ભોગ વિલાસ વિવિધ પ્રકાર, કરતાં વિત્યો કાળ અપાર;
 વન ઉપવનમાં અમે ફરતાં, કામકેલી બહુ રીતે કરતાં. ૧૨
 પ્રાસાદો, તળાવો ને વાવો, તેમાં રમણુ કરી લીધો લાવો;
 ચિમ રસ બસમાં વશ થઇ, મુનિપણું હું ભૂલી ગઈ. ૧૩
 મને સ્ત્રી રૂપે નિશ્ચય જાણું, તાલધ્વજને પતિ પરમાણું;
 સર્વ નારીમાં હું તેને પ્યારી, ગાણું ભોગ્ય માફે બહુ ભારી. ૧૪
 કરી વિચાર દિનને રાત, અભિમાન ભરી કરે વાત;
 ધન્ય જીવન એમાં હું માનું, તુચ્છ સુખ લાગે ત્યાં બીજાનું. ૧૫
 વેદ ધર્મ ને શાસ્ત્રનું જ્ઞાન, પ્રશ્નનિષ્ઠાનું ન મળે નિશાન;
 મૂઢી સર્વ મેં મનથી ત્રીડા, કરવા લાગી સદા રસકીડા. ૧૬
 ગયાં વીતી ત્યાં વર્ષ બાર, તેને ક્ષણું નવ લાગી વાર;
 બધી ગર્ભ રહ્યો મને જ્યારે, બહુ પ્રસન્ન થયો રાય ત્યારે. ૧૭
 ગર્ભ સંસ્કારની ક્રિયા જેહ, કરી સર્વ વિધિસહ તેહ;
 રાય પ્રેમે બેસાડીને પાસ, ધ્રુવે દોહદ જાણવા ખાસ. ૧૮
 લજ્જા વશ થઇ બોલું ન કાંઈ, રહે પ્રેમ ઉરે ઊભરાઈ;
 દશ માસ પૂરા થયા જ્યારે, આવ્યો પુત્ર અનુપમ ત્યારે. ૧૯
 ગૃહ ઉત્તમ નક્ષત્ર લક્ષ, યોગ ઉત્તમ જોઈ સહુ મક્ષ;
 દેખી પુત્ર પુનમનો ચંદ્ર, મારા મનમાં અતિ આનંદ. ૨૦

૧. ગર્ભિણી સ્ત્રીને દરજા થાય તે જેને ભાવા અભાવા
 પણ કહે છે.

- પુત્ર પ્રસવની વાતથી, રાજના પૂર માંહ્ય;
ઉત્સવ બહુ મોઢો થયો, હૈયે હર્ષ ન માય. ૧
- સુતક દિન ગયા પછી, જોઈ પુત્રનું મુખ.
અતિશય આનંદ પામતાં, ભૂલ્યા સઘળું દુઃખ. ૨
- સહુ નારીમાં મુજ પરે, પૂર્ણ રાયનો પ્રેમ;
આનંદમાં ચાડ્યાં ગયાં વર્ષ બીજાં એ તેમ. ૩
- ગર્ભ બીજો મુજને રહ્યો, જન્મ્યો સુત સુન્તાણ;
ઉત્તમ લક્ષણ એહનાં, મધુરી તેની વાણ. ૪
- પ્રથમ પુત્રનું રાખીયું, 'વીરવર્મા' એ નામ;
જોશીએ એવું કહ્યું, તે છે શુણનું ધામ. ૫
- બીજો બાળક જે થયો, 'સુધન્વા' કહેવાય;
પુત્રો પ્યારા દેખતાં, આનંદ ઉર ન સમાય. ૬
- અનુક્રમે એ રીતથી, પુત્રો પ્રસવ્યા બાર;
રાય સર્વને દેખીને, તે પર કરતા પ્યાર. ૭
- લાલન પાલન પુત્રનું, કરતી રૂઢી રીત;
મોહ થતાં હું મન થકી, ભૂલી પ્રભુની પ્રીત. ૮
- સમય વળી બીજો જતાં, ઉપજ્યા પુત્રો આઠ;
સ્વરૂપવંતા જોઈને, બાંધી મમતા ગાંઠ. ૯
- ગૃહસ્થીઓનાં ઘરમહિં, સુખનાં સાધન જેહ;
તે સર્વે મુજને મળ્યાં, તેમાં નહિ સંદેહ. ૧૦
- ઉત્તમ કુળ અવલોકીને, પરણાવ્યા સહુ પુત્ર;
યોગ્ય રીતથી તેમનું, ચાડ્યું સહુ ઘર સૂત્ર. ૧૧

વહુઓને પુત્રો થકી, વધ્યો વળી પરિવાર;
 પુત્રતણા પુત્રો થયા, ગણાઈ ઉત્તમ નાર. ૧૨
 નાનાં બાલક રીંગતાં,^૧ બોલે કાલા બોલ;
 તેના પાલનથી થયો, મુજને હર્ષ અતોલ. ૧૩
 અવલોકી વૈભવ વડા, તથા ઘણો પરિવાર;
 સુખસમૃદ્ધમાંહે તરું, સમજી ભાગ્ય અપાર. ૧૪
 કોઈ વખત એ સુખમાં, કરે ડોકરું દુઃખ;
 ચિંતા ચિત્તમાં ચટપટે, મલીન થાએ મુખ. ૧૫

ચોપાઈની રાહ.

કોઈ સમે પુત્રો અને વહુ, સામ સામો કલેશ કરે બહુ;
 ત્યારે સંતાપ મનમાં થાય, કેમ કલેશ હવે બોલવાય. ૧
 જ્યારે માંદા પડે નાના બાળ, કરવા પડે ઔષધોપચાર;
 એમ સુખ દુઃખ ઊઠે તરંગ, થાએ મતનો આનંદ ભંગ. ૨
 ઊઠે કટપના એવી અપાર, તેનો ભાસે આ સંસાર;
 એમાં ડૂબી ગયો હું જ્યારે, જ્ઞાન કાંઈ રહ્યું નહિ ત્યારે. ૩
 થયો અધ્યાસ નારીનો દઢ, ગૃહ કામ વિષે થઈ રૂઢ;
 છે જે મોહનો પાલનહાર, એવો અધિક થયો અહંકાર. ૪
 મારા પુત્રો બહુ બળવાન, તેની વહુઓ સહુ કુળવાન;
 તેના પુત્રો જોઈ મન લોભે, એથી આંગણું માંડું શોભે. ૫
 જગતમાં છે જેટલી નાર, તેમાં ભાગ્ય છે માંડું અપાર;
 હું તો જાતે છું નારદ ઋષિ, રહ્યો ચિદ્ધન માયામાં ફસી. ૬
 એવો આવે ન ઉર વિચાર, જુઓ મારાં મનું બળ તે અપાર;
 એવી રીતે સંસાર સમ્બધી, ગયો મોહ મારે મન વધી. ૭

રાગ પ્રથમના (સ્ત્રીઆળો રણમાં જાય.)

પહોંચ્યું શિખરે સંસારનું સુખરે,	મુનિવરજી.	
નથી અહીં કારની કાંઈ ભૂખરે;	મુનિવરજી.	
દૂર દેશનો રાજા એકરે,	મુનિવરજી.	
મારા પતિથી અગિયો વિષેકરે.	મુનિવરજી.	૧
તેણે શત્રુતા અંતર ધારીરે,	મુનિવરજી.	
ઝેડી ખૂડી દશા ત્યાં અમારીરે;	મુનિવરજી.	
ચતુરંગી સેના લઈ આવ્યોરે,	મુનિવરજી.	
મારા પતિને તેણે હરાવ્યોરે.	મુનિવરજી.	૨
પુત્રો પૌત્રો લડ્યા તે વારરે,	મુનિવરજી.	
રણ શૂર બતાવી અપારરે;	મુનિવરજી.	
પણ ઉલટો પડ્યો કાળ યોગરે,	મુનિવરજી.	
થયા સર્વ મૃત્યુનો ભોગરે.	મુનિવરજી.	૩
મારો પતિ સંગ્રામમાં ત્રાસીરે,	મુનિવરજી.	
આવ્યો અતે ઘરમાં નાસીરે;	મુનિવરજી.	
જ્યારે સાંભળી વસમાં વાતરે,	મુનિવરજી.	
થયો મનમાં ભારે આઘાતરે.	મુનિવરજી.	૪
રડતી રડતી ગઈ હું ત્યારેરે,	મુનિવરજી.	
દેખી રણભૂમિ મેં જ્યારેરે;	મુનિવરજી.	
કંક કંક તનુજેએ છોડ્યાં પ્રાણરે,	મુનિવરજી.	
કંક ધાયલ કરે કંકલાણરે.	મુનિવરજી.	૫
શોક અગિયો છવાયો તે વારરે,	મુનિવરજી.	
હૂબી તેમાં ન આવ્યો પારરે;	મુનિવરજી.	
માંડયો રણમાં બેસીને વિલાપરે,	મુનિવરજી.	
દૈવે આપી મુજને થાપરે.	મુનિવરજી.	૬

થયો તનમાં તે તાપ અમાપરે,	મુનિવરણ.
વ. જી પ્રકટયાં સરવે પાપરે;	મુનિવરણ.
આવ્યા ત્યાંથી શ્રી મુરારીરે,	મુનિવરણ.
રૂપ વૃદ્ધ વિપ્રનું ધારીરે.	મુનિવરણ. ૭
વેદ શાસ્ત્ર સહુએ જાણેરે,	મુનિવરણ.
રણમાં આવી પોંચ્યાં તે ટાણેરે;	મુનિવરણ.
કેમ મૂકે રેડી નિશ્વાસરે,	મુનિવરણ.
એમ બોલ્યાં આવીને પાસરે,	મુનિવરણ. ૮
હે કેકિલ કેડી નારીરે,	મુનિવરણ.
શાને શોક રાખ્યો તે ધારીરે;	મુનિવરણ.
કાના પુત્ર પૌત્રને પતિરે,	મુનિવરણ.
મોહ મૂઢ થઈ તારી મતિરે,	મુનિવરણ. ૯
રડવું મૂકી સ્વરૂપ વિચારરે,	મુનિવરણ.
જૂઠું જગત અને પરિવારરે,	મુનિવરણ.
શાસ્ત્ર મયાદા મનમાં ધારીરે,	મુનિવરણ.
કર સ્નાન શ્રાદ્ધાદિ નારીરે.	મુનિવરણ. ૧૦
જાયે સંખંધી મરી જ્યારેરે,	મુનિવરણ.
સ્નાન તીર્થમાં કરવું ત્યારેરે;	મુનિવરણ.
ઘરમાં થાય ન તેનું સ્નાનરે,	મુનિવરણ.
એમ શાસ્ત્ર કહે છે પ્રમાણરે.	મુનિવરણ. ૧૧
મને સંમળવી વારંવારરે,	મુનિવરણ.
જ્ઞાન આપ્યું એ રીતે અપારરે;	મુનિવરણ.
તે સંભળને બંધુ સહિતરે,	મુનિવરણ.
બિભી થઈ હું માની માફ દિતરે.	મુનિવરણ. ૧૨

વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ આગળ આદ્યોરે,
 મેં તેમનો ખીછો આદ્યોરે;
 પુંતીથ સરોવર તીરરે,
 મને લઈ ગયા રાખીને ધીરરે.
 કહે વિદ્ય કરો હવે સ્નાનરે,
 છોડો શોકને તેનું નિદાનરે;
 તારા અનેક જન્મો થયારે,
 જન્મી પુત્રો બહુ મરી ગયારે.
 માત, પિતા, બ્રાતાને પતિરે.
 થયા સંસારમાં તારા અતિરે;
 ગયા ત્યજી સહુ પરલોકરે,
 કરીશ કેનો કેનો તું શોકરે.
 સ્વપ્ન સમો છે આ સંસારરે,
 ઉપજે વણસે એ વારંવારરે;
 મન ધારે છે તેમાં મમતારે,
 જેથી જીવો રહે છે ભમતારે.
 એવો બ્રાન્તિમય સંસારરે,
 તેનો શોક કરે તે ગમારરે;
 પછી આલી હું કરવા સ્નાનરે,
 કુબલી ભારતા આવ્યું ભાનરે.
 જળમાંથી કાઢ્યું મુખ ન્યારેરે,
 દીઠા વીણા ને વિષ્ણુ ત્યારેરે;
 થયું દર્શન હરિનું તે વારરે,
 સહુ સાંભર્યું તદાકારરે.

મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૧૩
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૧૪
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૧૫
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૧૬
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૧૭
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૧૮

હું તો પોતે છું નારદ નામરે,	મુનિવરણ.
આવ્યો પ્રભુ સાથે સ્નાન કામરે;	મુનિવરણ.
હરિની માયા મહિં હું ભૂદ્યોરે,	મુનિવરણ.
નારી થઇને મોહમાં હૂદ્યોરે.	મુનિવરણ. ૧૯
એવો કરતો હતો જ્યાં વિચારરે;	મુનિવરણ.
ત્યારે જોડ્યા શ્રીજગદ્દાધારરે,	મુનિવરણ.
હવે નીકળો નારદ જહારરે,	મુનિવરણ.
ઉભા ત્યાં શું કરો છો વિચારરે.	મુનિવરણ. ૨૦
હરિનું વચન સાંભળી એવુંરે,	મુનિવરણ.
મને લાગ્યું આશ્ચર્ય જેવુંરે;	મુનિવરણ.
થયો નારી મટી નર કેમરે,	મુનિવરણ.
પછી નીકળ્યો જહાર સપ્તેમરે.	મુનિવરણ. ૨૧

દોહરો.

નાશ થયો નારદ તણો, જે અજ્ઞાન અપાય;
એ રીતે પૂરો થયો અહિં ચક્ર અધ્યાય.
એ રીતે વ્યાસ નારદના સંવાદમાં છઠ્ઠો અધ્યાય.

અધ્યાય ૭ મો.

નારદ પાસે વિષ્ણુએ વર્ણવેલો માયાનો મહિમા.

રાગ—આસતો (સદિયાજો રણમાં જાય)

થયો નારદ વિપ્ર હું જ્યારેરે,	મુનિવરણ.
રાય હુણ્યો વિચારમાં ત્યારેરે.	મુનિવરણ.

ગઈ પ્રમદા કયાં તે ખ્યારીરે,	મુનિવરણ.
હશે કોણ મુનિ રૂપ ધારીરે.	મુનિવરણ. ૧
‘હાય ખ્યારી’ કહીને પોકારેરે,	મુનિવરણ.
રાય રહે છે આંસુ ચોધારરે;	મુનિવરણ.
બહુ વિદ્યાપ કરવા લાગ્યોરે,	મુનિવરણ.
કેમ કામિની તેં મને ત્યાગોરે.	મુનિવરણ. ૨
કમળ પત્ર સમી આંખો તારીરે,	મુનિવરણ.
મંદ હાન્ય સદા કરનારીરે,	મુનિવરણ.
તારા વિનાનું જીવતર માંડેરે,	મુનિવરણ.
ધર રાજ્ય સહુ શૂન્ય ધાંડેરે.	મુનિવરણ. ૩
તુજ વિરહથી ત્યાગું પ્રાણુરે,	મુનિવરણ.
ત્યારે પ્રેમનું થાય પ્રમાણુરે;	મુનિવરણ.
પણ જીવ ન મારો જાયરે,	મુનિવરણ.
તેમ આનંદ ઉર ન થાયરે,	મુનિવરણ. ૪
કહું છું હું મનથી ખચિત્તરે,	મુનિવરણ.
તારા વિના થશે નહિ પ્રીતરે;	મુનિવરણ.
જયો પ્રીતિ ધર્મ હવે મારોરે,	મુનિવરણ.
પ્રત્યુત્તર મળે નહિ તારોરે;	મુનિવરણ. ૫
હે સુંદર ભમરો વાળીરે,	મુનિવરણ.
મારા લાગ્યને નાંખ્યું બાળીરે;	મુનિવરણ.
રૂઠ્યું લાગે છે દૈવજ માંડેરે,	મુનિવરણ.
ફૂપ્યું પાણી મહિં તન તાંડેરે.	મુનિવરણ. ૬
સરોવરમાં મત્સ્ય કચ્છ જેહરે,	મુનિવરણ.
તેણે લક્ષ કર્યો! તુજ દેહરે;	મુનિવરણ.

રૂપવંતી દેખીને નારીરે,	મુનિવરજી.
તુને વરણે કરી લીધી ખ્યારીરે.	મુનિવરજી. ૭
કર્થુ પુત્રોની સંગે પ્રયાણરે,	મુનિવરજી.
તારા સ્નેહનું સાચું નિશાનરે;	મુનિવરજી.
ભૂલી પ્રિય પતિનો પ્રેમરે,	મુનિવરજી.
ધૃષ્ટિ સ્વર્ગે જવા કરી કેમરે.	મુનિવરજી. ૮
ગયો મારો સહુ પરિવારરે,	મુનિવરજી.
કાળે કીધો મુને નિરાધારરે;	મુનિવરજી.
કહાં જાઉં અને કહું કેમરે,	મુનિવરજી.
ત્યજી લીધી રામાએ રેમરે.	મુનિવરજી. ૯
નથી હાલ અહિં રઘુનાથરે,	મુનિવરજી.
નહિતો કહેત દુઃખની વાતરે;	મુનિવરજી.
દુઃખ નારી વિયોગનું કેવુંરે,	મુનિવરજી.
ખીજા જાણે ન તેમના જેવુંરે.	મુનિવરજી. ૧૦
નરને નારી તણાં એક ચિત્તરે,	મુનિવરજી.
વળી જેની પરસ્પર પ્રીતરે;	મુનિવરજી.
ભિન્ન કાળે મૃત્યુ તેનાં થાયરે,	મુનિવરજી.
એ છે વિધાતાનો અન્યાયરે.	મુનિવરજી. ૧૧
પતિ સંગે થવાને સતીરે,	મુનિવરજી.
ધર્મ શાસ્ત્ર આપે અનુમતિરે;	મુનિવરજી.
મુનિનીએ ઉપકૃતિ ભારીરે,	મુનિવરજી.
તેથી સુખી ગણું સહુ નારીરે.	મુનિવરજી. ૧૨
નથી નરને માટે એવું કર્મરે,	મુનિવરજી.
તેથી આડો આવે છે ધર્મરે;	મુનિવરજી.

કરે નૃપતિ વિલાપ ત્યાંભારીરે,
તેને સમજાવે શ્રીમુરારીરે.

કેમ શોક કરે વૃથા રાયરે,
શાસ્ત્ર થકી અનલિપ્ત જણાયરે;
નથી પાંડિત જનથી પ્રીતરે,
નવ સમજે તું જ્ઞાનની રીતરે.

તું કોણુ અને કોણુ તેહરે,
ખેના જુજવા છે રાય દેહરે;
સંયોગ વિયોગ જે થાયરે,
તે તો વહાણુ સમા સમજાયરે.

પક્ષી વૃક્ષો ઉપર જેમરે,
મળ્યાં સગાં સમ્બંધી તેમરે;
સૂર્ય ઉદય પામે જ્યારેરે,
ઊડી જાય જૂજવાં ત્યારેરે,

મળે નદીમાં કાણો જેમરે,
ખેંચાતા પડે વિખુટા તેમરે,
એવી રીતનો આ સંસારરે,
માટે છોડી દે શોક અપારરે.

શ્રીની સાથેનો સંયોગ જેહરે,
એની અવધિ આવી જાણુ તેહરે,
ગઈ તે સદ્ય તુજને ત્યાગીરે,
હવે કેમ અને અનુરાગીરે.

કર્મ સંયોગે આવીને મળશેરે,
લેણુ દેણુ પૂરું થએ પળશેરે;

મુનિવરણ.

મુનિવરણ. ૧૩

મુનિવરણ.

મુનિવરણ.

મુનિવરણ.

મુનિવરણ. ૧૪

મુનિવરણ.

મુનિવરણ.

મુનિવરણ.

મુનિવરણ. ૧૫

મુનિવરણ.

મુનિવરણ.

મુનિવરણ.

મુનિવરણ. ૧૬

મુનિવરણ.

મુનિવરણ.

મુનિવરણ.

મુનિવરણ. ૧૭

મુનિવરણ.

મુનિવરણ.

મુનિવરણ.

મુનિવરણ. ૧૮

મુનિવરણ.

મુનિવરણ.

વૃથા રડવામાં કાંઈ ન સારરે,
 હવે નથી તુને મળનારરે.
 થાએ જીવના સંયોગ વિયોગરે,
 તેમ સુખ દુઃખના પશુ ભોગરે;
 એ છે દૈવના ધરની વાતરે,
 નાહ કોઈ માનવને હાથરે.
 ખેદ કરવો ઘટે નહિ એહરે,
 બન્ધુ બનવાનું હતું તેહરે;
 એ તો અકળ કાળની ગતિરે,
 તેને કોઈએ આલંધી નથીરે.
 આવી હતી એ સુંદરી જેમરે,
 પાછી ગઈ છે પશુ તે તેમરે;
 માટે છોડીને મનથી શોકરે,
 ચિત્ત પ્રાપ્ત કાર્યમાં રોકરે.
 કાળે કરી આવે જાય ભોગરે,
 ત્યજી તેને હવે લે તું યોગરે;
 માટે સમજી સંસાર અસારરે,
 ત્યજી શોક તણા તું વિચારરે.
 નથી રહેતું સદાએ સુખરે,
 કોઈ સર્વદા પામેન દુઃખરે;
 ઘટમાળ ફરે છે જેમરે,
 સુખ દુઃખ ફરે છે તેમરે.
 ઇચ્છા હોય તો કર હવે રાજરે,
 વનમાં જા કાંતો તપને કાજરે.

મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૧૯
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૨૦
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૨૧
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૨૨
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૨૩
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૨૪
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.

સણભંગુર છે આ દેહરે,	મુનિવરજી.
પણ મોક્ષની ખારી છે તેહરે.	મુનિવરજી. ૨૫
જીવ બહુ યોનિમાં અથડાયરે,	મુનિવરજી.
મનુષ્ય દેહ વિના જ્ઞાન ન થાયરે;	મુનિવરજી.
આ જે દેખાય છે સંસારરે,	મુનિવરજી.
લગવતી માયાનો ચમત્કારરે.	મુનિવરજી. ૨૬
સુદ્ધી વિષ્ણુનાં એવાં વચનરે,	મુનિવરજી.
સ્નાન કીધું ત્યજીને રૂઢનરે;	મુનિવરજી.
સોંપી પુત્રને રાજને પાટરે,	મુનિવરજી.
રાયે લીધી વનની વાટરે.	મુનિવરજી. ૨૭
ત્યાં સમજ્યો શ્રીગુરૂની જ્ઞાનરે,	મુનિવરજી.
થયું ત્યાં તેને આત્મજ્ઞાનરે;	મુનિવરજી.
પછી હરિને હસતા દેખીરે,	મુનિવરજી.
બ્રહ્મો પ્રેમ કરી પ્રભુ પેખીરે.	મુનિવરજી. ૨૮
નાથ માયા માંહી તણાયોરે,	મુનિવરજી.
મને તેનો મહિમા જણાયોરે;	મુનિવરજી.
પણ સંશય એક મને થાયરે,	મુનિવરજી.
તેને દૂર કરો યદુરાયરે.	મુનિવરજી. ૨૯
શ્રી ચરિત્ર સાંભરે છે જેમરે,	મુનિવરજી.
પૂર્વે જ્ઞાન ન સાંભર્યું કેમરે;	મુનિવરજી.
જ્યારે રૂપે થયો હું નારીરે,	મુનિવરજી.
ત્યારે મોહ થયો મને ભારીરે.	મુનિવરજી. ૩૦
હતાં પ્રથમનાં મન ચિત્ત જેહરે,	મુનિવરજી.
તેમ સ્વપ્નને સૂક્ષ્મ દેહરે;	મુનિવરજી.

છતાં કેમ ભૂલાયું મારું જ્ઞાનરે,	મુનિવરજી.
ગયું કેમ ટળી મારું જ્ઞાનરે.	મુનિવરજી. ૩૧
નારી રૂપે કરતા મુરખાનરે,	મુનિવરજી.
ન હતું 'નારદ છુ' એ જ્ઞાનરે;	મુનિવરજી.
જ્ઞાન કેમ પાગયું તહાં નાશરે,	મુનિવરજી.
તેનું કારણ કહો અવિનાશરે.	મુનિવરજી. ૩૨
ગોડ્યા પ્રીતથી પ્રભુ વચનરે,	મુનિવરજી.
મુણે નારદ ધારીને મનરે;	મુનિવરજી.
છળ જ્ઞાન્તિમાં ભટકે છે જ્યારેરે,	મુનિવરજી.
ભૂલે વિવેકને તે ત્યારેરે.	મુનિવરજી. ૩૩
સર્વ પ્રાણીઓના દેહમાંથીરે;	મુનિવરજી.
જગદ્દાદિ અવસ્થાઓ થાયરે,	મુનિવરજી.
સર્વ જ્રમનો આત્મા આધારરે,	મુનિવરજી.
તેમાં આંવ ન સ્વરૂપ વિચારરે.	મુનિવરજી. ૩૪
ઉપદેશ વિના ઋષિરાયરે,	મુનિવરજી.
કોઈને તે તો નવ સમજાયરે;	મુનિવરજી.
તેમ તમને વધ્યું અજ્ઞાનરે,	મુનિવરજી.
તેથી ભૂડ્યા સ્વરૂપનું જ્ઞાનરે.	મુનિવરજી. ૩૫
તેમાં સંદેહ તેથી ન કરવોરે,	મુનિવરજી.
એ છે માયાનો વિલાસ વરવોરે;	મુનિવરજી.
સુષુપ્તિમાં પડે જન જેહરે,	મુનિવરજી.
નવ સાંભળે બોલે તેહરે;	મુનિવરજી. ૩૬
પણ જાગે તે જન જે વારરે,	મુનિવરજી.
કહે સુખનો અનુભવ તે કાળરે;	મુનિવરજી.

એમ થાય જ્યારે મન જ્ઞાનરે,
 ત્યારે જ્ઞાન્તિનું આવે છે જ્ઞાનરે.
 જીઓ સ્વપ્ન અવસ્થાની રીતરે,
 થાયે નિંદ્રાથી ચંચલ ચિત્તરે
 હાથી મારવા આવે તે વારરે,
 જીવ આવી ન શકે લગારરે.
 નથી નાસવા શક્તિ મારીરે,
 નથી ઉગરવા કોઈ ખારીરે;
 એવી કલ્પના નિદ્રામાં થાયરે,
 મૃત્યુ પામેલ દાદો દેખાયરે.
 ખાનપાન કરી તેની સાથરે,
 વળી સર્વ કરે છે વાતરે;
 સ્વપ્ને જીરે સુખઃદુખ જોડરે;
 જાગ્યા પછી આવે યાદ તેડરે.
 સ્વપ્ન સમયે લાગે છે સત્યરે,
 એવી અકળ જ્ઞાન્તિની ગત્યરે,
 એમ જ્ઞાન્તિમાં છે જન જોડરે,
 માયા વૈભવ સમજે ન તેડરે.
 એવી દુર્લભ માયા અપારરે,
 શિવસનકાંઠે જાણે ન પારરે;
 ત્યારે મંદમતિ જીવ જોડરે,
 જાણે કયાંથી માયાને તેડરે.
 જે છે ત્રણે ગુણોની પારરે,
 પ્રભુ પોતે એ નિરવિકારરે;

મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૩૭
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૩૮
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૩૯
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૪૦
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૪૧
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી. ૪૨
 મુનિવરજી.
 મુનિવરજી.

માટે અઘટિત ઘટના માયારે,	મુનિવરજી.
દેવ, દ્વન્વ માનવ ઠગાયારે.	મુનિવરજી. ૪૩.
ત્રિશુણી પુરૂષ છે જેહરે,	મુનિવરજી.
સદા માયાનો આધાર તેહરે;	મુનિવરજી.
તેથી માયાને તે નવ જાણેરે,	મુનિવરજી.
કાર્ય કારણને ન પ્રમાણેરે.	મુનિવરજી. ૪૪.
ભાસે સર્વ જે સંસારરે,	મુનિવરજી.
તે છે માયાનો સર્વ પ્રકારરે,	મુનિવરજી.
સત્વ મુખ્ય છે મારી માંદરે.	મુનિવરજી.
તમ રજ રહ્યા છે દગાયરે.	મુનિવરજી. ૪૫.
બ્રહ્માજી જે તમારા તાતરે,	મુનિવરજી.
તેમાં રજે શુભ સાક્ષાતરે;	મુનિવરજી.
સત્વરજ રહે છે દૂષાર્ધરે.	મુનિવરજી.
તમ શિવમાં મુખ્ય ગણાયરે.	મુનિવરજી. ૪૬.
એમ ત્રિશુણી છે આ સંસારરે,	મુનિવરજી.
તેમાં મોહન કરવો લગારરે;	મુનિવરજી.
જેથો તમે માયાનો ખેલરે,	મુનિવરજી.
એ તો મૂળ વિનાની છે વેલરે.	મુનિવરજી. ૪૭.
બહુ ભોગ કર્યા બની નારરે.	મુનિવરજી.
તેનો ગણતાં ન આવે પારરે;	મુનિવરજી.
એવો મહામાયાનો મહિમાયરે.	મુનિવરજી.
થયો સમ'મો આ અધ્યાયરે.	મુનિવરજી. ૪૮.

એ રીતે વ્યાસ નારદના સંવાદમાં સાતમો અધ્યાય.

અધ્યાય ૮ મો.

માયાનો મહિમા અને તેની શાન્તિનો ઉપાય.

દોહરો.

- વ્યાસ કહે સુણ સ્નેહથી, તું જનમેજયરાય,
નારદ પાસે સાંભળ્યો, માયાનો મહિમાય. ૧
- નારી રૂપ તણો સુણ્યો, નારદનો ઇતિહાસ,
પૂછ્યો પ્રશ્ન બીજો તહાં, અંતર ધરી ઉદ્ધાસ. ૨
- હરિએ ફરીને શું કહ્યું, તમને મુનિ તરકાળ;
તમ સાથે તે ક્યાં ગયા, પોતે પ્રભુ દયાળ. ૩
- મને જગતના નાથની, બહુ વહાલી છે વાત;
સ્નેહ કરી સંભળાવજો, એ ઇચ્છું છું તાત. ૪
- નારદ-કહી મુજને એટલું, મુંદર સરવર તીર;
વૈકુંઠ જાવા સજ થયા, પોતે શ્રીચંદ્રવીર. ૫
- સ્નેહે મારા સંગમાં, આવો વૈકુંઠ માંદ્ય;
અથવા ભુવનમાંહે ફરો, જ્યાં જ્યાં ઇચ્છા થાય. ૬
- વચન મુણી વિષ્ણુ તણાં, આજ્ઞા માગી ખાસ;
પ્રશ્ન લોકમાં હું ગયો પ્રેમે તાતની પાસ. ૭
- સુખદુઃખનો અનુભવ કર્યો, તેનો કરું વિચાર;
વિધિ પાસે ઉભો રહ્યો, નમન કરી તે વાર. ૮
- ચિત્ત ચિંતાતુર દેખીને, કરી પૃચ્છા તે વાર;
કેમ ઉદાસી અંતરે, શાનો કરો વિચાર. ૯
- જોઈ વિચારી પુત્ર તો, ચંચલચિત્ત જણાય;
કોઈએ તમને છેતર્યા, (કે) અદ્ભુત દીકું કાંચ. ૧૦
- એક થકી નિવેદ છે, કાંઈ ન દિસે શુદ્ધ;
કેમ આમ આજે બન્યું, કહો વિચારી બુદ્ધ. ૧૧

ચાપાઈની રાહ.

- એસાડી મને આસને તાત, પૂછી સ્નેહથી સઘળી વાત;
અનુભવ્યું માયા બળ જેહ, સર્વ કહી સંભળાવ્યું તેહ. ૧
- દેસાવ્યો મને હરિએ જેમ, નારીરૂપ થયો હતો તેમ;
વધ્યો પુત્ર પૌત્ર પરિવાર, તેનું ભોગવ્યું દુઃખ અપાર. ૨
- જગાડ્યો કરી કૃપા અનપ, પાછો બનાવ્યો નારદરૂપ;
પડ્યો મહા મોહમાં જ્યારે, થઈ ગયો હું તન્મય ત્યારે. ૩
- ગયો ભૂલી સ્વરૂપનું જ્ઞાન, વધ્યું અજ્ઞાન ને અભિમાન;
એવી જાણી શક્યો નહિ માયા, જેમાં લલા લલા ભરમાયા. ૪
- માયા છત્યા તમે કેવી રીતે, કહી સંભળાવો મુજને પ્રીતે;
હોય બળવાન ઉપાય જેહ, મને કહી સંભળાવો તેહ. ૫
- સુણી મારાં એવાં વચન, બોલ્યા પ્રભુ પ્રસન્ન વદન;
જ્ઞાની, ધ્યાની, તપસ્વી, યતિ, કોઈ માયાને છત્યો નથી. ૬
- હું, વિપ્લવ અથવા મહાદેવ; નથી જાણતા માયાનો ભેવ;
સૃષ્ટિ સ્થિતિ પ્રલય કરનારી, કાળ કર્મ સ્વભાવાદિવાળી. ૭
- એવી મહામાયા છે અનાદિ, સર્વ ભૂત્યા બનીને પ્રમાદિ;
માટે મુઝાશો નહિ મનમાં, રાખો શ્રદ્ધા મારા વચનમાં. ૮
- આવરણને વિશ્લેષ જેહ, અજ્ઞાનીને મોહક તેહ;
તેમ માયાની વિશ્લેષ શક્તિ, તેથી જ્ઞાનીને ભાસે આસક્તિ. ૯
- કહે નારદ સુણો તમે બ્રાહ્મ, સાંભળ્યાં એ વચન તાત,
સહુ વિદ્યમય મનથી ત્યાગી, નીકળ્યા રજા તેની માગી. ૧૦
- બહુ તીર્થમાં સ્નાન કરતો, આવ્યો અત્રે ફરતો ફરતો;
કૌરવ નાશના શોકને છોડી, રહો ભગવતીમાં મન ચોડી. ૧૧
- એમ શાન્તિથી કાળ વિતાવો, નિત્ય સ્વરૂપમાં ધ્યાન લગાવો;

એકાગ્રતા છતાં કોઈ વાર, મન કડિય બેસે સંસાર;
 પ્રારબ્ધનો ભોગ છે એહ, ભોગવે છુટકો નિઃસંદેહ. ૧૨
 કરેલાં જે શુભાશુભ કર્મ, તેનો સુખદુઃખ રૂપ છે ધર્મ;
 તેતો સમયે આવે ને જાય; તેની ચિંતા નહિં મનમાંહ્ય. ૧૩
 કહે વ્યાસ જનમેજય રાય, એમ સમજાવી થયા વિદ્યાય;
 રહ્યો હું ત્યાં શ્રીહરિ સ્મરતો, સારસ્વત કંઠપનો ક્ષય કરતો. ૧૪
 અનેક આખ્યાનો જે સુખધામ, તેનું ભોગવત પુરાણ નામ;
 સહુ વેદનો છે તેમાં સાર, સહુ સંશયને છેદનહાર. ૧૫
 ઇંદ્રજાળ પુરૂષ કરનાર, નચાવે જેમ કાષ્ટની નાર;
 માયા તેમ નચાવે સંસાર, સ્થાવર જંગમ કોઈ ન બહાર. ૧૬
 ત્રણ ગુણોની રચના સઘળી, રહ્યું કાર્ય કારણમાં મળી;
 માયા કાર્યના ભિન્ન સ્વભાવ, તે સાંભળ કહું છું ભાવ. ૧૭
 સત્વગુણનું શાન્ત સ્વરૂપ, રજેગુણ છે ઘોર અનૂપ;
 તમેગુણની છે મૂઢ જાત, રહ્યા ભળી સહુ ભલી ભાત. ૧૮
 તંતુ વિનાનું વસ્ત્ર ન જેમ, ગુણહીણો નહિ જીવ તેમ;
 સર્વ ઘડામાં મૃતિકા જેવી, ગુણવાળી આ સૃષ્ટિ તેવી. ૧૯
 તેથી સુખદુઃખને થાએ શોક, તેથી વ્યાપક સર્વ લોક;
 જ્યારે સાત્વિક પ્રકાશ થાય, ત્યારે પ્રીતિવાળા તે જણાય. ૨૦
 રજેગુણથી ઘેરાય જ્યારે, ઘોરરૂપ દિસે છે ત્યારે;
 તમેગુણ વધે જ્યારે મનમાં, ખેદ પામી મૂઢ થાએ તનમાં. ૨૧
 તેમ વિષ્ણુએ ત્રિગુણયુક્ત, નથી મહાદેવ તે થકી મુક્ત;
 સૂર્ય, ચંદ્ર, દેવ, મનુ આદિ, સહુને વળગી છે માયા અનાદિ. ૨૨
 સર્વ સંસાર માયાને અધીન, કરે એષ્ટા બનીને દીન;
 માટે વિષ્ણુ અશ્વ થયા કેમ, કદિ સંકા ન કરવી તેમ. ૨૩

જે ભગવતી કહેવાય ભૂપ, તે છે સત્ ચિત્ આનંદરૂપ,
 માયા સદા અધીન છે જેને, બહુ ભાવેથી ભજવાં તેને. ૨૪
 કરે તેમનો સાક્ષાત્કાર, તેને માયા નથી દમનાર;
 ભુવન એવું માયાનું નામ, ઈશ્વરી તેને વસવાનું ઠામ. ૨૫
 માટે ભુવનેશ્વરી તે દેવી, છોડો માયા સદા તેને સેવી;
 જેને શરણુ દેવીનું હોય, તેને માયા નડે નહિ કોય. ૨૬
 હોય પાવક જેની પાસ, તેને ઠંડીનો લાગે ન ત્રાસ;
 તેથી માયાને કરવા દૂર, ભજો ભગવતીને જરૂર. ૨૭
 બીજા દેવનું ભજન ન કરવું. જેને સંસારમાં ન્હોય ફરવું;
 જ્ઞાન સ્વરૂપ દેવી સિવાય, માયા નાશ ન દેવથી થાય. ૨૮
 રજ્જુમાંહે જે સર્પ દેખાય, કર્મ ભક્તિથી તે નવ જાય;
 દોરી દેખાતાં થાએ શાન્તિ, ટળે ત્યારે સર્પની બ્રાન્તિ. ૨૯
 તેમ કર્મ ઉપાસના જેહ, નથી માયાનાં નાશક તેહ;
 ત્યારે જ્ઞાન દેવીનું થાય, ત્યારે માયા પોતે ટળી જાય. ૩૦
 નાસે તેજથી તિમિર જેમ, જ્ઞાનથી જાય માયા તેમ;
 આરાધો દેવી પૂર્ણ પ્રકાશ, છોડી અંતરથી સર્વ આશ. ૩૧
 પૂછજું હતું જે કાંઈ તમે, કહ્યું વિસ્તારી સર્વ અમે;
 ભગવતી ભાગવત નામ, એવું પુરાણ આ સુખ ધામ. ૩૨
 કહ્યું પૂર્વાર્ધ તમારી પાસ, જાણી જગદંબાના દાસ;
 દેવી મહીમા છે આમાં પૂર્ણ, નહિં આપવો કોઈને તૂર્ણ. ૩૩
 શિષ્યપુત્ર, જે સેવામાં રજત, હોય દેવીનો સાચો ભક્ત;
 ગુરુમાં દેવ બુદ્ધિ હોય, આપવો તેવાં લક્ષણુ જોય. ૩૪
 વેદ સમ છે કથાનો સાર, સાંભળે તેનો જાય સંસાર;
 પામે જ્ઞાન તે પૂરણુ કામ, વસે છેવટ મોક્ષને ઠામ. ૩૫

હદમસ્તિલક્ષ્યાનાં સારમૂતં પુરાણં
 નિસ્તિલનિગમતુલ્યં સત્પ્રમાણાનુવિદ્ધમ્ ।
 પઠતિ પરમભાવાદ્યઃ શૃણોતીહ ભક્ત્યા
 સ.ભવતિ ધનવાન્વૈ જ્ઞાનવાન્માનવોત્ર ॥૬૦॥

અર્થ—આ પુરાણુ સર્વ કથાઓના સારભૂત છે. સર્વ
 વેદ સમાન અને પ્રમાણુથી યુક્ત છે. જે કોઈ આ પુરાણુ
 પરમ ભાવથી ભણે છે અથવા ભક્તિથી સાંભળે છે તે
 મનુષ્ય આ લોકમાં ધનવાન અને જ્ઞાનવાન થાય છે.

દાહરા.

વ્યાસ અને નારદ તણે, જે સુંદર સંવાદ;
 વસુ અધ્યાય મહિં થયો, પૂરો પ્રભુ પ્રસાદ. ૧
 રાગ રાગણીમાં રચ્યું, સ્વામી ચિદ્ધનનામઃ
 નિવાસ સ્થાન નક્કી કર્યું, શુભ ઝારોલા ગામ. ૨

એ પ્રમાણે વ્યાસ નારદ સંવાદમાં આડમે અધ્યાય.

ૐ તત્સત્પરમાત્મને નમઃ

અથ રાસલીલા.

દાહરો.

વંદી નંદ નંદનતણાં, પ્રેમે પદઅરવિંદ;
રસિકરાસ લીલાકહું, જે ટાળે ભવકંદ. ૧
રસ શ્રીકૃષ્ણને ગોપિકા, કહે રસો વૈ વેદ;
રાસ કીડા રસરૂપ છે, વિરલા સમજે ભેદ. ૨

રાગ-કેદારો.

શરદ પુનમની મધ્ય નિશાએ, પ્રકુલ વૃન્દાવનરે;
યોગ માયાનો આશ્રયધારી, રમવા કીધું મનરે. શરદ. ૧
ચન્દ્રમા સોળ કળાએ ખીલ્યો, દશે દિશા અજવાળેરે;
ગોપીઓ સંગે કોલ કીધો તે, કૃષ્ણે સંભાર્યો તે કાળેરે. શરદ. ૨
બાંચીબટના ચાકમાં આવી, મોહને બાંસી વગાડીરે;
કામને મોહથી ગોપીઓ ભૂલી, સુરતા તેમાં લગાડીરે. શરદ. ૩
મનમોહન માંહે મન મળતાં, ચાલી ધરીને હુલ્લાસરે;
અન્યો અન્ય ખબર ન આપી, પહોંચી પ્રભુની પાસરે. શરદ. ૪
સ્વર જે દિશાથી સાંભળીઓ, તેનું બાંધી નિશાનરે;
ચિદ્ધનનાં નંદમય વ્રજનારી, બાય ભૂલી દેહ ભાનરે. શરદ. ૫

રાગ ઉપરનો.

ચતુરાને ચિત્ત ચટપટ લાગી, વાંસલડી રૂડી વાગીરે;
નિદ્રામાંથી કે વ્રજનારી, ઝબકીને ઝટ જાગીરે. ચતુરાને ૧
ગાય દોહોવાનું કામ મૂકીને, હરિને મળવા દોડીરે;
દોરડી લઈને દીકરા બાંધ્યા, વાછડાં મેલ્યાં છોડીરે. ચતુરાને ૦

છાશનાં વાસણ ચુલે ચડાવી, ફૂંચડાં નાંખ્યાં ઢાળીરે;
 પીરસવાને હાથમાં લીધેલ, પડતી મૂકી પોળીરે. ચતુરાને૦ ૩
 ધાવતાં બાલકને તરછોડ્યાં, સેવા પતિની ત્યાગીરે;
 ભૂધરજીને ભેટવા માટે, મજનારી જાય ભાગીરે. ચતુરાને૦ ૪
 કોઈ જોખીને ઘરમાં પૂરી, કોઈને રોકે સ્વામીરે;
 ચિદમ્બર કેડું ધ્યાન કરીને, દુર્લભ મોક્ષ તે પામીરે. ચતુરાને૦ ૫

રાગ ઉપરનો.

કાનાને મળવા કામની વાલ્યાં, બુલીને સઘળું ભાનરે;
 વાત વ્યવહારની પડી વિસારે, કાનમાં લાગ્યું ધ્યાનરે. કાનાને૦ ૧
 કાજળ લઈ સેંથામાં સાર્યું, સિંદુર અંજન કીધુંરે;
 ચરણીઆને વસ્ત્ર સમજી, અવળું ઓઢી લીધુંરે. કાનાને૦ ૨
 ઝાંઝર લઈને હાથમાં ઘાલ્યાં, કંકણ પગમાં પેર્યારે;
 નાકની વાળી કાનમાં પહેરી, વાળનાં મોતી વેર્યારે. કાનાને૦ ૩
 કર આંગળીએ વિધુવા ઘાલ્યા વીંટી પગ અંશુકેરે;
 ચાળ છુટા વાયુથી ઊઠે, જાય ભરાતા હુંકેરે. કાનાને૦ ૪
 લોક પતિને વેદની લજ્યા, તુરત તેમણે ત્યાગીરે;
 રોકી રહિ નહિ વૃત્તિતેની, ચિદમ્બરનાંદમાં લાગીરે. કાનાને૦ ૫

રાગ ઉપરનો.

માધવનો મહિમા છે મ્હોટો, જુઓ વિચારી મનરે;
 એક મને જે સમરે તેને, મોક્ષ પામે તે જનરે. માધવનો૦ ૧
 દ્વેષ કરી દામોદર ઉપર, જે કોઈ ચિતમાં ધરશેરે;
 શિશુપાળની પેઠે તે પણ, ભવસાગરને તરશેરે. માધવનો૦ ૨

ભય પામીને કંસરાળએ, કૃષ્ણનું ચિંતન કીધુંરે;
જન્મ મરણનું સંકટ મહોટું, હરિએ તેનું હરી લીધુંરે. માધ૦ ૩
સ્નેહ સુદામે સાચો રાખ્યો, હરિદ્ર તેનું ફેાડ્યુંરે;
કૃપા કરીને કેશવે તેના, ભવબંધનને મોડ્યુંરે. માધવનો ૪
કામ ભાવેથી જુઓ ગોપિકા, જઈ ગોવિંદને વળગીરે;
ચિદ્ધનનાંદે ગણી પોતાની, જરા કરી નહિ અળગીરે. માધ૦ ૫

રાગ-ગરબી.

સાખી.

સ્વાગત હો તમ મુંદરી, કહો આવ્યાં છો કેમ;
હિત તમારું શું કરું, સહુ વ્રજમાં છે કુશળ શ્રેમરે—

સજની વ્રજનારી, વ્રજનારી ૦ ૧

નિશા નારી માટે રૂપ ઘોરરે, સજની વ્રજ ૦ (૨)

આ વેળાએ ચાલે ચોરરે, સજની વ્રજ ૦ (૨)

સિંહ, વાઘ, વરૂ, સર્પ, રહે વનમાંરે, સજની વ્રજ ૦ (૨)

તેથી દુઃખ થશે તન મનમાંરે, સજની વ્રજ ૦ (૨) ૨

માત, તાત, પતિ, પુત્ર જે તમારાંરે, સજની વ્રજ ૦ (૨)

નહિ દેખીને ખોળશે બિચારારે, સજની વ્રજ ૦ (૨)

જોવા ચાંદની યમુના દહેરેરે, સજની વ્રજ ૦ (૨)

આવ્યાં હોતો, જોયું. જાઓ ઘેરરે, સજની વ્રજ ૦ (૨) ૩

તમે વિના સુનાં આ કાળરે, સજની વ્રજ ૦ (૨)

જુઓ પાડે વાછરડાંને બાળરે, સજની વ્રજ ૦ (૨)

માટે જાઓ ઉતાવળાં ઘેરરે, સજની વ્રજ ૦ (૨)

કરો ધવરાવવાની તેની પેરરે, સજની વ્રજ ૦ (૨) ૪

હોય મારામાં પ્રેમજ્ઞે અપારરે, સજની વ્રજ૦ (૨)
 થયો સફળ તે તો આવારરે, સજની વ્રજ૦ (૨)
 કરી દર્શન લીધો લાવોરે, સજની વ્રજ૦ (૨)
 કહે ચિદ્ધન હવે સિધાવોરે, સજની વ્રજ૦ (૨) ૫

રાગ ઉપરનો.

સાખી.

પતિની સેવા માનજો, મુખ્ય તમારું કર્મ;
 પાલન સહુ પરિવારનું, તે ઉત્તમ તમારો ધર્મરે—

સાંભળો સહુ શાણી સહુ શાણી૦ ૧

પતિ દુષ્ટ કોપી રોગી અંધરે, સાંભળો સહુ૦ (૨)
 ન હોય દયા કે ધનનો સંબંધરે, સાંભળો સહુ૦ (૨)
 પણ પાપમાં રાજે ના મનરે, સાંભળો સહુ૦ (૨)
 સેવો સોંપીને તન, મન ધનરે, સાંભળો સહુ૦ (૨) ૨
 જે કોઈ હિત પોતાનું ઇચ્છેરે, સાંભળો સહુ૦ (૨)
 પતિથી વિરૂદ્ધ વાત ન પ્રીચ્છેરે, સાંભળો સહુ૦ (૨)
 બર બુદ્ધિ કરે જે નારરે, સાંભળો સહુ૦ (૨)
 નક્કી નર્કમાં તે પરનારરે, સાંભળો સહુ૦ (૨) ૩
 તેથી કીર્તિનો થાશે નાશરે; સાંભળો સહુ૦ (૨)
 તુચ્છ નિંદા લયંકર લાસરે, સાંભળો સહુ૦ (૨)
 મહા પાતકનું તે મૂળરે, સાંભળો સહુ૦ (૨)
 વળી સંકર થાએ કુળરે, સાંભળો સહુ૦ (૨) ૪
 સતી સદા પતિને આધીનરે, સાંભળો સહુ૦ (૨)
 તેને સુખના આવે છે દિનરે, સાંભળો સહુ૦ (૨)

કરી દર્શન મારા ગુણ ગાઓરે, સાંભળો સહુ (૨)
કહે ચિદ્ધન ઘેર હવે જાઓરે, સાંભળો સહુ (૨) ૫.

રાગ ઉપરનો.

સાખી.

પ્રભુ વિચારી પ્રેમને, કરજો મનમાં તોલ;

બહાલમજી વદશો નહિ, એવા દયા વિનાના જાલરે—

લાલજી રંગીલા રંગીલા. ૧

સર્વ ત્યાગીને ભજીએ તમનેરે, લાલજી રંગીલા (૨)

ત્યારે તરછોડો નાથ શીદ અમનેરે, લાલજી રંગીલા (૨)

ધર્મરૂપે જતાવ્યો સહુ ધર્મરે, લાલજી રંગીલા (૨)

આપ અરણ્ય સેવ્યે કૃણશે સૌ કર્મરે, લાલજી રંગીલા (૨) ૨

તમે સર્વ પતિના પતિ રૂપરે, લાલજી રંગીલા (૨)

તમને ભજત પડે ન ભવકૃપરે, લાલજી રંગીલા (૨)

અમે સારણ લીધું છે તમારે, લાલજી રંગીલા (૨)

તેથી રીઝવો ને મન અમારે, લાલજી રંગીલા (૨) ૩

હતી મનથી ઘરકામમાં પ્રીતરે, લાલજી રંગીલા (૨)

સુણી મોરલીને ઉખડ્યાં ચિત્તરે, લાલજી રંગીલા (૨)

કૃષ્ણે હાથ પાપ સેવા તમારીરે, લાલજી રંગીલા (૨)

તેથી ગતિ અટકી છે અમારીરે, લાલજી રંગીલા (૨) ૪

સહુ દાસી રહી છે દુઃખ પામીરે, લાલજી રંગીલા (૨)

સઘળું જાણો છો અંતર્યામીરે, લાલજી રંગીલા (૨)

પ્રિય વધ્યો વિરહનો ત્રાસરે, લાલજી રંગીલા (૨)

સ્વામી ચિદ્ધન પૂરો આશરે, લાલજી રંગીલા (૨) ૫.

રાગ ઉપરનો.

સાખી.

વ્રજનાથે વ્રજનારનાં, વિનય ભરેલાં વેણુ;

સર્વ સાંભળી રનેહથી, મેહ થકી નચાવ્યાં નેણુરે—

રસીઓ રસધારી રસધારી૦ ૧

સહુ તારામાં ચન્દ્રમા જેમરે, રસીઓ રસ૦ (૨)

સુંદર સુંદરીમાં કૃષ્ણરાજે તેમરે, રસીઓ રસ૦ (૨)

વહે વાયુ શીતળ ને મંદરે, રસીઓ રસ૦ (૨)

નાથે તા, તા, થૈ, થૈ વૃજચંદરે, રસીઓ રસ૦ (૨) ૨

ભીડી ભૂજને લે છે તાલરે, રસીઓ રસ૦ (૨)

સામ સામે ઘસાય ગાલ ભાલરે, રસીઓ રસ૦ (૨)

મંદ મધુરં હસીને હરિ ગાયરે, રસીઓ રસ૦ (૨)

દાંત નખના ક્ષત જણાયરે, રસીઓ રસ૦ (૨) ૩

ધમકે ધૃધરી ને તૂટે છે તાનરે, રસીઓ રસ૦ (૨)

વધ્યું ગોપીઓના મનમાં માનરે, રસીઓ રસ૦ (૨)

શિવ સનકાદિ જેને ઉપાસેરે, રસીઓ રસ૦ (૨)

અમો અળખા પાસે તે નાથેરે, રસીઓ રસ૦ (૨) ૪

ધન્ય ભાગ્ય મળ્યા ભગવાનરે, રસીઓ રસ૦ (૨)

એવું ગોપીઓને આવ્યું અભિમાનરે, રસીઓ રસ૦ (૨)

મદ ઉતારવાતું ધારી મનરે, રસીઓ રસ૦ (૨)

થયા અંતર્ધ્યાન ચિદ્ધનરે, રસીઓ રસ૦ (૨) ૫

રાગ ગરબી (ઓધવજનો સદેશો.)

આપ અચાનક અમને મૂકી ક્યાં ગયા,
 દયાનિધિ કેમ કીધો દયાનો ત્યાગજો;
 અખળાનો અપરાધ શો અંતરમાં વરચો,
 ક્યા કરમથી કૂટ્યું અમારું ભાગ્યજો. આપ૦ ૧

આપ વિયોગે દિલ અમારાં તરફડે,
 નીર સૂકાતાં તલસે જેવાં મીનજો;
 શ્યામ તમારો સ્નેહ જેમ અમને સાંભરે,
 બહુ દુઃખોથી તેમ તેમ બનીએ દીનજો. આપ૦ ૨

શોધે વિભુને સાથે મળી સહુ સુંદરી;
 જે છે વ્યાપક સઘળે અંદર ખુદારજો;
 વૃક્ષ વેલને પૂછે તેમની વારતા,
 કોઈ કરે નહિ 'હા' એવો ઉચ્ચારજો. આપ૦ ૩

સ્નેહ કટાક્ષો સાલે બહાલા ચિત્તમાં,
 ઘડી ઘડી આવે યાદ તમારું હાસ્યજો;
 શા માટે સંતાપા સઘળું ત્યાગીને,
 પ્રજા વિહારી કેમ છોડ્યો વિલાસજો. આપ૦ ૪

કુંજે કુંજે ફરી થાકી પ્રજાનારીઓ,
 બેઠી સર્વે મૂકીને નિશ્વાસજો;
 લીલા પ્રેમે પછી શ્રીપ્રભુની આદરી,
 ચિદ્ધનને મળવાની મનમાં આશજો. આપ૦ ૫

રાગ ઉપરનો.

- મહાદેવો શ્રીકૃષ્ણરૂપે સહુ ગોપિકા,
એક બની શ્રીકૃષ્ણ રૂપે બાળજો;
બીજી પુતના થઇ આવી ત્યાં પ્રેમથી,
ધાવી કાનાએ તેનો કીધો કાળજો. મદ૦ ૧
- ધુટણીએ ચાલે ધુધરા ધમકાવતી,
પોતે જાણે જશોદા કેરો લાલજો.
વસ્ત્ર હરિ કોઇ ચડી ગઇ ઝાડ કદમને,
કોઇ ચાલે છે નંદનંદનની ચાલજો. મદ૦ ૨
- કાલિય દમનની કીડા કરે કોઇ કામિની,
બીજીના માથા પર મૂકી ચર્ણજો;
દાંડ દેવા દુષ્ટોને હું અહિં આવીઓ,
નહિ જાણે તો થાશે તારૂં મર્ણજો. મદ૦ ૩
- વ્રજવાસી ડરશોમાં કો વરસાદથી,
સુલભ તેનો શોધ્યો છે ઉપાયજો;
એમ કહી કપડું કરથી ગચું કર્યું,
બીજાં સરવે કરતાં તેની સહાયજો. મદ૦ ૪
- એ રીતે લીલા બહુ કરી શ્રીકૃષ્ણની,
તોપણ તેમને ભેટયા નહિ ભગવાનજો;
ચિદ્ધન કેરૂં પગડું પૃથ્વી ઉપરે,
જેતાં સહુને સહુને આગ્યું ભાનજો. મદ૦ ૫

રાગ ઉપરનો.

- પ્રભુ સાથે આ પગલું બીજી કોઈનું,
કોણ હશે સહભાગી વ્રજની નારજો;
પૂરાં તેનાં પુણ્ય જગતમાં જાણવાં,
વ્રજજીવનની સાથે કરે વિહારજો. પ્રભુ ૦ ૧
- હરિની ખાંધે હાથ મૂકીને હેતથી,
હાથી સાથે હાથિણી ચાલે જંમજો;
પ્રભુ સાથે પરવરતી હશે તે પ્રેમદા,
ચરણ ચિન્હોથી નક્કી ભાસે તેમજો. પ્રભુ ૦ ૨
- પુણ્ય ચાંદ્યા આ વેલી પરનાં પ્રેમથી,
ઝંઝા પગનાં અર્ધ નિશાન જણાયજો;
ગજગામિની માટે ગજરા ગુંથવા,
રોકાયા છે આ સ્થળમાં વ્રજરાયજો. પ્રભુ ૦ ૩
- શ્રીમાધવના બે હીચણની મધ્યમાં,
બેઠેલી બાગાનું જોઈને ચિન્હજો;
કેશ ગુંથ્યા છે કામિનીના અહિં કામીએ,
જાણી એવું સર્વે થઈ ગઈ બીજજો. પ્રભુ ૦ ૪
- એ આધારે ચાલી સહુ વ્રજસુંદરી,
નટવરને નિરખવાનું છે મનજો;
વન વનમાં બહાલાને શોધે બહાલથી,
વ્યાપક પણના દિસે શ્રીચિદ્ધનજો. પ્રભુ ૦ ૫

રાગ ઉપરના.

એકલી અખળા હરિનું હેત વિચારતી,

રૂપ માટે જોઈ રીઝયા મુંઢર શ્યામજો;

માટે સૌથી મોહનની હું માનિતી,

આનંદ દેવા લાગ્યા આવે ઠામજો. એકલી ૧

માન ધરી કહે મોહનજીને માનુની,

પ્રભુજી મારા થાકી ગયા છે પાયજો;

તેથી મુજને તેડી લઈ જાઓ તમે,

જહાં જવાની ઈચ્છા તમારી થાયજો. એકલી ૨

વચન પ્રિયાનાં સુણીને બોલ્યા શામજો,

બેશ તું મારા ખભા પર આવારજો;

તત્પર થઈ તે શબ્દ સુણીને સુંદરી,

અદૃશ્ય થયા હરિ મૂકી નિરાધારજો. એકલી ૩

નેહ ભરેલી નાથ તજીને કાં ગયા,

રસીઆ હું છું દાસી તમારી રાંકજો;

દેવ દયાળુ દર્શન આપો આ સમે,

માફ કરીને બહાલા મારો વાંકજો. એકલી ૪

એવામાં આવી ત્યાં બીજી ગોપીઓ;

કેમ ગયા ત્યજી તેને હલધરવીરજો;

સાંભળી વાત સહુ ત્યાંથી પાછા વળ્યાં,

અધન મળવા આવ્યા યમુના તીરજો. એકલી ૫

રાગ મરસીયા.

હાય હાયરે અમને નિરાધાર કીધાં;

વહાલ વનમાં ત છોડી દીધાંરે. હાય.—ટેક

વાસ વનમાં કીધો હરિ ન્યારે, આવી કદગી વસી પણુ ત્યારે;
ધન્ય જીવન માન્યું વનનારેરે.— હાય૦ ૧માન્યાં સ્નેહ પાતાનાં સાહાગી, તેથી પ્રીતિ તમારામાં જાગી;
ત્યાગી કેમ કરે છે અલાગીરે.— હાય૦ ૨વિના મૂલની દાસીઆ તમારી, તેને કદાના કૃપમાં ઉતારી;
કાપો દોર શું અદ્વરથી મુરારીરે.— હાય૦ ૩વૃષ્ટિ વાયુને જરથી ઊગાર્યા, બીજા બહુ બહુ લયથી તાર્યા;
ખરા આનંદ સમે શીદ માર્યારે.— હાય૦ ૪અરજ પ્રજ્ઞાની ઉરમાં ધારી, બક્ષ માટે થયા અવતારી;
કેમ મૂકો ચિદધન વિસારીરે.— હાય૦ ૫

રાગ ઉપરનો.

હાય હાયરે રીસાયા શીદને રૂપાળા,

છળ કરીને કૃપાયા છોગાળારે. હાય.—ટેક

જ કરથી અલય સૌને આપો, જેના સ્પર્શથી રમાના ગયા તાપો;
તે હસ્ત લઈને મનકે સ્થાપારે.— હાય૦ ૧નિજ લક્ષ્મીના ગર્વ ગાળનારા, વ્રજવાસીઆના તાપ ટાળનારા;
સાચા પ્રેમના છો પાળનારારે.— હાય૦ ૨અન્દવદન ન્યારથી તમારું જાયું, દેહ ગેહ તણું જાન અધું જોયું;
મન માધવ તમારામાં મોહ્યુંરે.— હાય૦ ૩ગાયો પ્રાજ્ઞા જે સરજો કરતાં, રજ વનગી એ પાવન કરતાં;
ઉર અમારે કેમ નથી ધરતારે.— હાય૦ ૪

દયા ચિદ્ધન દિલમાં આણી, સ્નેહ ભરી મુણવોને વાણી;
આશ પૂરો પોતાનાં જાણીરે.— હાય૦ ૫

રાગ ઉપરનો.

હાય હાયરે અંતર તહસે અમારે,
તેથી સાહે શું થાશે તમારે. હાય.—ટેક
નથી નંદ જશોદાના જાયા, સહુના સાક્ષી તમે જગરાયા;
શાને ભૂલાવો કરીને માયારે.— હાય૦ ૧
જીવ કાઢશે વિયોગ તમારો, આપ વિના નથી કોઈ આરો;
આપી અધરામૃતને ઉગારોરે.— હાય૦ ૨
પુણ્ય પૂરાં ઉદય થાય જ્યારે, મળે હરિ કથામૃત ત્યારે;
ટક્યો જીવ તેના આધારેરે.— હાય૦ ૩
હતો આમંદરસ ઉભરાતો, ગયો આપ વિરહથી સૂકાતો;
હવે અકળાવે છાની વાતોરે.— હાય૦ ૪
થયા સ્નેહ કોમળ ચિત્ત જેનાં, શ્રીદ કપટે બાળો મન તેનાં;
ચિદ્ધન વિના તો ગમેનારે.— હાય૦ ૫

રાગ ઉપરનો.

હાય હાયરે હઠ કરેશું હરિ આવી,
હવે કેટલું જોશો તપાવીરે. હાય.—ટેક
જ્યારે ગાયોમાં ગોવિંદ જાતા, સાંજ આવો બંસીમાં ગીત ગાતા;
અમે જોઈ જોઈ હૈયે હરખાતાંરે.— હાય૦ ૧
હશે કાંટા ચુસાતા પાયે, તેની ચિંતા અમેને થાએ;
હડાં ફૂપાયા જાદવરાયરે. હાય૦ ૨

કંસ નેવાં અમેને ધારી, ફરી રાત લીધી શું સુતારી;
ગયા ક્યાં શ્રીગોવર્ધનધારીરે. હાય૦ ૩

દવા દિલની સર્વ તમે જાણો, બહુ રૂંધાય છે અમ પ્રાણો;
મહેર મોહન મનમાં આણીરે. હાય૦ ૪

બહુ રૂઢન ગોપીઓએ કીધું, જ્યારે અભિમાન ગાળી દીધું;
જ્યારે ચિદ્ધને દર્શન દીધુંરે. હાય૦ ૫

રાગ (સખી પડવે પુરણુ અલ્લ જે કોઇ જાણેરે.)

પ્રભુ જય જય શ્રીવ્રજચંદ, પાવન કીધારે;
આજ ઉર અતિ આનંદ, દર્શન દીધારે. ૧
સહુ આવી હરિની પાસ, પાવન કીધારે;
પૂરી હરિ હૈયાની આશ, દર્શન દીધારે. ૨
કોઇ જાણે હરિનો હાથ, પાવન કીધારે;
કોઇ જાણે છેગાગા સાથ, દર્શન દીધારે. ૩
લેઇ પીક મકે નિજ મુખ, પાવન કીધારે;
હાથ જોડી જિભાં સન્મુખ, દર્શન દીધારે. ૪
કોઇ થઇ ગયાં છે સ્થિત, પાવન કીધારે;
ચાલી ચિદ્ધનાનંદમાં ચિત્ત, દર્શન દીધારે. ૫

રાગ કીર્તનો.

ગૃહી ગોપવધૂનાં વૃન્દ, આડ્યા વનમાળીરે;
ખીડ્યો શરદ પુનમનો ચંદ, નિશા અજવાળીરે. ૧
ઝટે કાલિન્દ્રીમાં તરંગ, મુંદર શોભેરે;
મોતી જેવી રેતીવાળો તીર, જોઇ મન લોભેરે. ૨

કાઠી સર્વએ સાડી સાથ, આસન દેવારે;
તહાં બેસાડયા વ્રજનાથ, કરવા સેવારે. ૩
કોઈ પ્રેમે દબાવે પાય, અંકમાં રાખીરે;
બહુ અંતરથી હરખાય, દૃષ્ટિ (વક) નાખીરે. ૪
એકે પૂછ્યું ધરીને ધીર, મોહન મારારે;
આપો ઉત્તર હૈયાના હીર, ચિદધન આચારે. ૫

રાગ ઉપરના.

જન જગમાં એવા કંઈ દેવ ! ભજતાને ભજતારે;
નહિ ભજતાની કરવા સેવ, રાખે બીજા મમતારે. ૧
ભજનાર ને નહિ ભજનાર, કોઈને ન ગણતારે,
તેમાં ઉત્તમ કોને મુરાર, ગુણીજન ભણતારે. ૨
સહુ સખીઓ સુણો કહે કાન, ઉત્તર એનોરે;
જેમાં ધર્મને પ્રેમનું જ્ઞાન, મર્મ મઝેનોરે. ૩
ભજે એક બીજાને જેહ, સ્વાર્થ તે જાણારે;
નથી ધર્મી કે પ્રેમી તેહ, પશુ એ પ્રમાણારે. ૪
નહિ ભજતા યાગકને માત, ભજે ત્યાં પ્રીતિરે;
દીન ઉપર દયા સાક્ષાત, એ ધર્મની રીતિરે. ૫

રાગ ઉપરના.

જે છે બાવ થકી ભજનાર, ભૂલે તેનેરે;
કદિ જેહ નથી ભજનાર, સંભારે ના તેનેરે. ૧
એવા પુરૂષના ચાર પ્રકાર, કહું છું પ્રીતેરે;
સહુ સાંભળજે વ્રજનાર, રૂડી રીતેરે. ૨

આત્મારામને પુરણ કામ, અકૃતજ કહીએરે;	
ચોથો ગુરૂદ્રોહી છે નામ, સમજી રહીએરે.	૩
નથી એ સહુમાં હું કોઈ, સમજો શાણીરે;	
લજી ન લજી સહુને જોઈ, અગમ મમ વાણીરે.	૪
જગ સ્નેહ છે મોહનો દૂપ, તેને તમે તરીઆરે;	
થઈ ચિદધન આનંદરૂપ, મુજને વરીઆરે.	૫

રાગ (આનંદસાગર ઉલટયોરે લોલ.)

રસધંલી સહુ રસ મુંદરીરે લોલ,	
સુણી માધવનાં મધુર વચનજો;	
રાસ-મંડળ રચના કરીરે લોલ,	
તેનાં પ્રકુલ તન અને મનજો.	રસ૦ ૧
જિભાં હેતેથી હાથ સહુ મેળવીરે લોલ,	
જખજો ગોપીને વચ્ચે છે કાનજો;	
સહુ સરખાં તે રૂપ સોહામણારે લોલ,	
રમે રાસ તાળી દેઈ લેઈ તાનજો.	રસ૦ ૨
નાખ્યા હાથ જલે હરિએ હેતથીરે લોલ,	
સહુ માને પોતાને ધન્યજો;	
પાસે પ્રભુજીને પેખીનેરે લોલ,	
દીધું દિલથી આલિંગનજો.	રસ૦ ૩
દેવ દેવાંગનાનાં દળ જિલટયારે લોલ,	
વિમાનોથી છવાયું આકાશજો;	
આનંદ થકી અવલોકતારે લોલ,	
તેઓ કૃષ્ણ ગોપીનો રાસજો.	રસ૦ ૪

દેવોનં હુંદુભિ ગડગડ્યાંરે લોલ,
પુષ્પોની વૃષ્ટિ થાયજે;
વાગે વાજાં વિવિધ જાતનારે લોલ,
આનંદ નિધિ ઊભરાયજે.
ઝમકે ઝાંઝરને ઘમકે ધુધુરીરે લોલ,
કટિ લચકાવી ખેંચે છે સૂરજે;
વસ્રો વાયુ થકી ઊડતારે લોલ,
ચમકે છે ચિદ્ધન નૂરજે.

રસ ૦ ૫

રસ ૦ ૬

રાગ ઉપરના

વનિતાઓ થેઈ થેઈ નાયતીરે લોલ,
હોતે ગાયે હરિનાં યશોજાનજે;
કનક લતા સમ કામિનીરે લોલ,
(વચ્ચે) નીલ મણિ જેવા લગવાનજે.
રતિ પ્રીતિમાં રમતી વ્રજાંગનારે લોલ,
મોહન સાથે મેળવી રૂડા રાગજે;
વિશ્વતે રાગમયં થઈ રહ્યુંરે લોલ,
પડે પરિશ્રમ તેમને અથાગજે.
થયો સ્વેદ તેના લલાટ ઉપરરે લોલ,
ખિંદુ શોભે છે મોતી સમાનજે;
જાણે જગજગની નવી દામણીરે લોલ,
રમે સર્વ ભુલીને નિજ ભાનજે.
થયા ઢીલા અંધોડા કેશનારે લોલ,
તેથી વેરાય માલતીનાં ફૂલજે;

વનિ. ૧

વનિ ૦ ૨

વનિ ૦ ૩

અબકે વિદ્યુત સમ ગોપિકારે લોલ,
 તેની શોભા બની છે અતૂલજો. વનિ૦ ૪
 રસકીડા કરે રસીઓ ઘણીરે લોલ,
 જેનો ગંભીર મેઘસમો નાદજો;
 સૂર પૂરે તેમાં વજ્રસુંદરીરે લોલ,
 થાય મુણી સહુને આહલાહજો. વનિ૦ ૫
 રાસ રમતાં થાકી તે કોમળ કામિનીરે લોલ,
 લીએ શ્વાસ તે વારંવારજો,
 હાથ હેતેથી લાંબો કર્યોરે લોલ,
 લેવા ચિદ્ધનનો આધારજો. વનિ૦ ૬

રાગ ઉપરનો.

યો સાગર રૂપે રસતણારે લોલ.
 સ્થિ મર્યાદા સર્વ ગળી જાયજો;
 અલેહ માંહે લેહ બાસતોરે લોલ,
 જેમ જળમાં તરંગો જણાય જો. રેડ્યો૦ ૧
 રસે રૂપ્યા આકાશના દેવતારે લોલ,
 બૂલી અપ્સરાઓ પોતાનું બાન જો;
 કૃષ્ણે રૂપે સહુ થઈ રહ્યું રે લોલ,
 કરે ગંધવો તન્મય ગાન જો. રેડ્યો૦ ૨
 રહ્યો થંભી આકાશ માંહે ચંદ્રમારે લોલ,
 વળી અટક્યો છે વહતો સમીર જો;
 સ્થિર થયાં વન પ્રાણીઓરે લોલ,
 રહ્યાં રૂંધાઈ ચંચુનાનાં નીર જો. રેડ્યો૦ ૩

રમે બાલક જેમ પ્રતિબિંબથી રે લોલ,
ખેલે પ્રભુજી પોતે તેમ જો;

(જેમ) જળને કમળ અડકે નહિરે લોલ,
જાણે! અસંગ આત્મા એમ જો.

રેલ્યો ૦ ૪

કરી વિહાર થાકી સહુ ગોપિકારે લોલ,
તેના વદનપર થયો ધામજો;

આરામ આપવાને પ્રેમથીરે લોલ,
તેને લુછે છે સુંદર સ્વામ જો.

રેલ્યો ૦ ૫

લીલા ચિદ્ધનની ખડુ શું કહુ'રે લોલ,
તેનો શેષ ન પામે પારજો;

સમજી ગાશો જો સ્નેહથી રે લોલ,
થાશે લવ સાગરની પાર જો.

રેલ્યો ૦ ૬

રાગ ઉપરનો.

કરવા જલકીડા બુદ્ધિથીરે લોલ, આવ્યા શ્રીયમુનાને તીરજો,
સંગે લઇને વ્રજસુંદરીરે લોલ, માંહે પેઠા શ્રીસ્વામ શરીરજો. ૧
તોડી મર્યાદા લોક અને વેદનીરે લોલ, થયાં મત્તગોપી અને કાનજો,
લીડે ભુજમાં અંગનેરે લોલ, કુચ મર્દનથી ભૂલે ભાનજો. ૨
હસે ઉચે સ્વરે ખડુ હેતથીરે લોલ, વળી ઊડાડે યમુનાનાં નીરજો,
ઘેરી વળી વ્રજગોપિકારે લોલ, ઘેરાયા હલધર વીરજો. કરવા ૩
આવે ગોપી હરિને અલવારે લોલ, મારે દૂબકી શ્રીવજરાય જો,
ભૂલી પડે ત્યારે ભામિનીરે લોલ, ખીજી ગોપી સાથે અથડાયજો. ૪
એક સાસુ જોઈને આનંદથીરે લોલ, જઈ પકડે છે ખીજી નારજો,
ચુંબે અધર એના એ સમેરે લોલ, એમ રસિયો, કરે છે વિહારજો. ૫

મજનારીપરે કરણા કરીરે લોલ, તેના સમાવ્યા તનના તાપને,
લેપ ન લાગ્યો તોય લાલનેરે લોલ, ઉર્ધ્વ રેના છે ચિદ્ધન આપને. ૬

રાગ (ગાજે પારણપુરમાં ગરવી.)

પૂછું પ્રશ્ન તમોને મુનિવર હુંતો પ્રેમથીરે;

આપો ઉત્તર એનો દયા કરીને ઠીક,

જેથી સંશય સઘળા અંતરથી અગળા ખસેરે;

મારી જન્મ મરણની જાય સમૂળી ખીક. પૂછું ટેક.

સાખી—પાપીને સંહારવા, કરવા સાધુ સહાય,

અધર્મને ઉખેડવા, ધર્મ હિત જગરાય.

જગમાં જન્મ ધર્યો છે પોતે પૂરણ અંશથીરે,

ભાવિક ભકતો કેરાં કરવા ઉત્તમ કામ. પૂછું. ૧

સાખી—ધર્મ સ્થાપવા અવતરી, કર્યું 'પાપનું' કામ,

અનાચર એવો કર્યો, એજ નરકનું કામ.

હરિએ પરનારીની પ્રીત કરી શા કારણેરે,

જેથી જગમાં તેનું કહેવાયે બદનામ પૂછું. ૨

સાખી—ખિંદુ પરયોનિ પડે કોટી પૂજા નાશ,

જપ હાનિ છે જીવને, તેમ નહિ તપ આશ.

પગલે પગલે તેને પ્રસહ્યાનું પાપછેરે:

એવો સમજાવ્યો છે ધર્મશાસ્ત્રમાં મર્મ. પૂછું. ૩

સાખી—પાપકર્મ કદિ નવ કરે, પૂર્ણ કામ ભગવાન,

એમ આપ હો માનતા, તેનું કહો નિદાન.

કેવા આશયથી આ નિઘકામ કૃષ્ણે કર્યુરે,

તે સમજાવી મુજને સઘ પમાડો શર્મ. પૂછું. ૪

રાય ઉપરનો.

- ઉત્તર આપું એનો રાય પરીક્ષિત હું હવેરે,
સાંભળ તેમાં તુંતો ચોડી તારું ચિત્ત;
તેથી સંશય સઘળા છેદાશે ક્ષણ એકમારે,
નિર્મળ બુદ્ધિ થાશે હરિચરણોમાં સ્થિત. ૮૬૦
- સાખી**—સારી માઠી વસ્તુનો, અગ્નિ કરતો નાશ,
પુન્ય પાપ તેને નહિ, જેનો પૂત પ્રકાશ.
તેમજ વિધિ નિષેધ પ્રભુને કાંઈ નહે નહિરે;
એ છે અવિનાશીને અચ્યુત આપ અસંગ ૭. ૧
- સાખી**—અધિ મથતાં ઉપજ્યું, જગત્ વિનાશક ઝેર;
પિનાકી પાન કરી ગયા, કરી સર્વ પર મ્હેર.
દેહ તણા અભિમાની જીવ કદિ ન શકે કરીરે;
માટે ધર્મ નીતિનો કદિ ન કરવો ભંગ. ૭. ૨
- સાખી**—કહે મ્હોટા તેમ ચાલવું, બુદ્ધિમાનતું કામ;
અકાર્ય હોય જે એમનાં, તજવાં તેહ તમામ.
એવાં તૈત્તિરીય શ્રુતિનો આદેશ છે રે;
તેનું શરણ મુમુક્ષુ મનમાં રાખે નિત્ય. ૭. ૩
- સાખી**—દોષો સઘળા નિંદ છે, કદિ ન ગુણ ગવાય;
વિચારીને જન જે જીએ, તેનો મર્મ જણાય.
મોટા પુરૂષો પ્રારબ્ધ ગણીને ભોગવેરે;
તેમાં ચિદ્ધનને નહિ લેશ દ્વેષ કે પ્રીત. ૭. ૪

રાગ ઉપરનો.

ખીજી રીતે કારણ રાય હવે તુજને કહુંરે;

એમાં ઇશ્વરનો છે મહિમા અતિ અગાધ,

લેજે લક્ષમહિં તું સઘળી વાત ઉતારીનેરે,

થાશે જન્મ મરણનો ફેરો તારો ખાદ. ખીજી ટેક.

સાખી—નિજ માયાને આશ્રયે, પ્રભુ ધરે આકાર;

જીવના ભૌતિક શરીરનો, તેને ન સંગ લગાર.

એ રીતે જોતાં કંઈ દોષ અડેના દેવનેરે;

તેથી પરમેશ્વર છે નિત્ય મુક્તને શુદ્ધ. ખીજી. ૧

સાખી—જીવોના પ્રારબ્ધથી, ઇશ્વર લે અવતાર;

પુણ્યવંતને પાપીને, સુખ દુઃખનો સત્કાર.

તેને બહાલું દવલું કોઈ નથી આ વિશ્વમાંરે;

ન્યાયાધીશની પેઠે નિર્મળ સમજે જુદા. ખીજી. ૨

સાખી—માયા આધીન ઇશને, જીવ માયામાં લુપ્ધ;

માનવ સામા ત્યાં થઈ, કરે નિયમ ને ક્રુપ્ધ.

જનને માટે તેથી ધર્મ નિયમ જગમાં કર્યારેરે;

તે તો દેવ પશુને માટે નહિ ગણાય. ખીજી. ૩

સાખી—જેમ જીવ સ્વપ્ના વિષે, કરે વિશ્વ વિસ્તાર;

તેમ નિરંજન એકલા, રમતા આ સંસાર.

આનંદ ચિદ્ધનનો આ વિશ્વ વિષે વ્યાપિ રહ્યારે;

જ્ઞાનની દિવ્ય દૃષ્ટિથી જોતાં સહજ ગણાય. ખીજી. ૪

રાગ ઉપરનો.

છેલી વાત કહું છું હું તુજને વેદાન્તનીરે,

જેનો મહિમા જાણે કોઈક વીરલા સંત;

નિજ અધિકાર વિના જન એમાં મરણે આથકીરે,
તેનો જન્મ મરણનો કદિ ન આવે અંત. છે. ટેક.

સાખી—સત્ય એક છે આત્મા, જગત કલ્પના રૂપ;
દૃશ્યાકારે દૃગ થઈ, લીલા કરે અનૂપ.
રચના પિંડ અને બ્રહ્માંડ તણી સમન્નવવારે.

ઉપનિષદમાં ગુંથ્યો એ રૂડો ઉપદેશ. છેલ્લી. ૧

સાખી—સર્વ બુદ્ધિમાં જે રહી, ચૈતન સત્તા એક;
તેને સમજે કૃષ્ણશ્રી, ગોપી વૃત્તિ અનેક.

સ્કુરણ અંતઃકરણ વિષે થાએ છે જેટલાંરે;
તેને રસીઆણનો સમજે રાસ વિશેષ. છેલ્લી. ૨

સાખી—ભીંત વિનાનાં ચિત્રતે, કદિ ન જણાએ જેમ;
ચૈતન્યના આધાર વિણ, રહે ન વૃત્તિ તેમ.

વૃત્તિ દ્વારા વિબુતે વિશેષ રૂપે ભાસતારે;
એવો અભેદ એનો અંતર રાસ વિલાસ. છેલ્લી. ૩

સાખી—માન માયાને જો તજે, નિરખે સુંદરશ્યામ;
ત્રિકાલમાં દેખે નહિ, કહિં રૂપને નામ,

આનંદ રૂપે એવું જોનારો આપે થશેરે;
પૂરો ચિદ્ધન સહુના અંતરની એ આશ. છેલ્લી. ૫
હોહરો.

રહસ્ય રાસલીલા તણું, જ્ઞાન ભર્યું છે ચૂઢ;
અધિકારીને સહજ છે, ગોથાં ખાશે મૂઢ. ૧

રાસકીડા શ્રી કૃષ્ણની, આનંદ રૂપ અપાર,
ચિદ્ધનની લીલા સદા ભવસાગરની પાર. ૨

ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

પદ ૧ હું.

રાગ - ધોળ (મનનું માયાનું છેરે મજુર એ લગ્ન)

નિંદા કરીએ નહિરે જીવ કોઈની;

નિંદા નિશ્ચય નરકનું દ્વાર. નિંદા. ટેક.

જણના પાપીના પાપની જે કરે; તેને લાગે છે પાપ અપાર નિં. ૧

હશે સત્ય તો પાપી તે સમથશે, હશે જૂઠું તો જેવડું પાપ. નિં. ૨

એમ નિંદા ઉભય રજજી પાસ છે; તેથી આપે તે દુઃખ અમાપ. નિં. ૩

કહું કારણ હું તેનું તુજને; જેથી ભૂલ તારી લાગી બચ. નિં. ૪

રામ રૂપે સહુ જગ જીવ છે; તેને દુભાવે હરિ દુભાય. નિં. ૫

તેથી સ્વાર્થ તારો સરશે નહિ, તેમ સુધરશે નહિ કાજ. નિં. ૬

માટે નિંદાને સમથકી મૂકીને; તુંતો મેળવ ચિદ્ધન રાજ. નિં. ૭

પદ ૨ જી.

(રાગ ઉપરનો.)

નિંદા કરવાની ખોટીરે દેવથી; તારો શત્રુ થાશેરે સંસાર નિંદા. ટેક.

નિંદા કરવાના કૂટ વ્યાપારથી; તુંને લાલ ન મળશે લગાર. નિંદા. ૧

જમદષ્ટિ સંતો છેરે જેટલા; તે તો રંડશે તારાથી ઉપરામ. નિંદા. ૨

રાગ દ્રેષે રંગેલા જેજે લોક છે; ગાળો લાંડશે તુજને તમામ નિંદા. ૩

જૂંડું લવિખ્ય તારું એ તાકશે; થાશે અંતર તુજને કલેશ. નિંદા. ૪

માટે મૂકીદે ખોટી એ દેવને; પામ્યો ઉત્તમ માનુષ વેશ. નિંદા. ૫

એક એક ઘડી મોંઘા મૂલની; તેને વૃથા ગુમાવે શું ગમાર. નિંદા. ૬

માટે પ્રેમ કરીને તું પ્રાણીઆ, ભજ ચિદ્ધનાનંદ આવાર. નિંદા. ૭

પદ ૩ જી.

(રાગ ઉપરનો.)

કોઇ નિંદા કરેરે જીવ તાહરી; ત્યારે અંતરે આનંદ માન. કોઇ. ટેક.
તારું શુદ્ધિનું સાધન એ ખરું; નથી બગવાળું તે સમઆન. કો. ૧
કોઇ જીવો ધનથી જન રીઝવે, કોઇ સંતોષે આપીને માન. કો. ૨
તેવી મહેનત તારે કરવી નવ પડે;

રીઝે નિંદા તારીથી જન અજ્ઞાન કો. ૩
તેથી સુખી સમજ તારી જાતને; પ્રકટ્યાં પૂર્વનાં તારાં પુન્ય. કો. ૪
નિંદા પાતાની જેકોઇ સાંભળે, તેનું થાએ દેહાલિમાન ન્યૂન. કો. ૫
દેહ નિંદકને જે જન સ્નેહથી;

સમજે પાતાની સહાય કરનાર. કો. ૬
તેથી અવિદ્યા તેની જડી જશે; થાશે ચિદધનાનંદનાં દેહાર. કો. ૭

પદ ૪ થું.

(રાગ ઉપરનો.)

તારી નિંદા કરે તે તારો મિત્ર છે;
તેના ઉપર દ્રેષ ન આણુ. તારી. ટેક.
પાપ તારાં ધૂએ છે તે પ્રેમથી;
તેમાં શાસ્ત્ર તાણું છે પ્રમાણુ. તારી. ૧
ગામ ફરતી થાએ છે જે ગંદકી;
ચુકરો સાફ કરે છે તેને જેમ. તારી. ૨
સાધુ જનનાં કરેલાં સહુ પાપને;
કરે નિંદક સત્ર શુદ્ધ તેમ. તારી. ૩
સ્નેહે ચોખી નવરાવે માતા બાળને;
સહુ અંગનો જાવાને મેલ. તારી. ૪

તેમ પાતાની કોમળ ભક્તી;	
હર પાપ કરે છે નિંદક છેલ.	તારી. ૫
ધોળી સાથે કદિ ધોળી તું થશે;	
તો તો હર રહેશે કીરતાર.	તારી. ૬
માટે આનંદ મનમાં તું માનજે;	
તેથી ચિદ્ધન પામીશ નિરધાર.	તારી. ૭

પદ ૫ મું.

(મન માને નહિ-એ રાગ.)

હે મૂઠ ગમાર, શા માટે તું ડૂબે વિષયના કીચમાં;
ભૂલી જગદાધાર, શું રખડે છે ભવસાગર આ નીચમાં. હે મૂઠ-ટેક.
સુખ મળશે સાચા સંત સેવ્યે, નહિ સ્વર્ગ વિષે દીકું દેવે;
અનુભવ્યું ચીરાં નરસિંહ જેવે. હે મૂઠ. ૧

સમ દષ્ટિ સંત સાચા કહીએ, તેનો સંગ કરી શરણે રહીએ;
કરે કસોટી તેને સદા સહીએ. હે મૂઠ. ૨

પૃથ્વીને સૂર્ય તપવે જ્યારે, જન આશ ધરે જળની ત્યારે;
અનુભવે સહુ વારે વારે. હે મૂઠ. ૩

તેમ સંત તપાવે છે જ્યારે, કરશે શીતળ જાણો ત્યારે;
માટે અજગા ના રહેશો ક્યારે. હે મૂઠ. ૪

વેદ, શાસ્ત્ર પુરાણો વિચારી, સત મારગ ચાલો નરનારી;
તેથી મળશે મોક્ષ તણી જારી. હે મૂઠ. ૫

બ્રહ્મરૂપ થશે બ્રહ્મમાં મળતાં, નહિ જન્મ રહે મમતા ગળતાં;
ચિદ્ધન થાશે હુંપણુ ટળતાં. હે મૂઠ. ૬

પદ ૬ કું.

(રાગ ઉપરનો.)

સંત આવ્યા છે, જગજીવાનાં કામ સંહુ સુધારવા;
 ગુણ લાવ્યા છે, માક્ષ ધર્મના મર્મે વધી વધારવા. સંત. ટેક.
 ક્ષમા ખડગ તિક્ષણ છે ભારી, અહિંસા દાલ શોભે સારી;
 ભરછી છે દયાની બળવાળી, સંત. ૧
 બ્રહ્મ વિદ્યા કેરી બંદુક કરી, નિદિવ્યાસન દારૂ તે માંદે ભરી;
 નાખી જ્ઞાન ગોળી સુખ લક્ષ્ય કરી. સંત. ૨
 સત્ય બાણ વળી લાવ્યા સાથે, તિતિક્ષા કમાન ગ્રહવા હાથે;
 સંતોષ ટોપ ધરવા માથે, સંત. ૩
 વળી વિચાર વાણ રૂપાળો, સામાન ગમ. દમ પંગડાવાળો;
 ચાલે મુક્ત ચાલ તે રહીઆળો. સંત. ૪
 જે મુમુક્ષુ તેને સંધરશે, સવસાગરને સહજે તરશે;
 ફરી લક્ષ્યોરાશી નવ ફરશે. સંત. ૫
 સાચું કૃપા પણ તેને મળશે, પુરુષારથ પૂરો તે રળશે;
 જઈ ચિદધન આનંદમાં ભળશે. સંત. ૬

પદ ૭ કું.

(રાગ ઉપરનો.)

સાચા સંતો, આનંદી દેખાએ આઠે જામમાં;
 છોડી તંતો, મ્હાલે છે તે પરમ પ્રભુના ધામમાં. સાચા. ટેક.
 એને નથી આજળવા એંધાણી, જેમ પગલાં નવ ધારે પાણી;
 આજળે કેઈ પુન્યવંતા પ્રાણી. સાચા. ૧
 જેમ આકાશે નહિ કંઈ શ્રેણી, અકલિત ક્રિયા જાણે તેની;
 મન વાણી પાર ગતિ જેની. સાચા. ૨
 શુક જાની પણ પુરા ત્યાગી, શ્રીકૃષ્ણ બુઝ્યા કેવા રાગી;
 રહ્યા વસિષ્ઠ કર્મ વિષે લાગી. સાચા. ૩

તેથી ક્રિયા તેમની નવ જોશો, મેલ મનના ત્યારે તમે ધોશો;
વળી જીવ પણું સઘળું ખોશો. સાચા. ૪
કરો સ્નેહ થંકી સંતની સેવા, દેહ મનુષ્ય તણો દહાવો લેવા,
પામો પ્રધાનંદ તણા મેવા. સાચા. ૫
પ્રભ રૂપે સંત સદા જાણો, તેમાં શંકા જરીએ નવ આણો;
ચિદ્ધનનંદ સંગે માણો. સાચા. ૬

પદ ૮ મું.
(રાગ ઉપરના.)

કહીએ શું ઘણું, સંતે સેવાથી ચૈત્ત લોક સેવાય છે,
બહુ કાળ તણું, અજ્ઞાન રમતાં હસતાં નાશી જાય છે. કહીએ. ૧
કામ, ક્રોધ, લોભ, મદ, દૂર થશે, તૃપ્તિ અગ્નિ ઉરથી ખસશે;
રાગ દ્વેષ બિચારા નષ્ટ થશે. કહીએ. ૨
તાપ ત્રિવિધના ઓલવાશે, અંતરમાં શીતળતા થાશે;
પછી આનંદ આનંદ થઈ જશે. કહીએ. ૩
સંત સેવે થાશે સંત જેવા, પ્રભ ભજન તણા પડશે હેવા;
નહિ જગમાં રહે લેવા દેવા. કહીએ. ૪
ત્રણ લોક વિષ વળી પૂજશે, દેવાના દેવો કહેવાશે;
પિતૃ ઉદ્ધારક પણ થાશે. કહીએ. ૫
તે ધન્ય ભૂમિ જ્યાં સંત વસે, ત્યાંના વાત્રી (સૌ) કૃતાર્થ થશે;
જે પ્રેમ લાવીને શરણુ જશે. કહીએ. ૬
જે સમય સાધે તે છે ડાહ્યો, અવગર ચૂક્યો જશે વાહ્યો;
ધન્ય તે જેણે ચિદ્ધન ગાયો. કહીએ. ૭

પદ ૯ મું.

(રાગ—ગિભી અરજ કરે છે મીરાં રાંકડીરે.)

અધિકારીઓ ઓળખી લેજો આત્મારે; ટેક.

શ્રીસદ્ગુરુ કેરા શરણે કરી નિવાસ,

આવો ઉત્તમ અવસર ફરી તમોને નહિ મળેરે,

માટે વેદ વચનમાં રાખી દૃઢ વિશ્વાસ. અધિકારીઓ. ૧

સાખી—આ લોકે કંઈ સુખ નથી, તેમ સ્વર્ગની માંઘ;

દાનવ માનવ દેવનાં, દુઃખ ઘણાં દેખાય.

તેથી મોહ કદિ કરશે નહિ આ સંસારનોરે;

સર્વે વેદ શાસ્ત્ર સમજાવે સાને ખાસ. અધિકારીઓ. ૨

સાખી—કોટી જન્મનાં પુણ્યથી, દયા પ્રભુની થાય;

તેથી મોંઘા મૂલની, મળે છે ઉત્તમ કાય.

મનમાં જાગે છે બળવાળી ઇચ્છા મોક્ષનીરે;

છેત સહેજે મળે છે શ્રીસદ્ગુરો સંગ. અધિકારીઓ. ૩

સાખી—સંગ કરે શુદ્ધ ભાવથી, મૂકી મનનું માન;

શ્રવણ કરી શુભ શાસ્ત્રનું, ધારે અંતર ધ્યાન.

દૃઢ નિશ્ચયથી રાખે અંતર એ અધ્યાસમારે;

જેથી ચિદ્ધન કેરો દિલમાં લાગે રંગ. અધિકારીઓ. ૪

પદ ૧૦ મું.

(રાગ ઉપરનો)

મહિપાસુરથી મોઝે ક્રોધ મનુષ્યે માનવોરે; ટેક.

રાક્ષસ કરતાં તેની જૂદી રીત જણાય,

દૈતો દયા તણને લોહી પીએ છે પારકુરે;

ક્રોધી પોતાનું ને પરનું પણ પી જાય. મહિપા. ૧

સાખી—અંતરમાં વાસો કરે, જ્યારે આવી ક્રોધ;
 તાપ વધે તનમાં ઘણો, વાધે વળી વિરોધ.
 તેથી ક્ષમા કવચને મન વૃત્તિખરૂ રાખજોરે;
 જેથી સ્વરૂપ કેરું ભાન નહિ ભૂલાય. મહિષા. ૨

સાખી—ક્રોધ કરે જન કો કદિ, સામે કરો ન તહોય,
 તૃણ વિના અગ્નિ પડે, આપે શાન્તજ હોય.
 મનને વશ રાખે તે મોટો જાણો માનવીરે;
 તે તો સદા રહે છે સુખનરની છાય. મહિષા. ૩

સાખી—ક્રોધનો બાળ્યો જે બળે, નર સમજે નાદાન;
 બાળે જે નિજ રોષને, મનુષ્ય છે તે મહાન.
 જિજ્ઞાસુ સહુ જીતો, જંગ મચાવી ક્રોધનેરે;
 જેથી ચિદ્ધન કેરું ચિત્તે રૂપ જણાય. મહિષા. ૪

પદ ૧૧ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

કુસંગત તે દુઃખનું કારણ જન સહુ જાણીએરે; ટેક.
 જૂદા વેષ ધરી છે છેતરનારો એહ,
 ભૂલી રખે પડો જન કોપણ એના કંદમારે;
 તેમાં કદિ તમારી થાશે નહિ ક્ષતેહ. કુસંગત. ૧

સાખી—આરંભ હોએ હિતનો, પણ પરિણામે દુઃખ;
 ઝેર ભરેલા લાડવા, ક્યાંથી આપે સુખ.
 માટે સમજ માનવ મોહ કદિ કરશો નહિરે;
 અંતે એતો તમને છેક આપશે છેહ. કુસંગત. ૨

સાખી—સ્પર્શ કર્યાંથી સર્પનો, કોમળ લાગે અંગ;
 લીમું સુખ લેવા જતાં, થાય મૃત્યુનો સંગ.

રખે રૂપાણું દેખી ઉપરથી રીઝતારે;

એ રૂપ તમોને ઉતારશે ભવકૃપ.

કુસંગત. ૩

સાખી—મૂર્ખ મિત્ર સહો નહિ, હણ્યો કપિએ રાય;

શત્રુ પણ પાડિત લલો, કરી ચોરને સ્થાય.

માટે દુષ્ટતણા કે સંગ કદિ કરશે નહિ રે;

તેથી સહને થાશે ચિદ્ધન આનંદરૂપ. કુસંગત. ૪

પદ ૧૨ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

હવા દુષ્ટોના અંગોની ખોટી જાણવીરે; ટેક.

તના સંગ થકી ભૂલાએ સઘળું ભાન,

માટે બચજો સવે જન તેના સહવાસથીરે;

જેથી અંતરમાંહી વધશે રૂડું જ્ઞાન. હવા દુષ્ટોના. ૧

સાખી—દુષ્ટ સાથ નવ બેસીએ, શયન ન કરીએ સંગ;

વાતો પણ કરવી નવિ, સહ ભોજન નહિ અંગ.

તેના પરમાણુનો પાસ તમોને લાગશેરે,

તેથી અવગુણોનું વધશે બૂડું ભાન. હવા. ૨

સાખી—જાય બાગમાં રાગથી, આવે સુમન સુવાસ;

ઊકરડાં પાસે જતાં, દુર્ગંધ આવે ખાસ.

ત્યાં પણ પરમાણુના ગુણ તણું પરિણામ છે રે;

જેતાં વિચારીને સહને સત્ય જણાય. હવા. ૩

સાખી—સર્પ ઉસે જન દોષને, કરડે હડકાયું શ્વાન;

તેના યોગે જન મહિં, થાય વિષયનું ભાન.

તેથી સ્પષ્ટ પ્રમાણો બીજાં શું હવે દાખવુંરે,

મુજો ચિદ્ધન થકી તેથી નહિ તણાય. હવા. ૪

૫૬ ૧૩ સું.

(રાગ—કલિકાના ગર્યાનો.)

માની જાણે મનની માંહ કે; માની લેવા આવીઓરે લોલ,
 જોઈતું મળ્યું નહિ કંઈ માન કે; તેથી નવ ફાવીઓરે લોલ. ૧
 હાય હાય એજે ગયો અવતાર; હવે હું શું કરુંરે લોલ,
 આવી મૃત્યુની મહા ફાળ કે; દેખી તે કરુંરે લોલ. ૨
 આવ્યા યમના લયંકર દૂત કે; ઝટ દઈ આલીઓરે લોલ,
 થર થર કંપે તેની કાય કે; આગળ આલીઓરે લોલ. ૩
 મારે જમડા જોરથી માર કે; પાપી બહુ રહેરે લોલ,
 કીધાં પાપ ભરેલાં કર્મ કે; તે સઘળાં નહેરે લોલ. ૪
 માન મેળવવા કીધાં કામ; અધર્મને આદરીરે લોલ,
 પામી મનુષ્ય તણો અવતાર કે; હરિ ન લજ્યા ધડીરે લોલ. ૫
 પડી નરકે લોગવ દુઃખ કે; જા મૃત્યુ લોકમાંરે લોલ,
 ભજે જે ચિદધનને તું નિત્ય, પડીશ નહિ શોકમાંરે લોલ. ૬

૫૬ ૧૪ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

ચેત તું અચેત મનની માંહ કે, જીવન છે એક ધડીરે લોલ,
 નથી અહિં રહેવાનું નિરધાર કે; દેહ જાશે પડીરે લોલ. ૧
 મનના મનસુખા સુધાર કે; ધારેલું નહિ થશેરે લોલ,
 મનની રહેશે મનની માંહ કે, કાળ ભરખી જશેરે લોલ. ૨
 ધનને માટે કરતું દોડ કે; ધન તારું નથીરે લોલ,
 કોડી એક ન આવશે સંગ કે; શીદા મરે મથીરે લોલ. ૩
 નારી તારી માને તુંય કે; રાખે છે હાથમાંરે લોલ,
 અંતે એતો અગળી થાય; ન આવે સાથમાંરે લોલ. ૪

તારા પુત્ર અને પરિવાર; નહિ કોઈ કામનારે લોલ,
પાસે હોય તો સરવે ખાય; સગા છે દામનારે લોલ. ૫
માટે મૂઝી મનથી મોહ; રહે હરિ રંગમાંરે લોલ,
મળશે અખંડ ચિદ્ધન સુખ; સદા સતસંગમાંરે લોલ. ૬

પદ ૧૫ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

માને મોટાઈમાં શું સુખ; વિચારી મૂકને રે લોલ,
પામીશ છેવટ તેમાં દુઃખ; (પરાળ) ન ભાગે ભૂખનેરે લોલ. ૧
કરવા ભાંજગડો ભયકાય; દિવસને રાતમાંરે લોલ,
ભૂલ્યો ભોજન ભજનને ભાવ; ઉમર ખોઈ વાતમાંરે લોલ. ૨
ભૂલે નીતિ ભરેલો ન્યમ્મ; તહાં મહા પાપ છેરે લોલ,
માથે શત્રુ કેરાં સાલ; ખડું સંતાપ છેરે લોલ. ૩
હરિને ભજવાની નવરાઈ; ઘડી તને ના મળેરે લોલ,
જીવન મનુષ્યનું વ્યર્થ જાય; તેને મન નવ ગણેરે લોલ. ૪
ખોટી મોટાઈનું માન તે; મનથી મૂકજેરે લોલ,
મોટાઈ પાપનું મૂળ; ઘડી નવ ચૂકજેરે લોલ, ૫
માટે લઘુતાનું નિશાન તે; મનમાં માંડજેરે લોલ,
જાણી જગને ચિદ્ધન રૂપકે; માયા છાંડ જોરે લોલ. ૬

પદ ૧૬ મું.

(રાગ ઉપરનો)

અહંકાર ન છાજ્યો લેશ; જુઓ મોટા તણેરે લોલ,
પામ્યા છેવટ સરવે કલેશકે; નામ તેનાં ગણેરે લોલ. ૧
હિરણ્યકશિપુ મોટો ભૂપકે; નૃસિંહે ક્રાડીઓરે લોલ,
જરાસંધ જળરો જે કહેવાય; ભીમે પછાડીઓરે લોલ. ૨

માર્યો શંકરે ત્રિપુર દૈત; નગર ત્રણ તોડીનેરે લોલ,
 જાલંધર બળનો ભંડાર; હણ્યો સત્ છોડીનેરે લોલ. ૩
 અભિમાની રાવણ ચોદ્ધ; રામે તેને રોળીઓરે લોલ,
 દુર્ધોધન વજનો દેહ; કર્યો કાળે કોળીઓરે લોલ. ૪
 એવા મુઆ જીઓને અનેક; અભિમાન આદરીરે લોલ,
 માટે સમજીએ અહંકારકે; દેવો પરહરીરે લોલ. ૫
 મનને મારી સદા તે માટ; સરલતા સહુ લહોરે લોલ,
 પામી ચિદ્ધન કેરૂ જ્ઞાન; અવિધાને દહોરે લોલ. ૬

પદ ૧૭ મું.

(રાગ—ગાડી આવી ગુજરાત.)

મંદિર કરો મન માંહ્ય પ્રભુ મારા મંદિર કરોને. ટેક.

જેથી અંતર અંધારૂં જાય. પ્રભુ. ટેક.

સાખી—અંધારૂં અજ્ઞાન છે, તેથી ન સુઝે કાંઈ;

પ્રકટો જો પ્રભુ આપ તો;

સઘળું જેમનું તેમ જણાય. ૧

જ્યોતિ સ્વરૂપ છે આપનું, તેથી થાય પ્રકાશ;

આનંદધન ઉર વરસતાં,

ઉડી જાએ તૃષાની આશ. પ્રભુ. ૨

અંધારામાં ભય કરે, મિથ્યા રૂપને નામ;

અસ્તિ ભાતિ પ્રિય દેખતાં,

પ્રભુ થાય અમારૂં કામ. પ્રભુ. ૩

આત્માને અવલોકતાં, જન્મ મરણ દુઃખ જાય;

ચિદ્ધન ચિદ્ધન સમરતાં,

જ્યોતમાં જ્યોત સમાય. પ્રભુ. ૪

[૮૮]

પદ ૧૮ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

મંદિર સુધારાને આજ મુમુક્ષુ (મન) મંદિર સુધારો;
જેથી સરસે સઘળાં કાજ. મુમુક્ષુ. ટેક.

સાખી—મમતા રજને વાળવા, મતિ સાવરણી હાથ;
વાળી કાઢો રાગને, વળી દ્વેષ તેની સંગાથ. મુ. ૧
છાણુ લાવી સંતોષનું, ક્ષમા માટી લઈ સંગ;
જળ નિર્મળ ત્યાં મેળવો,
ગુરૂગમરૂપ રાખી ઉમંગ. મુ. ૨
નિદિધ્યાસનનું લીંપણું, સમતા ખડીનો ઘોળ;
રંગી વિવેક વિચારથી,
કરો અનૂપમ આકમજોળ. મુ. ૩
સુંદર મંદિર દેખીને, પ્રસન્ન થશે અવિનાશ;
આપે આવી પૂરશે, ચિદ્ધન તેમાં વાસ. મુ. ૪

પદ ૧૯ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

જોયા ગર્ભવાસમાં જેહ, પ્રભુ તમે ક્યાં જઈ છૂપાયા;
કેમ દેખાતા નથી તેહ. પ્રભુ. ટેક.

સાખી—કરી જીવને જૂજવો, ધકેલ્યો સંસાર;
માયા વાયુ લાગતાં, હું ભૂલ્યો હવે કીરતાર. પ્ર. ૧
દેશી કોઈ દેખાય નહિ, પરદેશીજ અપાર;
અથડાઉ છું એકલો, મારે કોનો લેવો આધાર. પ્ર

અશરણુ શરણુ એક આપ છો, મારે શ્રીઅવિનાશ;
કૃપા કરીને શ્રીહરિ, મારા તોડોને લવ પાશ. પ્ર. ૩
જ્ઞાની રૂપે આપ છો, સમજી સેવું સંગ;
જેથી મારા હૃદયમાં, હેડે અદ્ભૂત ચિદ્ધન રંગ. પ્ર. ૪

પદ ૨૦ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

આપો આપોને દર્શન નાથ, છૂપાઈ શીદ રહ્યા છો;
હરિ હેતથી આલોને હાથ. છૂપાઈ. ટેક.

સાખી—કાલાવાલાં હું કરું, દરશન કરવા કામ;

હજી કેમ નથી આવતા,

મારા મુંદર મનહર શ્યામ. છૂપાઈ. ૧

રોકી રહ્યાં શું રાધિકા, નાખી પ્રેમના પાસ;

દેવ પક્ષ કરી શું ચડ્યા ?,

હરિ દૈત્યોનો હરવા ત્રાસ. છૂપાઈ. ૨

ધ્રુવ, મીરાં, પ્રહલાદની, પૂરી આપે આશ;

અધમ ગણીને ઉદ્ધારવા,

કેમ આવો નહિ અવિનાશ. છૂપાઈ. ૩

પતિત પાવન આપ છો, પતિત છું હું નાથ;

તારો કે મારો તમે,

સોંપ્યોચિદ્ધન તમને હાથ. છૂપાઈ. ૪

૫૬ ૨૧ સું.

(રાગ—હરિ મારાને હું તમારો.)

ચાડી ખાચે તે જીવ નહારો; તેનો સંગ નથી કાંઈ સારોરે, ચાડી ટેક.
વાયડા અન્નનો સ્વાદ છે સારો; પાછળથી દુઃખ ભારોરે. ચાડી. ૨
ચુગલી ખોરને તેવો સમજો; ભરે માથે તે ભવનો ભારોરે. ચાડી. ૩
ખીજનું બુરું ખોલે આપણી પાસે;

ખીજે આપણું જઈ બકનારોરે. ચાડી. ૪
કલેશ કરાવવો કોઈ ઉપાચો; એવા છે એના વિચારોરે. ચાડી. ૫
એકજ કાંકરે પક્ષી બેને, નક્કી એ પાડનારોરે. ચાડી. ૬
તેમાં કામ ન સુધરે તેનું, ખીજને દુઃખ દેનારોરે. ચાડી. ૭
રંગમાં ભંગ કરાવવા માટે, બનાવટ બહુ જાણનારોરે. ચાડી. ૮
છેવટ નર્કમાં જઈ રડવડશે, ખાશે જમના મારોરે. ચાડી. ૯
માટે તે દુર્ગુણને ત્યાગી, ચિદ્ધન ભજે નિસ્તારોરે. ચાડી. ૧૦

૫૬ ૨૨ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

કામ કદો છે શત્રુ તમારો, જેમ તેમ કરીને નિવારોરે. કામ. ટેક.
આરંભમાં તે અતિપ્રિય લાગે, અંતે ખર પર ચડાવનારોરે. કામ. ૧
માત પિતાને ગુરૂજની સેવા, તેને ભૂલવનારોરે. કામ. ૨
શુભ કર્મો ને સદા છોડાવે, નારીને જપાવનારોરે. કામ. ૩
નારીના નેહની દોરીએ ખાંધી, મર્કટ સમ રમાડનારોરે. કામ. ૪
ક્ષણિક સુખની આશા માટે, દુઃખ દરીએ નાખનારોરે. કામ. ૫
જેના અંગમાં ભરી દુર્ગંધી, સ્વેદ જેનો નહારોરે. કામ. ૬
એવા દેહમાં મોહ કરાવે જ્યાં મળમૂત્ર કોઠારોરે. કામ. ૭

આચાર વિચાર અગગા કરશે, ભારે બ્રમ્મનો ભારોરે. કામ. ૮
માટે કામનું નામ ન દેવું, નથી એ સેવવો સારોરે. કામ. ૯
માટે મૂકી આશા એની, ચિદ્ધન વાત વિચારોરે. કામ. ૧૦

પદ ૨૩ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

કામ વિશ્વાસ જે કોઈ રાખે, તે પરમાનંદ નવ ચાખેરે. કામ. ટેક.
વિવેકાદિ વૈદિક સાધન, મળે ન વેદ જે ભાખેરે. કામ. ૨
આશા જગની થાએ ન અગગી, વૃથા વય ખોઈ નાખેરે. કામ. ૩
સંતની સોગત હરિ કથાની, સામું પણ નવ ઝાંખેરે. કામ. ૪
કામ ત્યજીને થયા જે સાધકો, વેદ પુરાણ તેની સાખેરે. કામ. ૫
કામી જને તે સાધન ચૂકે, જાય છે મારગ વાંકેરે. કામ. ૬
શીર ઘણાનાં છેદાવ્યાં એણે, સહુને દુઃખમાં નાંખેરે. કામ. ૭
રાવણ રોગાયો કામને વશ થઈ,

દેવો જીત્યાનું જે બળ દાખેરે. કામ. ૮

દેવને દાનવ માનવ સરવે, કામે દબાયા એમ ભાખેરે. કામ. ૯
કામાગ્નિથી તે જન ખચશે, ચિદ્ધન જેને રાખેરે. કામ. ૧૦

પદ ૨૪ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

કામ સહાય કરશે તારી, માને શિક્ષા જો તું મારીરે. કામ. ટેક.
સુલટી રીતે તેને વાપરતાં, લેશે તે તુજને તારીરે. કામ. ૨
કામથી ગોપીએ સેવ્યા હરિને, પ્રેમે પ્રભુએ સ્વીકારીરે. કામ. ૩
યજ્ઞ, યોગને જ્ઞાન સાધનથી, મળવા કઠિણ મુરારીરે. કામ. ૪
પ્રેમને વશ તેજ પ્રભુજી થાતાં, નચવે મજનીનારીરે. કામ. ૫

વિષય બુદ્ધિથી વિદ્ય કરે છે, પ્રેમથી મોક્ષની બારીરે. કામ. ૬
કામના જગની છૂટી પડે તો, સ્હાય ખીણ કંઈ સારીરે. કામ. ૭
કામના જેણે હરિ વિષે રાખી, વાસના ગઈ તેની બારીરે. કામ. ૮
ચોર તે મિત્ર થાય છે જ્યારે, ત્યારે લે છે ઊગારીરે. કામ. ૯
માટે સવળો કામને સેવો, મળશે ચિદ્ધન સુખકારીરે. કામ. ૧૦

પદ ૨૫ સું.

(રાગ-આ અગન ગાડી ખડી.)

વિશ્વાસ નથી એક ઘડી, આ શરીર જાશે પડી. ટેક.
મોટી મોટી મમતા માંહે, શું ખેડો છું અડી;
જરા વિચારી જોને જીવડા, કાળ તોજે લાકડી. આ. ૧
ધનને માંટે ફાંફાં મારે, આશા ઘોડીએ ચડી;
પગમાં તે પાતાજે હાંકે, નક્ષમાં પગમાં ખડી. આ. ૨
વસુને માટે બહાલા સાથે, વેર વધારે લડી;
તાઈ સુખ જાતે શુભાવે, અથડામણમાં ચડી. આ. ૩
કર તારા જ્યાં ભોંયે પડશે, વાત અટકશે વડી;
માટે ચેતી લે ચાંપેથી, સમરી લે શ્રીહરિ. આ. ૪
સમય કદિ જો આ ચુંકયો તો, લક્ષ ચોરાશી પડી;
માટે તારી સુરતાને દે, ચિદ્ધન સુખમાં જડી. આ. ૫

પદ ૨૬ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

સમરી લે સારંગપાણી, તું ઉલટ અંતરઆણી ટેક.
મોઘોં દેહ મનુષ્યનો મળીઓ, એવું લે તું જાણી;
જગના સુખમાં રોળી તેને, કરીશમાં ધૂળધાણી. તું ૬. ૧

દેવ દેહ માનવનો ઇચ્છે, દ્વાર મોક્ષનું જાણી;
 મોટા મોટા ગયા મહિથી, કહેવાની રહી કહાણી. તું ઉ. ૨
 વડવા, દાદા, બાપ ગયા, ના રહિ નામ નિશાની;
 સમવયના જે મિત્ર હતા, ટોળી તેની વિખાણી. તું ઉ. ૩
 કેશ સ્વેતથી વેશજ પલટયો, દેહ રોગે ઘેરાણી;
 થર થર કાયા કંપે તારી, કેમ રહ્યો છું તાણી. તું ઉ. ૪
 ધાર્યું કોઇનું પાર પડયું નહિ, ચતુરાઇ ચુથાણી;
 માટે વૃત્તિ ઉલટ કરીને, ચિદ્ધન લેને જાણી. તું ઉ. ૫

પદ ૨૭ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

વળગ્યો રોગ વાસના વડી, તું શોધ જ્ઞાનની ગડી. ટેક.
 જ્ઞાન ગડી બહુ છે ગુણવાળી, નથી સર્વને જડો;
 પુણ્ય પ્રભાવે તેને પામે, જાય દિલ ઊઘડી. તું. ૧
 વધે વાસના ભવ વૈભવની, રોગ તણીએ ઘડી;
 જ્ઞાન ભુટ્ટીનો સ્પર્શ થતાંમાં રોગ નાશસે પડી. તું. ૨
 વ્યાસ અને શંકરે આખીતો, ચિદાકાશ રહ્યા અડી;
 વસિષ્ઠને વામ દેવે સેવી, અગમતાણી ગમ પડી. તું. ૩
 શુકદેવજી ઉદરમાં પામ્યા, છટ્ટી ભૂમિકા અડી;
 અષ્ટાવકે આપી જનકને, રાજ શકયું નહિ નડી. તું. ૪
 રામ કૃષ્ણ પણ તેના પ્રતાપે, પ્રભુ પદમાં રહ્યા અડી;
 ચત્ત કરી તું લેને ખોળી, એ છે ચિદ્ધન ગડી. તું. ૫

પદ ૨૮ સું.

(રાગ ઉપરના.)

લે પ્રદ્યાનંદને માણી, તુને સમય મળ્યો છે પ્રાણી. ટેક.
 બહુ પુણ્યથી મનુષ્ય થયો છે, કરીને ખરી કમાણી;
 પશુ, પંખીના દેહમાં જાતાં, રહેશે જડતા આણી. તુને. ૧
 અનેક દુઃખ ભોગવવાં પડશે, જોલાશે નહિ વાણી;
 ભૂખ તરશને વેઠવી પડશે, કોણ શકે એ જાણી. તુને. ૧
 પૂરા પરાધીન પશુચોનિમાં, નહિ જ્ઞાન એંધાણી;
 દેહ તણું પણ ભાન મળે નહિ, આત્મ શકે શું જાણી. તુને. ૩
 દુઃખ જગમાં તું નજરે દેખે, વિચાર લેને આણી;
 શું સુખ સમજી ખેશી રહ્યો છે, અહિં શી કરી કમાણી. તુને. ૪
 માટે મનથી મૂક બખેડો, ઉત્તમ અવસર જાણી;
 ચિદ્ધન તારું સ્વરૂપ સમજી, સમજી લે એ વાણી. તુને. ૫

પદ ૨૯ સું.

(રાગ-પુનમ ચાંદનીનો.)

શિવ રાજનો કુંવર જીવ તે રમવા નિસરોરે, ટેક.
 આગ્યો જગરૂપી આ ઘોર જંગલની માંદ્ય;
 રમવા લાગ્યો છે તે પોતાના પ્રતિબિંબથીરે,
 રમતાં રમતાં ભડક્યો દેખીને નિજ છાય. શિવ. ટેક.
 સાખી—દશા ચડી ગઈ તેહને, ભાસ્કું અવળું તમામ;
 ગ્રહ માન્યાં સહુ વૃક્ષને, વનને માન્યું ગામ.
 તંથી સુખ માનીને સ્થિરતા પોતે ત્યાં કરીરે;
 બાંધી મમતા તેમાં આપ તણાતો જાય. શિવ. ૧

સાખી—વનમાં વાઘ વરૂં ઘણાં, તેને માન્યાં મિત્ર;
ભૂત, પક્ષીત ને રાક્ષસો, સહુને ગણે પવિત્ર.

સ્નેહી થઇને ચોરો ચો દિશાથી લૂટતારે;
તોએ અભિમાની એ તેના ગુણુને ગાય. શિવ. ૨

સાખી—વચન અગ્નિ સમ બાળતાં, વારિ ડૂબાવે મોહ;
મહેણા કેરી શાયડી, કરે હૃદય વિછોહ.

તોપણ તેને તજવા દિલ કદિ કરતો નથીરે;
માની મારાં ઉલટો સુખ દેવાને જાય. શિવ. ૩

સાખી—હરિ ગુરૂ, સંત દયા કરે, તુરત મોહી મટી જાય;
ભવ વનને તજીને જતાં, જાતે રાજા થાય.

ત્યારે તેનું સર્વ તંત્ર સ્વતંત્ર ત્યાં બનેરે;
ચિદ્ધન, ચિદ્ધન, ચિદ્ધન આનંદ ત્યાં ઊભરાય. શિવ. ૪

૫૬ ૩૦ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

માનીતી કુબુદ્ધિ રાણી, જીવને છેતરેરે,
નાખી પ્રેમ વચનનાં, મનમાં મોટા પાશ;
નયન નચાવી નખરાં, નિર્યે નવાં નવાં કરેરે,
કહે છે પૂરો સ્વામી, આપ અમારી આશ. માની. ટેક.

સાખી—વાડી, ગાડી સાહ્યખી, સર્વ સજાવો નાથ;
મનહર મંદિર મહાલીએ, કંઠે નાખી હાથ.
તેને માટે ધન મેળવવાને, પૂરા મચોરે;
ભૂંડો ચમકુતોને, ભૂલી મનથી ત્રાસ. માની. ૧

સાખી—જીવતાં જગ સુખ ભોગવેા, લહી સર્વદા કુટ;
સ્વર્ગ નર્કની વાત તે, મિથ્યા માથા કુટ.
કોઇ નજરે તેને જોઇ, અહિં આવ્યું નથીરે;
ઠોક્યાં પંડિતોએ પોલાં, ગપ્પાં ખાસ. માની. ૨

સાખી—વચન સ્વાર્થનાં સાંભળી, ભૂડ્યો ભોળો જીવ;
આશ વધારી સુખની, ભૂડ્યો દુઃખહર શિવ.
સંપત્તિને માટે યત્ન, કરે તે એકલોરે;
વિપત્તિનો તેમ ભરાએ, ભારે ભાસ. માની. ૩

સાખી—પાપ પંથમાં પરવરે પૈસાનો તે ભૂત;
મનની સહુ મનમાં રહી, ને આવ્યા યમદૂત.
ભાળી ભારે ભય પામ્યો, તે મૂરખ માનવીરે;
તેને શી ચિદ્ધન આનંદ, મળવાની આશ? માની. ૪

પદ ૩૧ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

જીવનો પરિવાર દુઃખ, આપે આકું જીવનેરે;
જીએ વિચારી તો તો સઘળું તે સમજાય,
હાથનાં કરેલાં વાગે છે હૈયા વિષેરે;
તોએ મૂરખ જનતો નિજ મનમાં મલકાય. જીવનો. ૧૬.

સાખી—અભિમાન સુત એહનો, માગે જગમાં માન;
કામ ક્રૂદ્ધીને વિષયમાં, કરે ધર્મ મેદાન.
લોભની ધન આશાનો, અંત કદિ આવે નહિરે,
ધીમે ધીમે એતો સદાય વધતી જાય. જીવનો. ૧

સાખી—ક્રોધ મૂળ કંકાસતું, લડવાને નિત્ય ચઢાય;
ભૂંડું કરવું અન્યતું, મત્સરનો મહિમાય.
નવલી નારી નિત્યે, ઇચ્છે મોહ નિહાળવારે;
રોકયો કોટિ ઉપાયે, તેતો નવ રોકાય. જીવનો. ૨

સાખી—તૃષ્ણા કપરી નીકરી, ઠરવા નવ દે ઠામ;
ગુલામ બનાવે નીચનો, પાપી કરાવે કામ.
ઇર્ષ્યા રાત દિવસ, અકળાવે અંતરને ઘણુંરે;
સારું જગમાં તેથી, કોનું નવ જોવાય. જીવનો. ૩

સાખી—એ દુઃખમાંથી છૂટવા, ઉત્તમ એક ઉપાય;
આત્મજ્ઞાનને મેળવે, તે સત્સંગથી થાય.
સાધન સંપન્ન થઇને, સઘ મુમુક્ષા મેળવેરે,
તેથી ચિદ્ધન આનંદ, અંતરમાં ઊભરાય. જીવનો. ૪

પદ ૩૨ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

સુજનો સત્સંગતમાં, સદ્બુદ્ધિને ધારજોરે,
જડાલા વેગે મનમાં, ખૂળ કરીને વિચાર;
નહિ તો પાછળથી પસ્તાવો મન પૂરો થશેરે,
કાઢો કુબુદ્ધિને સહુ તેનો પરિવાર. સુજનો. ૫૬.

સાખી—સદ્ બુદ્ધિના સંગમાં, સદા રહે છે સુખ;
માટે પ્રીત તેની થવા, રહો રનેહે સન્મુખ,
રૂડા વિચારોને તેતો સદા વધારશેરે;
તેથી રાખો તેને નિજ ઘરની કરી નાર. સુજનો. ૧

સાખી—વધ્યા પછી બળ તેહનું, કરશે કુબુદ્ધિ નાશ;
 દુઃખ દાયક પરિવારના, તુરત તોડશે પાશ.
 સુખકારી સુખ સંતતી સઘળી તેની તો થશેરે;
 જેથી સુધરશે પરલોક અને સંસાર. સુજનો. ૨

સાખી—વિવેક પુત્ર વિખ્યાત તે, કરે કામ સંહાર;
 સંતોષ શુભ તે જનમતાં, લોભ પામશે હાર.
 ક્ષમા પ્રકટી ખાશે, ફૂર ક્રોધનું કાળજીરે,
 નિષ્કામતાથી ખાશે મોહજ માર. સુજનો. ૩

સાખી—દયા ફૂરતા ટાળશે, નિરુપૃહતા વળી આશ;
 સત્ય દંભ સંહારશે, શ્રદ્ધા સંશય ખાસ.
 માટે સદ્બુદ્ધિને સેવો સાચા સ્નેહથીરે;
 જેથી ઓળખાવે એ ચિદ્ધનનો આકાર. સુજનો. ૪

પદ ૩૩ સું.

(રાગ-પંચ તત્વ તણે તે ગરબો કર્યો રે.)

દંભ મોટો સહાય તેં તો આદ્યોરે,
 તથી અર્થ સાચો તારો ના સર્યોરે. દંભ.
 મન માંહે તે ઇચ્છા બીજી કરીરે,
 ઉપર બતાવે બીજું આદરીરે. દંભ. ૧
 દંભ દુઃખનું મૂળ સદા બાણીરે,
 મન તેનાથી અળગું તાણીરે. દંભ.
 જોડ પ્રભુ સંગાતે દૃઢ પ્રીતડીરે,
 રાખ સંતો તણી રૂડી રીતડીરે. દંભ. ૨

ધ્યાન એકાન્ત બેસીને જો ધરેરે, મન સંકલ્પ માયાના કરેરે.	દંભ.
જપે માળા ગાલી રામ નામને જો, કરે દેખાડો સઘળા ગામને જો.	દંભ. ૩
તીર્થ કરવાને જાય દૂર દેશમાંરે, મારે સપાટા આવી આવેશમાંરે.	દંભ.
બેસે ધૂણી સળગાવીને ઢંગમાંરે, મન રમે રૂપીઆના રંગમાંરે.	દંભ. ૪
વેઠી ભૂળ કરે છે મોટાં વૃત્તનેરે, સુખ દેતો નથી કોઈના ચિત્તનેરે.	દંભ.
કરે યજ્ઞો અનેક પ્રકારથીરે, મન રહે મોટાઈના આધારથીરે.	દંભ. ૫
એવાં અનેક સાધન તેં કર્યારે, તેથી કારજ તારાં નવ સર્યારે.	દંભ.
સોંપી ચિદ્ધનને તું જો આદરેરે, તારાં કરેલ સર્વે સાચાં ઠરેરે.	દંભ. ૬

૫૬ ૩૪ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

તારા મનમાં જાણે જે ભજન આદર્યુંરે, પણ લોકો રીઝવવા તેં કર્યુંરે.	તારા.
નાથે કૂદે ને ગાય આવી તાનમાંરે, કરે હોંકારા ભક્ત અભિમાનમાંરે.	તારા. ૧

મન માંહે ઇચ્છા તેં એવી કરીરે,	
લોક રીઝે તો થાય કીર્તિ ખરીરે.	તારા.
માન આપે લોકો મુજને ઘણારે,	
પછી તોટા રહે ના લોગો તણારે.	તારા. ૨
બને અવધૂત વેશ રૂઢો ધરીરે,	
ચોળે રાખોડી જટા મોટી કરીરે.	તારા.
કહેવરાવે વૈષ્ણવના નામનેરે,	
પણ ઇચ્છે માયાના કામનેરે.	તારા. ૩
ધરી ભગવાં સંન્યાસી તું થયોરે,	
બાણે માયાને હું તો તરી ગયોરે.	તારા.
મનમાં મોટો થવાની રાખે કામનારે,	
તને સ્વપ્નાં આવે છે દામનારે.	તારા. ૪
એવા અનેક લેખને તું ધરીરે,	
ફરે પક્ષ પોતાનો મોટો કરીરે.	તારા.
પણ સર્વને દંભ તું બાણનેરે,	
મેલ ખોટી એ ખેંચા તાણનેરે.	તારા. ૫
સુખાકારી ત્યારે તે સરવે થશેરે,	
દંભ મનમાંથી ન્યારે મૂળગો જશેરે.	તારા.
સહુ સાધન ત્યારે સાચાં પડેરે,	
ન્યારે વૃત્તિ તે ચિદ્ધનમાં ચડેરે.	તારા. ૬

પદ ૩૫ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

તારા મનમાં વચાર રૂઢો કરીરે,
દંભ તજવાનું લેને હવે આદરીરે. તારા.

દંભ કરવાથી લાલ તને શું થશેરે,	
એમ વિચારતાં તે પોતે જશેરે.	તારા. ૧
લોક સારો કહે તેવું તારા મનમાંરે,	
નથી બનવાનું કદિએ આ જનમાંરે.	તારા.
સહુ સારો કહે ન કદિ કોઈનેરે,	
માટે તેમાં રહે છે શું મોહીનેરે.	તારા. ૨
કોઈ સારો કહેશે તને મોહથીરે,	
દશ ખોટો ગણશે ઘણા દ્રોહથીરે.	તારા.
અનુક્રાંતાથી સારું ગણાય છેરે,	
પ્રતિક્રાંતામાં ખોટું મનાય છેરે.	તારા. ૩
એવો લોકો તણા તે રીવાઝ છેરે,	
સ્વાર્થ વિના બીજું ન કાંઈ કાજ છેરે.	તારા.
રામ કૃષ્ણાદિ દેવતાણા દેવતારે,	
મોટા મુનિઓ જેને સેવતારે.	તારા. ૪
તેના દૂષણ તે કમક લોકો કહેરે,	
પછી જીવ ક્યાંથી તે બાકી રહેરે.	તારા.
સારો થાવાની વાસના છોડનેરે,	
હવે હરિના મારગમાં દોડનેરે.	તારા. ૫
લોક વાસના તૂટે નિર્લેપ છે રે,	
પછી જેવટ ચિદ્ધનનંદ છેરે.	તારા. ૬

પદ ૩૬ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

લોકો સારો કહે કદિ તુજનેરે,
તેથી લાલ મળ્યો શું કહે મુજનેરે, લોકો.

જીવ સરવે પરાધીન બળવારે,	
નથી સમર્થ નિજ દુઃખ ટાળવારે.	લોકો. ૧
તે તારાં દુઃખોને કેમ ટાળશેરે,	
કેવી રીતે તારા લોગ ખાળશેરે.	લોકો.
કર્મ ગતિ બળવાન કહેવાય છે રે,	
તે કોઈથી ન ટાળી શકાય છેરે,	લોકો. ૨
સારે કહેવરાવવા દંભ જો થશેરે,	
પ્રભુ તારા ઉપર નક્કી કોપશેરે.	લોકો.
રૂઠે હરિ તો જગ સહુ રૂઠશેરે;	
ત્રુઠે હરિ જગત્ સહુ ત્રુઠશેરે.	લોકો. ૩
દંભ તારો જ્યારે જીવ ફૂટશેરે,	
ખેઉ લોકે કનેતો તારો થશેરે.	લોકો.
લોક રાજી થએ તારું નહિ વળેરે,	
પ્રભુ રાજી થતામાં દુઃખો ટળેરે.	લોકો. ૪
માટે મનથી તે ભાવ રૂઠો લે કરીરે,	
લજ સાચી નિષ્ઠાથી શ્રીહરિરે.	લોકો.
લોક માટોઈ જે તુને આપશેરે,	
તે તો પરલોક દુઃખમાં સ્થાપશેરે.	લોકો. ૫
જ્યારે યમદૂત મૂઢગળ મારશેરે,	
ત્યારે મોટાઈ નવ ઉગારશેરે.	લોકો.
માટે દંભ મનથી મૂક વેગળેરે,	
ચિદ્ધન સ્વરૂપ માંહે લળેરે.	લોકો. ૬

[૧૦૩]

પદ ૩૭ સું.

(રાગ—સમરં યજ્ઞરંગી.)

હરિ મળવા થયું છે તુને મનરે, જીવડા સંત્સંગી;
ગઈ ચોરાશી ત્યારથી સજ્જનરે, જીવડા સંત્સંગી. ટેક.
સાખી.

ફૂટાયો જગમાં ધણું; વેઠયું: દુઃખ અપાર,
અકળાયે જ્યારે જીવડો, ત્યારે લે છે હરિનો આધારરે. જીવ. ૧
છૂટે સઘળી વાસના, વાધે પ્રભુમાં પ્રેમ;
ગો પદ જેવા જગતને, એતો ફૂદીને પામે ક્ષેમરે. જીવ. ૨
મન જનું ચિંતન કરે, દૃઢતા તેની થાય;
અંતે પણ તેવી મતિ, ગતિ માત્ર પ્રમાણે થાયરે. જીવ. ૩
ક્રિયા કરે જીવ કારમી, અનન્ત કલ્પો જાય;
હોય ન મનમાં ભાવના, ત્યારે દૃઢ ન વાસના થાયરે. જીવ. ૪
લગની લાગી વચનથી, ગુણકાના મનમાંદ્ય;
પ્રભુએ પોતાની કરી, અપરાધ ન જોયા કાંઈરે. જીવ. ૫
વાદિમકિને ઉપજ્યો, મનમાં અતિ ઉમંગ;
દર્શન ચિદ્ધનનાં થયાં, થયો બંધનનો પણ ભંગ. જીવ. ૬

પદ ૩૮ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

કરં વિનંતી સુણો ગુરૂ આપરે, પ્રભુ તમે બ્રહ્મજ્ઞાની,
ઉત્તર દેતાં અકળાશે ના બાપરે, પ્રભુ તમે. ટેક.

સાખી.

મનમાં ઇચ્છા મોક્ષની, જ્ઞાને દૃઢતા નહોય;
શરીર વચમાં છૂટતાં, ગતિ તેની કેવી ગુરૂ હોયરે. પ્રભુ. ૧

સાંભળ શિષ્ય તુજને કહું, ઘરે તે મનુષ્ય અવતાર;
 અપૂર્ણ ને પૂરું કરે, પછી થાયે તે પ્રહ્લાદારે. સાંભળ ત્રિશાસુ. ૨
 ગોવિંદે ગીતામાં કહ્યું, અર્જુન પ્રત્યે એહ;
 જ્ઞાન પથે જે જન ચડે, દુર્ગતિ ન પામે તેહરે. સાંભળ. ૩
 જન્મે ઊંચા કુળમાં, અથવા યોગીને ધામ,
 અનુકૂળ અવસર આવતાં, સ્કુરે પાછલું જ્ઞાન તમામરે. સાંભળ. ૪
 શુકદેવ તથા વામદેવ ને, જહલરતાદિ જેહ;
 સર્વને જ્ઞાન ઉદે થયું, હતું પ્રથમ મળેલું તેહરે. સાંભળ. ૫
 શુભ ઇચ્છા અંતર થતાં, ટળે દુઃખ નિરધાર;
 સ્થિર કરીને ચિત્તને, લજ ચિદ્ધનને એકતારે. સાંભળ ૬

પૃ ૩૮ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

હરિ મળવાનો સુલભ ઉપાયરે.—આનંદ અંતરમાં
 સહુ સાધન સહજે સધાયરે આનંદ—ટેક.

સાખી.

કરૂપતરૂ છે આત્મા, સેવો તેની છાય;
 જેવી થશે મન ભાવના, તેવું તુર્ત પ્રકટશે ત્યાંયરે. આનંદ. ૧
 ઇચ્છા ઉપજે જ્ઞાનની, તીવ્ર રૂપથી દિલ;
 સાધન સહુ આવી મળે, પછી પ્રકટે છે પ્રહ્લાનું શીલરે. આનંદ. ૨
 દૃઢતા રાખી દિલમાં, ભજવા શ્રીભગવાન;
 કાયરતાને કાઢતાં, ભાસે ભવ્ય સ્વરૂપનું જ્ઞાનરે. આનંદ ૩
 કાશી જવાને નીકળ્યો, વચમાં રહેશે રાત;
 ઊઠી પ્રભાતે ચાલશે, છેલ્લે જોશે કાશી સાક્ષાતરે. આનંદ. ૪

વચ્ચે જો ના વિરમે, પહોંચે મૂળ મુકામ;
વિધો જાય વિદારતો, કદિ ત્યાગે ન હૈયાની હામરે. આનંદ ૫
પરમ ધામમાં પહોંચતાં, આનંદ ઉર અપાર;
થાક જાય બહુ કાળનો,
પાતે બની જાય ચિદ્ધનાકારરે. આનંદ. ૬

પદ ૪૦ મું.
(રાગ ઉપરના.)

જ્ઞાન માર્ગમાં વિદ્ય અપારરે, સાંભળ સોહાગી,
તેને પીછાણી કરજે ઠારરે, સાંભળ—ટેક.

સાખી.

રહ્યા દેહમાં દેવતા, અંગે અંગ અનેક;
વિદ્ય કસોટી રાખીને, તે કસી જોશે તારી ટેકરે. સાંભળ. ૧
વિષય દેખીને ધીન્દ્રયો, ખેંચાશે બહુવાર;
એને રાખીશ અંતરી, તો ઉપાધિ થાશે બહારરે. સાંભળ. ૨
લોકોના મનમાં વર્તી, પજવશે તારાં પાપ;
એને પણ નહિ માન્ય તો, રોગ મારશે ભૂંડીત્રાપરે. સાંભળ. ૩
લક્ષ્મી સહુ વણસાડીને, કરશે બહુ કંગાળ;
છતાં ડગીશ નહિ ટેકથી, વસુ આપીને કરશે ન્યાલરે. સાંભળ. ૪
તોપણ પ્રભુના ધ્યાનમાં, ચડશે તારું ચિત્ત;
સિદ્ધિઓ ચાલી આવશે, તારું સહજે કરવા અહિતરે. સાંભળ. ૫
માટે ચેતી ચાલજે, તોડી સઘળા પાશ;
ચિદ્ધનસ્વામી પૂરશે, તારા અંતર કેરી આશરે. સાંભળ. ૬

પદ ૪૧ સું.

(રાગ ધોળ-મન તું અળગું ક્યાં અથડાય.)

લક્ષ્મી તારી માને મનમાંહ્ય, તારી નથી જીવડા-ટેક.
 ભગવાનની રાણી એહ છે, તે પોતાની કેમ મનાય; તારી.
 પરની વસ્તુને પોતાની માનવી, સહુ દુઃખનું મૂળ કહેવાય. તારી. ૧
 નારી રાંકતણી કદિ હોય તો, તેને મારી કહે નહિ કોઈ; તારી.
 મમતા રાખે તો માર માથે પડે, વળી જગમાં ફેળેતો હોય. તારી. ૨
 સરકારના પોલીસ ફટશે, તારા દેહને કરશે કેદ; તારી.
 દુઃખો જેલ તણાં ઘણાં ભેળને, તારે અંતર થાશે ખેદ. તારી. ૩
 માને લાખોપતિ તેમ તુજને, પતિ તારાથી કદિ ન થવાય; તારી.
 મિથ્યા મમતા કરે સહુ માનવી, મેળવેલું મૂકીને જાય. તારી. ૪
 નહિ માને તો છેવટ ચમદ્દતો, તુને મૂકાવશે મારી માર; તારી.
 પાસ નાખી નરકમાં લઈ જશે, નહિ રહેવાય તારાથી નિર્ધાર. તારી. ૫
 માટે લક્ષ્મી માની ભગવાનની, મૂકી દે તું તેનું અભિમાન; તારી.
 આઈ ખરચી લેતું તારા હાથથી, કર ચિદ્ધનાનંદનું ગાન. તારી. ૬

પદ ૪૨ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

પરભવનું ભાતું લે સંગાથ—આગળ કામ આવશે. ટેક.
 અન્ન કોઈને તું નથી આપતો, ક્યાંથી પરલોકે પ્રાપ્ત તે થાય; આ.
 માટે ભૂખ્યને ભોજન આપજે, તારી કરશે તે સહજે સહાય. આ. ૧
 વસ્ત્ર આપ્યા વિના તુને નહિ મળે, તારું ટાઢથી ધ્રુજશે તન; આ.
 સ્થાન આપ્યું હશે જો કોઈને, બેસવાનું મળશે તુને જન. આ. ૨
 વિદ્યાદાન દીધું હશે બહાલથી, ફળશે તેતો તુજને જરૂર; આ.
 કન્યાદાન દીધું હશે કોડથી, તેનાં પ્રકટશે ફળ ભરપૂર. આ. ૩

ધનનું દાન જો પાત્રે કર્યું હશે, મળે આગળ વિત્ત અપાર; આ.
જેવું કર્મ હશે તેવું પામશો, એમ વેદ કરે છે પોકાર. આ. ૪
મંથરના ઘરનો એવો ન્યાય છે, આપે તોળીને કૃણ ભવભૂપ; આ.
આખ્યા કરતાં અધિક જીવ મેળવે, રાખ ભરૂંસો એમાં અનૂપ. આ. ૫
માટે જે તારી પાસે છે વસ્તુઓ,

આપ તેમાંથી શક્તિ અનુસાર; આ.

ચિદ્ધનરૂપની પૂર્ણકૃપા થવા, પુન્ય કરજો કરીને વિચાર. આ. ૬

પદ ૪૩ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

પુન્ય જેવું ન સુખકારી કાંઈ, નક્કી એવું માનજે. ટેક.
પુન્ય કરવાથી સંપત્તિ સાંપડે, તેથી દુઃખ સહુ ટળી જાય; નક્કી.
પુન્યશાળી જનો સહુ સ્વર્ગે જશે, ફરશે વિમાને બેસી સદાય. ન. ૧
અપ્સરાઓને લોગવે પુન્યથી, વળી અમૃતનો શુભ આહાર; ન.
મન્દ્ર પદ પણ પુન્યના મૂળમાં, તેમ નંદનવનનો વિહાર. ન. ૨
પુણ્યવંતની લાજ છે લોકમાં, મળે માનવામાં બહુ માન; ન.
પુન્યે અધિકાર જિંચો આવશે, મળશે મોંઘાં ખાનને પાન. ન. ૩
નિષ્કામવૃત્તિ કરીને જો આદરે, ચિત્ત શુદ્ધ તેનું સહજે થાય; ન.
તેથી જ્ઞાનસ્વરૂપને પામશે, અંતે પામે છે મોક્ષ સદાય. ન. ૪
એમ લોક પરલોકના લોગ જે, સહુ પુન્ય કર્યાથી પમાય; ન.
એમાં સાક્ષી છે શાસ્ત્રને વેદની, માટે કરીલે તું જેટલું થાય. ન. ૫
શક્તિ સમજી પુન્ય જન જે કરે, તેની લોભ વૃત્તિ તુટી જાય; ન.
તેથી અંતર ઊઘડે એહનું, અંતે ચિદ્ધનાનંદ પમાય. ન. ૬

[૧૦૮]

૫૬ ૪૩ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

પુન્ય થકી પામ્યા મુખ કોણ, નામો તેના સાંભળો. ટેક.
એક ભીલ ભીલડી એ દંપતી, રહેતાં બહાલથી વનની મોઝાર; નામો.
આવ્યા સંત અતિથિ તેને ગૃહે,

આપ્યાં આસન આણીને ખ્યાર. નામો. ૧

થયું પુણ્ય તેઓના પ્રતાપથી, જન્મ્યો નળ ધુરંધર રાય; નામો.
દમયંતી નારી થઈ ભીલડી, ધર્યો ધર્મ મહા મનમાંદ્ય. નામો. ૨
શીળિ રાજાએ હોલો બચાવવા,

આપ્યું પોતાના માંસનું દાન; નામો.

જોઈ ધીરજ મોટી તેમની, થયા રાજ પોતે ભગવાન. નામો. ૩
જમવા માટે અતિથિ આવીઆ, શેઠ સગાજાશાને ઘેર; નામો.

દાન પુત્રનું આપ્યું આનંદથી તેથી થઈ તેને લીલાદ્ધર. નામો. ૪
બગીરાજાએ પૂરણ પ્રેમથી, આપ્યું વામનને દેહદાન; નામો.

તેને આધીને હરિને થાવું પડ્યું, દારપાળ બન્યા ભગવાન. નામો. ૫
પુન્ય દાનમાં ખોટ કશી નથી, મુખ હોય છે અંતમાં ખૂણ; નામો.

માટે મોટા મન થકી જો કરો, મળે ચિદ્ધન આપ મહેબૂબ. નામો. ૬

૫૬ ૪૫ મું.

(રાગ—મોહન તારા મુખજની માયા.)

બન્યો આંધળો અભાગીરે, માયામાં ભૂલી. ટેક.

પ્રભુ સામું નવ જોયું, વૃથા તેં આયુષ્ય ખોયું;

લોકોના પાપને ધોયુંરે, માયામાં ભૂલી. ૧

સંતો હરિરૂપ જાણી, કદિએ ન સેવ્યા પ્રાણી;

સારી એકતા ન આણીરે. માયામાં ભૂલી. ૨

અંતરમાં ભેદ આણી, હરિ ગુરૂ જૂદા જાણી;
તં સંગ ન શક્યા માણીરે, માયામાં ભૂલી. ૩
પ્રભુ પોતે નિરાકાર, વ્યાપક જગદાધાર;
સંત પ્રભુ છે સાકારરે, માયામાં ભૂલી. ૪
સાકારનો સંગ કીજે, નિરાકાર જાણી લીજે;
ચિદ્ધનનાનંદ રીઝેરે, માયામાં ભૂલી. ૫

પદ ૪૬ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

ભગવાન કોને કહીએરે, જાણી તે દ્યોને. ટેક.
ભગ જેની પાસે દેખો, ભગવાન તેને લેખો;
જૂદા જરા નવ પેખોરે, જાણી તે દ્યોને. ૧
ત્રણ દેવતાને વિષે, છએ ભગ પૂરાં દિસે;
હર હરિ બ્રહ્મા કેવાશેરે, જાણી તે દ્યોને. ૨
અન્ય સહુ તેના અંશો, સમર્થ દેખાય હંસો;
દેવ તેને પણ કહેશેરે, જાણી તે દ્યોને. ૩
ભગ કહું લે તું જાણી, ઐશ્વર્ય સમગ્ર આણી;
શ્રીને જશ મેળવ પ્રાણીરે, જાણી તે દ્યોને. ૪
ધર્મ ને વૈરાગ્ય ભારી, જ્ઞાનને તું લેને ધારી;
ચિદ્ધનનાનંદકારીરે, જાણી તે દ્યોને. ૫

પદ ૪૭ સું.

(રાગ—ઉપરનો.)

જગ રામરૂપ જાણીરે, સેવાને સુખે.
ભગ જેને હોય ઘણું, તેથી તેને મોટો ગણું;
એથી ન્યૂનાધિકપણુંરે, સેવાને સુખે. ૧

સિદ્ધિ, જશને શ્રી દેખી, જગ માને મોટો લેખી;
ખુદ્ધાં લગ નજરે પેખીરે, સેવોને સુખે. ૨
લગવાન તેને જાણો, તેના પર પ્રેમ આણો;
વચન તે તેનાં માનોરે, સેવોને સુખે. ૩
ધર્મ જ્ઞાન વૈરાગ્ય એવાં, સમજ્યામાં નાવે તેવાં;
તેથી ગણે તુચ્છ જેવારે, સેવોને સુખે. ૪
પેલાં ત્રણ મિથ્યા જાણો, ખીજાં ત્રણ સત્યમાનો;
ચિદ્ધન ઊર આણોરે, સેવોને સુખે. ૫

પદ ૪૮ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

લકતોની વારા ધાચારે, મુરારી હેતે—ટેક.
નૃસિંહનું મામેરું પૂર્યું, મીરાંબાઇનું વિષ હર્યું;
અર્જુનને જ્ઞાન કયુંરે. મુરારી હેતે. ૧
નૃસિંહનું રૂપ ધર્યું, પ્રહલાદનું રક્ષણ કર્યું;
સંકટ સહું તેનું હર્યુંરે. મુરારી હેતે. ૨
સેનાનું તે કામ કીધું, હજામનું રૂપ લીધું;
વિદ્ય વિદ્યારી લીધુંરે. મુરારી હેતે. ૩
દ્વાપદીની લજ્યા રાખી, નવસેં નવાણું નાખી;
દુઃખ સહુ નાખ્યાં કાપીરે. મુરારી હેતે. ૪
સમર્થ સ્વરૂપે જેવા, પ્રકટયા ત્યાં હરિ તેવા;
ચિદ્ધન છે તે કેવારે? મુરારી હેતે. ૫

[૧૧૧]

પદ ૪૯ મું.

(રાગ ઉપરનો.

લોક જોઈ ભૂલા પડ્યારે, સાકારરૂપે—ટેક.
 કૃષ્ણને ગોવાળ કહ્યા, રામને તે ગજા લહ્યા;
 એમ લોકો નિંદી રહ્યારે. સાકારરૂપે. ૧
 ગયા પછી તેને જાણ્યા, ઇશ કહીને વખાણ્યા;
 હતા ત્યારે નવ માણ્યારે. સાકારરૂપે. ૨
 લોક રૂઢી એવી જાણે, ગયા તેને તે વખાણે;
 હેત હૈયામાં ન આણેરે. સાકારરૂપે. ૩
 જ્ઞાનીને મનુષ્ય જાણે, દેહ ભાવ ઊર આણે;
 પ્રજા રૂપે નવ જાણેરે. સાકારરૂપે. ૪
 જૂદા પ્રભુ હોય એવું, મનમાં સમજી ન લેવું;
 ચિદ્ધન કહે એવુંરે. સાકારરૂપે. ૫

પદ ૫૦ મું.

(રાગ અરીસ—કપીરનાં મંગળનો)

ધર્મ તણાં તે રૂપ અનેક, સદ્ગુરૂ પાસે જાણીએરે;
 સમજી તેનો સર્વ વિવેક, ભાવ ધરી માણીએ. ૧
 સકામ નિષ્કામનો સાર, જરૂર કરી જોણીએ;
 પરમારથને વ્યવહાર, લેણાં નવ ડોળીએ. ૨
 ડાળ્યે આવે ન કાંઈ સ્વાદ, વિચારી જૂઠાં જાણીએ;
 મિથ્યા કરીએ ન વાદવિવાદ, પક્ષ નવ માણીએ. ૩
 ધર્મ જૂજવા દેહમાં જોઈ, જગત્ સુંઘાય છે;
 જાતે મર્મ ન સમજે કાંઈ, તેથી ગોથાં પાડાય છે. ૪

વેદ છે એક મોટું વન, મારગ તેમાં છે ઘણા;
 આગેવાન વિના જાય જન, રહે નહિ ઘરતણા. ૫
 ભળતે મારગ તે ચડી જાય, વાઘ વરૂ ખાય છે;
 પછી મનમાં બહુ ગભરાય, છેવટ પ્રાણુ જાય છે. ૬
 ગુરૂદેવ કરી આગેવાન, સાથે લઈ ચાલીએ;
 સુખે પામીએ પોતાનું ગામ, મારગ સીધો જાલીએ. ૭
 વિદ્ય કરશે નહિ ત્યાં કોઈ, આત્મા સુખે જાણીએ;
 ચિદ્ધન રૂપ પોતાનું જોઈ, પરમાનંદ માણીએ. ૮

૫૬ ૫૧ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

વેદ માંહે છે કર્મ અપાર, ગતિ તેની ગહન છે;
 ઉપાસનાનો અતિ વિસ્તાર, જાણવો તે કઠણ છે. ૧
 જ્ઞાન કળા ઘણી છે મૂઠ, બુદ્ધિમાન જાણશે;
 ભક્તિને વેરાગ્યારૂઢ અદ્યમતિ નવ માનશે. ૨
 મંત્ર, તંત્ર ને જંત્રના ભેદ, દેખાય છે તે ઘણા;
 તેની ખુબીઓ વહે છે વેદ, સમજ્યા વિના નવમણા. ૩
 વૈદિક અને જ્યોતિષ નામ, સંગીતના ભેદ છે;
 ધનુર્વિદ્યા ને શીર્ય કામ. ભંડાર સહુનો વેદ છે. ૪
 મહાસમુદ્ર સમ એનું રૂપ, અતિ એ ગંભીર છે;
 તેનું સમજે જે કો સ્વરૂપ, પુરૂષ તે વીર છે. ૫
 જાતે કોઈ પીવાને જાય, સમુદ્ર જળ સ્નેહથી;
 પીતાં ખારે તેને જણાય, મર્મ ન સમજાય તેહથી. ૬

આવે વાદળથી જે વાર, મીઠું જળ તે બને;
 પીતા શાન્તિ થાય અપાર, માને સુખ નિજ મને. ૭
 એમ વેદ સમુદસ્વરૂપ, એકલાં ન સમજાય છે;
 સદ્ગુરુ બતાવે જે ભૂપ, ચિદ્ધન રૂપે થાય છે. ૮

પદ પર સું.

(રાગ ઉપરનો.)

અધિકારી તણા ઘણા ભેદ, રસ્તા તેથી બહુ કર્યા;
 દુઃખ ટાળવા માટે છે વેદ, કારજ સૌના ત્યાં સર્વા. ૧
 ગ્રહી વેદ તણા આધાર, પામ્યા સહુ સુખને;
 ગયા સહજે સંસારની પાર, તરી મહા દુઃખને. ૨
 જેને જેવો જેવો છે રોગ, ઔષધ તેવું આપીશું;
 વેદ વૈદ્ય કરે છે એવો યોગ, તંત્ર રૂઢું સ્થાપીશું. ૩
 સહુને માટે નથી એક વાત, મર્મ એવો બાણવો;
 જૂઠી જૂઠી છે જીવની બાત, વિચાર એ આણવો. ૪
 મચ્છા માયાની જેને મન, સકામ કર્મ તે કરે;
 ચાહે મોક્ષને જે કોઈ જન, જ્ઞાનચર્યા ચરે. ૫
 એવું સમજવા શ્રીગુરુ પાસ, જવું હરિ બાણીને;
 કરવા પ્રશ્ન બનીને દાસ, નમ્રતા, મન આણીને. ૬
 રાજ થાય જ્યારે ગુરુરાય, કાર્ય સિદ્ધિ બાણજે;
 માટે પોતાથી જેટલો થાય, ઉપાયતે આણજે. ૭
 શ્રોત્રિય પ્રથમ નિષ્ઠ જો હોય, સંયે કામ થાય છે;
 વંઝા ગાય આપે ન દ્વેષ કોઈ, ચિદ્ધન ન પમાય છે. ૮

પદ ૫૩ સું.
(રાગ ઉપરનો.)

જાની પુરૂષનાં લક્ષણ જેહ, મન વાણીની પાર છે;
પ્રભુ પોતે જાણે એહ, ગતિ તેની અપાર છે. ૧
ક્રિયા તેમના દેહની જોઈ, તમે નહિ ઓળખો;
કરો મનથી વિચાર જો કોઈ, તા તા તમે કંઈ લખો. ૨
એને ઓળખવાને કાજ, કહું ચિન્હ સાંભળો;
કરી વિચાર અંતર આજ, સંશયથી સહુ ટળો. ૩
દેહ બુદ્ધિ તજી કરો સંગ, તપાસો દિલને;
શાન્તિ થાય જેનો કર્યે સંગ, સમજે જાની શીલને. ૪
વળી દુર્ગુણ સઘળા જાય; સદ્ગુણ રૂડા પામીએ;
પ્રભુ માંહે પ્રેમ અંધાય, માયા મોહ વામીએ. ૫
એવા પુરૂષને સોંપી મન, ઉમર બધી ગાળીએ;
કહે તેઓ જે જે વચન, પ્રેમે કરી પાળીએ. ૬
કદિ દોષનો થાએ ભાસ, તેથી ડગવું નહિ;
દૃષ્ટિનો છે દોષ એ ખાસ, હૃદય ઠગવું નહિ. ૭
માટે ગુણનું ફરવું જાન, સદા સુખ પામવા;
ભૂલી નિજપર દેહનું ભાન, ચિદ્ધન રૂપે જામવા. ૮

પદ ૫૪ સું.
(રાગ ઉપરનો.)

જીવ મરવા પડે જે વાર, પ્રાણ કેમ જાય છે;
તેનો કહું છું હવે વિચાર, સમજે સુખ થાય છે. ૧
દેહ છૂટવાનો જ્યારે થાય, મૂર્છામાં મન પડે;
ભાન જગતનું ભૂલી જાય, પ્રાણ ઉચો ચડે. ૨

પછી નીકળે દેહની બહાર પ્રાણ પ્રાણીના ત્યાં;	
હોય કર્મના જે સંસ્કાર, લઈ જશે પાક જ્યાં.	૩
નિજ વાસનાને અનુસાર, જગત દેખાય છે;	
હોય જે ખાતામાં તૈયાર, તહાં જીવ જાય છે.	૪
આવે યમના ત્યાં પછી હૃત, તેને લઈ જાય છે;	
ખડમાકડી જેવો સ્વભાવ, જીવનો કહેવાય છે.	૫
એક પગે પકડે બીજું તૃણ, મૂકે પહેલું તે સમે;	
તેમ જીવ એક દેહને છોડી, દેહાન્તરમાંડે ભમે.	૬
દેહ વિના જીવ ક્ષણ એક, કદાપિ તે નવ રહે;	
એવો ઇશ્વરનો છે નેક, કરણી સમ મહુ વહે.	૭
પ્રારબ્ધે ક્ષયે પૃથ્વીમાંદ્ય, નાખે જેવી યોગ્યતા,	
પ્રોતે ચિદ્ધન ભૂલીને રૂપ, બને પછી ભોગતા.	૮

પદ ૫૫ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

જીવ કેવીએ ગતિએ જાય, વિચાર તેનો સાંભળો;	
કહું પાપીની પ્રથમ કથાય, સુણી પાપથી ટળો.	૧
મરે પાપી પુરૂષ જે વાર, યમ લોકે જાય છે;	
ધર્મરાયનો જે કામદાર, ચિત્રગુપ્ત કહેવાય છે.	૨
માગે છે તેનો સર્વ હિસાબ, રજે રજ જાણવા;	
પછી અદલ કરે છે ઇન્સાફ, પક્ષો નથી તાણવા.	૩
પૂછે છે પછી જીવને એમ, પુન્ય કર્યા બોલજે;	
વળી પાપ કયા હોય તેમ, સરવે તારાં બોલજે.	૪
પણ મુખથી કશું ન બોલાય, બોલે શું આપડો;	
બહુ બહુ નિજ મનમાં મુંઝાય, માને વાંક આપડો.	૫

ધનરાય આજ્ઞા કરે એમ, નાખો નર્ક ખાણમાં;
 ભોગવાવો દુઃખો પાપ જેમ, આપો કષ્ટ પ્રાણમાં. ૬
 નાખી બળતા પાવકમાંહ્ય, પાણીમાં ડૂબાવજો;
 લોદીપડનાંકુંડ છે જ્યાંય, સાપ વીંછી કરડાવજો. ૭
 એમ ભોગવી દુઃખ અનેક, ચોરાશીમાં જાય છે;
 ભૂલી ચિદ્ધન પાતાનો ટેક, જરૂર ભંગી થાય છે. ૮

પદ પદ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

ગતિ પુન્યશાળીની જે થાય, સુણો સદુ સ્નેહથી;
 રૂઢી ગતિ જાણી મનમાંહ્ય, કરો પુન્ય દેહથી. ૧
 પુન્યવાનનો કૂટે દેહ, સ્વર્ગમાં તે જાય છે;
 પામે વિમાન રૂડાં તેહ, હૃદય હરખાય છે. ૨
 દેવ દૂતો આપી માન યોગ્ય, તેને લઈ જાય છે;
 મળે અપ્સરા કેરા ભોગ, અમૃત ત્યાં જમાય છે. ૩
 મળે નંદનવનનો વિહાર, વિમાનોમાં તે ફરે;
 સદુ સિદ્ધિઓ રહે તૈયાર, આનંદ સદા કરે. ૪
 એમ ભોગવં ભોગ અનેક, પુન્યો ક્ષીણ થાય છે;
 ત્યારે આવ વસુધામાં છેક, માનવ દેહ જાય છે. ૫
 પામે ઉત્તમ કુળને ધર્મ, ઉત્તમ સુખ ભોગવં;
 પછી કરે પાછો જેવાં કર્મ, તવી ગતિ જોગવ. ૬
 કરે સકામ કર્મો જંદ, તેની ગતિ તે કહી;
 પામે ચિત્ત શુદ્ધિ જન તેહ, નિષ્કામતા જેણે લહી. ૭
 પામી પૂરણ પ્રભુનું જ્ઞાન, ઇવન મુક્ત થાય છે;
 આવે ચિદ્ધન રૂપનું જ્ઞાન, સ્વરૂપે સમાય છે. ૮

પદ ૫૭ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

ગતિ ઉપાસકોની જેહ, તેને પણ બાણવા;
 કહું સાંભળો સર્વે તેહ, પ્રીતિ મન આણવા. ૧
 જેની ઉપાસના કરી હોય; પાર્ષદ તેના આવશે;
 રૂઢું વિમાન સાથે સોહ્ય, સુખ સામગ્રી લાવશે. ૨
 વાજાંત્રીની સાથે કરી ગાન, નિજ લોક લઈ જશે,
 ઘણા આપીને સન્માન, સુખમહિં સ્થાપશે. ૩
 બ્રહ્મ લોક અને કૈલાસ, વૈકુંઠાદિ કહેવાય છે;
 તે તે લોકમાં કરાવે વાસ, ચાર રીતે તે થાય છે. ૪
 એક દેવ સ્વરૂપે થાય, તેવાં સુખ ભોગવે;
 બીજા થાય તેનો શૃંગાર, સુખ ઘણું ભોગવે. ૫
 ત્રીજો અંતરંગ તેમનો દાસ, થઈ મોજ માણશે;
 ચોથો પ્રજા થઈને ખાસ, સુખ બહુ આણશે. ૬
 એમ ભોગવે સુખ બહુ કાળ, પ્રલય જ્યારે આવશે;
 ત્યારે દયા કરીને દેવ, તેઓને બોલાવશે. ૭
 કરશે આતમા કેરું જ્ઞાન, સંસાર દુઃખ વામશે;
 થાતાં મોક્ષનું મનમાં લાન, ચિદ્ધન પદને પામશે. ૮

પદ ૫૮ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

હવે કહું છું ત્યાગીનો યોગ, સુણો સહુ લાવથી;
 હોય વાસનાનો ભે ભોગ, રીઝે બ્રહ્મ (લોક) લાવથી. ૧
 હોય સાધનમાં કંઈ ખોડ, જ્ઞાન પુરું ન થાય છે;
 વચ્ચે મૃત્યુ તેનું થાય, બ્રહ્મ લોકે જાય છે. ૨

હિરણ્યગર્ભની પુરી જેહ, બ્રહ્મલોક કહેવાય છે;
 ત્યાંથી આવેલો દુત તેહ, માનથી લઈ જાય છે. ૩
 લાવે વિમાન તે માટે જેહ, શોભા તો અપાર છે;
 સાથે આવે દેવો દુત તેહ, જેવા ચમત્કાર છે. ૪
 બહુ ધામધૂમથી લઈ જાય, વિમાન ન્યારે ઉપડે;
 સાત પુરીના દેવ કહેવાય, ખખર સહુને પડે. ૫
 આવે સામૈયાં કરી તેહ, સત્કાર બહુ થાય છે;
 થોડો પ્રથમ પુરી કરી વાસ, વિમાન આગળ જાય છે. ૬
 પ્રથમ પુરીના દેવો ખાસ, વળાવાને જાય છે;
 બીજી પુરીમાં થાતાં વાસ, પાછા સહુ જાય છે. ૭
 બીજી પુરીના દેવો તેમ, આપે માન તેટલું;
 પામી ત્યાં પણ પુરો પ્રેમ, કહીએ કહો કેટલું. ૮
 એ રીતે સર્વત્ર સત્કાર, તેનો ઘણો થાય છે;
 ત્યાંથી વિમાન છેલ્લી વાર, કર્મનાશા તીર જાય છે. ૯
 ત્યારે થાય છે દેવને જાણ, આવે ઘણી અપ્સરા;
 લાવે સામગ્રી દેવા માન, રીઝવે સહુ તે વરા. ૧૦
 ડગે જો કદિ એનું દિલ, રાખે બ્રહ્મલોકમાં;
 નથી તેનું દૃઢ હૃદય શીલ, માટે રાખો આ લોકમાં. ૧૧
 કર્મનાશા આલંગી જાય, પાછો તે ન પડે;
 બીજાં લોકમાં ભૂલ જો થાય, સંસારમ આથડે. ૧૨
 હિરણ્યગર્ભ લોકમાં વાસ, પતન નહિ તેહનું;
 કદ્ય સુધી ભોગે ભોગ ખાસ, કહું શું સુખ જેહનું. ૧૩
 ત્યાં દુઃખ રહે છે એક, દુઃખી જીવ જોઈને;
 તાપ થાય છે તેને છેક, કહેવાય ન કોઈને. ૧૪
 પ્રલયકાળ ન્યારે ત્યાં થાય, હિરણ્યગર્ભ એહને;

સમજાવી જ્ઞાન મહિમાય, પમાડે મોક્ષ તેહને. ૧૫
 હોય વાસના કેરો અંશ, ગતિ તેની એ કહી;
 થાય આશા પૂરી જો ધ્વંસ, જીવન્મુક્તિ તેણે લહી. ૧૬
 થાતાં પ્રારબ્ધ કેરો નાશ, સ્વરૂપમાં સમાય છે;
 તના પ્રાણને નહિ પ્રવાસ, નિગમ એમ ગાય છે. ૧૭
 ગયાં તેનાં જન્મ ને મર્ણ, સ્વરૂપમાં તે સમ્યો;
 જાણે વેદ તણો જે વર્ણ, ચિદ્ધનમાં તે રમ્યો. ૧૮

પદ પદ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

કરે ભૂતની સેવા જેહ, ભૂત નક્કી થાય છે;
 પામે મૃત્યુ જ્યારે તેહ, ભૂતો લઈ જાય છે. ૧
 કરે અપવિત્ર અંતમાં એમ, દુઃખ ઘણાં ભોગવે;
 આ લોકમાં સુખ ન તેમ, કદાપિ ન ભોગવે. ૨
 તેનાં દુઃખ જોતાં છે અપાર, વાણીથી ન કહેવાય છે;
 શુભાશુભ જેવા વિચાર, ગતિ તેવી થાય છે. ૩
 ભૂત વળગ્યાનો જેને વહેમ, ગતિ તે તેવી લહે;
 દેખે ભૂત ધરીને પ્રેમ, તેથી તે પથે વહે. ૪
 ભૂતભાવના થાતાં ઠીક, ભૂત પેશી જાય છે;
 લાગે સર્વત્ર તેને બીક, ભૂતો બહુ દેખાય છે. ૫
 જેને સંશય મનમાં ન્હોય, ભૂતો નવ ભાળશે;
 જુઓ સર્વ વિચારી કોય, સંશય સઘળા ટાળશે. ૬
 ભૂતયોની તેનો વળગાડ, ફળ છે એ પાપના,
 ભોગવે છે જીવ લખાડ, દુઃખો જગ તાપનાં. ૭
 કોળી, વાઘરી ને ભૂવા સંગ, તજો જન ચિત્તથી;
 સદા સ્નેહ કરી સત્સંગ, ચિદ્ધન ભજો પ્રીતથી. ૮

[૧૨૦]

પદ ૬૦ સું.

જ્ઞાનમાસ.

(રાગ સોરઠ)

સાખી.

વંદન કરી શુર દેવને, પૂજી પ્રભુના પાય;

જ્ઞાનમાસ આરંભ કરું, સુણતાં પાપ પલાય. ૧

એવો વિચાર જ્યારે આવશે, છૂટી જશે સંસાર; ટેક.

હું કોણુ ને ક્યાંથી આવીઓ, જીવું કહાં નિરધાર. એવો.

મારું તે કારણુ કોણુ છેરે, મારે કોનો આધાર,

શું કરવા અહિં આવીઓ, કેવો કરું છું વ્યાપાર. એવો. ૨

કોનાથી ચેતનરૂપ થયોરે, આ સઘળો સંસાર;

અણુછતો કેમ દેખાય છે, કોણુ સરજનહાર. એવો. ૩

માયાનું કેવું સ્વરૂપ છેરે, વળી કોની કહેવાય;

એનું તે જળ છે કેટલું; કેમ તેને તરાય. એવો. ૪

સાખી.

જીવ તે કોને જાણવો, તેમ ઇશ્વરનું રૂપ;

બ્રહ્મ કોણુ કહેવાય છે, એ છે વાત અનૂપ. ૨

કારતકે જોને તું જીવડારે, નથી રહેવું નિરધાર;

એક પલકમાં આવશે, તારો કાળ કરાળ. એવો. ૧

મોડાટા મોડલ મનસુબા તણારે, રહેશે મનની માંદ;

એક ઘડીનો વાયદો, તારાથી નહિ થાય. એવો. ૨

અચાનક ઊઠી જવું પડેરે, ના કદિ ન કહેવાય;

સાચો હુકમ છે સાહેબનો, કોઇથી નહિ ફેરવાય. એવો. ૩

અભાથી કીડી સુધી સહુરે, જીવ તેના પરમાણુ;
સહુ કોઈ એને આધીન છે, જગમાં એવું તું બાણ. એવો. ૪
સાખી.

કોઈ બચ્ચું નથી કાળથી, બચશે નહિ વળી કોઈ;
સિદ્ધ, સાધકને આલિયા, કે પછી યોગી હોય. ૩
માગશરે મૂરખ દેખનેરે, ખોલી નયન લગાર;
નદી પ્રવાહ સમ બાય છે, વહેતો સહુ સંસાર. એવો. ૧
મૂરખ બાણ છે મન વિષેરે, જળ છે એહતું એહ;
આંખો મીચે ત્યારે જે હતું, ખોલે ના મળે તેહ. એવો. ૨
અજ્ઞાનથી તેમ ભાસતોરે, તુને સંસાર એહ;
પણ પલ પલે તે પલટાય છે, સમજે વિચારે જેહ. એવો. ૩
કંઈ ગયા ને જશે વળીરે, નથી રહેવાનું કોઈ;
જોઈએ સાંભળીએ વળી જેટલું, નાશવંત તે હોય. એવો. ૪
સાખી.

પૃથ્વી પણ પ્રલે થશે, જશે અસુર ને સુર;
સ્વર્ગ નર્ક નિશ્ચે જશે, નહિ રહે શશિ ને સૂર. ૪
પોશે પામરપણું મૂકીનેરે, ભજ લાવે કીરતાર;
ભરતખંડમાં તું પામાઓ, રૂડો મનુષ્ય અવતાર. એવો. ૧
આ અવસરને જો ચુકીઓરે, જઈશ ચોરાશી માંદ્ય;
સાધન તારાથી નહિ બને, દુઃખ લોગવીશ ત્યાંય. એવો. ૨
મિથ્યા માંડે માની ફરેરે, તાંડે નથી તલભાર;
શ્વાન શકટ તળે થઈ ફરે; બાણે તાણું હું ભાર. એવો. ૩
તાંડે હોય તો રાખનેરે, કેમ બાણે પર હાથ;
અંતે મૂકીને ચાલવું, કોડી લેવાય ન સાથ. એવો. ૪

સાખી.

લેણા દેણીથી મળ્યો, સહુ સંબંધી સાથ;

લેણું લઇને ચાલશે, ઘસવા પડશે હાથ. ૫

મહા મહિને મોટી માન્યતારે, પડ્યા સંબંધી પાશ;

અતે સમ્બંધ સાચો નથી, સ્વારથના સહુ દાસ. એવો ૧

દેહ રૂપાળો દેખશેરે, સગી ત્યાં સુધી નાર;

વીર્ય વિહોણો દેખતાં, દૂર રહેશે નિરધાર. એવો ૨

ધનવાન તુજને દેખીનેરે, ચ્હાશે તુજ પરિવાર;

પણુ નિર્ધનતા આવતાં, કોઇ નહિ કરે સત્કાર. એવો ૩

ધીરજ ધારીને દેખજેરે, જીવ જગનો વ્યવહાર;

ચાહે છે ધારીને કામના, સ્વારથમય સંસાર. એવો ૪

સાખી.

મહા ખેલ માયા તણો, મનથી સર્વ જણાય;

ઠોકર વાગે કારમી, છતાં સમજી નવ મૂકાય. ૬

કાગણુ કાંકાં મૂકીનેરે, કરને સહજુરની સેવ;

તનમન ધન તેને આપતાં, જાણીશ આતમ દેવ. એવો ૧

સહજુર નાવ રૂડું જાણીને, તેમાં બેશ આવાર;

સંસાર સમુદ્ર સહજમાં, તરી જા પેલે પાર. એવો ૨

આવરણ મૂકી મન તણારે, થઇ જા એકાકાર;

પારસરૂપ સંતને, પરસે પારસ આકાર. એવો ૩

મોટો મહિમા ગુરુ દેવનોરે, જાણે વીરલા કોઈ;

સાચી કમાણી તે કરે, જાશે બીજા ખોઈ. એવો ૪

સાખી.

સેવ્યા હરિગુરૂ સંતને, જગમાં જીત્યા તેહ;

અથડાતા બીજા રહ્યા, તેમાં નહિ સંદેહ. ૭

અઘતરે ચિત્ત વિષે તુનેરે, સ્વપ્નું ભાસ્કરું સંસાર;
અજ્ઞાન નિદ્રામાં ઉંઘતો, અનુભવ અનેક પ્રકાર. એવો ૧
પલમાં બની પૃથ્વી પતિરે, હાથી હોદ્દાની માંહ;
પલકે ભીખારી તું બની, ઘરઘર અથડાય. એવો ૨
ક્યારે જઈ સ્વર્ગે ચડેરે, ક્યારે નર્કની માંહ;
ઉચ્ચ નીચ ગતી ભોગવે, સુખ પામે ન ક્યાંય. એવો ૩
સદ્ગુરૂ જ્યારે દયા કરેરે, આવે મનમાં વિચાર;
અજ્ઞાન નિદ્રાથી જાગશે, થાશે મિથ્યા સંસાર. એવો ૪

સાખી.

અજ્ઞાન નિદ્રા જાય તો, ભાસે પ્રભાકાર;

લેશ માત્ર સંસારનો, દિસે નહિ આકાર. ૮

વૈશાખે વાત વિચારનેરે, આતો માયાનો ખેલ;
ભૂલવાણી બહુ જાતની, નથી સમજવી સહેલ. એવો ૧
ત્રિગુણી માયાના યોગથીરે, ઉપજ્યો છે સન્નિપાત;
સુલટું ઊલટું દેખાય છે, કરે છે આતમઘાત. એવો ૨
સત્ય સ્વરૂપ જે આત્મારે, તેને જાણે અસત્ય;
અસત્ય જગતને સત્ય કરી, તેમાં ખાંધેરે મત્ય. એવો ૩
મદિરાનો તે નિશો કરીરે, પડે અગ્નિની માંહ;
પોતાના તે પ્રમાદથી, મૃત્યુને વશ થાય. એવો ૪

સાખી.

માયા મદિરા મદ થકી, જીવ રહ્યો ભરમાય;
સ્વસ્વરુપ સમજે નહિ, દેહ સાથ બંધાય. ૯

જેઠે જો તું તારે વિષેરે, રહ્યું સુખ અપાર;
તે સુખને તું ત્યાગીને, કેમ ભટકે સંસાર. એવો ૧
કસ્તુરી નિજ નાભીમાંરે, મૃગ તો મુંઘે છે ઘાસ;
વનવન ભટકે જોળતો, પૂરી થાય ન આશ. એવો ૨
વૃત્તિ બદલી તું ખડારનીરે, અંતર કરને વિચાર;
શ્રવણ મનન નિદિધ્યાસથી, થાશે જ્ઞાન વિચાર. એવો ૩
શ્રી સદ્ગુરુ કેરા સંગમાંરે, કરતું પિંડ તપાસ;
પિંડ પ્રહ્લાંડની એકતા, સમજશે તે ખાસ. એવો ૪

સાખી.

જેવી રચના પિંડની, તેવી છે પ્રહ્લાંડ;
સમજતાં તે સાનને, કૂટે અહંતા અંડ. ૧૦
અષાડે અનુભવ જાગીઓરે, થયો અંતર પ્રકાશ;
અખંડ આનંદમાં ઝીલતાં, તૂટયા માયાના પાશ. એવો ૧
આલોક પરલોક સુખનેરે, જાણે તરણા સમાન;
રિધિ સિદ્ધિને ઇચ્છે નહિ, ઊઘડયું અદ્વૈત જ્ઞાન. એવો ૨
રાજકુંવર હસ્ત ચઢ્યોરે, કોડી માગે તે કેમ;
દૂધપાક નિત્ય જે જમે, ન્હોતો છાશમાં પ્રેમ. એવો ૩
રાગદ્વેશ અંતર નહિરે, નહિ નીચને ઊંચ;
નર નારી કેરાં દ્વન્દ્વની. જેના મનમાં ન ખુંચ. એવો ૪

સાખી.

નાન અને અપમાનને, સમજે છે એકરૂપ;

નિંદા સ્તુતિની ગમ નહિ, અખંડ આનંદરૂપ. એવાં ૧૧

શ્રાવણે સર્વે જીવનેરે, સમજે કૃષ્ણ સ્વરૂપ;

રાસકીડા જીએ રસભરી, મૂઠ તત્ત્વ અનૂપ. એવાં ૧૨

કોઈને નિંદે વંદે નહિરે, જાણે આપ સમાન;

સુખ દુઃખ સરખાં સર્વને, એવું એને જ્ઞાન. એવાં ૧૩

પ્રશ્નરૂપ એને જાણવારે, નથી જૂઠ્ઠા લગાર;

જૂઠ્ઠાઈ જીએ જે જીવડો, તેને ગણવેા ગમાર. એવાં ૧૪

અહણુ ત્યાગ જેને નહિરે, એવા વિરલા છે જન;

ખોળે જડે નહિ જીવને, મળશે પ્રગટતાં પુન્ય. એવાં ૧૫

સાખી.

દેહતણી અહંતા ટળી, જાણ્યું આત્મ રૂપ;

પ્રારબ્ધથી શરીર રહે, રંકે થાઓ કે ભૂપ. એવાં ૧૬

ભાદરવે ભરપૂર છેરે, કાલો ના મળે કામ;

ક્રિયા થાય છે દેહની, પ્રારબ્ધનું એ કામ. એવાં ૧૭

દેહ ક્રિયામાં એહનુંરે, સદા સ્વરૂપમાં ધ્યાન;

જ્યાં જ્યાં મન જઈને અડે, થાઓ આત્માનું જ્ઞાન. એવાં ૧૮

પાપ પુન્ય તેને નહિરે, નહિ મોક્ષને બંધ;

વિધિ નિષેધનો ના રહ્યો; કંઈ તેને સંબંધ. એવાં ૧૯

સંશય સર્વ તૂટી ગયારે, છૂટી કર્મની ગાંઠ;

અહંપણું અજાણું થયું, કાલ્યાં આવરણુ આઠ. એવાં ૨૦

સાખી.

શુભ અશુભ એને નહિ, નહિ જ્ઞાન અજ્ઞાન;
 જેવા માત્ર શરીર છે, પોતે સ્વરૂપજ્ઞાન. ૧૩
 આશોમાં આનંદરૂપ છે, તેને સહુ સંસાર;
 ધન્ય ધન્ય તેની માતને, ધન્ય તેનો અવતાર. એવો ૧
 ધન્ય ભૂમિ ધન્ય ગામનેરે, જ્યાં છે તેમનો વાસ;
 ધન્ય સંબંધી જે તેહનાં, વળી ધન્ય તેના દાસ. એવો ૨
 ધન્ય ધન્ય તેના પુન્યનેરે, કરે જે સતસંગ;
 આત્મજ્ઞાન તેને ઉપજે, લાગે હરિ સાથે રંગ. એવો ૩
 સર્વે તીર્થો આવી વસેરે, તેના ચરણની માંદ્ય;
 માટે કહું સહુને સ્નેહથી, તેને સેવ્યે સુખ થાય. એવો ૪

સાખી.

દ્વાદશ માસ પૂરા થયા, જ્ઞાન નિધિ છે એહ;
 સાંભળી ચિદ્ધન જાણશે, તેમાં નહિ સંદેહ. ૧૪
 વેદ મુનિ ભક્તિ શશી, સંવત છે શુભ જાણ;
 નભ માસને દ્વાદશી, વાર સોમ પરમાણુ. ૧૫
 આરોગ્ય શુભ ગામમાં, રચ્યા આણી ઊમંગ,
 વિચારશે જે એહને, શીતળ થાશે અંગ; ૧૬

પદ ૬૧ મું.

રાગ ગરબી.

સખી ચાલોરે, પ્રેમ કરીને સંતોનો સંગ કીજીએ;
 ” મનુષ્ય દેહનો લાવો આપણ લીજીએ. ૧
 ” ભક્તિ કેરો સ્વાદ તે મનથી ચાખીએ;
 ” સંત ચરણમાં દિલને જોડી રાખીએ. ૨

- ૨૨ સંત દયાળું અંતરમાં દયા લાવશે;
 ૨૩ જ્ઞાન આપીને તનના તાપ બુઝાવશે. ૩
 ૨૪ અંતરની શીતળતા એતો આપશે;
 ૨૫ ચિદ્ધન આનંદ આપી સંકટ કાપશે. ૪

પદ ૬૨ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

- સુખ મળશેરે, સુધરશે વેળા જે આપણી અંતની;
 ૨૨ શેવા કરીએ ભાવ ધરીને સંતની. ૧
 ૨૩ ચરણામૃતને પ્રેમ કરીને પીજીએ.
 ૨૪ શુર પ્રસાદી સંયમ ત્યાગી લીજીએ; ૨
 ૨૫ પાદપદ્મરજ મસ્તક ઉપર ધારીએ;
 ૨૬ તન મન ધન સહુ શ્રીશુરજી પર વારીએ. ૩
 ૨૭ મનમાં જૂદો ભાવ જરા નવ આણીએ;
 ૨૮ ચિદ્ધન રૂપે અલેહ સુખને માણીએ. ૪

પદ ૬૩ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

- ખેની સમજેરે, મૂરખ કેરા સંગમાં સુખ મળશે નહિ;
 ૨૨ તેના સંગે જન્મ મરણ ટળશે નહિ. ૧
 ૨૩ કુમારગમાં તમને એતો જોડશે;
 ૨૪ અવળું સમજાવીને સત્સંગ તાડશે, ૨
 ૨૫ લોકો કેરી નિંદા નીત્ય કરાવશે;
 ૨૬ લેહ ભાવના અંતરમાંહિ ડરાવશે. ૩
 ૨૭ મૂરખને તો સદાય દુઃખકર જાણીએ;
 ૨૮ તેનો સંગ તજીને ચિદ્ધન માણીએ. ૪

પદ ૬૪ મું.

રાગ ઉપરના.

સૈયર માનોરે, બિડી પ્રભાતે લજ્યે ભાવે રામને;
 " હરિનું ધ્યાન ધરીને તજ્યે કામને. ૧
 " દેહ શોધીને કરીએ ઘરનાં કામને;
 " પુણ્ય પંથમાં દઇએ પ્રેમે દામને.
 " પાપ મારગમાં પગડું કદિ ન ધારીએ;
 " જૂઠું બોલતાં જીભલડીને વારીએ. ૩
 " કોઇની ચાડી કોઇ પાસે નવ કીજ્યે;
 " ચિદ્ધન રસમાં સદાય આપણ રીઝીએ. ૪

પદ ૬૫ મું.

(રાગ—કર પ્રભુ સંગાતે દદ પ્રીતડીરે.)

હાનિ થાશે જરૂર તારા હિતનીરે. ટેક.
 જૂઠું બોલ્યાથી વાર તારી જીભડીરે,
 જૂઠું બોલ્યામાં જરીએ ન લાભ. હાનિ. ૧
 તારે ભારે ભૂમિ બહુ કંપશેરે; વળી તુટી પડશે કદિ આભ. હાનિ. ૨
 વળી લજવે જનેતાની કુખનેરે, તોલ ખુવે તારો તું ગમાર. હાનિ. ૩
 જૂઠું જાળ દિવસ નહિ જીવશેરે, એનો આવરહા ઘડી ચાર. હાનિ. ૪
 જ્યારે પોગળ તારું કૂટશેરે, ત્યારે નીચું થશે તુજ મુખ. હાનિ. ૫
 કોઇ પતીયાર તારો કરશે નહિરે,
 પછી કેમ કરી પામીશ મુખ. હાનિ. ૬
 હરિ સત્યના બેલી કોપશેરે, નથી કોઈ બચાવનહાર. હાનિ. ૭
 બુલી ચિદ્ધન તારા સ્વરૂપનેરે,
 આઈશ નર્કમાં જમાના તું માર. હાનિ. ૮

૫૬ ૬૬ મું.
(રાગ ઉપરનો.)

લોભ પાપનો આપ નક્કો જાણુજેરે. ટેક.
લોભ મનમાં જરી નવ રાખીએરે, લોભે વધે ન લોકમાં લાજ. લોભ. ૧
લોભ અતિ અપમાન અપાવશેરે, લોભ જગાડે સઘળાં કાજ. લોભ. ૨
લોભે ઇચ્છા અધિક વધે ઉરમાંજે, કોનું લૂંટી લેવા ચ્હાય. લોભ. ૩
એક દમડી સારૂ દિલ આકરેરે, હુઃખ દેતાં જરા ન હુભાય. લોભ. ૪
લોભી બને પ્રપંચનું પૂતળુરે, કરે જીવને વિશ્વાસઘાત. લોભ. ૫
મોઢે મીડી મીડી વાતો કરેરે, કદિ કહે ન સાચી વાત. લોભ. ૬
લોભી સ્વાર્થ પોતાનો સાધવારે, કરે દગા જીવને અપાર. લોભ. ૭
ભૂલે તેથી તે ચિદ્ધન રૂપનેરે, પછી રાજી રહે ન કીરતાર. લોભ. ૮

૫૬ ૬૭ મું.
(રાગ ઉપરનો.)

દગો કદિ સગો નહિ કોઇનોરે. ટેક.
દગાદોરીથી જીવને બાંધીશમાંરે;
હુઃખ દેશે તને તે અપાર. દગો. ૧
પ્રથમ મિત્ર કરીને કોઇનેરે,
હુઃખ દેવું તેને નિર્ધાર. દગો. ૨
બોલ્યું વચન કદિ નહિ પાળવુંરે,
પેસે નીકળીને કાચખાનો કંક. દગો. ૩
ઊંડે કંવે ઉતારી વત કાપવો જો,
નિજ સુખ માટે ફસાવે લંક. દગો. ૪
એવો દગો તને હુઃખ આપશેરે,
નહિ છૂટાશે તારાથી જીવ. દગો. ૫

દગો દેવાધિ દેવને ગમે નહિરે, તેથી તારૂં થશે જ અશિવ.	દગો. ૬
અંતસમે આડે આવશેરે, ત્યારે મુંઝાશે તારૂં મન.	દગો. ૭
માટે છોડી દગાના સ્વરૂપનેરે, ભજ ભાવે સદા ચિદ્ધન.	દગો. ૮

પદ ૬૮ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

કદિ ગ્લાનિ કરીશ નહિ કોઇમારે. ટેક.
કદિ દુઃખી દેખે કોઇ જીવનેરે, અગર કદિ કૂરૂપો ભાઇ. કદિ. ૧
કોઇ રોગે ઘેરાએલો જોઇનેરે, મન મરડીશ માં તું કાંઇ. કદિ. ૨
રોગ તે જ આવી તને લાગશેરે, એમાં પડે ન ફેર લગાર. કદિ. ૩
કદિ કુરૂપ તારી નજરે પડેરે, તેથી હસીશમાં તે વાર. કદિ. ૪
જોઇ ગરીબ મૂરખ માનવીરે, તેને બોલાવી બેસાડ પાસ. કદિ. ૫
ગાંધવાળું દેખીને કો માનવીરે, નાકે કપડું ન દાખીશ ખાસ. કદિ. ૬
આંધળાંને તું અવળે માર્ગેરે, ચઢાવીશમાં આણી હુલાસ. કદિ. ૭
માટે દેહ બુદ્ધિને ત્યાગીનેરે, રહે સદાય ચિદ્ધન પાસ. કદિ. ૮

પદ ૬૯ સું.

(રાગ—સંસારમાં સાર કષ્ટ નહિ.)

જીવ તું છે સત્ય દેશનો, દેશ તારો સંભારી;
નૈયારી કરને તું ત્યાં જવા, શીદ બન્યો છે સંસારી. જીવતું. ૧
દેશ તારો રળીઆમણો, શોભા ઘણી છે તેની;
તેને ભૂલી અહિં આવીઓ, ઇચ્છા કર હવે એની. જીવતું. ૨

આવ્યો કમાઈ તું કરવા, ઉલટી ખોટ કમાયો;
 આતમ ઓળખ મૂકીને, બહુ બાહર ધાયો. જીવતું. ૩
 દેશ તારો દૂર રહી ગયો, જેમ બહુ તું દોડયો;
 હીરો ગુમાવીને હાથથી, કોઠી વ્યાપાર બેડયો. જીવતું. ૪
 ભોગવે દુઃખ તેથી ઘણાં, રંક થઈ આ સમે;
 ચિદ્ધનનાનંદને જાણ્યા વિના, મિથ્યા દેહને દમે. જીવતું. ૫

*
 પદ ૭૦ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

આતમને જાણ્યા વિના, સર્વે અસાર જાણો;
 ધન ધાન્ય પુત્રને નારીમાં, શીદને તમે માણો. આતમ. ૧
 બહોળું કુટુંબ આવી મળે, વળી મોટાં ઘરો;
 લાજ વધે બહુ લોકમાં, કહે સહુ કોઈ ખરો. આતમ. ૨
 બળ હોયે બહુ અંગમાં, દેહ હોય રૂપાળો;
 અકવતી રાજા બને, માન આપે ભૂપાળો. આતમ. ૩
 મેળવી મોટી સિદ્ધિઓ, મૂર્ખ મડદાં ઊઠાડે;
 વરદાન આપે ભક્તોને, દ્વેષીને બહુ તાડે. આતમ. ૪
 સર્વે સમૃદ્ધિ માયા તણી, નાશ રૂપ પ્રમાણો;
 ચિદ્ધન આનંદ આતમા, એથી અગગો જાણો. આતમ. ૫

પદ ૭૧ મું.

(રાગ ઉપરનો)

એક પર્વત એવો રૂડો છે, જેમાં બહુ બન્યા બાગો;
 ખીટ્યાં વૃક્ષો બહુ જાતનાં, જાય કોઈથી ન ત્યાગો. એક. ૧

પુષ્પો બહુ બહુ રંગનાં, ફળ ઘણું છે તેમાં;
અવળા સવળા બહુ મારગો, દીસે જોતાં એમાં. એક. ૨

વાઘ વરૂને વળી વાંદરાં, ઘણું હાથીનાં ટોળાં;
અજગર મોટા આથડે, વળી સર્પો છે જોડાળા. એક. ૩

બાગ માંહી રાગ રાખીને, જે કોઇ રમવા જાશે;
રમતાં કદિ નહિ આવડે, તેથી દુઃખીઓ થાશે. એક. ૪

આત્મઃ પર્વતને આશરે, રહ્યો સંસાર સઘળોઃ
ચિદ્ધન રૂપને ઓળખી, પ્રભુ વિષે ભળો. એક. ૫

પદ ૭૨ મું.

(રાગ ઉપરના.)

સદ્ગુરુ શરણે જઈને, પ્રેમે કરને તું સેવા;
નિષ્કપટ ભાવ આણીને, સેવો સદ્ગુરુ દેવા. સદ્ગુરુ. ૧

ગુરુ જ્ઞાનબુદ્ધિ આપશે, જાશે સઘળા રોગો;
બાંધશે નહિ કદિ તુજને; આ જગતના ભોગો. સદ્ગુરુ. ૨

એ બુદ્ધિ જેણે મેળવી, થયા તે બહુ સુખિયા;
અજગા રહ્યા જેઓ એ થકી, થયા ભવેશ્વર દુઃખિયા. સદ્ગુરુ. ૩

જનકે દીધી શુકદેવને, વશિષ્ઠી દીધી રામે;
શુકે આપી પરીક્ષિતને, પમાડયા સત્ ધામે. સદ્ગુરુ. ૪

કરૂણા કરી શ્રી કૃષ્ણજીએ, એતો અર્જુનને આપી;
જ્ઞાન સમાધિ ચડાવીને, દીધા ચિદ્ધનમાં સ્થાપી. સદ્ગુરુ. ૫

૫૬ ૭૩ મું.

(રાગ પ્રભાત.)

જ્ઞાનીના રંગ અનેક જાણી, સમજે તો સારું;
 તેમનાં વિષે નિયમ શોધો, એ છે અંધારું. જ્ઞાનીના. ૧

કોઈ સમે તે જ્ઞાની થઈને, બતાવે મોક્ષ બારું;
 કોઈ સમે દેખાડે પોતામાં, અજ્ઞાન અંધારું. જ્ઞાનીના. ૨

પડી પ્રવાહમાં કોઈ વળતે, કામ કરે સારું;
 પ્રારબ્ધ યોગમાં આવી પડતાં, કરે છે નહારું. જ્ઞાનીના. ૩

કર્મ પ્રમાણે દેહની ક્રિયા, નથી હું ને મારું;
 ચિદ્ધનાનંદ સ્વરૂપ સમજે, સર્વ છે ન્યારું. જ્ઞાનીના. ૪

૫૬ ૭૪ મું.

(રાગ ઉપરગો.)

જ્ઞાની ભક્તનાં લક્ષણ સાથે, ક્રિયા તેની કેવી;
 કરે સમષ્ટિ વૃત્તિથી સદગી લાગે હસ્યા જેવી. જ્ઞાની. ૧

કોઈ સમે એ હસેને કંદે, રાગીના જેવું;
 વર્તનથી જાણે હોય વિરાગી, કર્મ કરે તેવું. જ્ઞાની. ૨

કોઈ સમે તે ગાવા લાગે નિઝ પ્રભુ સેવી;
 રડવા બેસે વિરહી બનીને, પ્રેમ વૃત્તિ એવી. જ્ઞાની. ૩

અલૌકિક ક્રિયા છે તેની, સમજાય ના તેવી;
 ચિદ્ધનાનંદ પ્રહસ્યરૂપની, અકલિત કલા એવી. જ્ઞાની. ૪

[૧૩૪]

પદ ૭૫ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

જ્ઞાની પુરૂષનાં વચન માને, તેથી સુખ થાશે;
અજ્ઞાન હશે જે અનેક જન્મનું, તે તો નાશી જાશે. જ્ઞાની. ૧
સંસારનો સંતપ્ત પાવક, એ થકી ઓલવાશે;
શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:, તારા અંતરમાં થાશે. જ્ઞાની. ૨
દુઃખદાઇ દુર્ગુણો તારા, દૂર તો પળાશે;
વિષમ વિપદ આવી પડતાં, ધીરજ ધરાશે. જ્ઞાની. ૩
અવિનાશી અજન્મા તારો, આતમ ઓળખાશે;
ચિદ્ધનનંદ સહજે થાતાં, સ્વરૂપ સમજાશે. જ્ઞાની. ૪

પદ ૭૬ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

જે જીવે સંતોને સેવ્યા, લાલ તણે લીધો;
અન્ય જીવોએ મનુષ્ય જન્મ, ગુમાવી દીધો. જે જીવે. ૧
સત્સંગ સેવ્યાથી જીવને, માર્ગ મળે શ્રીધો;
મેલ મૂકીને સદ્ગુરુ શરણે, જાતાં રસ પીધો. જે જીવે. ૨
સંતે મહાવાક્ય સંભળાવી, બ્રહ્મરૂપે દીધો;
અંધારા કૂવામાંથી તુને, બહાર ખેંચી લીધો. જે જીવે. ૩
બ્રહ્મા શકે નહિ લાગ્ય વખાણી, જન્મ સદલ દીધો;
ચિદ્ધનનંદ સ્વરૂપ પામી, લાવો પૂરો લીધો. જે જીવે. ૪

પદ ૭૭ મું.

(રાગ ગરબી.)

ભજેરે તમે ભાવે જગત્પિતા, સુણો રૂડાં ભાગવતને ગીતા;
તે જાણો તમે જગત્ જીત્યા, ભજેરે તમે ભાવે. ૧

નેહ નિરખો શ્રી હરિલીલા, સદાએ બની વિચારશીલા;
રહેશો નહિ આ વખતે ઢીલા, ભજેરે તમે ભાવે. ૨
ગયો અવસર પાછો નહિ આવે, કરો સાચી કમાઈ તો કાવે,
નહિ કાળ તમોને સતાવે, ભજેરે તમે ભાવે. ૩
કરો કમ્ભર બાંધીને તૈયારી, ઓળખી દ્યો શ્રી વ્રજવિહારી;
મનની આશ બધી મારી, ભજેરે તમે ભાવે. ૪
બાળગરના જેવી જગબાળ, દેખી તેને શું થાઓ રાળ;
રહો સ્વસ્વરૂપમાં બિરાળ, ભજેરે તમે ભાવે. ૫
સહુ સંસાર કલ્પના તમારી, રહી છે તે આશ્રયને ધારી;
એ ઊંડું બુઝોને વિચારી, ભજેરે તમે ભાવે. ૬
તમે શત્રુ તમારા છો જાતે, મિત્ર પણ તમારા છો પોતે;
વિષય સેવા; શ્રી હરિને ગાતે, ભજેરે તમે ભાવે. ૭
મન મંડપમાં ગુંચાયા છો ભારી, માટે તમે રાખો તેને વારી;
આશ્રય એક ચિદ્ધનનો ધારી, ભજેરે તમે ભાવે. ૮

પદ ૭૮ મું.

(રાગ ગરબી.)

રાખોને તમે ગુણ ક્ષમા રૂડો, કાઢીને તે ક્રોધ બહુ કૂડો;
સ્વભાવ ન રાખશો ભૂડો. રાખોને ૧
ક્ષમાનો છે મહિમા બહુ મોટો, જેને આગ્યો તેને શો તોટો;
નથી જગમાં કોઈ એનો જોટો. રાખોને ૨
ક્ષમા અંતરમાં જેના આવે, ગુણ બીજા તે ખેંચી લાવે;
લણે સર્વ જીવો જેવું વાવે. રાખોને ૩
જાની જન પણ ક્ષમા થકી શોભે, માટે મેળવવાને મન લોભે;
દ્વેષ મૂળ ત્યાં પામે છે શોભે. રાખોને ૪

ક્ષમા તપસી કેરું તપ જાણો, સહુ ભક્તિ તેથી પરમાણો;
સહુ જગત્ તેનાથી વશ આણો. રાખોને ૫

ક્ષમા વીર પુરૂષને વશ રાખે, તેની પાસે જગ કોઈ નવ દાખે;
કદુ વચન કદિ નવ લાખે. રાખોને ૬

ક્ષમા ધર્મ બીજ નક્કી જાણો, ક્ષમાથી વૃદ્ધિ તેની પરમાણો;
માટે અંતરમાં એને આણો. રાખોને ૭

ક્ષમા માંહે મન માફ રાખ્યું, તેથી પ્રભુ પાસે તે યાચ્યું;
ચિદ્ધન રૂપ વિના સર્વ કાચ્યું. રાખોને ૮

પદ ૭૯ મું.

(રાગ ઉપરનો)

પ્રહરૂપ તમે જોળી કાઢો, એની આડો સંસાર છે ગાઢો;
જ્ઞાન ખડગ વડે તેને વાઢો. પ્રહરૂપ ૧

સંસાર છે આ સ્વપ્ના સરખો, તેને માની સાચા શીદ હરખો;
તેનું અધિષ્ઠાન તમે નિરખો. પ્રહરૂપ ૨

રત્ની રચના સહુ જોયા જેવી, ભાસે છે સાચી હોય તેવી;
પણ નક્કી શશનાશૃંગ જેવી. પ્રહરૂપ ૩

જેના મનમાં એ વૃત્તિ થાશે, તેને મિથ્યા સઘળું સમજાશે;
પક્ષી કેમ તેમાં તે બંધાશે. પ્રહરૂપ ૪

પ્રહ્માનંદ સર્વ થકી મોટો, તેમાં નથી વૃદ્ધિ કે તોટો;
જોતાં એનો કોઈ નથી જોટો. પ્રહરૂપ ૫

જેના આનંદના એક લેશ થકી, સહુ વિશ્વ સુખી ભાસે છે નક્કી;
તેમાં નિષ્ઠા રાખો તમે તો પક્કી. પ્રહરૂપ ૬

હરિશુર તણી છે દયા જેને, મળે સાચો લાભ સદા તેને;
પ્રહરૂપ મળે સહજે જ્યેને. પ્રહરૂપ ૭

તેનું સુખ કહ્યામાં નવ આવે, મન વાણી અગોચર કહાયે;
ચિદ્ધન આનંદમાં સમાવે. પ્રહરૂપ ૮

પદ ૮૦ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

પ્રહજ્ઞાન તમે ઉત્તમ જાણો, ભાવ ધરી તેને મનમાં આણો;
જગદષ્ટિ તમે કદિ નવ તાણો. પ્રહજ્ઞાન ૧

કંઈ બીજું પવિત્ર નહિ એવું, જે જીવને શુદ્ધ કરે તેવું;
માટે ચત્ન કરી એને લેવું. પ્રહજ્ઞાન ૨

સર્વ ભૂતોને તો અભય દીજે, રૂપ પોતાનું જાણી લીજે;
નિજમનને તેમાં સ્થીર ધીજે. પ્રહજ્ઞાન ૩

એનું રૂપ સદાએ અવિનાશી, તે જાણી ટળે છે યમ કાંઝી;
એમાં બદરી, કેદારને કાશી. પ્રહજ્ઞાન ૪

એના વિનાનાં સાધન એવાં, વર વિનાની જાનના જેવાં;
તેથી મળશે નહિ સાચા મેવા. પ્રહજ્ઞાન ૫

સુખ દુઃખ સરખાં પરમાણો, નાશવંત એ ખેડને જાણો;
તેથી હર્ષ શોક મન ના આણો. પ્રહજ્ઞાન ૬

આત્મજ્ઞાન એથી ઓળખાશે, રાગદ્વેષ મૂળ ટળી જાશે;
ત્યારે સરવે સરખું સમજાશે. પ્રહજ્ઞાન ૭

એ વૃત્તિ જે કોઈ જન રાખે, પ્રહરૂપ પોતે વેદની શાખે;
ચિદ્ધન હું એવું તે ભાખે. પ્રહજ્ઞાન ૮

૫૬ ૮૧ મું.

(ઇશ્વર સ્તુતિ.)

- ઇશ્વર સુખજો આપરે હો નાથજી,
વિનંતી કરું છું બાપરે હો નાથજી. ૧
- છે આ ઘોર સંસારરે હો નાથજી,
આપ છો જગતના નાથરે હો નાથજી. ૨
- બિગારો આદી હાથરે હો નાથજી,
તેમાં તપું છું વારંવારરે હો નાથજી. ૩
- તમે પ્રભુજી દયાળરે હો નાથજી,
અકળાય અતિ આ બાળરે હો નાથજી. ૪
- મને સુખ કહિં નવં થાયરે હો નાથજી,
હુંબ સર્વત્ર દેખાયરે હો નાથજી. ૫
- મને ઘરમાં ભાસે બહુ હુંબરે હો નાથજી
નથી ત્યાગ વિષે કંઈ સુખરે હો નાથજી. ૬
- કરે ગૃહસ્થાશ્રમ જેહરે હો નાથજી,
બહુ શ્રમમાં પડે છે તેહરે હો નાથજી. ૭
- નારીની ઇચ્છા વળી થાયરે હો નાથજી,
જેથી ઘર રૂડું બંધાયરે હો નાથજી. ૮
- નારી માટે છે ધનનું કામરે હો નાથજી,
મન દોડે છે લેવાને દામરે હો નાથજી. ૯
- રાત દિવસ બહુ અથડાયરે હો નાથજી,
સુખે બેશી ભોજન ના થાયરે હો નાથજી. ૧૦
- એને ઊંઘ ન આવે જરાયરે હો નાથજી,
સ્વપ્નાં પણ ધનનાં થાયરે હો નાથજી. ૧૧

- ન વિચારે તે પુન્ય કે પાપરે હો નાથજી,
જેમ તેમ ઈચ્છે ધન આપરે હો નાથજી. ૧૨
- બગાડે બેઠ લોકનાં સુખરે હો નાથજી,
રહે ધર્મભારગથી વિમુખરે હો નાથજી. ૧૩
- કદિ નસીબમાં લખ્યું હોયરે હો નાથજી,
પામે છે ધનને જન કોઇરે હો નાથજી. ૧૪
- ધન નારી મળે તેને આવીરે હો નાથજી,
તોયે સુખમાં શકે નહિ ક્ષવીરે હો નાથજી. ૧૫
- વેઠે ચિન્તા નીચું કરી મુખરે હો નાથજી,
ગણું કેમ કરી એહ સુખરે હો નાથજી. ૧૬
- એમ ગૃહસ્થાશ્રમની માંદગરે હો નાથજી,
સુખ દેખાતું નથી કાંઇરે હો નાથજી. ૧૭
- મન માફે તે થકી મુંઝાયરે હો નાથજી,
કરો શ્રીહરિ હવે સહાયરે હો નાથજી. ૧૮
- સમજ્યા વિના ત્યાગ કરે જેહરે હો નાથજી,
નથી સુખીઆ દેખાતા તેહરે હો નાથજી. ૧૯
- નિત્ય શરીરનો નિરવાહરે હો નાથજી,
તેની અંતરમાં રહે આહરે હો નાથજી. ૨૦
- હોયે જડિત પ્રકૃતિ જેહરે હો નાથજી,
કદિ ટાળી ટળે નહિ તેહરે હો નાથજી. ૨૧
- જે સમે વસ્તુ જોઇએ જેહરે હો નાથજી,
તે સમે મળે નહિ તેહરે હો નાથજી. ૨૨
- આશા અંતર પરની થાયેરે હો નાથજી,
સિદ્ધિ માટે કરે છે ઉપાયરે હો નાથજી. ૨૩

- શુભ અશુભ કરે છે કર્મરે હો નાથજી,
તેથી ભૂલે છે પોતાનો ધર્મરે હો નાથજી. ૨૪
- એમ બગડે લોકો એના બેઠરે હો નાથજી,
એમાં સુખ કહો કહાં છેયરે હો નાથજી. ૨૫
- ગામઃમાંહે ભાસે પણ દુઃખરે હો નાથજી,
વનવસે કદિ નહોયે સુખરે હો નાથજી. ૨૬
- કદિ કરીએ લોકોનો સંગરે હો નાથજી,
તહાં થાય છે રંગમાં ભંગરે હો નાથજી. ૨૭
- સંગ છોડયો કદિ નવ જાયરે હો નાથજી,
છોડી દેતાં દુઃખ બહુ થાયરે હો નાથજી. ૨૮
- આજીવિકા એ લોકોની સાથરે હો નાથજી,
જોડી જગના આરંભેથી નાથરે હો નાથજી. ૨૯
- સંસારતાણી ક્રિયા માંડીરે હો નાથજી,
કશી દેખાય ના સુખછાયરે હો નાથજી. ૩૦
- એક આપની અલેદ ભક્તિરે હો નાથજી,
સાચા સુખની એછે શક્તિરે હો નાથજી. ૩૧
- અન્યનભક્તિ જ્ઞાનરૂપરે હો નાથજી,
તે તો સર્વ થકી છે અનૂપરે હો નાથજી. ૩૨
- ભક્તિ કરવા મરિછે જ્યારે મનરે હો નાથજી,
આવે માયિક તેમાં વિઘનરે હો નાથજી. ૩૩
- માયા તમારી બળવાનરે હો નાથજી,
મને સદ્ય બૂલાવે છે ભાનરે હો નાથજી, ૩૪
- મારા એકથી ન જીતાયરે હો નાથજી,
જીતવાનો જડે ન ઉપાય હો નાથજી. ૩૫

દયા દેવ તમારી જો થાયરે હો નાથજી,	
માયા સહજે દૂર પળાયરે હો નાથજી.	૩૬
એવું બાણી જોડીને હાથરે હો નાથજી,	
આવી શરણે પડ્યો જગતાતરે હો નાથજી.	૩૭
તજી સર્વાભિમાની ઉપાયરે હો નાથજી,	
હવે માણું તમારી સ્હાયરે હો નાથજી.	૩૮
જવા સેવકના સંતાપરે હો નાથજી,	
વારો આપની માયાને આપરે હો નાથજી.	૩૯
આવો દર્શન દેવમોરારરે હો નાથજી,	
જેથી બધ સમૂળ સંસારરે હો નાથજી.	૪૦
મુજો અરજી શ્રી ચિદ્ધનાનંદરે હો નાથજી,	
કહું મનમાં આણીને આનંદરે હો નાથજી.	૪૧
આયે અરજી કે આણી ઉદ્ધાસરે હો નાથજી,	
તેનો થાય સ્વરૂપમાં વાસરે હો નાથજી.	૪૨

૫૬ ૮૨ મું.

(સગ—ધન્ય જેણે જીએ હરિ ગુણ ગાયારે.)

હરિજન જોને મન વિચારી માયારે,	
પરથમ માયા બાણતું તારી કાચારે;	
પલકે પલકે પરિણામ તેનું થાયરે,	
તે કારણથી માયા તે કહેવાયરે.	૧
તેમાં હું ને મારું જો, મનાયરે,	
ત્યારે તેને બંધન રૂપ કહેવાયરે;	
મનુષ્ય દેહે જ્ઞાન હરિનું થાયરે,	
તેમાં કાયા સ્હાય રૂપ કહેવાયરે.	૨

માયા ને કંઈ દોશ દર્શાવે ન બાંધે,
હરિ ભજવાનું કામ તેનાથી થાયરે;
સત્સંગ કરીને લે તું મન વિચારરે,
તેથી તારો સફળ થાય અવતારરે.

૩

સર્વ દેહમાં માનવ દેહ છે સારરે,
પુણ્ય વિના તે મળે ન વારંવારરે;
એવું સમજી શુરવીર થઈ આવારરે;
ચિદ્ધન આનંદ હું છું કર ઉચ્ચારરે.

૪

પદ ૮૩ મું.

(રાગ ઉપરના.)

પ્રભુએ આપ્યો ધનીઓને અધિકારરે,
પાળો ધનથી જીવોને કરી પ્યારરે;
જો ભૂલ્યા તમે એહ તમારું કામરે,
પ્રભુઅપસંધી થાશે તમે તમામરે.

૧

કેમ સહેવાશે જળરા જમના મારરે,
માટે માનો સત્યવચન આ સારરે;
આવે અતિથિ તેને આપો માનરે,
મનમાં જાણો ઇશ્વરની સમાનરે.

૨

સદ્ગુરૂ સંતને તેડી લાવો ઘેરરે,
સેવા કરતાં થાશે લીલા લહેરરે;
ગરીબગરબાંની રાખો સંભાળરે,
મનથી સમજો પરમેશ્વરનાં બાળરે.

૩

જહ ચૈતનમાં વ્યાપક પ્રક્ષને જાણીરે,
સેવો સહુને ઊલટ અંતર આણીરે;
એમ કરવાથી રાજી થશે રઘુરાયરે,
અંતે જઈને ચિદ્ધનમાં તે સમાયરે. ૪

પદ ૮૪ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

તૃષ્ણા જેના અંતરમાં ઊભરાયરે,
જન્મ જન્મમાં દરિદ્રી તે જન થાયરે;
એવી અનાદિ ઇશ્વરની છે નીતિરે. ૧
જન્મે ત્યાં જેમાં છે તેની પ્રીતિરે.
રાગ દ્વેષથી સમરણ જેનું થાએરે,
નક્કી છેડેલે તેજ રૂપે જન્માયરે;
માટે ધનમાં ઓછી રાખો પ્રીતિરે, ૨
વાપરે તેને ચિત્ત વિચારી રીતિરે.
સાચો સ્વાર્થ તમે શક્યા ના જાણીરે,
માટે સુણો વેદ શાસ્ત્રની વાણીરે;
ખાવ પીઓને ધન ખરચાને હાથેરે,
સ્વાર્થ ખરે એ નક્કી આવે સાથેરે. ૩
જો ધનને કંઈ લેળું ઇરશે ભાઈરે,
સર્પ બનીને સાંચવશેજ સદાયરે;
માટે ધનને વાપરી જાણો સ્નેહેરે,
ચિદ્ધન રૂપમાં મળશે અંતર દેહેરે. ૪

પદ ૮૫ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

ધનવાનો તમે ધનના મોહને મૂકારે,
 આવ્યો આવો ઉત્તમદાવ ન ચૂકારે;
 નહિ તો છેવટ કરશે એજ ક્ષેતોરે,
 તે માટે તમે પરથમથી ચટ ચેતોરે. ૧
 અંતે છોડી જાવું પડશે ભાઈરે,
 ત્યારે તમને તેજ થશે દુઃખદાઈરે;
 કોઈ નિમિત્તે વિયોગ નક્કી થાશેરે,
 કંતો જઈશું આપણ કાં એ જાશેરે. ૨
 રહે વાસના તેની મનમાં જ્યારેરે,
 જનમ મરણ આવીને વળગે ત્યારેરે;
 તેથી તમને નડશે દુઃખની ઘાંટીરે,
 ધન તમારું સેવે અહિંની માટીરે. ૩
 સગાં સંબંધી સાથ ન આપે કોડીરે,
 પાપકૃપમાં શીઠ પટો છો દોડીરે;
 ધન દાનેથી ચિત્તશુદ્ધિ થાયરે,
 જ્ઞાન થતાં તો ચિદ્ધનને ઓળખાયરે. ૪

પદ ૮૬ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

ઉદારતાનાં શાં શાં કરે વખાણુરે,
 ચૈદ લોકની સંપત્તિની ખાણુરે;
 કલ્પવૃક્ષ આત્માને જાણો ભાઈરે,
 તેને આશ્રય રહે જો ચિત્ત સદાઈરે. ૧

ત્યારે સિદ્ધિ સંકલ્પોની થાએરે,
જેનું ધારે તેનું સદ્ય જણાયેરે;
ઉદારતા અંતરમાં જો દૃઢ આવેરે,
સર્વ પદારથ નક્કી તે જન પાવેરે. ૨

જે વસ્તુનું જ્યારે પડશે કામરે,
તેને સઘળી પૂરી પાડે રામરે;
ઉદારતા છે મુખતણી દેનારીરે,
માટે સેવા સ્નેહ નરને નારીરે. ૩

સમજણપૂર્વક ધનને જો વપરાએરે,
ઉદારતાનું લક્ષણ એજ ગણાયેરે;
તેથી મનની કૃપણતા સહુ બાએરે,
માયા ટળતાં ચિદ્ધન રૂપે થાએરે. ૪

પદ ૮૭ મું.

(રાગ—ઓધવણ સદેશો.)

દયા કરીને દેવે તારા ઉપરે,
આપ્યો સાચા સદ્ગુરુ કેરો સંગજો;
અધિકારી થઈ લેજો એને ઝોળખી,
તેથી લાગે હરિનો હૃદયે રંગજો. દયા. ૧

પુન્ય પ્રકટયું છે તારું પેલા જન્મનું,
સેવી લે તું આણી ઉર ઉમંગજો;
ગુરુ સેવા એ સાધન સહુમાં શ્રેષ્ઠ છે,
ખીન્ન સાધન કાચ તણું છે નંગજો. દયા. ૨

હરિ ન મળશે કર્મો કરવાથી ઘણાં,
તેમાં તો છે મોટી માથા ફૂટજો;
સકામ કર્મો સર્વે માઇક ધર્મ છે,
નિષ્કામી થઇ તેમાંથી તું છૂટજો. દયા. ૩

દયા કરીને ગુરુજી તુજને આપશે,
ઉત્તમ અનુભવ પ્રભાવિધા ઉપદેશજો;
સંશય તારા મનના છેદી નાખશે,
તેથી જાશે તારા પંચ કલેશજો. દયા. ૪

અહંતા તારી જડથી જાશે ઉખડી,
મમતા કેરાં છેદાશે સહુ મૂળજો;
તત્ત્વમસીની ટકોર તુજને વાગતાં,
ચિદ્ધન માંહે જીવ ભાવ થશે ફલજો. દયા. ૫

પદ ૮૮ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

સ્વરૂપ સુખને સુખથી કેમ કરી કહું,
જગમાં તેતો સદા ગણાય અનૂપજો;
પહોંચી શકે ના મનવાણી તેને કદિ,
સમજો સાને એવું સુખસ્વરૂપજો. સ્વરૂપ. ૧

અખંડ એ તો અદ્ભૂત આનંદરૂપ છે,
જેના આનંદ લેશે વિશ્વ આનંદજો;
કેમ કરીને કહે કેા એના સ્વાદને,
મનમાં સમજી લેશે પ્રધાનંદજો. સ્વરૂપ. ૨

મગ વિશ્લેષ જતાં સહુ મનથી વેગળા,
જ્ઞાનવડે કંઈ કરી આવરણ ભંગજો;
અખંડ આતમરૂપે એજ બની રહે,
પામે જન તે સેજ સુખ અભંગજો. સ્વરૂપ. ૩

જગ કમળવત્ રહે સદાએ જગત્માં,
અડે ન એને પુન્ય અને વળી પાપજો;
જગને સમજે નિજ અંતરમાં એટલું,
રજ્જુ માંને બ્રાન્તિ કલ્પિત સાપજો. સ્વરૂપ. ૪

શ્રીસદ્ગુરુ દયા કરે જે ઉપરે,
તેની પટ અંધારી થાએ નાશજો;
ચિદ્ધન રૂપે અવલોકે છે એ બધું,
તેને મન છે સઘળો બ્રહ્મવિલાસજો. સ્વરૂપ. ૫

પદ ૮૯ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

લક્ષ્ય સ્વરૂપે જોતાં દિસે એકલો,
સત્ ચિદ્ આનંદ પોતે અખંડ અપારજો.
તે કૈવલ્ય વિષે કંઈ કહેવાનું નથી,
કારણ તે છે મન વાણીથી પારજો. લક્ષ્ય. ૧

વાચ્ય અરથને લઈને વેદની વાણીએ,
બહુ પ્રકારે કીધો છે વિસ્તારજો;
एकोऽहं बहुस्यामिति શ્રુતિ વદે,
તેમાંથી તે પ્રકટયો છે સંસારજો. લક્ષ્ય. ૨

નિદ્રામાં સૂતેલો પોતે માનવી,
વિધ વિધ સૃષ્ટિ ઊભી કરે અપારજો;
કાર્ય અને કારણરૂપે તે થાય છે,
વિચારી જોતાં પોતે એક સુનારજો. લક્ષ્ય. ૩

એ દૃષ્ટાન્તને સદ્ગુરૂથી સમજી ગૃહે,
સેવા કરીને પામે પ્રેમ અપારજો;
શ્રવણ મનન નિર્દિવ્યાસનને તેતો કરે,
તેને મિથ્યા ભાસે છે સંસારજો. લક્ષ્ય. ૪

કોડહં એમ વિચારીને જન જે જુએ,
પામે તેતો પ્રપંચ કેરો પારજો;
અંતર ચક્ષુ સહજે જાતાં ઊઘડી;
જાની રહે તે શ્રીચિદ્ધન આકારજો. લક્ષ્ય. ૫

પદ ૯૦ મું.

(રાગ ઉપરના.)

શરીર શુદ્ધિ કરવાને તું શું મથે,
એ છે મળા ને મૂતતણે ભંડારજો.
રૂધિર, અસ્થિ, માંસ, મજ્જા ને મેદ છે,
નજરે જોતાં ભાસે સર્વ અસારજો. શરીર. ૧

ષટ્વિકારો વેદ કહે તુજ દેહના,
તેની અહંતા મમતા તું તો ટાલજો;
પુન્ય પાપનો તું જૂદો છે સાક્ષી,
શા માટે તું મનહું તારું આળજો. શરીર. ૨

દેહ પોતાને સમજીને દુઃખ ભોગવે,
 દ્વાન ઉપાડે જેમ શકટનો ભારજો;
 કરી પુરુષારથ પામતું તારા રૂપને,
 દ્રોકટ કાંકાં મારે શીઘ્ર ગમારજો. શરીર. ૩

શુદ્ધ સ્વરૂપ અશુદ્ધ કદિ થાયે નહિ,
 અશુદ્ધ દેહ કદિ ન હોયે શુદ્ધજો;
 મારે મિથ્યા એ ભ્રમણાને મૂકીને,
 જાણીલે તું આત્મા શુદ્ધને બુદ્ધજો; શરીર ૪

ભ્રમણા સમજી છોડીદે તું વેગળી,
 દુઃખી છતાં ભૂલીને શું ભટકાયજો;
 ચિદ્ધનમાં થોડીદે તારા ચિત્તને,
 સદગુરૂની સાચી તુજને સહાયજો. શરીર. ૫

પદ ૯૧ મું.

(રાગ—યાળને મળતો.)

પ્રભુજી વારે આવોરે અંતરયામી,
 સંતોને સાથે લાવોરે જગના સ્વામી.
 મને માયા પીડે ભારીરે અંતરયામી,
 પ્રભુબાંધ ગૂહોને મારીરે જગના સ્વામી. ૧

અપરાધ ઘણા છે મારારે અંતરયામી,
 નથી ગાયા ગુણ તમારારે જગના સ્વામી.
 શું અભિમાનમાં અંધોરે અંતરયામી,
 રજની દિન કૃત્તુધંધોરે જગના સ્વામી. ૨

ઘન દારા માન્યાં મારાંરે અંતરયામી,
નથી જાણ્યાં મેંતો તમારાંરે જગના સ્વામી.
કરું રાખી ભરેંસે ઘાતોરે અંતરયામી,
સમજાવી મીડી વાતોરે જગના સ્વામી. ૩

કરું કુથલી નિત્ય નઠારીરે અંતરયામી,
નથી રહેતી બીક તમારીરે જગના સ્વામી.
જેશેા જો પાપ વિચારીરે અંતરયામી,
નથી ઊગરવાની બારીરે જગના સ્વામી. ૪

માટે લઉંછું માપી માગીરે અંતરયામી,
પ્રભુ પાય તમારે લાગીરે જગના સ્વામી.
ટળે મલીન સ્વભાવ આ મારોરે, અંતરયામી,
કરી દયા આ દીનને તારોરે જગના સ્વામી. ૫

માયા જાએ સહુ નાશીરે અંતરયામી,
રહો અંતર આપ પ્રકાશીરે જગના સ્વામી.
તેથી ઉરમાં થાય અજવાળુંરે અંતરયામી,
પછી ચિંદુધન સધળે ભાળુંરે જગના સ્વામી. ૬

૫૬ દર મું.

(રાગ ઉપરનો.)

આવ્યું સંકટ વહેલા ધાજેરે, સાચાના સંગી.
હો ભૂખ્યા તો વળતી બાજેરે પ્રભુજી બહુરંગી.
ભક્તોના જગમાં વેરીરે સાચાના સંગી,
ચામગથી લે છે ઘેરીરે પ્રભુજી બહુરંગી. ૧

ન વિષય મહિ જઈ માલેરે સાચાના સંગી,
નયનો નારીને લાજેરે પ્રભુજી બહુરંગી.

કલેશ કારમો ક્રોધ કરાવે રે સાચાના સંગે,
લોભ ઘણું ભટકાવે રે પ્રભુજી બહુરંગી. ૨

મને મોહ તો દીન બનાવેરે સાચાના સંગી,
મદ વધી અભિમાન ધરાવેરે, પ્રભુજી બહુરંગી.

મત્સર મુજને બહુ બાળેરે સાચાના સંગી,
મુખીને જોઈ ઊર ઊકાળેરે પ્રભુજી બહુરંગી ૩

નેત્ર દૂપમાં મોહધરાવે સાચાના સંગી,
જીહવા ખટરસ ખવરાવેરે પ્રભુજી બહુરંગી.

ત્વચા સ્પર્શ માટે તાણેરે સાચાના સંગી,
ગંધ લેવા જોઈએ ધ્રાણેરે પ્રભુજી બહુરંગી. ૪

શબ્દોને શ્રવણે ચાહેરે સાચાના સંગી,
મન મળે છે તેની માંહેરે પ્રભુજી બહુરંગી.

બુદ્ધિ પણ એથી બગડીરે સાચાના સંગી,
અભિમાને નાખ્યો રગડીરે પ્રભુજી બહુરંગી. ૫

સંસાર છે દૂપ અંધારોરે સાચાના સંગી,
પડ્યો તેમાં હું નાથ બિચારોરે પ્રભુજી બહુરંગી.

મને શરણું ચિદ્ધન આપોરે સાચાના સંગી,
કરી પોતાનો સ્થિર સ્થાપોરે પ્રભુજી બહુરંગી. ૬

૫૬ ૯૩ મું.

(રાગ—વિકૃતવર વ્હારે ચડ્નેરે.)

- આ જંગથી હું કંટાળ્યોરે સાધુના સાથી,
આનંદ મેં ક્યાંઈ ન ભાળ્યોરે સાધુના સાથી.
પ્રભુજી મારા જન્મ મરણનાં દુઃખ ભારે,
ઉપાડ્યાં માથે મારેરે. સાધુ૦ ૧
- પ્રભુજી મારા ભૂખને તરસ વેડી ભારી,
હયો હવે હરિ જિગારીરે. સાધુ૦ ૨
- પ્રભુજી મારા પીડાયો અનેક રોગે,
ઘર ઘાટ્યું ભવના લોગેરે. સાધુ૦ ૩
- પ્રભુજી મારા શેકાયો જઠરાની ઝાળે,
ત્યાંથી છૂટ્યો બહુ કાળેરે. સાધુ૦ ૪
- પ્રભુજી મારા મેઘના બિંદુ ગણાએ,
મારા જન્મ ગણ્યા નવ જાએરે. સાધુ૦ ૫
- પ્રભુજી મારા દુઃખના ડુંગર શીર મારે,
વર્ણવું શું વારે વારેરે. સાધુ૦ ૬
- પ્રભુજી મારા સઘળી વાતો એ તમે જાણો,
હવે અંત દુઃખનો આણોરે. સાધુ૦ ૭
- પ્રભુજી મારા દેખું ના એકે આરો,
આ બેડો ડુબે મારોરે. સાધુ૦ ૮
- પ્રભુજી મારા આશરો એક તમારો,
હવે ચિદ્ધન મુજને તારોરે. સાધુ૦ ૯

હરજન મુજને દુઃખ આપરે, દયાળુ દેવા;	
વૃત્તિ ભજનની તે ઉત્થાપેરે.	૨૬૬.
પ્રભુજી મારા સત્સંગમાં આડે આવે;	
તેથી મુજને નવ ક્ષયેરે.	દયાળુ ૧
પ્રભુજી મારા નિંદા કરે છે તે ભારી;	
નથી બોલતું કાંઈ વિચારીરે.	દયાળુ ૨
પ્રભુજી મારા ગણે છે મુજને ગાંડો;	
ભાંડે છે ભૂંડું ભાંડોરે.	દયાળુ ૩
પ્રભુજી મારા દુષ્ટ ગણીને મુજને મારે;	
એમ કરતાં કાંઈ ન વારેરે.	દયાળુ ૪
પ્રભુજી મારા જથ્થો છે એનો ભારે;	
માટે ચઢજો મારી વારેરે.	દયાળુ ૫
પ્રભુજી મારા હું છું શરણે તમારે;	
તે સંકટ મુજ વિદારેરે.	દયાળુ ૬
પ્રભુજી મારા સદ્બુદ્ધિ એને આપો;	
કલ્મષ સઘળાંને કાપોરે.	દયાળુ ૭
પ્રભુજી મારા આપોને ભક્તિ તમારી;	
જાઉં ચરણ કમળ ખલિહારીરે.	દયાળુ ૮
પ્રભુજી મારા અહંતા મમતાને સહુ મેલે,	
પછી ચિદ્ધન આનંદ રેલેરે.	દયાળુ ૯

પદ ૯૫ સું.

(રાગ—ધોળ, જેની સુરતા લાગી છે.)

શ્રદ્ધા ખેડી છે તેની વૃત્તિ ઠરી છે,
જેની શ્રદ્ધા ખેડી છે.

ટેક.

સૂર્ય વિનારે જેમ કમળ ના ફૂલે,
સંત વિનાનાં મારાં હૃદય ન ખુલે.

જેનીં ૧

ચક્રોર શશીવિના અન્યન પેખે,
સંતવિના મારી દૃષ્ટિ ન દેખે.

જેનીં ૨

ચાત્રકની તૃષા મેઘથી ન જાએ,
સંત વચને ચિત્ત શીતળ થાએ.

જેનીં ૩

જલ વિયોગે જેમ માછલી તલખે,
સંત વિના તેમ મનડું વલખે.

જેનીં ૪

ગોપીએ! સહુ જેમ પ્રેમે બંધાણી,
સંત સંગાથે તેમ વૃત્તિ સંધાણી.

જેનીં ૫

શ્રોત્રીય પ્રક્ષનિષ્ઠ સંતને જાણે,
ભાવ ધરીને તેની સંગરે માણે.

જેનીં ૬

એવા ગુરુજને શરણેરે જઈએ,
જીવ મટીને ત્યાંતો શિવજ થઈએ.

જેનીં ૭

જ્ઞાન આપીને તે સ્વરૂપ બતાવે,
અહંતા કાપીને પછી કર્મ પતાવે.

જેનીં ૮

ગુરુ પ્રતાપે ગમ એવીરે પડતાં,
ચિદ્ધનાનંદે જઈને અડતાં.

જેનીં ૯

૫૯ ૯૬ મું.

(રાગ—પડવે પિંડ છે કાચોરે.)

પડવે પ્રભુ છે પાસેરે તેને તમે જાણો,	
જગ વ્યવહારનો નાતોરે તમે ઓછો તાણો.	૧
બીજે બાળી મૂકોરે વાસના સહુ મેલી,	
મનુષ્ય દેહ મળી છેરે છેલામાં છેલી.	૨
ત્રીજે ત્રણે લોકોરે નથી ફરી મળવાની,	
તેને ઓળખી લેજોરે બેડી તરવાની.	૩
ચોથે સાધનને સાધીરે સંત સાથે લેજો,	
આચા તેજ બલાસીરે તેને તનમન દેજો.	૪
પાંચમે પાર ઉતારેરે સહજે ગુરૂદેવા,	
સહુ સાધનને છોડીરે કરીએ નિત્ય સેવા.	૫
છઠે સેવા કરતાંરે સુકૃત બહુ વાધે,	
પ્રશ્ન પછીથી કરતાંરે જ્ઞાન ધન લાધે,	૬
સાતમે શુદ્ધ હૃદયમાંરે પ્રકટે અજવાળું.	
તેથી સેજે જાયરે તિમિર જે કાળું.	૭
આઠમે અષ્ટ સિદ્ધિનોરે આશ્રય નવ લઈએ,	
નેહ નિધિમાં લાગેરે તેને ત્યાગી દહએ.	૮
નોમે સાક્ષી ન્યારોરે જાણોને પ્રેમે,	
દેહ બુદ્ધિને ટાળોરે શ્રતિના નેમે.	૯
દશમે એવી દશાનેરે સહુ સ્નેહે જાણો,	
છે જગત શ્રીહરિ સ્વરૂપેરે એવો નિશ્ચય આણો.	૧૦
એકાદશીએ દેખોરે એકજ અવિનાશી,	
નિર્ગુણ, નિરાકારજરે જગથી ઉદાસી.	૧૧

આરશે બાહર લીતરરે તમે પ્રભુ પ્રમાણો,	
રૂપ જાણી પોતાનુંરે રાગદ્વેષ ન આણો.	૧૨
તેરશે ત્રિકમ સાથેરે જેને લાગી તાળી,	
કર્મો સકળ જનમનાંરે તેણે નાખ્યાં બાળી.	૧૩
ઐદરશે સચરાચરમાં તે રહ્યો વ્યાપી,	
તે પ્રભુજીને પામી બંધન નાંખો કાપી.	૧૪
પુનમે પ્રારબ્ધ વેગેરે રહે શરીર બાકી,	
ચિદ્ધને વૃત્તિ શમશેરે આકરડી થાકી.	૧૫

પદ ૯૭ મું.

(રાગ—ધોળ.)

જાણી જાણી જાણીરે ગુરૂગમ ગતી મેં જાણી.	ટેક.
પાર પામ્યા તને પીછાણીરે.	ગુરૂ.
અનંત ભુવનનો એક છે કરતા,	
તેને શોધવા ચાડ્યો પ્રેમ આણીરે.	ગુરૂં ૧
મડા પિંગલાને બંધ કરીને,	
વ્રાત્ત સુપુમણ સાથ સધાણીરે.	ગુરૂં ૨
દ્વાર ખોલીને માંહે પ્રવેશ કીધો,	
ત્યારે દેવમાં બુદ્ધિ જોડાણીરે.	ગુરૂં ૩
ષટ્ દેવોનાં મેં તો દર્શન કીધાં,	
જ્યોતિ આગળ જતાં જણાણીરે.	ગુરૂં ૪
રૂપ તો એનું અનુપમ કહીએ,	
મન વાણી જ્યાં ખોવાણીરે.	ગુરૂં ૫
ચિદ્ધન જોતાં ચિત્ત સમાયું,	
સુરતા સ્વરૂપમાં સમાણીરે.	ગુરૂં ૬

પદ ૯૮ મું.

(રાગ—તમે નિર્વાણી નંદકુમારે.)

સુખ નથી સંસારની માંહરે, અજ્ઞાની;
તેને લેવાને શીદ જાયરે અજ્ઞાની.

સાખી.

જળ માનીને ઝાંઝવા, મૃગ તે પીવા જાય;
જળ નહિ તે આલાસ છે, તૃષા ક્યાંથી તેની ઓલવાયરે—અ૦ ૧
તેં સુખ લેવા કારણે, ઉદ્યમ કર્યા અપાર;
તોપણ સુખ નવ દેખીયું, કરી જોને તું મન વિચારરે—અ૦ ૨
જે જે વસ્તુ જોઈને, સુખ માને મન માંહ;
તે તે વસ્તુને વિષે, પરિણામે દુઃખ તને થાયરે—અ૦ ૩
તોપણ સુખ સમજી રહ્યો, વડું વિષયોની માંહ;
ઝીગો જેમ વિષા વિશે, સુખમાનીને રાજી થાય રે—અ૦ ૪
માટ સત્સંગત કરી, કરી લે શાસ્ત્ર વિચાર;
ત્યારે સમજશે તુને, સુખ વિષયોનું અસારરે—અ૦ ૫
અનિત્ય સમજી એહને, કર તેનો તું ત્યાગ;
અનન્ય ભાવ અંતર ભરી, હરિ ગુરૂ.વિષે કર રાગરે—અ૦ ૬
વૃત્તિ બહિરસુખ તૂટતાં, થાયે અંતર સુખ;
વિલાસ જાતાં વાસના, પછી પામે ચિદ્ધન સુખરે—અ૦ ૭

પદ ૯૯ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

કર નિશ્ચય મનથી એવોરે. અધિકારી.
હરિ આંખે ખેંચાઈને તેવોરે. અધિકારી. ટેક.

સાખી.

પાતવૃત્તા પત્નીતણે, પ્રેમ પતિને પાયઃ
 પતિ વિયોગે તેહને, સુખરૂપ ન ઠાંધ જણાયરે. અધિકારી. ૧.
 ખાન પાન શૃંગારને, ગાન તાનને સેજ;
 મહેલ ઝરખાં માળીઆં, તેને ભાસે છે નિસ્તેજરે. અધિકારી. ૨
 તેનું મન જ્યમ પતિ વિષે, બન્યું છે તદ્ આકાર;
 તેવું ચિત્ત તું તાહરું, હરિ વિષે કર એક તારરે. અધિકારી. ૩
 સાગરમાંની છીપનો, પ્રેમ ણિંદુની સંગ;
 સ્વાન્તિના ણિંદુ વિના, તેનું ઉઘડેના સુખ્ય અંગરે. અધિકારી. ૪
 સદાય જળ માંહે વસે, ગૃહે ન ણિંદુ એક;
 પ્રાણ ઉપર આવી પડે, પણ તજે ન પોતે ટેકરે, અધિકારી. ૫
 નીતિ હરિની એજ છે, કરે ટેકીને સહાય;
 તેની તરશ મટાડવા, વરસાદ તુરત ત્યાં થાયરે. અધિકારી. ૬
 માટે નિશ્ચય રાખીને, ભજ ભાવે અવિનાશ;
 ચિદ્ધન માંહે સમીજતાં, તારી ઊડી જશે સહુ આશરે. અધિકારી. ૭

પૃ ૧૦૦ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

માયા તજવાની મહેનત મેલરે. મૂઠ પ્રાણી.

એતો તજવાની નથી સહેલરે. મૂઠપ્રાણી.

ટેક.

સાખી.

ઘટ માટીથી નિપજ્યો, માટી તેની માંદા.

તેને જૂદાં કરવા મથે, તેનું ડહાપણ કેવું જણાયરે. મૂઠ. ૧

માયાના ત્રણ ગુણથી, થયો સર્વ સંસાર;

દેહરૂપે તું તેજ છે, ત્યાગી શકીશ નહિ નિરધારરે. મૂઠ. ૨

જાતે ક્રિયા જે નવ બને, તેને કરવા જાય;
 મિથ્યા મહેનત તે કરી, પછી પાછળથી પસ્તાયેરે. મૂઢ. ૩
 અનન્ત પ્રહ્માંડ ઊભાં કરે, એક પલકમાં એજ;
 ભાન ભૂલાવીં સર્વને, અથડાવે છે જગમાં તેજરે. મૂઢ. ૪
 જીવરૂપે તું જીતવા, જાય એ તારો વાંક;
 જીતી શકે નહિ એકલો, તું જાતે છે બાપુ ચાંકરે. મૂઢ. ૫
 લે ઈશ્વરનો આશરો, એ એને આધીન;
 ભાર ફેંકી દે શીરનો, તેમાં થઈજી તું તદલીનરે. મૂઢ. ૬
 ઈશ્વરને શરણે જતાં, સહજે અગગી થાય;
 દુઃખને તે દેખે નહિ, એતો ચિદ્ધનાનંદમાં નડાયરે. મૂઢ. ૭

પદ ૧૦૧ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

શરણ લેવાને યોગ્ય સાકારરે;	શ્રીગુરુજી.
ઈશ્વર પાતે છે જગદાધારરે.	શ્રીગુરુજી. ટેક.

સાખી

તમને મૂકી જીવજે, બીજો શોધે ઇશ;
 તે પામર ભટકે ઘણું, પણ દેખેના જગદીશરે. શ્રીગુરુજી. ૧
 પ્રહ્લ્લવેતા પ્રહ્લ્લરૂપ છે, વહે છે એવું વેદ;
 સમજે શાણા કોઈએ, મૂઢ જાણે ન તેનો ભેદરે. શ્રીગુરુજી. ૨
 ગીતામાં શ્રી કૃષ્ણજી, અર્જુન પાસે ગાય;
 જ્ઞાનીમારો આતમાં, તેમાં ભેદ નથી જરાયરે. શ્રીગુરુજી. ૩

ગુરુ ગોવિન્દરૂપ છે, કહે સર્વ કોઈ સંત;
 એ પ્રમાણથી માન્યું મેં, ગુરુ ઇશ્વર છે નિઃશંકરે. શ્રીગુરુ. ૪
 હવે ત્યજીને આપને, ભટકુંના ભવદ્રૂપ;
 ગણી પોતાનો હે પ્રભુ, આપો શરણુ તમારું અનૂપરે. શ્રીગુરુ. ૫
 અન્ય સાધન સહુ પાંગળાં, સદ્ગુરુસેવા પાસ;
 અનન્ય પુણ્ય ઉદય થતાં, સેવે ગુરુજીને થઈ દાસરે. શ્રીગુરુ. ૬
 સાચા ગુરુના દાસને, ઉભય લોક આનંદ;
 માણે છે સહુ વિશ્વમાં, તે તો ચિદ્ધન પરમાનંદરે. શ્રીગુરુ. ૭

પદ ૧૦૨ સું.

(રાગ—વૃન્દાવન મોરલી વાગે છે.)

બેટો છે રે બેટો છે,	
તરવાનો મનુષ્ય દેહ બેટો છે.	
પ્રભુ ભજાયતો છેટો છે.	તરવાનો. ૧
પરમ ધામમાં જાવું હોયતો,	
જાવાનો એ કેટો છે.	તરવાનો. ૨
પ્રેમે કરીને કોઈ ભજે પ્રભુજી,	
તેનો આ દેહ નિવેટો છે.	તરવાનો. ૩
સંત ખલાસી પાર ઉતારે,	
જેણે કરેલો હેટો છે.	તરવાનો. ૪
ચડ્યા પછી ના પડે ઊતરવું.	
એવા પ્રભુ ધામ મેટો છે.	તરવાનો. ૫
આશા નહીં જ્યાંથી શકે ન તાણી,	
ચિદ્ધન એવો ભેટો છે.	તરવાનો. ૬

[૧૬૧]

પદ ૧૦૩ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

જાગે છે રે જાગે છે સદ્ગુરના શબ્દે જાગે છે. ટેક.
અધિકારીને શબ્દ બાણ વાગે છે. સદ્ગુર. ૧
શ્રીસદ્ગુરને શરણે જાતાં, પાપો સઘળાં ભાગે છે. સદ્ગુર. ૨
સર્વે તીરથ શ્રીસદ્ગુર શરણે, ત્યાં મન મારે લાગે છે. સદ્ગુર
આચારાવથી સેવા કરીને, જ્ઞાન અધિકારી માગે છે. સદ્ગુર. ૪
ગુર શબ્દોનો વિચાર કરતાં, અજ્ઞાન નિદ્રા ભાગે છે. સદ્ગુર. ૫
ગુર પ્રતાપે હૃદય ઉઘડતાં, ચિદ્ધન જ્યોતિ જાગે છે. સદ્ગુર. ૬

પદ ૧૦૪ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

જાણે છે રે જાણે છે સત્સંગનો મહિમા જે જાણે છે. ટેક.
મહાસુખ તે તો માણે છે. સત્સંગનો. ૧
જે જે વસ્તુઓ દુર્લભ સંસારમાં, તે તે સહજે આણે છે. સં ૨
સત્સંગનો છે લાલજ મોટો, કરવાનો આ ટાણે છે. સં ૩
બ્રહ્મા, વિશ્વ, શિવ સનકાદિ, શેષને શારદા વખાણે છે. સં ૪
સત્સંગ સેવ્યો હોય છે જેણે, સત્યનો પક્ષ એ તાણે છે. સં ૫
સત્સંગમાં જેણે સર્વ સમર્પ્યું, તે ચિદ્ધન આનંદ માણે છે. સં ૬

પદ ૧૦૫ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

ઘાટી છે રે ઘાટી છે કર્મોની ગતિ બહુ ઘાટી છે. ટેક.
સમજ્યામાં અટપટી આંટી છે. કર્મોની ગતિ. ૧
પાપને પુન્યને પુન્યને પાપ કહે, તેની જીલડી રાંટી છે. કર્મોની. ૨

માટે વિચારીને જોલવી વાણી,

વણ સમજ્યો કહે તે ખાટી છે. કર્મોની. ૩
કર્મ ગતિનો મર્મજે જાણે, મોક્ષે જનારોએ માટી છે. કર્મોની. ૪
ગુરૂએ જેને ગતિ બતાવી, અવિદ્યા એણે દાટી છે. કર્મોની. ૫
બચાવનારી તેની સમજો, ચિદ્ધન મજબુત ટાટી છે. કર્મોની. ૭

પદ ૧૦૬ મું.

(રાગ ધ્રુવ)

માયા પતિ મહાદેવ મારી વારે ચઢો—ટેક.

વારે ચઢોરે શિવ વારે ચઢો માયા પતિ—

સાખી.

ભયકારક ભવનિધિ મહિં, ડૂળું વારંવાર;

ત્રિભુવનપતિ તારો મુજને, તમેજ છો આધાર. માયા. ૧

અપરાધો મારા નવ જોશો, હે શિવ દીન દયાળ;

કાલો ઘેલો તોપણ હુંતો, નાથ તમારો બાળ. માયા. ૨

કામી કોધી લોભી ને વળી, છું માયાનો દાસ;

અતિ અથડાયો હે અવિનાશી, તોડી નાખો પાસ. માયા. ૩

આપવિના અંતર મારામાં, નથી કોઈની આશ;

ભવ ભટકણ છોડાવી લોળા, રાખો તમારી પાસ. માયા. ૪

અલેદ લક્ષિત આપો ઇશ્વર, અન્ય ન મંચું કાંઈ;

સદા રહું હું તમ સંગાથે, જેમ દેહને છાય. માયા. ૫

કૂડી કલ્પના છોડી મારું, મન થઈ જાએ ચૂપ;

અખંડ એવી લાગે સમાધિ, વૃત્તિ ચિદ્ધનરૂપ. માયા. ૬

૫૯ ૧૦૭ મું.

(રાગ. માયા તજવાને શીદ.)

વારે ચઢતાં આવડી શી વારરે ત્રિપુરારી

મને મુંઝવણ થાય અપારરે ત્રિપુરારી.

ટેક.

સાખી.

કોઈને સુખ છે નારમાં, કોઈને ધનથી સુખ

કોઈએ માન્યું પુત્રમાં, મને ત્યાં તો ભાસે છે દુઃખરે. ત્રિ. ૧

કોઈ માને છે માનમાં, લાજમાં માને કોઈ;

ડહાપણમાં માની ફરે, તેથી સુખમને નવ હોયરે. ત્રિપુ. ૨

ખળથી સમજે સુખકો, કોઈ રૂપની માંહ;

કોઈએ ગણ્યું શૃંગારમાં, મને સુખ તહાં નવ થાયરે. ત્રિપુ. ૩

ખટ રસમાં સુખકો ગણે, કઈ ઉદ્યમથી વીર;

રૂડાં વાહન દેખીને, કોઈ સમજે છે સુખ અધીરરે. ત્રિપુ. ૪

ગાયનમાં કોઈ મસ્ત છે, કોઈ ગંધની માંહ;

નાટક ચેટકમાં કઈ સુખી, તેથી સુખમને નવ થાયરે. ત્રિપુ. ૫

માયિક સુખને આશરે, જીવે છે જગ જીવ;

મિથ્યા ભાસે મુજને, તેથી કેમ કરી જીવું શિવરે. ત્રિપુ. ૬

આનંદથી અગગો પડી, જીવથી નવ જીવાય;

માટે આનંદ રૂપ આપીને, મને જીવાડો જગરાયરે. ત્રિપુ. ૭

આનંદરૂપ પ્રભુ આપ છે, વદતા એવું વેદ;

દર્શન આપો શ્રી હરિ, મારા પ્રાણનો થાશે છેદરે. ત્રિપુ. ૮

અપરાધ સામું જોશે નહિ, દયો મારી સંભાળ;

વૃષભવાહનપર ચઢી, આવો શંભુજીતકાળરે. ત્રિપુ. ૯

દેવ તમારાં દર્શ વિણ, ઉભય લોકથી બ્રહ્મ,
પોતાનો ગણી પાળવા, મને દર્શન આપો ઈષ્ટરે. ત્રિપુ. ૧૦
નીરખી તમને નાથજી, કીટ બ્રમરની પેર;
તમે રૂપે થઈને રહું, આવે ચિદ્ધન આનંદ દહેરરે. ત્રિપુ. ૧૧.

પદ ૧૦૮ મું.

(રાગ પ્રભાત—આપજ પાપમેં કવણુ.)

જન્મ જન્મે કર્યા પાપ તારાં કહ્યાં,
જીવજો આ સમે આંહી આવી;
આંખો છતાં આંધળો તેણે તુજને કર્યો,
ભવ મહિં ભૂંડી રીતે ભમાવી. જન્મ ૧
આપદાદા તારા સર્વ ચાલ્યા ગયા,
નજર તારી વડે તેંજ જોયા;
મૃત્યુનો તોય ભય તુને નથી લાગતો,
દિવસ તારા સહુ વૃથા ખોયા. જન્મ ૨
ચેતને ચિત્તથી કહું તને મૂરખા,
સદગુરૂ શરણમાં જઈ રહેને;
આંટી અંતર થકી મૂકી અગગી નક્કી,
સાચું જઈ તેમને તું કહેને. જન્મ ૩
સદગુરૂ વૈદ્યને સત્ય કરી માનજે,
જન્મને મરણનો રોગ ટાળે;
દુઃખ તો દૂર પળે, સુખમાં જઈ ભળે,
ચિદ્ધનનાંદ તું એક ભાળે. જન્મ ૪

૫૯ ૧૦૯ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

ત્રિવિધિના તાપમાં શીદને બળી રહ્યો, ઉગાય સાચો હવે હાથ આવ્યો;
 તારું ધાર્યું થશે આ સમે સહજમાં ભાવના દૃઢ જો દિલ લાવ્યો. ત્રિ. ૧
 ભાવના બ્રહ્મની બ્રહ્મરૂપે કરે, ગાય છે એમ શ્રી વેદવાણી;
 ઈન્દ્રકે વિષયું તું ભાવથી થઈ શકે, ભુક્તિથી વાત લે જીવ જાણી. ત્રિ. ૨
 ભાવના જે કરી જીવ જાશે મરી, તેજ રૂપે પછી તેજ થાએ;
 જો ગીના જ્ઞાનમાં ધારીને તું અટ્યા,

કૌન્તેય (ની) પાસ શ્રીકૃષ્ણ ગાએ. ત્રિ. ૩

ચત્તન જેવો કરી ભાવના કેળવે; મેળવે કૃષ્ણ તેવુંજ પ્રાણી;
 તેથી તારી મતિની ગતિ ફેરવી, ચિદ્ધનનાનંદની લે એધાણી, ત્રિ. ૪

૫૯ ૧૧૦ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

પ્રભાતમાં જીડીને સમરીએ શિવને, શિવ છે નિત્ય કહ્યાણુ દાતા;
 જીવરૂપે ટળી શિવરૂપે બને, ગુણ આનંદથી જેહ ગાતા. પ્ર. ૧
 ચિત્તની સ્થિરતા હોય છે તે સમે, લક્ષમાં તુરત તે જઈને જામે;
 માનસિક ધ્યાન આ કાળમાં જો કરે, પ્રેમથી જઈ પ્રભુપદ વિરામે. પ્ર. ૨
 લય, વિક્ષેપને વિદ્ય કષાય છે, કરી ઉપાયો તેને દૂર કરવું;
 પ્રસન્નતા દિલની દેખીને તે પછી, સગુણ શ્રીશિવનું ધ્યાન ધરવું. પ્ર. ૩
 અંતમાં ધ્યેય આકાર જાતે બની, ધ્યાન કરું છું એ ભાવ ભૂલો;
 શાન્ત સઘળું થતાં જીવ ભાવજ જતાં, ચિદ્ધનનાનંદ દેખાય ખુલો. પ્ર. ૪

[૧૬૬]

પદ ૧૧૧ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

પ્રભ શિખર પરે જીવ જાની અઢયો,

સર્વ નીચે રહ્યું જગત બૂલી;

ત્યાંથી જોતાં અચંબો પધી ઉપજ્યો,

ભટકતા જીવ નિજરૂપ ભૂલી.

પ્રભ૦ ૧

જન્મ દર્પણ મહીં મુખ કો જઈ જુએ,

જાની રહ્યો તેમ પોતે નિહાળી;

મુખીઆ સર્વ પણ દુઃખમાં ડબતા,

વિષમ એ વિષયમાં બાંધી તાળી.

પ્રભ૦ ૨

કોઈ નર નારમાં, કો પરિવારમાં,

કોઈ ઘન માંહી જાએ તણાતો;

કો અભિમમાનમાં કોઈ જગ જ્ઞાનમાં,

સ્થિર કોઈ નથી ત્યાં જણાતો.

પ્રભ૦ ૩

કોઈ એક જીવની દૃષ્ટિ ઉંચે જતાં,

જાની બોલે દયા દિલધારી;

સત્ય ચિદ્ધન છે જાણી લે જીવણ,

જગત મિથ્યા હવે દે વિસારી.

પ્રભ૦ ૪

પદ ૧૧૨ સું.

(રાગ પ્રભાતી—જગોને યશોદાના જ્યા.)

સત્સંગ જેને નવ અડયો તે અભાગી જાણો;

જન્મો જન્મનો તે જનને પાપી પરમાણો. સત્સંગ. ૧

ભોળપણમાં ભૂલી તેનો સંગ નવ આણો;

સત્સંગ કરી શઠ થાએ તે ભક્ત નહિ જાણો. સત્સંગ. ૨

જ્ઞાન કથે કદિ કેા તેની પાસે, સમજે તે જ્ઞાનો;
અમૃત અમર કરનારે તે, જેર થયું માનો. સત્સંગ. ૩
ખરને સાકર કાંઈ ને કામની, મૃત્યુ કરનારી;
ચિદ્ધન વૃત્તિ શડને અંતર, નથી ઠરનારી. સત્સંગ. ૪

પદ ૧૧૩ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

શડને અંતર જ્ઞાન ન આવે, સંગ છોને કરતો;
પાણીમાંનો પથ્થર ટાંકીએ, અગ્નિ દિસે ઝરતો. શડને. ૧
લોહ વિના બીજુ પારસ સંગે, કંચન નવ થાએ;
સ્પર્શ મણિનો દોષ નહિ એતો, કુધાતુ કહેવાએ. શડને. ૨
સંયંદ્રી મહારાણી સંગે, સદા એ રહેતી;
તોય પોતાનો ભાવ ન પલટે, અખંડ અલેતી. શડને. ૩
ગાયને બાવલે ચાંટી કથીરી, લોહીને તે પીશે;
માયાની અંધારી જીવને ચિદ્ધન નવ દિસે. શડને. ૪

પદ ૧૧૪ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

કર્યા કર્મ લોગવવાં પડશે, જીવ જરૂર તારે;
નષ્ટ ન થાએ લોગ વિના તે, શ્રુતિ પોકારે. કર્યા. ૧
સદા સમર્થ રક્ષક કૃષ્ણ, પાંડવની પાસે;
દ્વાદશ વર્ષ વનમાં દુઃખી, કૌરવના ત્રાસે. કર્યા. ૨
સીતા શ્રીરામચંદ્રની રાણી, જનકની બાળા;
રાવણને ઘેર દુઃખ પડ્યાં તે, કોઈએ નવ ટાળ્યાં કર્યા. ૩

લલા લલા લોગવી છૂટયા, તું કોણ બિચારો;
અન્યનો આશ્રય ત્યાગી માથે, ચિદ્ધનને ધારો. કર્મ. ૪

પદ ૧૧૫ મું.

(રાગ—ઉપરનો.)

સંકટ સમે સહાય મારી, લોક આવી કરશે;
એવું જીવ જાણીને મનમાં લોક પૂઠે કરશે. સંકટ. ૧
જગદાધારનો આધાર મૂકી, ચાહે છે સંપત્તિ;
સુખને માટે કરી એકઠી, આપે છે વિપત્તિ. સંકટ. ૨
દુઃખ આવ્યું જુઓ દ્રૌપદી માથે, દુઃશાસને પીડ્યાં.
ભીષ્મ સરીખા નીતિ વિદોનાં, સુખ રહ્યાં ખીડ્યાં. સંકટ. ૩
કારમું કૃષ્ણ કકળી બોલ્યાં, સહાય ન કૃષ્ણ પાળી;
નવસેં નવાણું ચીર પૂરી, લજ્યા ચિદ્ધને રાખી. સંકટ. ૪

પદ ૧૧૬ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

કર્મતણા પરિપાક થતાં આવે, કર્મોક્ષિણ દેવા;
તેના પ્રવાહને રોકી શકે કોણ, હોય અહિં એવા. કર્મ. ૧
સાધન સર્વે દૂર પળાએ. રીદ્ધિ સિદ્ધિ નાસે;
સવળું કરતાં અવળું થાએ, આવે ન કો પાસે. કર્મ. ૨
અભાવ અંતર માંહે આણી, વહાલાં સહુ વેરી;
દુઃખ દેવાને તત્પર થાએ, ચો દિશા ઘેરી. કર્મ. ૩
નળે ત્યજી દમયંતીને, સંશય ચિત્ત આણી;
માટે કંકાં મુકીને લજ, ચિદ્ધન તું પ્રાણી. કર્મ. ૪

પદ ૧૧૭ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

આધાર અન્યનો અગગો મૂકી, શિવ તણે રાખો;
અખંડ સુખ એમાંથી મળશે, સદૈવ તે આખો. આધાર૦ ૧
સુખ દુઃખ બે આગમાપાયિ; સમતાથી સેવો;
કર્મ ભોગોનું કરજ કીટે, નિશ્ચય કરી એવો. આધાર૦ ૨
દુઃખ પડયેથી લક્ષિત હરિની, અધિક તો થાશે;
સ્વાસ્થ્ય સંસારી સમજતા, વિરાગ ઉભરાશે. આધાર૦ ૩
શ્રીકૃષ્ણ કેરાં દરશન માટે, કષ્ટ કુંતા માગે;
દુઃખથી વૃત્તિ દ્વૈતની તૂટી, ચિદ્ધનમાં લાગે. આધાર૦ ૪

પદ ૧૧૮ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

સંકટમાંથી છૂટવા માટે, ઉપાય છે સહેલો,
પ્રારબ્ધનું રૂપ જાણે તે, સુખ પામે પહેલો. સંકટમાંથી૦ ૧
કર્માશયરૂપ કારણમાંથી, પ્રકટી છે કાયા,
તેમાં ક્રિયમાણ સંચિતને, પ્રારબ્ધ જણાયાં. સંકટમાંથી૦ ૨
સંચિત ક્રિયમાણ કર્મને, જ્ઞાન નાખે જાણી,
પ્રારબ્ધ ફળ આપી શમાએ, શકાય નહિ ટાળી. સંકટમાંથી૦ ૩
સુખ દુઃખ છે મનમાં માન્યાં; દેહમાં દેખાએ,
અભિમાન તું અગચું કરે, ચિદ્ધન લેખાએ. સંકટમાંથી૦ ૪

પદ ૧૧૯ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

નિરખો નાટક નારાયણનું, બીજાં નથી એવાં,
 યૌદ્ધ માળ ચિતર્યા છે રૂડા, રંગ ભર્યા કેવા. નિરખો ૧
 વિવિધ રંગના પડદા પ્રકાશે, જ્ઞાન જ્યોતિ ભારી,
 નટનાગર એ નિત્ય રમે છે, વેશ બહુ ધારી. નિરખો ૨
 સા, રી, ગ, માદિ સુર આલાપે, સુણે રૂડા લાગે,
 વિચાર વિના જાય જોવા તો, મોહબાણ વાગે. નિરખો ૩
 ગુરૂ કૃપાથી જે જીવ પામ્યો, જ્ઞાનભરી દૃષ્ટિ,
 જગત તેનું વિલાઈ ભાસે, ચિદ્ધન શ્રી સૃષ્ટિ. નિરખો ૪

પદ ૧૨૦ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

ભોગનાં સાધન જીવોને સરખાં નારાયણે દીધાં,
 ન્યૂનાધિકતા તે નહિ કરતાં. સહુ સરખાં કીધાં. ભોગ ૧
 વધતું ઓછું માને મતિ તે, જાણો ને બ્રાન્તિ,
 જ્ઞાન દૃષ્ટિએ જીએ જરા તો, અખંડ છે શાન્તિ. ભોગ ૨
 આહાર નિદ્રા ભય મૈથુન તે, વિષયો સૌ કહીએ;
 જન, પશુ ને સુખ દુઃખ સરખાં, વિચારી લહીએ. ભોગ ૩
 રાગ ને દ્વેષ મૂળ છે તેનું, તે માટે તજીએ,
 જે આવે તે શાન્તિથી વેડી, ચિદ્ધનને લજીએ. ભોગ ૪

પદ ૧૨૧ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

જીવનું કદિ મૃત્યુ ન થાયે, મૃત્યુ કહો શાને;
 બીકથી બાવરા કેમ બનેા છે, વચીને અજ્ઞાને. જીવનું ૧
 જન્મ્યું તેતો જરૂર જાશે, ગાય એવું ગીતા,
 શરીર રાખવા શીદ મથો છે, કેમ ફરો બીતા. જીવનું ૨
 જ્ઞાનીનો જે દેહ છૂટે તો, મોક્ષને તે પામે;
 પુન્યશાળીનો પ્રાણુ જતાં તે, જાય સ્વર્ગ ધામે. જીવનું ૩
 અજ્ઞાની પાપી જે મરશે, પાપથી કી કૃત્યા,
 ચિદ્ધનનાં દને નવ જાણ્યા, તેથી કર્મ કૃત્યા. જીવનું ૪

પદ ૧૨૨ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

સંશય જે મનમાં સ્ફુરે તે, દાણી ન રાખીએ,
 શ્રીસદ્ગુણના ચરણો સેવી, વહીને ભાખીએ. સંશય ૧
 બીજ એનું અંતરમાં રહેતાં, વૃક્ષ વડું થાશે,
 કાળજી રાખી કાઢી નાખો તો, મૂળ એનું જાશે. સંશય ૨
 શંકાશીલનો નાશજ થાયે, કહે હરિ એવું,
 નાસ્તિકતાનો ભય રાખીને, તેમાં નવ રહેવું. સંશય ૩
 મનથી ભય લજ્જાને મૂકી, સંશય તોડો,
 સાચી શ્રદ્ધાથી મન પોતાનું, ચિદ્ધનમાં જોડો. સંશય ૪

[૧૬૨]

પદ ૧૨૩ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

ભાવના જેવી ભરી હશે ઊર, જીવ તેવો થાશે;
અંતકાળે પણ રૂપજ એવું, નજરે દેખાશે. ભાવના. ૧
વાત પિત્તની વૃદ્ધિ થાતાં, કફથી ઘેરાશે,
બળવાળો ભાવ આગળ થાશે, બીજું વેરાશે. ભાવના. ૨
શિવોઽહમ્ સમરો તે માટે, ભાવ ભલો આણી;
લેદ ભાવને મનથી મૂકી, અલેદ દ્યો જાણી. ભાવના. ૩
કથન ચિંતન ધ્યાનજ તેનું, અંતરમાં રાખો;
ચિદ્ધનાનંદ સાગરે ડુબી, અલેદ રસ આખો. ભાવના. ૪

પદ ૧૨૪ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

ચિદ્ જડ ગ્રંથીમાં જીવ ફસાયો, દુઃખ તેથી પામે;
નિજ સ્વરૂપ ન શકે પીછાની, રાચી રહ્યું સામે. ચિદ્. ૧
માયા કલ્પિત દેહ આ જડને, ચેતન તે માને;
સુખ દુઃખ જે માનસ ધર્મો, પોતાના પ્રમાણે. ચિદ્. ૨
અકર્તા આત્મા અવિનાશી, કર્તા તેને જાણે;
દેહને નાશે નાશ પોતાનો, ભૂલથી તે માણે. ચિદ્. ૩
આનંદ રૂપ પોતાનું ભૂલી, સુખ ખોળે જગમાં;
ચિદ્ધનાનંદમાં જો રૂએ તો, સહુ દિસે દુઃખમાં. ચિદ્. ૪

પદ ૧૨૫ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

કર્મ વાસનાને વશ પડ્યો જીવ, જગ મહીં ભટકે;
નિષ્કામ વૃત્તિને ચિત્તથી છોડી, મિથ્યામાં અટકે. કર્મ. ૧
મોંઘો મનુષ્ય દેહ મળ્યો તેને, કર્મોમાં શુભાવે;
ચિત્ત શુદ્ધિ વિના જ્ઞાનની વાતો, એને નવ કાવે. કર્મ. ૨
જ્ઞાની કેરા સંગી દેખીને, બહુ બળે મનમાં;
રાગ દ્વેષથી આપરંગાયો, સુખ ક્યાંથી તનમાં. કર્મ. ૩
સ્વર્ગીય સુખને સાચા માને, મોક્ષ મિથ્યા જાણે;
ચિદ્ધનાનંદથી ઉલટો રહીને, ભાર ભૂંડો તાણે. કર્મ. ૪

પદ ૧૨૬ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

અહંકારમાં જીવ અંધ બન્યો તે, કોઈનું ના માને;
હહાપણ પોતાનું આગવું ચલવે, જ્ઞાન અને ધ્યાને. અં ૧
શુરનો પણ શુર બને એ, નમીને નવ ચાલે;
સત્સંગમાં કદિ જઈ ભળે તો, ઝગડા ત્યાં ઘાલે. અં ૨
વ્યવહાર માંહે મોટો થાવા, મત ખોટો તાણે;
જાતે જૂઠું ખોળીઉં છતાં, જૂઠા ખીજાને જાણે. અં ૩
અહંકારની ઓથે રહીને, શિવનો જીવ થયો;
અભિમાનને ઉખેડી નાખી, ચિદ્ધન એક રહ્યો. અં ૪

પદ ૧૨૭ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

જગ જીવોનો સ્વભાવ એવો, દુઃખમાં સુખ જાણે;
જે વાત પડદે રાખીએ તેનો, મોહ અતિ આણે. જગ. ૧
ઘેર મળ્યા ગુરુ જોગટા જાણે, દૂરના ગણે સિદ્ધ;
દૂરથી ડુંગર રૂંડો દેખીને, સમજે નવે નિદ્ધ. જગ. ૨
નિત્ય પ્રાપ્ત સ્વરૂપ પોતાનું, તુચ્છ તેને જાણે;
મહા મહેનતે વિષયો પામી, ભારે પરમાણે. જગ. ૩
અમૂલ્ય ઔષધ મદ્દત મળતાં, તેને નવ ખાશે;
ચિદ્ધનનાનંદ સાગર છોડી, ખાડામાં જઈ નહાશે. જગ. ૪

પદ ૧૨૮ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

સુખ દુઃખ તે થાય છે કોને, કહોને વિચારી;
ખરું જોતાં એ નથી તમારાં, શીદ રહ્યા ધારી. સુખ. ૧
દેહ વિષયના સંગથી થાએ, એમ કદિ માનો;
સુષુપ્તિમાં દેહને આત્મા, કેમ નહિ જાણો. સુખ. ૨
જગનાં સુખને દુઃખનું જીવને, ભાન નથી ત્યારે;
સ્વપ્ન જાગ્રતમાં સંમળાએ, જાગે મન જ્યારે. સુખ. ૩
સુખને દુઃખ તે મનનાં માન્યાં, તમે તેથી ન્યારા;
માટે તેની મમતા મૂકો, ચિદ્ધન પ્યારા. સુખ. ૪

પદ ૧૨૯ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

મનનું રચ્યું જગત સઘળું, જન નક્કી જાણો;
માટે કલ્પના તેની છોડાવી, સ્વરૂપમાં આણો. મનનું. ૧

મન ગયે સંસાર રહેના, એવું કહે સંતો;
 આત્મસ્વરૂપને જોણે જાણ્યું. જીત્યો તે જતો. મનનું. ૨
 સુખ દુઃખને મન માને છે, બંધ મોક્ષ તેને;
 વિધિ નિષેધ તેના માટે, પુન્ય પાપ એને. મનનું. ૩
 આલોક પરલોકમાં મન ભટકે, વાસના બાંધીને;
 ભટકણુ તેનું ભૂલાવા લ્યો, ચિદ્ધન સાંધીને. મનનું. ૪

પદ ૧૩૦ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

સુષુપ્તિમાં સુખ છે શાનું, વિચાર એ આણો;
 મન થયું છે લીન તેથી, આત્માનું જાણો. મનનું. ૫
 વાણી શકે નહિ વર્ણવી એને, એવું એ રૂડું;
 પણ તે સ્પષ્ટ સમજાએ ના, સાથ અજ્ઞાન કુડું. સુષુપ્તિ. ૨
 જાગીને જીવ કહે એવું, હતો સુખે સુતો;
 પણ મેંતો ત્યાં કાંઈ ન જાણ્યું, કેમ કહું હું તો. સુષુપ્તિ. ૩
 જ્ઞાન અને અજ્ઞાનજ એમાં, સિદ્ધ બેઉ થાએ;
 ચિદ્ધનનાંદ સમજી લેતાં, અજ્ઞાન વિલાએ. સુષુપ્તિ. ૪

પદ ૧૩૧ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

પિંડનો વિચાર કરવાથી, બ્રહ્માંડ સમજશે;
 પિંડ બ્રહ્માંડની રચના જોતાં, ભેદ નહિ ભાસે. પિંડ. ૧
 બ્રહ્માંડ જોતાં, અંત ન આવે, જોવા શીદ દોડો,
 પિંડ જોળીને પ્રેમથી, સદુ શંકાઓ તોડો. પિંડ. ૨

દેહ અને અવસ્થાઓ તેની, સમજો વિચારી;
વ્યષ્ટિ સમષ્ટિમાં ભેદ રહ્યા જે, ગુરૂથી હયો ધારી. પિંડ. ૩
ત્વંપદ તત્પદના વાચકથી, આત્મા જાણો ન્યારો;
ચિદ્ધનનાનંદ ઝોળખી રૂડા, આત્માને ઠારો. પિંડ. ૪

પદ ૧૩૨ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

જીવના ત્રણ દેહ છે જેવા, ઇશ્વરના તેવા;
ગુરૂ પાસે જઈને મુમુક્ષુએ સમજી તે લેવા. જીવના. ૧
સ્થૂલ છે જીવનો, વૈરાટ તે, ઇશ્વરનો જાણો;
સૂક્ષ્મ જીવનો ને ઇશ્વરનો, હિરણ્યગર્ભ માનો. જીવના. ૨
કારણ જીવનો અવ્યાકૃત તે, ઇશ્વરનો કહીએ;
વિશ્વ, તૈજસ, પ્રાજ્ઞ, વ્યષ્ટિના, અભિમાની લહીએ. જીવના. ૩
વિરાટ સૂત્રાત્માને ઇશ્વર, સમષ્ટિના ધારો;
ચિદ્ધનનાનંદરૂપે પોતે, સર્વ થકી ન્યારો. જીવના. ૪

પદ ૧૩૩ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

ત્રણ અવસ્થા જીવની જેવી, ઇશ્વરની તેવી;
જાગ્રત, સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિ, જીવની એ લેવી. ત્રણ. ૧
ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ તથા લય, ઇશ્વરની ધારો;
જાગ્રદાદિ આત્માથી થાએ, રહે તે ન્યારો. ત્રણ. ૨
ઉત્પત્તિ આદિ બ્રહ્મથી થાએ, જૂદો તે રહેનારો;
વ્યષ્ટિમાં આત્મા સમષ્ટિમાં ઇશ્વર, સમજીને ધારો. ત્રણ. ૩

વસ્તુતાએ ખેઉ એ એક છે, જ્યૂદા નવ જાણો;
ચિદ્ધનનાનંદરૂપ પોતાનું, અંતરમાં આણો.

ત્રાણ ૪

પદ ૧૩૪ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

તત્પદ જાણો મધિર વાચક, ત્વં પદ જીવે કહે,	
અસિપદ તેતો પ્રભુ લણાએ, શિવ રૂપેજ રહે.	તત્પદ૦ ૧
સર્વજ્ઞ શક્તિમાન સ્વતંત્ર, મધિર છે એવો,	
અશક્ત; અદ્વૈતને પરાધીન, જીવ ગણો તેવો.	તત્પદ૦ ૨
અવિદ્યાને માયા ઉપાધિ, ભેદ ઘણો ઘાલે,	
ઉપાધિને અજાગી કરતાં, એકરૂપે મહાલે.	તત્પદ૦ ૩
લક્ષણાથી લક્ષ્ય કરીને, તત્ત્વ તમે જાણો,	
ચિદ્ધનનાનંદ રૂપ લહીને આનંદમાં માણો.	તત્પદ૦ ૪

પદ ૧૩૫ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

સંગ જનો જેવો જઈ કરીએ, રંગ તેવો લાગે,	
સંત પુરૂષની સોખત કરતાં, જ્ઞાન જ્યોતિ જાગે.	સંગ૦ ૧
કોટિ જન્મમાં કરેલાં કર્મો, ભરમ કરે જાણી,	
અંતરનું અજ્ઞાન અંધારું, પલમાં દે ટાળી.	સંગ૦ ૨
બ્રમણ ભવની નાખે ભાગી, શંકાઓ છૂટે,	
આવરણ અવિધાનું જે છે, તે મૂલથી તૂટે.	સંગ૦ ૩
અખંડ આનંદ પ્રકટ થાતાં, તાપ સહુ ટળશે,	
ચિદ્ધનનાનંદરૂપ પોતાનું, તેમાં જઈ ભળશે.	સંગ૦ ૪

[૧૭૮]

પદ ૧૩૬ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

પાપી પુરૂષનો સંગ સદાએ, જાણો બહુ બૂટા;
પાપ કર્મમાં પ્રવૃત્ત કરીન, ભાવ ભરે ફૂટો. પાપી૦ ૧
ધર્મ કર્મથી એ અટકાવે, પાછા બહુ પાડે;
ભલા સ્વભાવને ભુંચી નાખી, પાડે દુઃખ ખાડે. પાપી૦ ૨
ભીષ્મ જેવા ભવ્ય પુરૂષને, સંગ થયો ખૂરો,
વિરાટરાયની ગાયોવાળી ધર્મ કુર્યો ચરો. પાપી૦ ૩
એવા સંગથી દૂર રહેવા, પ્રભુ પાસે માગો,
ચિદ્ધનનાનંદ સ્વરૂપ જાણી, સંગ તેને લાગો. પાપી૦ ૪

પદ ૧૩૭ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

સત્વગુણ છે સદા સુખદાયક, શાન્તિ બહુ આપે,
કામ; ક્રોધ, મદ, લોભ અને મોહ ધર્મને કાપે. સત્વ૦ ૧
સરલતા, સંતોષ, દયા, સત્ય, ખરી ક્ષમા આપે;
જ્ઞાન પ્રકાશી અંતર માંહી, પરમપદે સ્થાપે. સત્વ૦ ૨
ઉત્તમ ઉજ્જવળ સત્વ કહાવે, તેને ગમે રૂડું;
માટે તેને મેળવ મેનજી, અન્યગણી કુડું. સત્વ૦ ૩
સત્વ ગુણોથી જ્ઞાન થાએ છે, ગાય એવું ગીતા;
ચિદ્ધનનાનંદમાં જઈ સમાયા, તેજ જનો જીત્યા. સત્વ૦ ૪

પદ ૧૩૮ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

રજ્જે ગુણનો સ્વભાવ એવો, ઉપાધિ લાવે;
આરભો અનેક કરાવી, અતિ અથડાવે. રજ્જો ૧

કામ, ક્રોધ, લોભ ને મોહ તે, એનાથી જાગે;
અશાન્તિને આશા વધતાં, બહુ બહુ માગે. રજો ૨
નવ જીવને સ્થિર થવાદે, દુઃખ માંહે નાખે;
હર રહીને ડાહ્યો પુરૂષ, હર એને રાખે. રજો ૩
સંતતજો કરી સ્નેહે સમાગમ, એને નિવારે;
ચિદ્ધનનંદ માણવા માટે, સત્વને ધારે. રજો ૪

પદ ૧૩૯ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

તમ રૂપે છે ભૂડો તમોગુણ, જડતા એ આણે;
સત્ય અસત્ય સમજાએ ના, મત મિથ્યા તાણે. તમ ૧
પ્રમાદ, નિકા આગસ અંગે, દારિદ્ર આણે;
વ્યવહાર ને પરમાર્થમાં તે, કાંઈએ નવ જાણે. તમ ૨
આયુષ્ય એનું જાય અકારથ, કદિ નહિ જાણે;
પ્રબોધો કદિ પ્રેમ કરીને, બોધ નહિ લાગે. તમ ૩
ધર્મ પ્રવૃત્તિ ધીંગી ધરાવી, હર કરે તેને;
ચિદ્ધન જેને સહજે ભેટ્યા, ધન્ય જણો એને. તમ ૪

પદ ૧૪૦ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

તણુ ગુણો તે જાણો માયાના, પણ સત્વ ધારે;
સત્વની સહાયે રજ તમોને મનમાંથી મારે. તણુ ૧
એનાથી જ્ઞાન અખંડ જીવને, પૂરેપૂરું થાયે;
જ્ઞાન થયા પછી સત્વગુણ પણ, આપે અગપાયે. તણુ ૨

જ્ઞાની ગુણાતીત કહાવે, અડે ન કંઈ એને;
 સુખ દુઃખ તે મનના માને, પાર પડે પ્રેમે. ત્રણ૦ ૩
 પ્રવર્તતા તે ગુણોને દેખી, દ્વેષ ન મન આણે;
 નિવૃત્ત થતાં તેને ન ઇચ્છે, ચિદ્ધનને જાણે. ત્રણ૦ ૪

પદ ૧૪૧ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

વિચારીને જીઓ જીવનું, સ્વરૂપ છે કેવું;
 સદ્ગુરુને શરણે જઈને, સમજી તે લેવું. વિચારી૦ ૧
 અજ્ઞાનમાં ચૈતન્ય કેરો, આભાસ જે પડ્યો.
 ચૈતન અજ્ઞાન આભાસ મળી, જીવપણે જડ્યો. વિચારી૦ ૨
 અવિદ્યાનું આવરણ પડતાં, રૂપ પોતે ભૂલ્યો;
 ઉલટી ભાવના અંતરઆણી, કંટપનામાં ફૂલ્યો. વિચારી૦ ૩
 દેહ તણા અભિમાનને યોગે પડી મરણ કાંસી;
 ચિદ્ધનાનંદ જાણે પોતાને, કાળજીએ નાસી. વિચારી૦ ૪

પદ ૧૪૨ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

ઈશ્વરનું સ્વરૂપ જાણો, જાણે સુખ થાશે;
 અજ્ઞાન આ જીવનું મોટું, સહજમાં જાશે. ઈશ્વર૦ ૧
 ચૈતન્ય દેવનો આભાસ, જઈ પડ્યો માયામાં;
 ત્રણ મળી ઈશ્વર કહેવાયા, વેદ છે ગાયામાં. ઈશ્વર૦ ૨
 માયાને આધીન રાખીને, સર્વજ્ઞ કહેવાયો;
 સ્વરૂપનું ભાન ન ભૂલી, આપે રહ્યો હાથો. ઈશ્વર૦ ૩

[૧૮૧]

ઉત્પત્તિ આદિ સર્વ કરીને, પોતે રહે ન્યારો;
ચિદ્ધનાનંદ સમજો એને, થાએ નિસ્તારો. ઇશ્વર૦ ૪

પદ ૧૪૩ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

પ્રવૃત્તિના લેદ જાણો, અવિદ્યાને માયા;
સત્ત્વગુણ પ્રધાન થયો તે, માયા જગ જાયા. પ્રકૃતિના. ૧
સત્ત્વ પ્રધાન કહાવે માયા, પ્રકાશ તે કરે;
ઇશ્વરની ઉપોધિ માટે, સર્વજ્ઞતા વરે. પ્રકૃતિના. ૨
મલિન સત્ત્વ પ્રધાન થયો તે, અજ્ઞાન હાવે;
જીવને એ ઉપોધિ વળગી, ભાનને ભૂલાવે. પ્રકૃતિના. ૩
એથી જીવનું જ્ઞાન ઠંકાયું, કાંઈ નવ જૂએ;
જ્ઞાન થકી અજ્ઞાન જાએ જો, ચિદ્ધન સુઝે. પ્રકૃતિના. ૪

પદ ૧૪૪ મું.

(રાગ પ્રભાતી.)

પ્રકૃતિને વિષે તારતમ્યતા થઇ, ગુણની વિષમતાએ કરીને;
જીવનાં કર્મફળ આપવાને થઇ, સૃષ્ટિ કરવાની ઇચ્છા હરિને. પ્ર. ૧
એક હું આજથી બહુરૂપે બનું, એજ ઇક્ષણ થકી જ્ઞાન થાતાં;
જૂઠી સમતા ગઇ ગુણની જ્ઞાનથી; તેથી માયા અવિદ્યા જણાતાં. પ્ર. ૨
જે પ્રતિબિંબ માયા મહિ ચિદ્ધનું, ઇશ સર્વજ્ઞ તેતો ગણાયો;
આધિન અવિદ્યા વિષે ચિદ્ધ પ્રતિબિંબ તે,

જગત્માં જીવરૂપે જણાયો. પ્ર. ૩

ઇશ સંસાર કરનાર પોતે થયો, જીવ લોકતા ગણાયો સદાએ;
યોગ અવિદ્યા તણો અધિકરૂપે થયો, તેથી બહુ ભતિ જીવો વદાએ. પ્ર. ૪

એ અવિદ્યા કદિ જાય જો ઉલટી, તુરત વિદ્યા બની જ્ઞાન આપે;
ચિદ્ધનનંદ જે સર્વ વ્યાપી રહ્યાં, તેહમાં તુરત તે સ્થિરસ્થાપે. પ્ર. ૫

પદ ૧૪૫ મું.
(રાગ ઉપરનો.)

ત્રિગુણી માયા તણી સૃષ્ટિ ઇશે કરી, વર્ણવું તે હવે પ્રેમ આણી;
ભૂત પ્રત્યેકના સત્ત્વ અંશે કરી, ઇન્દ્રિયો જ્ઞાનની દ્યો પ્રમાણી. ત્રિ. ૧
સર્વેના સત્ત્વ અંશો મળી ઉપજ્યું, અંતઃકરણ એનેજ કહીએ;
પંચભૂતો તણા રાજગ્રી અંશથી, કર્મની ઇન્દ્રિયો સર્વ લહીએ. ત્રિ. ૨
પ્રાણ તે સર્વના અંશનો સમજવો, તમસનું કાર્ય તે જડ જાણો;
સૂક્ષ્મભૂતો સહુ પંચીકૃતમાં મળી, સ્થૂલ રૂપે થયાં એ પ્રમાણો. ત્રિ. ૩
સ્થૂલ ભૂતો તણું સકલ પ્રજ્ઞાંડ આ, વિવિધ રચના સહુ લોક ભાસે;
ચિદ્ધનનંદ તે સર્વ માંહે વસી, સાક્ષી રૂપે રહીને પ્રકાશે. ત્રિ. ૪

પદ ૧૪૬ મું.
(રાગ ઉપરનો.)

ઇશ્વરે અનન્ત પ્રજ્ઞાંડ રચના કરી, તે પરે રક્ષવા દેવ કીધા;
ઉત્પત્તિ વિશ્વની સર્વ પ્રજ્ઞા કરે, સંહારવા રૂદ્રને હક્ક કીધા. ઇ. ૧
વિષ્ણુ પાલન કરે સર્વ આ વિશ્વનું, ત્રણે છે મુખ્ય એ દેવ જાણો;
ઇન્દ્ર; યમ, વરુણને, ચંદ્ર, સૂર્ય તથા, દેવ તે તેની નીચે પ્રમાણો. ઇ. ૨
સર્વ નિજ કામને નિયત થઇને કરે, ના કરે ભૂલ તેમાં લગારે;
અનેક પ્રજ્ઞાંડમાં અનન્ત એ દેવ છે, જાય ગણાવા જન તેજ હારે. ઇ. ૩
તંત્ર શ્રીહરિ તણું એમ ચાલે ઘણું, વર્ણવે તેહનો પાર નાવે;
ચિદ્ધનનંદ આધાર એનો ખરો, અન્ય સહુ કલ્પના વેદગાવે. ઇ. ૪

[૧૮૩]

પદ ૧૪૭ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

૧વર્ત્ત શ્રી બ્રહ્માનું વેદ, માયા કહે,
 નિત્યે તે રૂપ નવલાં ધરે છે;
 જે ઘટે નહિં જહાં તે ઘટાવે તહાં,
 એમ આ સષ્ટિને તે કરે છે. વિવર્ત્ત ૦ ૧
 વિચત આત્મા થકી, નભ થકી પવનને,
 વાયુથી અગ્નિનો જન્મ જાણો;
 વહ્નિનથી વારિને પાણીથી પૃથ્વી થઈ,
 વેદની વાત એ ઉર આણો. વિવર્ત્ત ૦ ૨
 એ ઉપાધિ તણા યોગથી જે,
 નિરાકાર છે તેજ સાકાર બાસે:
 જન્મને મરણ એને કદિ ના અડે,
 તોએ તે જન્મમાં જઈ વિલાસે. વિવર્ત્ત ૦ ૩
 તે જ કરતા અને લોકતા પણ તે નહિ,
 તોય કર્તાને લોકતાજ તે છે;
 ચિદ્ધનાનંદને સહજ તે સમજશે,
 જેશ્રી ગુરુદેવને શરણુરે છે. વિવર્ત્ત ૦ ૪

પદ ૧૪૮ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

ચૌદ લોકો તણું એક બ્રહ્માંડ આ,
 ધૃત્વરે છે રચ્યું એમ જાણો;
 ભૂ, ભૂવઃ, સ્વર, અને મહર, જન લોક છે,
 તપને સત્ય સાતે પ્રમાણો. ચૌદ ૦ ૧

ઉપરનાં સાતને અનુક્રમથી કહ્યાં,
 સાત નીચે તણાં કહું છું તેવાં,
 અતળ, વિતળ, સુતળ, તળાતળ અને,
 રસાતળ, મહાતળ તથા પાતાળ જેવાં. ચૌદ૦ ૨
 એજ પ્રશ્નાંતનો એક આધાર છે,
 સત્ય કેવે સદાશિવ સમજે;
 અન્ત પ્રશ્નાંત એના વિષે ઊડતાં,
 ભૂલીને તે વિષે નવ ભમજે. ચૌદ૦ ૩
 પણ વિચારે ચડીને કદિ ત્યાં જુઓ,
 કદપના ભાસશે સર્વ કૃદી;
 [ચદ્વનનાનંદ તે એક વિલસી રહ્યો,
 જાણજો સર્વ આ વાત કૃદી. ચૌદ૦ ૪

પદ ૧૪૯ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

પ્રલય આ જગતના મુખ્ય જો જાતના,
 અદ્યપને વળી મહા પ્રલય જાણો;
 ચારયુગો મળી થાય એક ચોકડી,
 ચૌદ તેવીથી મનુ એક માનો. પ્રલય૦ ૧
 ચૌદ મનુઓ અહિં જ્યારે બદલાય છે,
 એક પ્રજા તણા દિવસ કહીએ;
 તેવડી રાતમાં પ્રજા નિદ્રા કરે,
 એહને અદ્ય પ્રલય લહીએ. પ્રલય૦ ૨
 જગતા નિદ્રથી તે વિધાતા ફરી,
 સૃષ્ટિ રચના કરે છે રૂપાળી;

ત્રણસેં સાઠ પ્રલય એવા જતાં,
વરસ પ્રજ્ઞા તણું દ્યો વિચારી.
વરસ શત જીવીને નિજ રૂપે ભળે,
મુનિઓ તે મહાપ્રલય કે' છે;
ચિદ્ધનનંદમાં ભેદ મિથ્યા ગણે,
ત સહુ પ્રલયથી પાર રે છે.

પ્રલય૦ ૩

પ્રલય૦ ૪

પદ ૧૫૦ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

કાર્ય સઘળું જીઓ પ્રલય સમયે ખરે;
લીન કારણમાં થઈ રહે છે,
પૃથ્વી જળમાં મળે, આપ અગ્નિ વિષે,
પવનમાં પાવક જઈ રહે છે.

કાર્ય૦ ૧

વાયુ આકાશમાં, નભ અવ્યક્તમાં,
પ્રજ્ઞા આધાર માયા પ્રકાશે;
વાસના સંહિત સહુ જીવ જઈ ત્યાં રહે,
અજ્ઞાન તેથી નહિ જ્ઞાન ભાસે.

કાર્ય૦ ૨

ઉત્પત્તિ કાળમાં વિશ્વ પાછું બધું,
વાસના યોગથી સઘ પ્રકટે,
નિંદથી જાગતાં જગત્ દેખાય છે,
દાખલો એજ અત્રેજ ઘટે.

કાર્ય૦ ૩

અનંત જગ ઉપજી અનંત લય થાય છે,
અખંધમાંહે રમે તરંગ જેવા;
આત્માને નવ અડે નિરવિકાર તે,
ચિદ્ધનનંદ એવા ને એવા.

કાર્ય૦ ૪

પદ ૧૫૧ સું.

(રાગ ઉપરનો)

ઇશ માયા કદિ નિરખવા મન મહીં,

ઇચ્છશોમાં તમે સુસ પ્રાણી;

અટપટી ગતિ અતિ એજ માયાતાણી,

યોગીઓ ના શક્યા તેજ બાણી.

ઇશવ ૧

પારને પામવા દેવ માનવ ગયા,

પાર પામ્યા નહિં પૂર્ણ હાર્યા;

મુનિ નારદ સુદામા મારકંડને,

સાથ લઇને જીઓને રમાડયા,

ઇશવ ૨

આશ એની તજી, લાવથી હરિ ભજી,

મન રાખો સદા ઇશ પાસે;

બતની બૂઠડી, તેની શી ગોઠડી,

ના જશો કોઈ એની અડાસે.

ઇશવ ૩

નભ તણા પુષ્પનો હાર પહેરાય નહિ,

મૂરખો હોય તે તંહાય ઇચ્છે;

મુખ સાચુજ તે જન જગે માણશે,

ચિદ્ધનાનંદને જેહ પ્રીછે.

ઇશવ ૪

પદ ૧૫૨ સું.

(રાગ સરવડાં.)

જ્ઞાન વસ્તુને અક્ષય બાણે; પુરૂષાર્થ કરી ઉરમાં આણે,

મહા મુખ એ થકી માણે તો, સદ્સુર સંગે જઈ વસોરે. ૧

ટેટલું જ્ઞાન અંતરમાંહે બાગ્યું, તેટલું વજ્ર થઇનેરે લાગ્યું,

માગે નહિ એ કોઇથી બાગ્યું તો, સંગ સદા રહે આપણેરે. ૨

જીવ જાય છે આ દેહને છોડી, ચિત્ત તેની સંગ રહે છે દોડી,
જ્ઞાન સંગાથે તેને દયો જોડી તો, છૂટું પડે પછી શી રીતેરે. ૩
અટકે ત્યાંથી એ આગળ ચાલે, અજ્ઞાન સામે કદિ નવ ભાજે,
બ્રહ્માનંદમાં તે જઈ મહાલે તો, જાત મટે તહાં જીવની. ૪
ચિદ્ધન ચિદ્ધનરૂપે રહે છે, અખંડ આનંદનો ઓઘ વહે છે,
કોણ સાંભળે ને કોણ કહે છે તો, મૌન થઈએ મુનિ મનથીરે. ૫

પદ ૧૫૩ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

ભાવે કલાવે સત્સંગ થાશે, તેના દુઃખો તે સઘળાં જાશે;
જેઉ લોકનાં સુખ પમાશે તો, જેમ તેમ કરી કીજીએરે. ૧
સત્સંગ વિનાં મુજે નહિ સારું, ટળે નહિ અજ્ઞાન અંધારું;
ળીજી નથી એવું મોક્ષનું બારું તો, તન મન ધનથી શેવીએરે. ૨
પતિ પત્નીનો સંગ ધ છે જેવો, ગુરૂ ને શિષ્યનો જાણવો તેવો;
મળે નહિ તેને સાચો મેવો તો, મન જૂઠું રહે જ્યાં સુધીરે. ૩
પુરૂષ સંગે સ્ત્રીનું મન મળે, સર્વે દુઃખ સંસારનાં ટળે,
દૂધમાં સાકર માફક ભળે તો, સર્વ લાભને તે લઈશકેરે. ૪
શિષ્ય ખરે પણ તેવીજ રીતે, સદ્ગુરૂમાં મળે પૂરણ પ્રીતે;
એકાકાર થએ જગ જીતે તો, ચિદ્ધનનાનંદને ઓળખેરે. ૫

પદ ૧૫૪ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

જેમ નોજિયે સાપની સંગે, લડવાને સામો આવે ઉમંગે;
ઝેર ચડેલું જાણે જો અંગે તો; ઉતારે નોજવેલ સુંધીનેરે. ૧

પછી પાછો તે લડવા માંડે, સાપ પાછો વળી તેને તાડે;
મહા દુઃખમાં જ્યારે તં પાડે તો, સજ્જ થાએ પાછો વેલથીરે. ૨
પરિણામે તે સાપને જીતે, સત્સંગ વેલી સેવો તેવી રીતે;
જીવ નોળિયો મુંઘે જો પ્રીતે તો, જીતે વિષયોના ઝેરનેરે. ૩
સર્પ તો જીવને એકવાર મારે, વિષયો મારે અનેકવારે,
ભટકાવે ઘણું આ સંસારે તો, સાપથી ખોટો તેને ગણાવે. ૪
સર્જન સાથે સત્સંગ સેવો, સંસાર સમજે નરકના જેવો;
શુદ્ધ પાસેથી સુખોધ લેવો તો, ચિદ્ધનનાનંદને ઓળખોવે. ૫

પદ ૧૫૫ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

અધિકારી ઓળખીને જ્ઞાન દેવું, મૂરખ આગળ મૌનજ રહેવું,
તેને સાચું રહસ્ય ન કહેવું તો, કથતાં દુઃખ આવે બેઉનેરે. ૧
સર્પને દૂધ જે પ્રેમથી પાશે, તે સાપ પછીથી તેનેજ ખાશે;
ઝેર ચડીને મૃત્યુ તેનું થાશે તો, સ્વભાવ નહિ છોડે તેહનોરે. ૨
સુધરીએ મનમાં દયા આણી, વાંદરને બહુ દુઃખીઆ બાણી;
ઉપદેશ કર્યો તેને બહુ તાણી તો, માણો નાંખ્યો તેનો મોડીનેરે. ૩
પાપીને કહીએ કાંઈ જો સાઈ, માને તેને ઘણું તે નકાઈ;
મિષ્ટાન એને લાગે છે ખાઈ તો, દોષ રહ્યો તેની જીભમાંરે. ૪
કોઈ એને જો ઉપદેશ આપે, સામો બોલીને તેને સંતાપે;
કૃતદિનું ચિત્ત ઠરે પાપે તો, ચિદ્ધનને નવ ઓળખેરે. ૫

પદ ૧૫૬ મું.

(રાગ ઉપરનો)

બ્રહ્માજીએ મનમાં દયા આણી, દુઃખીઆ જીવોને બહુ બાણી;
મુખીયાં કરવા સર્વે પ્રાણી તો; સાધન સારાં પેદા કર્યારે. ૧

કર્મ ઉપાસના ઉત્તમ કીધાં, જપ, તપ, તીરથ, ધર્મની વિદ્યા;
 તે થકી જીવોનાં કાર્ય ન સિધ્ધાંતો, દુઃખ રહ્યાં સંસારનાંરે. ૨
 ત્યારે ચતુરાનને મનમાં વિચારી, બ્રહ્મવિદ્યા પ્રકટાવી સારી;
 જન્મ મરણથી લેવા ઉગારી તો, હાથ જોડી સન્મુખ રહીરે. ૩
 બ્રહ્માજીએ તેને આજ્ઞા કરી, જીવોનાં દુઃખ તમે દ્યો હરી;
 પાછાં જિભાં થાએ ના ફરી તો, અક્ષય સુખને આપજોરે. ૪
 બ્રહ્મવિદ્યા માગે બ્રહ્માની પાસે, પાત્રને દેશે તો સુખ થાશે;
 મનમાં સમજેથી દુઃખ જાશે તો, અક્ષય સુખને પામશેરે. ૫
 સુખને જો કદિ કુપાત્રને દેશે, તે સુખને કદિએ નહિ લેશે;
 એઉ ભાર સંસારનો વહેશે તો, ચિદ્ધનને નવ ઓળખેરે. ૬

પદ ૧૫૭ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

એકજ જ્ઞાન પાત્ર ભેદે કરી, ફળ આપે છે જૂદાં જૂદાં ઠરી;
 એવી નીતિ રચી છે શ્રીહરિ તો, ફેર તેમાં કાંઈ નહિ પડેરે. ૧
 વરસાદ સર્વત્ર સરખો વરસે, તેથી જવાસો બળી મરશે;
 ઘણા જીવો તરસ્યા હશે તો, તૃપ્તિ થાશે તેની તે થકીરે. ૨
 ક્ષીમડો પીને કડવા થાશે, શેલડી તેથી ગળો થઈ જાશે;
 આંબડી માંદા ખટાશ ભરાશે તો, મરચાં તીખાશને ધારશેરે. ૩
 ખસ ખસના છોડમાં જેર થાશે; મેવા તેથી અધિક ભરાશે;
 માત્ર પ્રમાણે રસે ધરાશે તો, મેઘનો એમાં શું વાક છેરે. ૪
 ચિદ્ધનનાંદનું જ્ઞાન છે એવું, પાત્ર પ્રમાણે આપે ફલ તેવું;
 ખેવું છેવટનું નક્કી કહેવું તો, ઉપદેશનો શો દોષ છેરે. ૫

૫૬ ૧૫૮ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

નંદવા વંદવા જેવું નથી, સાચુ તમોને કહું છું કથી;
 શું કરવા મરો ઠાલા મથી તો, કાલ અમૂલ્ય આ જાય છે રે. ૧
 જેને સારો તમે આજે લેજો, તેને ખોટો નક્કી કાલે પેજો;
 ખોટો તેને કદિ સારો દેજો તો, સારો ખોટો કોને કહો રે. ૨
 ભક્ત હો એ તે અભક્તજ ભાસે, અભક્ત ઘડીમાં ભક્તજ થાશે;
 કામીની ભાવના કામથી નાશે તો, નિષ્કામી તે થઈ રહે રે. ૩
 નિષ્કામી કામ ભાવને પામે, ક્રોધી ક્રોધ તે ક્ષણમાં વામે;
 અક્રોધામાં ક્રોધ બહુ જામે તો, સ્થીર કાંઈ રહેતું નથી રે. ૪
 નિજ દેહનું અભિમાન મૂકી, રહેવું શ્રીહરિ ચરણમાં કુટી;
 આવ્યો સમયના જશે ચૂકી તો, ચિદ્ધનનાંદમાં માણસો રે. ૫

૫૬ ૧૫૯ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

સમદૃષ્ટિ કરી સાચું કહેને, પક્ષપાત મૂકી સ્થિર રહેને;
 સત્ય ધર્મને જાણી લહે તો, આનંદ આનંદ ઉરમાં રે. ૧
 મોટો દેખી શીદ પૂંઠ કરે છે, ગુલામ થઈ હાજી હાજી કરે છે;
 તેના તેજમાં દબાઈ મરે છે તો, દુઃખ દૂર નહિ તે કરે રે. ૨
 દુનિયાંની તો એવી છે રીતિ, મોટા દેખીને કરે છે તે પ્રીતિ;
 ગરીબને દેખાડે છે ભીતી તો, એવી રીતે નવ આલીએ રે. ૩
 ગરીબની હાય ખોટી રે જાણો, તેને દુઃખ દેવા દિલમાં નાણો;
 તેને દુભ્યે પ્રભુ દુભાયા માનો તો, નારાજ નારાયણ થશે રે. ૪
 ગરીબનાં જે સંકટ કાપે, પ્રભુ તેને ઘણો આનંદ આપે;
 પારણામે લઈ મહાપદમાં સ્થાપે તો, ચિદ્ધનઆનંદ અનુભવે રે. ૫

૫૬ ૧૬૦ મું.

કકો (રાગ-રઘુપતિરામ રૂઢમાં.)

- સંસારમાં સુખ શું તું માણેરે; આવ્યો સમય ચેત આ ટાણે.
કકા કારણ વિચારી જુઓરે, જોઈ મોહ બુદ્ધિને ખુઓરે;
જ્ઞાન વડે અંતરને ધુઓ. સંસારમાં ૧
- ખખા ખેલ ખોટો ખરે જાણેરે, તેની પ્રીતિ ઉરે નવ આણેરે;
મન માંહે મહાદેવ માનો. સંસારમાં ૨
- ગગા ગયો વખત ન આવેરે, કરે સાચી કમાઈ તો કાવેરે;
શેવ હરિશુર શુદ્ધ ભાવે. સંસારમાં ૩
- ઘઘા ઘોર નિદ્રામાં શું સુતારે, જન્યો એભાન તેથી તુંતોરે,
પકડી લશે તને જમદ્વતા. સંસારમાં ૪
- નના નામનો મહિમા મોટોરે, નથી ધર્મ બીજો એનો જોટોરે;
નામ લીધું તેણે માર્યો સોટો. સંસારમાં ૫
- ચચા ચતુરાઈ મૂકી દે તારીરે, તારા જીવને લે તું ઉગારીરે;
મનુષ્યદેહ મળી છે રૂપાળી. સંસારમાં ૭
- છછા છળ મળને તે તજીનેરે, સત્ય આબૂષણને સજીનેરે;
ઝટપટ લે હરિને ભજીને. સંસારમાં ૭
- જજા જગમાં જીવવું થોડુંરે, શીઠ તેમાં કરે છે મોડુંરે;
વૃથા આયુષ્યને કેમ તોડું. સંસારમાં ૮
- ઝઝા ઝઘડામાં જૂક્યો તું ભારીરે, સુખ એમાં નથી જો વિચારીરે;
મિથ્યા મમતા મનમાં ધારી. સંસારમાં ૯
- નના નથી સજી કોઈ તારૂંરે, એતો લાગ્યું માયાનું લાડૂંરે;
તેને મારાં મારાં શીઠ ધાડૂં. સંસારમાં ૧૦
- ટટા ટેવ છે ખોટી એ તારીરે, મિથ્યા ભાર ઉપાડે છે ભારીરે;
મોટાઈમાં કરે છે તું ચારી. સંસારમાં ૧૧

- ઠઠા કાયા જ્યારે થાકી જાશે, ટીપું પાણી કોઈ ન પાશે; તને દેખી દૂર સહુ જાશે. સંસારમાં ૧૨
- ડડા ડહાપણ તારું ન માને, કોઈ કહું ન સુણશે કાને; કેમ રહ્યો છું તું બેભાને. સંસારમાં ૧૩
- ઢઢા ઢંગ તારા નથી સીધારે, ઘણું સંસારી કામો તેં ધીધારે; હરિ ગુરૂમાં ચિત્ત ન દીધાં. સંસારમાં ૧૪
- નના નક્કી તારે છે મરવું, નથી કોટિ ઉપાએ ઉગરવું; લખ લગડું ચારાશીમાં ફરવું. સંસારમાં ૧૫
- તતા તારે લાભ શો થાશે, લખચારાશીમાં અથડાશે, મહાદુઃખમાં ગોથાં ખાશે. સંસારમાં ૧૬
- થથા થૈ થૈ રહું જગ નાચી, એમાં કંઈ ક્રિયા છે સાચી; વિચારી જોતાં સહુ કાચી. સંસારમાં ૧૭
- દદા દિલમાં તારો સ્વામી, બહાર ખોળે એ તારી ખામી; તેથી શકે ના ભવ દુઃખ વામી. સંસારમાં ૧૮
- ઘઘા ધીરજ મનમાં ધરી, દેખ સઘળે તું હરિ હરિ; પ્રેમ લાવી સેવા કર ખરી. સંસારમાં ૧૯
- નના નથી જગત આ સાચું, સ્વપ્ના જેવું જાણો એ કાચું; તેના સુખને શીદ તું ચાચું. સંસારમાં ૨૦
- પપા પૂરા ગુરૂની પાસે, સમજ્યેથી તને સુખ થાશે; રોગ જન્મ મરણનો જાશે. સંસારમાં. ૨૧
- ફફા ફંદ જાણો સર્વ ફૂડો, મૂરખાઈથી માન્યો છે ફૂડો; શીદ ભાગ લઈજા તું ભૂડો. સંસારમાં. ૨૨
- બબા બોલ બોલોને વિચારી, મીઠી વાણી બોલવી સારી; કોઈને દુઃખ ન થાય લગારે. સંસારમાં ૨૩

ભસા ભરપૂર રહ્યો સ્વામીરે, છાની વાતો જાણે બહુ નામીરે;
ઘટઘટમાં છે અંતરજ્ઞમી. સંસારમાં ૨૪

મમા માયાની ખુબી છે ભારીરે, જેણે રચી છે બાજી સંસારીરે;
સમજા મર્મ ગુરૂ શીર ધારી. સંસારમાં ૨૫

યયા યજ્ઞ કરોને એવારે, સહજે રાજી થાય હરિ તેવારે;
માંડો સુખ જીવાને દેવા. સંસારમાં ૨૬

રરા રંગ હરિનો રાખોરે, પ્રધ્માનંદને પ્રેમે આખોરે;
રામરૂપ સર્વને ભાખો. સંસારમાં ૨૭

લલ લુચ્યાઈ મનથી છોડીરે, ગુરૂચરણે જાતું દોડીરે;
તારાં બંધન નાખશે તોડી. સંસારમાં ૨૮

વવા વેદને જો તું વિચારીરે, જ્ઞાન લેવા અંતરમાં ધારીરે;
એવું નથી બીજું સુખકારી. સંસારમાં ૨૯

શશા શાન્તિ મનમાં રાખીરે, સહુ ઉપાધિ અગળી નાખીરે;
જુઓ સ્વરૂપ પોતાનું આંખી. સંસારમાં ૩૦

ખખા ખરા તત્ત્વને શોધીરે, મનને પૂરણ રીતે પ્રજોધીરે;
થાઓ શાન્ત રહો નહિ કોધી. સંસારમાં ૩૧

સસા સમજી રહ્યો તે જ્ઞાનીરે, જેણે માયાને મિથ્યા માનીરે;
તે તો સદાય છે પ્રજ્ઞ ધ્યાની. સંસારમાં ૩૨

હહા હરિમાં મગ્ન થઈ રહેવુંરે, સુખ દુઃખ આવે તે સહેવુંરે;
ચિદ્ધન આનંદનું રૂપ એવું. સંસારમાં ૩૩

કકો સર્વ થયો અહિં પૂરોરે, ગુરૂકૃપાથી નથી અધૂરોરે;
કોઈ અધિકારી સમજે સૂરો. સંસારમાં ૩૪

સંવત ઓગણીસ ચુંવોતેરરે, ભાદ્રવદિ નોમ શનિવારરે;
ઝારોલામાં કહ્યો છે ત્યારે. સંસારમાં ૩૫

[૧૬૪]

પદ ૧૫૯ મું.

(રાગ વેરાડી.)

અનુભવ એવો કીજીએરે, ફરી અજ્ઞાન ઊભું ન થાય;
સંશય સઘળા દૂર પળે, વિપરીત ભાવના જાય. અનુભવ૦ ૧
શ્રીસદ્ગુરૂની સેવા કરીરે, પૂછો પ્રશ્ન ધરી પ્યાર;
કહે તેને સાચું માનીએ, આગ્રહ ન રાખીએ લગાર. અનુ૦ ૨
શ્રવણ કરેલું મન વિષેરે, મનન કરીએ નિરધાર;
સદા આનંદમાં માણીએ, જગત જાણી અસાર. અનુ૦ ૩
અખંડ જ્યોતિ એક આતમારે, પ્રગટે જળજળાકાર;
નક્કો કરી કદિ નીરખે, થાય ચિદ્ધન આકાર. અનુ૦ ૪

પદ ૧૬૦ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

અનુભવી નરને આજખોરે, જેને લેદ બુદ્ધિ ન મળે લેશ,
વર્ણને આશ્રમ ટળી ગયા, ટળ્યા સઘળા વેશ. અનુભવી૦ ૧
ઉચ્ચને નીચ જાણે નહિરે, જાણે સરખો સંસાર;
નરનારી બેઉના દૃષ્ટિમાં, નહિ નગર વન નિરધાર. અનુભવી૦ ૨
શુભને અશુભ એને ના રહું રે, નહિ પુણ્યને પાપ;
બ્રહ્મરૂપ પોતે થયા, છૂટયાં ધ્યાનને જાપ. અનુભવી૦ ૩
કર્તવ્ય કોઈ ના રહું રે, કરે પ્રારબ્ધ લોગ;
કોઈ કળી ના શકે કદિ, એવો ચિદ્ધન યોગ. અનુભવી૦ ૪

પદ ૧૬૧ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

જ્ઞાન જેને ઉર જાગીયુંરે, જગ દૃષ્ટિ તેની ન થાય;
ગુણ દોષ કોઈના જુએ નહિ, આનંદમાં છલકાય. જ્ઞાન૦ ૧

ગુણ દોષ જોવા જીવનારે, એનું નામ અજ્ઞાન;
 એવી બુદ્ધિ ટળી જાય તો, પ્રગટે પૂરણ જ્ઞાન. જ્ઞાન૦ ૨
 મક્કીન હોય મન આપણું, જગ સત્ય જણાય;
 સમજણ વિનાનો જીવ આ, જોયાં ગમાર ખાય. જ્ઞાન૦ ૩
 જ્ઞાનીનું ઘટ બિઘડ્યું, જગ ભાસે છે પ્રભ;
 ચિદ્ધન ચિદ્ધનરૂપમાં, કદિ હોયે ના ભ્રમ. જ્ઞાન૦ ૪

પદ ૧૬૨ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

જગ આ જગત પતિરૂપ છે, તેમાં જોડું ન કાંઈ;
 જોડી કદપના આપણી, તે છે સદા દુઃખદાઈ. જગ. ૧
 ઉપયોગ આનો જો આવડે, સર્વ સુખકારી થાય,
 મમીં મળે કોઈ આવીને, સુઝે સરલ ઉપાય. જગ. ૨
 સોમલ જખર ઝેર છે, ખાતાં જીવ તેનો જાય;
 કેલવણી કરી ખાય તો, રોગો સઘળા જાય. જગ. ૩
 અન્ન તો છે ઉત્તમ અતિરે, જીવના જીવનરૂપ;
 ખાતાં નાવડે તો મરે, ચિદ્ધન આનંદરૂપ. જગ. ૪

પદ ૧૬૩ મું.

(રાગ—કાશી-ધીરાની)

જ્ઞાન ધન જોડું રે, નાવે કોઈ એની તોલે,
 ગુરૂ જેને આપે રે, તેનું તો અંતર જોલે. જ્ઞાન. ટેક.
 એ ધન છે પોતાનું આગવું, ભાઈ માગે નહિ ભાગ;
 રાજાથી દંડી લેવાય નહિ, અગ્નિનો પહોચે નહિ લાગ;
 ચોરો નવ લૂંટેરે, એવું સહુ સંત જોલે. જ્ઞાન. ૧

વાપરવાથી તે નવ ખૂટે, વાપરે તો વધતું જાય;
ખીજા જીવને જો સમજાવે, દહતા પાકી તેની થાય;
અખંડ સુખ મળશે રે, જીવને તો વિના મૂલ. જ્ઞાન. ૨
લોગને મોક્ષ ખેડ એ આપે, વિદેશમાં કરે સહાય;
દેહ છૂટ્યા પછી જીવ લોકે પહોં, જીવ સંગાથે જાય;
જેની પાસે આવેરે, તેતો બ્રહ્મ નિરસે ડાલે. જ્ઞાન. ૩
એવા જ્ઞાનને સદગ મેળવો, મનમાં આણીને પ્રેમ;
પલક એકમાં જાતું પડશે, નથી તેમાં કાંઈ નેમ;
ચિદ્ધન ચિદ્ધન ચિદ્ધનરે, એવી તમે વાણી બોલો. જ્ઞાન. ૪

પદ ૧૬૪ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

પરાધીન જીવ તું છેરે, તારાથી ન કાંઈ બને;
તોપણ માની બેઠારે, સ્વતાંત્ર તું પોતાને મને. પરા. ટેક.
પદાર્થ સર્વ પ્રભુજીએ આપ્યા, આણી તુજ પર પ્રેમ;
કર્મ ફળ શ્રીહરિ દેવાનો, જીવને માટે ખાંધ્યો છે નેમ
લોગવી લહે જ્યારેરે, ખેંચી લે એ પોતાકને. પરાધાન. ૧
રાખ્યાં તારાં એ નહિ રહેશે, જરા ન ચાલે જોર;
પ્રભુ પ્રત્યર્થે તું નવ અર્થે, બને છે હરિનો ચોર.
ખોટો ધણી થઈ બેઠારે, મૂરખ શું કહું તને. પરાધીન. ૨
તારા લોગો કદિ ન ટળશે, વૃથા ન રાખીશ ખીક;
બને તે સુખ આપ તું સહુને, તેથી રાજી થશે પ્રભુ ઠીક.
તેનું તેના અર્થેરે, ખરચે આનંદ મને. પરાધીન. ૩
જગદીશ રૂપે આ જગ બાણી, સેવા કર સહુની ભાઈ;
એવું કરવામાં આગસ ન કર, જમડા જીવ લઈ જાય.
માટે ચિદ્ધન સેવનીરે. નરકે ન નાખે તને. પરાધીન. ૪

પદ ૧૬૫ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

જીવ હું કર્તા માને રે, ઉપાડે ભાર મિથ્યા સાથે;
જાણે મનમાં એવું રે, કરવું સર્વે મારે હાથે.
સુખ હું મારી મેળે લઉં છું, દુઃખ ટાળું છું તે હુંજ;
ખીજીને સુખ દુઃખ દેવાં તે, પણ આધીન છે મુજ.
એવું માની બેઠો રે, રહી મૂર્ખ જીવો સાથે. જીવહું. ૧
તારા હાથમાં જો હોય તો, તારું ધાર્યું થાય;
કેટલાં એ કામો અવળાં બને છે, ત્યારે બુદ્ધો પાડે છે તું ત્યાંય;
મચ્છર મારવાની રે, નથી સત્તા તારા હાથે. જીવહું. ૨
સુખ લેવાને સદાય ઇચ્છે, પણ સદા સુખ ન થાય;
તો પછી ખીજીને સુખ દુઃખ, તારાથી કેમ દેવાય.
વિચારીને જોનીરે, સાચા સંતોની સાથે. જીવહું. ૩
મિથ્યા અભિમાન મનથી મૂકી, આશ્રય પ્રભુનો ધાર;
દીનગણી દુઃખમાંથી છોડાવશે, ગણે ન દોષ લગાર.
ચિદ્ધનંદ્ય જાણીરે. મન જોડ તેની સાથે. જીવહું. ૪

પદ ૧૬૬ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

ખીજીનું બૂંડું ઇચ્છેરે, તારું બુદ્ધું તેથી થાશે;
ઇશનો ન્યાય એવોરે, ત્રિશૂરી જોતાં સમજાશે. ખીજીનું. ટેક.
મનમાં લાવના રાખો એવી, સરવે સુખીઆં થાય;
દરિદ્ર દીનનાં દૂર પળે ને, આનંદ ઉર ઉભરાય.
તેથી તારું સાડું રે; સદા સર્વદા તો થાશે. ખીજીનું. ૧
ઉત્તમ લાવના ઉભય લોકમાં, સુખની દાતા જીવ;

તેના કરતા સુખી થયા છે, અંતરમાં તું જાણુ;
 પ્રભુ રાજી થાશેરે, જન્મ મરણ જાશે. બીજાનું. ૨
 સંત સમાગમ કરતાં તુજને, સમજાશે સાચી વાત;
 તન મન ધનથી તે માટે તું, કરને મારા તાત.
 તેથી અમૃત સાચુરે, તારાથી અખાશે. બીજાનું. ૩
 દુર્જન કેરો સંગ કરે તો, દુષ્ટ ભાવના થાય;
 માટે તેને જો તું તજે તો, મિથ્યા કલ્પના જાય.
 ચિદ્ધન સુખ પામે રે, આનંદ તેથી થાશે. બીજાનું. ૪

પદ ૧૬૭ સું.

(રાગ—કાશી-કૈર)

અણુ સમજી જીવે, પ્રસન્નમાં પ્રીતિ ના આણી; ટેક.
 ઉત્તમ મનુષા દેહ છે તેને, ઓળખીને નવ જાણીરે. અણુ. ૧
 વૈદ જોશીને ભૂવા સેવ્યા, તેમાં આયુ શુભાવી;
 મેક્ષના દાતા સંતની સેવા, તે જીવને નવ ફાવીરે. અણુ. ૨
 સંસારી સુખ મેળવવામાં, રાત દિવસ અથડાયો;
 ઉધો ઉઘમ કરવા માંડયો, તેમ તેમ દુઃખ કમાયોરે. અણુ. ૩
 મધમાખી બહુ મહેનત કરીને, ઉત્તમ મધ ઉપજાવે;
 ખાઈ જાય ખાનારા બીજા, મિથ્યા દુઃખ ઉઠાવેરે. અણુ. ૪
 ખાવા પીવા મોજ મારવા, અધર્મથી ધન જોડે;
 ચિદ્ધનરૂપ પોતે નવ સમજે, જાશે માથે જોડેરે. અણુ. ૫

પદ ૧૬૮ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

અજ્ઞાની જીવને અંકુશ તે બહુ સારો; ટેક.
 સ્વચ્છંદ રહેવા જે ઇચ્છે તે જાણો જન નહારોરે. અજ્ઞાની. ૧

જીવનું મન છે હાથી જેવું, અંકુશથી વશ આવે;
અંકુશ વિનાના અન્ય ઉપાયે, વશ કરવું નવ કાવેરે. અજ્ઞાની. ૨
દૃઢતા તજીને દિલ દોડતું, બહુ દુર્ગુણો લાવે;
ધર્મ નીતિમાં રહેવું તેને, પછી કદિ ના ભાવેરે. અજ્ઞાની. ૩
દાર હરાયા સરખું મન આ, ઠામ ઠામ રહે ભમતું;
સત્ય સુખ મેળવવા સાડ, ગુરૂચરણે નથી રમતુંરે. અજ્ઞાની. ૪
માતપિતાને ગુરૂજી કેરાં, વચન તણે વશ રહેવું;
ચિદ્ધનનાનંદમાં તે મળશે, એમ વેદનું કહેવુંરે. અજ્ઞાની. ૫

પદ ૧૬૯ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

અંતરનાં પાપો વચનમાંથી ઓળખાશે; ટેક.
ગમે તેટલું જાળવી રાખે, અંત ઉઘાડું થાશેરે. અંતરનાં. ૧
ધ્યાન હોય અંતરમાં જેનું, તે ઉપર નીકળશે;
પોષણ આપ્યું બાવળીઆને, આંગો ક્યાંથી ફાશેરે. અંતરનાં. ૨
ખુદ્ધિમાન બોલો સુણીને, તુરત જાણી જશે;
ભોળાં માણસ પડી ભરમમાં, જરૂર દુઃખીઆં થાશેરે. અંતરનાં. ૩
પાપી કેરો પ્રસંગ પડતાં, દૂરજ હાથો રહેશે;
મૂરખ મીઠી વાણી સુણી, ફરી ફરી જઇ પેશેરે. અંતરનાં. ૪
તેવાથી શ્રીગુરૂ બચાવે, ધ્યાન તેમનું ધરીએ;
ચિદ્ધન આનંદ સાગરમાં જઈ, નિર્ભયતાથી તરીએરે. અંતરનાં. ૫

પદ ૧૭૦ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

પાપી પૂરો પ્રાણી, વાણી બહુ મીઠી બોલે. ટેક.
સાન વિનાના સાંભળી તેને, મન મગન થઇ ડાલેરે. પાપી. ૧

વિશ્વાસે વશ આવે જ્યારે, ત્યારે ટાંટીઆ ભાગે;
ક્રિયા કરે તે કારમી એવી, વાંક એનો નવ લાગેરે. પાખી. ૨
મતલબ સુધી રહી મળતીઓ, કામ પોતાનું સાધે;
ગરજ સરીને ગયો હાથથી, વૈર ઉલટું બાંધેરે. પાખી. ૩
માત પિતાને ગુરૂ નહિ તેને, નહિ જાહેન કે ભાઈ;
પુત્ર પુત્રીને નારી ન તેને, ગણે ન સત્ય સગાઈરે. પાખી. ૪
અનંત દુર્ગુણનો તે દરીઓ, દૂર એહથી રે'જે;
સુખ સાચું જો ધરજો અંતર, ચિદ્ધન ચિદ્ધન કેજેરે. પાખી. ૫

પદ ૧૭૧ મું.

(રાગ-સામેરી.)

આ સંસારે ખેલરે, અનેક દેખાય છે,

જોતાં ખુદિ જીવની થાકી જાય.

કોઈ જગ્યામાં રે, આનંદ થાય છે;

અનેક ઉત્સવને ગીત ગવાય.

આ૦ ૧

કોઈ જગ્યામાં રે, રાગ રૂડા નીકળે;

વાજાં વાગે છે અનેક પ્રકાર.

નોખતો ગડગડેરે, ઢાલ વાગે ઢમકે;

ધુમે વિવાહમાં નરને નાર.

આ૦ ૨

કોઈ જગ્યામાં રે, ભક્તો ભજન કરેરે;

ધ્યાની રૂડાં ધારે છે દેવનાં ધ્યાન.

કોઈ તપ કરેરે, તીર્થો કરે છે ઘણાં;

જ્ઞાની કથે છે રૂડાં એ જ્ઞાન.

આ૦ ૩

મરે છે મનુષ્યોરે, પાડે કંઈ પોકનેરે;

રોગ માંહી કરે છે કંઈ હાય હાય.

મળી મહા મૂરખરે, કલેશ કરે ઘણો;
 મારામારી કરી ફરીઆદે જાય.
 પાપી પાપ કરીનેરે, પીડે ઘણા જીવને;
 તેનાં ફળ તે ભોગવે છે અપાર.
 માટે મમતા મૂકોરે, મન થકી માનવી;
 રહો સદા ચિદ્ધનને આધાર.

આં ૪

આં ૫

પદ ૧૭૨ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

પડિત થાક્યારે, વાંચી વાંચી વેદને;
 તોય પામ્યા ન માયાનો પાર.
 એવી અપારરે, માયા તારી માધવા;
 જુગ્યાયો તેમાં સઘળો સંસાર.
 દેવ દયા તારીરે, થઇ છે જેના પરે;
 હોય જેને સદ્ગુરુ કેરી સહાય.
 એવા કોઇ જીવરે, ધીર વાંચી વેદને;
 એ માયાને મિથ્યા જાણી તરી જાય.
 જગ મિથ્યા જાણીરે, મનથી રહે વેગળા;
 સુખ દુઃખ મનથી નવ મનાય.
 મોટાં મોટાં દુઃખરે, એને બહુ આવશે;
 તો પણ મનથી નહિ મુંઝાય.
 સદા એ રહે છે રે, સત્ય સ્વરૂપમાં;
 માને સંસારને સ્વપ્ન સમાન.
 રંક અને રાજરે, સરવ અસાર છેરે;
 ભલે થાએ માન અને અપમાન.

પં ૧

પં ૨

પં ૩

પં ૪

કોઈ ક્રિયા એનેરે, આશ્ચર્ય લાગે નહિ;
માયામાં સર્વ સંભવે એવું જ્ઞાન.
ચિદ્ધનનંદરે, સદાએ તો અનુભવે;
સેજે છોડી મનની ખેંચાતાણુ.

પં ૦ ૫

૫૬ ૧૭૩ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

નેતિ નેતિ કહીરે, વેદ હરિ વર્ણવે;
વસ્તુએ તો વાણીની પાર કહેવાય.
સદ્ગુરુ સાનેરે, સમજે કોઈ વીરલા;
ભવ પારંગત તે થાય.

નેતિ ૦ ૧

દ્વૈતનો નિષેધરે કરતાં જે ઉગરે;
તેને જાણવું પોતાનું રૂપ.

નથી બહારરે અવિનાશી આત્મા;
પણુ બાવને જણાય અનૂપ.

નેતિ ૦ ૨

વેગ વાણીનોરે શકે જેટલું વર્ણવી;
સમજે તે સઘળો માયાનો ભાગ.

વિરમે જ્યાં વાણીરે હરિ છે ત્યાં જાણીએ;
કરે પછી તેમાં પુરો રાગ.

નેતિ ૦ ૩

પતિવૃતા નારીરે પતિ ઓળખાવશે;
નિજ સૈયરને કરી સાન,
સાખી તેને પૂછેરે બધા બેઠા તે મધ્યે;
તારા પતિનું કરાવ જ્ઞાન.

નેતિ ૦ ૪

પેલો ગોરો તે હશેરે, ત્યારે તેણી ના કહે;
ખીજો શ્યામ બતાવે તોએ ના.

ચિદ્ધન રૂપેરે પૂછે જ્યારે પ્રેમથી;
નીચાં નેણે મૌન રહી કહે ન હા.

નેતિ ૦ ૫

પદ ૧૭૪ મું.

(રાગ ઉપરનો.)

- નામથી રહિતરે નારાયણ જાણવા;
વળી એનાં અનંત જાણે નામ.
કાર્ય વડે કલ્પીરે સંતજનો કહેરે;
ઓળખાવા અધિકારીને રામ. નાં ૧
- સત્ તેને કેછે રે કારણ તેનું સાંભળો;
ત્રણે કાળમાં નાશ ન થાય.
ચિત્ છે તે માટેરે સ્વયંપ્રકાશએ;
આનંદ તે દુઃખ ન લેશ જણાય. નાં ૨
- રામ તેને કેછેરે સર્વમાં રમી રહ્યા;
વ્યાપક તેથી વિખણુ તે કહેવાય,
શિવ કહે તેથીરે કલ્યાણ સ્વરૂપ છે;
દુઃખ હરે તેથી હરિ આલખાય. નાં ૩
- પ્રકાશ સ્વરૂપેરે દેવ કહેવાય છે;
ગણેશ ઇન્દ્રિય ગણના છે ઇશ.
જગતના ભરતારે વિશ્વંભર તેને કહે;
જગનિયામક તેથી જગદીશ. નાં ૪
- અંતરનું જાણેરે અંતરજામી થઇ,
એમ અનેક નામ તેના કહેવાય.
વસ્તુ જોતાંરે ચિદ્ધન એક સંભવે;
લેહ ગણે તે જનની મૂરખાય. નાં ૫

પદ ૧૭૫ સું.

(રાગ-જગમો.)

માયિક વસ્તુઓ દેખીને, મુરખ મનથી મલકાયજી;
 દયા કરી હરિએ આપીયું, કરવાનું ન રહ્યું કાંઈજી. માં ૧
 સંતોષ માની માયા વડે, સાધનનો કરે ત્યાગજી;
 અનુકૂળ વિચારો ગોઠવી, કરે જગ માંહે રાગજી. માં ૨
 દેવ દયા કરી આપશે, પરલોક માંહે સુખજી;
 અપરાધ નહિ ગણે આપણા, લલે રહિયે વિમુખજી. માં ૩
 કૃપાળુ જાણે કદિ ઇશને, એશ રાખી વિશ્વાસજી;
 પાપમાં પગલાં શીદ ભરે, રાખી સુખની આશજી. માં ૪
 અજ્ઞાણ્યું નથી અંતર્યામિનું, તારા કળ્યા નહિ જાયજી;
 લેખાં લેશે રાઈ રાઈનાં, નથી તેતો પોપા બાઈજી. માં ૫
 સાધન લે રૂડાં સાધીને, જેઠ લોકે થાશે સુખજી;
 ચિદ્ધનનાંદમાં ડુબતાં, ટગશે ભવ કેરાં દુઃખજી. માં ૬

પદ ૧૭૬ સું.

(રાગ ઉપરનો.)

ભરૂંસો રાખ્યોરે જેણે ઇશનો, તેને ખોટ શાની હોયજી,
 જેરે જોઈએ તે આવી મળે, દુઃખ નવ રહે કોઈજી. ભ. ૧
 લક્ષ્મીવર જ્યાં લક્ષ્મી રહ્યાં, લક્ષ્મી છોડી કેમ જાયજી;
 પત્ની પતિને ના પરહરે, પ્રેમ અખંડ કહેવાયજી. ભ. ૨
 પત્થર ફેાટે પત્થર ઘડો, નીકળ્યું મેડક એકજી;
 દેખીને વિચાર ઉપજ્યો, આને જીવાડે કોણ છેકજી. ભ. ૩
 વિશ્વંભર પૂરે વિશ્વને, સદા અન્ન અને જળજી;
 ઉદમ શા માટે હું કરું, કેમ મન છે દુર્બળજી. ભ. ૪

રાખી ભરૂંસો આસન બાંધીયું, ભજ્યા લાવે ભગવાનજી;
માળ ભૂખ્યાં છુમો પાડતાં, ખાવા રહું નહિ ધાનજી. ભ. ૫
અત્ર આપ્યું પ્રભુએ પ્રેમથી, ખાતાં ખૂટે ન લેશજી;
ચિદ્ધનમાં જઈ તે મળ્યાં, ફેડી પંચ કલેશજી. ભ. ૬

પદ ૧૭૭ મું.

સાતવાર.

આદિત્યે આનંદ અંગમાં વ્યાપોરે;
જેને મળિયા સદ્ગુરૂસંત, મહાપદ સ્થાપ્યોરે.
ઝોડે સહજ સંકેદપો જેહ, સિદ્ધિ પામેરે;
નવનિધિ તેની પાસ, નિતનિભમેરે.
તે કરે ન કોની આશ, સદા નિષ્કામીરે;
વેદ વાણી તેનો ધ્યાન, સહુના સ્વામીરે.
સ્વર્ગાદિકના જે સુખ, તુલ્ય તે જાણોરે;
તેના જાએ સઘળાં દુઃખ, જ્ઞાન પ્રમાણોરે.
અવિનાશી એ આનંદ, અંતર જામેરે;
તેનું ચોરાસીનું ચક્ર, સહજે વામેરે.
એ મેળવવાને માટ, આતુર થઈએરે;
શ્રી ચિદ્ધન ગુરૂની પાસ, જઈને રહીએરે.
સોમવારે સંશય શૂન્ય આનંદ જાણોરે;
આતમનું સત્ય સ્વરૂપ, પ્રેમે પ્રમાણોરે.
નથી બીજું એક રૂપ, જોવા જેવુંરે;
આનંદરૂપ છે એમ, વેદનું કહેવુંરે.
નથી લાલ પીળો કે શામ, નથી એ લીલારે;
નથી લાંબો ટુકો તેહ, કઠણ કે ઢીલોરે.

નથી સૂક્ષ્મ કે એ મહાન, કહેવા જેવોરે;
 નથી પ્રકાશ કે અંધકાર, આવો તેવોરે.
 અવ્યાપક વ્યાપકરૂપ, તે ન કહાવેરે;
 તે સગુણ કે નિર્ગુણ કહ્યામાં નાવેરે.
 નથી એ છ રસાદિરૂપ, જેવો છે તેવોરે;
 ઇન્દ્રિયોને ચિદ્ધન માંદ, સમજી લેવોરે.

૨

મંગળવારે મહારાજ, જોવા સાડરે;
 ટાળોને તે અજ્ઞાન, મહા અંધારે.
 એક અનુભવ કેરું જ્ઞાન, સુંદર દિશેરે;
 નથી બીજું સાધન કોઈ, દુનિયા વિશેરે.
 જગના જે સઘળા જીવ, દર્શન પામેરે;
 પાસે સમજે તો સઘ, દુઃખને વામેરે.
 નથી અનુભવ કેરી સાન, માટે લટકેરે;
 રાજા ત્રિશંકુ પેર, અદ્ધર લટકેરે.
 અનુભવ મેળવવા કાજ, સાધન સૂરારે;
 સત્સંગને શાસ્ત્ર વિચાર સમજો પૂરારે.
 અંતરમાં આણી ભિમંગ તેને પામેરે;
 ચિદ્ધન આનંદમાં સઘ જઈને જામેરે.

૩

બુદ્ધે વિષયોની માંહ આનંદ ભાસેરે;
 એ આનંદનો આભાસ, ખરે પ્રકાશેરે.
 બ્રહ્માનંદ સાગરતણું, ગણી એ ટીપુંરે;
 સર્વે વિષયોની માંહિ, જઈને છીંચુંરે.
 અવિચારે વિષયોમાંદ, સુખ જે ભાસેરે;
 વિચારે આતમ જ્ઞાન, ખરું સમજાશેરે.

એ પરમ પવિત્ર સ્વરૂપ, જોવા માટે રે,
 સહુ વૃત્તિયો કરજો સ્થિર, ભક્તિને ઘાટેરે.
 એ રસ સિંધુ અહભૂત, પૂરણ ભરીઓરે;
 તેનો લોકતા વિરલો કોય, ભાગ્યનો બળીયોરે.
 સદા રહે હૃદયમાં ધ્યાન, લાગે તાળીરે;
 આ જગતે ચિદ્ધન રૂપ, હેતે ભાળીરે.

૪

ગુરુએ કીધી હોય સાન, જેને સાચીરે;
 બ્રહ્મવેતા ગુરુનું શરણુ, લીએ તે જાચીરે.
 જેને નહિ રાગને દ્વેષ, માંડે તાંડેરે;
 છે સ્વરૂપનો ઉપદેશ, નહિ અંધાંડેરે.
 સમદૃષ્ટિ શીતળ શાન્ત, વાણી જેનીરે;
 એ આપે ઇશ્વર રૂપ, સેવા કરે તેનીરે.
 કઇ કોટી જનમનાં પુન્ય, જેનાં ભારીરે;
 તે કરશે જઇને સંગ, સદ્ગુરુ ધારીરે.

મહા પુરૂષનો સંગ, જેને મળીઓરે;
 તેનો જન્મ મરણનો રોગ, સમૂળો ટળીઓરે.
 રાખે નહિ બીજો ભાવ, પોતે મનમાંરે;
 તે રમશે આનંદભેર, ચિદ્ધન વનમાંરે.

૫

શુકરે સચરાચર રૂપ, સદ્ય પ્રકાશ્યુંરે;
 જે સ્થળમાં દૃષ્ટિ જાય, તહાં તે ભાસ્યુંરે.
 જે ચિદ્જડ કેરી ગાંઠ, સમૂળી તૂટીરે;
 આપી દક્ષા કરી ગુરુદેવ, જ્ઞાનની બુદ્ધીરે.
 એ પૂરણ પરમાનંદ પદ છે મોહુંરે;
 પામ્યો શ્રીગુરુ પ્રતાપ, ચરણમાં લોહુંરે.

છે નિરમળ જેનું દિલ, સ્થિરતા ધારીરે;
 તે ગુરૂ ચરણની છાય, વસે છે ભારીરે.
 મોક્ષ મેળવવા માટ, મનુષ્ય દેહ મળીઓરે;
 જેણે સાધન સાધ્યું સઘ, ખરું તે રળીઓરે.
 વિષયો કેરાં જે સુખ, પશુ પણ મહાલેરે;
 ચિદ્ધન સમજે છે જેહ, તે નવ અલેરે. ૬
 શનિવારે સત્ય વિચાર, જેને જાગ્યોરે;
 અવિનાશી હરિને સંગ, રંગતો લાગ્યોરે.
 સહજે તર્યો સંસાર, દુસ્તર ભારીરે;
 જેને મળ્યા ખરા ગુરૂદેવ, અલખ મુરારીરે.
 સહુ સરી જાય સંસાર, અનુભવી જાણેરે;
 તેથી સમજી સઘ સ્વરૂપ, મમત્વ ન તાણેરે.
 શ્રી ગુરૂ કેરું જ્ઞાન, ખડગ ચોધારેરે;
 તેણે ટાળ્યું તતક્ષણમાંહ્ય, ઊર અંધારેરે.
 જેની દૃષ્ટિ અમૃતરૂપ, અધમ ઉદ્ધારેરે;
 પોતે છે પૂર્ણ સ્વરૂપ, ભૂમિમાં પધારેરે.
 મૃગજગં જેવી આ આશ, તેમાં શીદ પડીએરે;
 ચિદ્ધન તારું છે રૂપ, જાણુ હરધડીએરે.
 સંપૂર્ણ, સાતેવાર જ્ઞાનના ભરીઓરે;
 જે ગાશે આણી પ્રેમ, જગત તે તરીઓરે. ૭

સમાપ્ત ગતાંભિઃ પુસ્તકમ્

યતિ શ્રી મુકુન્દાશ્રમજી તરફથી મળતાં પુસ્તકો.

- ૧ વેદાન્ત સારઃ
- ૨ દર્પદલનઃ
- ૩ પદ્ય મંજરીઃ
- ૪ વેદાન્ત પ્રક્રિયાઃ
- ૫ વિચાર સાગર (પદ્ય ભાગ અર્થ સાથે)
- ૬ અવ્યક્તબોધઃ
- ૭ પત્રવ્યવહાર (સનાતની ને સમાજબોનો)
- ૮ વૈધવ્ય ધર્માદર્શ
- ૯ સત્ય મુદ્રા
- ૧૦ સુરતા સ્વયંવર
- ૧૧ ગૃહસ્થની ગાદી
- ૧૨ સાયરવૃત્તિ
- ૧૩ સનાતન ધર્મની પડતીનાં કારણો
- ૧૪ શિવ મહિમ્નઃ સ્તોત્ર (મૂળ સાથે ગુજરાતી પદ્યાનુવાદ)
- ૧૫ શ્રી ચિદ્ધન ભજનાવલી
- ૧૬ શ્રી કેવલ્યકૃત્તી
- ૧૭ શ્રી તત્ત્વાદર્શ

ઉપરનાં પુસ્તકો શીલીકમાં હશે ત્યાં મુદ્રી (૦) આવી નિશાની તાળાં માટે ૦-૧-૦ આનાની તથા બાકીનાં માટે અર્ધા ૦-૦-૬ આનાની દીકીટ મોકલનારને વિના મુલ્યે આપવામાં આવશે.

સ્વામી પ્રણવાશ્રમ

૬. ચંદનલક્ષ્મી પાઠશાળા—ખંભાત.

ધી ગુજરાત પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શાહ સોમાલાલ મંગળદાસે છાપ્યું.

૬. પાંચકુવા, ચાર રસ્તા—અમદાવાદ.

